

Marks, Engels, Lenin, Stalin
ve Komintern'de

ulusal sorun

üzerine...

e ğ i t i m n o t l a r ı . . .

H. Yeşil

YENİ DÜNYA
İÇİN
YAYINLARI

Marks, Engels, Lenin, Stalin
ve Komintern'de

ULUSAL SORUN ÜZERİNE

(Eğitim Notları)

H. Yeşil

İÇİNDEKİLER

SUNU7

1. BÖLÜM

ULUSAL ve SÖMÜRGE SORUNUNDA LENİNİZM..... 9-139

I- Ulusal ve Sömürge Sorununda Leninizmin Sorunu Koyuşu... 11

- 1- Ulusal ve Sömürge Sorununda Leninizmin Sorunu
Koyuşu Üzerine Stalin Yoldaş..... 11
- 2- Ulus ve Ulusal Hareket Nedir?..... 23
- 3- Ulusal Sorunun Tarihsel Gelişiminin Üç Dönemi..... 45
- 4- Kendi Kurtuluşunun Önkoşulu Olarak Ulusal Kurtuluş
Hareketlerinin Proletarya Tarafından Desteklenmesi..... 49
- 5- Ulusal Hareketlerle İlişkili Sorunun Marksizm-Leninizmde
Tarihsel Somut Olarak Konuluşu..... 51
- 6- Ulusal Sorunda Proleter Siyasetin Temel İlkesi: Bütün
Ulusların Proleter ve Emekçi Kitlelerinin Ortak Mücadele
İçin Birbirine Yakınlaştırılması..... 55

II- Ulusal ve Sömürge Sorununda Bolşevizmin Programı..... 63

- 1- Ezilen Halkların Kurtuluş Hareketi ve Proleter Devrim
Üzerine Stalin Yoldaş..... 63
- 2- Bolşevizmin Ulusal Programının Ana Şiarı Olarak Ayrılıp
Ayrı Devlet Kurmaya Varana Dek Kendi Kaderini
Tayin Hakkı..... 69
 - A) *Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı Şiarının
Sosyal-Şovenizm Tarafından Reddine Karşı
Mücadele..... 71*
 - B) *Ulusal-Kültürel Özerklik Şiarının Burjuva-Milliyetçi
Özünün Teşhiri..... 74*
- 3- Ulusal Sorunda Sosyal-Şovenizme ve Merkezçiliğe Karşı
Leninist Program Uğrunda Partinin Mücadelesi..... 80

A) <i>Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı Şiarının Sosyal-Şovenizm Tarafından Reddine Karşı Mücadele</i>	80
B) <i>Ulusal-Kültürel Özerklik Şiarının Burjuva-Milliyetçi Özünün Teşhiri</i>	82
4- <i>Ulusal Sorunda Lüksemburgizm Karşı Leninist Program Uğruna Partinin Mücadelesi</i>	85
A) <i>Ulusal Sorunun Çözümü İçin Devrimci Mücadele Olmaksızın Sosyalizm İçin Devrimci Mücadelenin Olanaksızlığı</i>	85
B) <i>Ulusların Uluslararası Birliğine Varmanın Biricik Yolu Olarak Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkının Tanınması</i>	87
C) <i>Dolaysız, Açıktan İlhakçılık Pozisyonuna Kaymak Olarak Ulusal Sorunda Lüksemburgizm</i>	90
5- <i>Buharin'ci "Emekçilerin Kendi Kaderini Tayin Hakkı" Şiarının Leninist Eleştirisi</i>	91

III- Ulusal-Sömürge Sorun ve Proleter Dünya Devrimi 95

Kapitalizmin Genel Bunalım Döneminde Sömürge Devrimleri ve Avrupa'da Ulusal Hareketler..... 95

1- <i>Sömürge Devrimleri, İtici Güçleri, Gelişme Perspektifleri, Komintern'in Strateji ve Taktiği</i>	95
A) <i>Sömürgelerde Emperyalist Siyasetin Özü ve Sömürge Ekonomisinin Karakteristik Özellikleri</i>	95
B) <i>Sömürge Ülkelerde Devrimci Hareketler Üzerine Komintern'in Programı</i>	98
C) <i>Sömürge Devrimin İtici Güçleri, Sömürge Ülkelerde Devrimci Hareketler İçindeki Komünist Partilerin Strateji ve Taktiği</i>	100
D) <i>İçinde Bulunulan Aşamada Sömürge Devrimler</i> ..	103
2- <i>Çin Devriminde Leninist Strateji ve Taktik Uğruna Mücadele</i>	104
A) <i>Çin Devrimi Sorunlarında Troçkizm Karşı Mücadele</i>	104

B) 1925-1927 Çin Devrimi'nde ÇKP'nin Sağ Oportünist Hatalarına Karşı Mücadele.....	106
C) Çin'de Devrimci-Demokratik Diktatörlüğün Özellikleri.....	106
3- Savaş Sonrası Avrupa'sında Ulusal Sorun.....	107
A) Emperyalist Savaştan Sonra Ulusal Çelişkilerin Keskinleşmesi.....	107
B) Savaş Sonrası Avrupa'sında Ulusal Sorunda Leninist Çözüm Uğruna Stalin Yoldaşın Mücadelesi.....	109
C) Orta Avrupa ve Balkanlarda Ulusal Sorun Üzerine Komüntern.....	115
IV- Proletarya Diktatörlüğü Altında Ulusal Sorun.....	117
1- Ekim Devrimi ve Ulusal Sorun.....	117
2- Parti ve Sovyet İktidarının Ulusal Siyasetinin Temelleri...	123
A) Ulusal Sorunda SBKP(B)'nin Programı.....	123
B) Proletarya Diktatörlüğü Altında Halkların İşbirliğinin Devlet Biçimi Olarak Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği.....	125
C) İktidardaki Proletaryanın Milliyetler Siyasetindeki Görevleri.....	127
D) Doğu'nun Sovyet Cumhuriyetlerinde Sosyalist İnşa ve Biçim Olarak Ulusal, İçerik Olarak Proleter Kültürün Geliştirilmesi Görevi.....	133
3- Proletarya Diktatörlüğü Koşullarında Ulusal Sorundaki Sapmalara Karşı Mücadele.....	134
A) Büyük-Rus Şovenizmine ve Yerel Milliyetçiliğe Karşı Mücadele Üzerine Stalin Yoldaş	134
B) Ukrayna Milliyetçiliği Tehlikesi Üzerine Stalin Yoldaş.....	135
C) İçinde Bulunulan Aşamada Milliyetçi Sapmaya Karşı Mücadele Üzerine Stalin Yoldaş	136
4- İkinci Beş Yıllık Plân ve Sovyetyer Birliği Halkları Arasındaki Ekonomik ve Kültürel Eşitsizliğin Giderilmesi.....	137

5- SSCB'nde Ulusal Sorunun Çözülmesinin Uluslararası Önemi.....	138
---	-----

2. BÖLÜM

LENİN ve STALİN'İN ULUSAL SORUNLA İLGİLİ YAZILARININ DÖKÜMÜ.....	141-232
I- ULUSAL SORUN ÜZERİNE LENİN'İN YAZILARI.....	143
II- STALİN'İN ULUSAL SORUNLA İLGİLİ YAZILARININ DÖKÜMÜ.....	229

EKLER

EK:1

Sovyetler Birliği'nde 1936'da Yürüyen Tartışmada Anayasa Taslağının Ulusal Sorunla İlgili Maddelerine Gelen Eleştiriler Konusunda Stalin'in Tavrı:	233
--	-----

EK: 2

Revizyonistler Parti Programı ve Anayasada Hangi Değişiklikleri Yaptılar?	240
---	-----

EK: 3

Sovyetler Birliği Dağılmadan Önce, "Ulusal" Yapılanmasını Gösterir Haritalar	241
--	-----

EK: 4

Tezler Halinde İbrahim Kaypakkaya'nın "Türkiye'de Ulusal Sorun"u	244
--	-----

SUNU

Yöntem açıklaması:

Ulusal Sorun'la ilgili eğitim notlarında çıkış noktası olarak KEYK [Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi] tarafından yayınlanan Leninizm Dizisi içinde 6. Defter olan "*Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu*" başlıklı derlemeyi aldık. (Söz konusu derleme Türkçe'de İnter Yayınları tarafından Mart 1990'da yayınlanmıştır.)

Notlarda bu derlemenin sistematığı ve bölümlenmesini olduğu gibi kullandık. Eğitim/inceleme sürecinde derlemede parça olarak alıntılanmış metinleri de tam metin olarak inceledik. Marksizm-Leninizm adına konuşan Marksizm-Leninizm düşmanı akımların sorunla ilgili "eleştiri"lerini de mümkün olduğunca ilgili bölümlerde ele aldık.

Derlemede yer verilmemiş olan, bize önemli görünen bazı metinleri de ayrıca inceledik. Bunlarda önemli gördüğümüz bazı noktaları da bu notlar içinde belirtiyoruz.

Uygulama bağlamında; Sovyetler Birliği'nin sosyalist olduğu dönemdeki uygulama ile, revizyonist yozlaşma sonrası uygulamayı karşılaştırma görevini henüz istediğimiz boyutlarda çözemedik. Notlarda bu bağlamda ilk önemli ipuçlarını koyuyoruz. Bunun dışında notların sonuna Lenin'in ulusal sorun ve sömürgeler sorunu ile ilgili makalelerinin ve yazıları içinde yer alan kimi önemli tespitlerinin bir dökümünü ekledik. Türkçe'de olmayan bazı önemli gördüğümüz yerleri de çevirdik.

Stalin'in de Milli Mesele ile ilgili yazılarının bir dökümünü yaptık.

Kitabın sonuna Türkiye Komünist Hareketinin yeni tarihinde bir dönüm noktası olan İbrahim Kaypakkaya'nın ulusal sorunları tavrının bolşevikler tarafından değerlendirildiği tezleri ekledik.

Ayrıca tartışılan sorunların daha iyi anlaşılabilmesi için 1936 Sovyetler Birliği Anayasası'nın (Stalin Anayasası) ulusal sorunla ilgili maddelerine Anayasa tartışması sırasında getirilen eleştiri ve önerilere Stalin'in takındığı tavrı ek metinler olarak okuyucuya sunuyoruz.

Bunun dışında yine tartışılan sorunların daha iyi anlaşılabilmesi için, Sovyetler Birliği'nin dağılmadan önceki "ulusal yapı"yı gösteren bazı haritaları da ekliyoruz.

Eğitimde öncelikle amacımız Marksist-Leninist klasiklerimizin ulusal sorundaki görüşlerini derinlemesine, bütünlük içinde ve gelişmesi içinde tanımak ve kavramak idi. Notlarda da bu amaca uygun olarak geldiğimiz yerde görüşlerimizin *olumlu* olarak formüle edilmesi görevi yerine getirilmeye çalışılmaktadır. Bu konuda notlar *geçmişimizin değerlendirilmesi* görevini yerine getirmemektedir. Geçmişimizle ilgili kimi değerlendirmeler notlar içinde ancak çok açık bağ kurulması mümkün olan noktalarda ve deyim yerinde ise *geçerken* yapılmaktadır.

Okuyucu notları incelerken bunu da göz önünde bulundurmalıdır.

(Not: Bu eğitim notları 1990 yılı sonunda sonuçlandırıldı. Fakat yayınlanması mümkün olmadı. 1994 Şubatı'nda yayınlanmadan önce bir kez daha gözden geçirilerek, kimi ek ve düzeltmeler yapıldı.)

1. BÖLÜM

ULUSAL SORUN VE SÖMÜRGE SORUNUNDA LENİNİZM

I

ULUSAL VE SÖMÜRGE SORUNUNDA LENİNİZMİN SORUNU KOYUŞU

1— Ulusal ve Sömürge Sorununda Leninizmin Sorunu Koyuşu Üzerine Stalin Yoldaş:

Burada Stalin'in "Leninizmin Temelleri" adlı eserinden VI. Bölüm'ün "Sorunun Konuluşu" alt başlıklı parçası aktarılıyor. (*Stalin, Cilt 6, İnter Yayınları, s. 135-140 arası*)

Stalin'in 1924 yılında kaleme aldığı, Leninizmi en temel özellikleri ile tanıtan bu eserin "Ulusal Sorunun Konuluşu" ile ilgili bölümünde, ulusal sorun bağlamında Leninizmde —İkinci Enternasyonal dönemi ile karşılaştırıldığında— *yeni olan* konuyor.

Bu bağlamda mutlaka bilince çıkartılması gerekli olan şey, karşılaştırmanın aslında *yozlaşma yönünde ilerleyen ve 1914'de yozlaşması tescillenen İkinci Enternasyonal* dönemi ile yapıldığı olgusudur.

[İkinci Enternasyonal Marks ve Engels ile özdeş değildir. Her ne kadar II. Enternasyonal'in *kuruluş dönemi* için böyle bir özdeşlikten —bizzat Engels'in önderliğinde kurulması ve başlangıçta, Engels ölene dek (1895) gelişmelere doğrudan müdahale etmesi anlamında— sözedilebilirse de, sonraki süreçte II. Enternasyonal'in tarihi aslında Marksizmin devrimci özünden uzaklaşma tarihidir. Başlangıçta savunulan kimi teorik yan-

lıklar süreç içinde kesin revizyonist bir çizgiye doğru evrimlenmiş ve II. Enternasyonal içinde giderek güç kazanmış ve evet egemen hale gelmiştir. Revizyonist çizgi ile Marksizmi uzlaştırmaya çalışan kesim de olayların gelişmesi sürecinde revizyonizmin yanında yerini almıştır. 1914'te Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi ile II. Enternasyonal'in "çöküşü" kesinleşmiş, II. Enternasyonal partilerinin —RSDİP/Bolşeviklerin dışındakilerin— **tümü** açık karşı-devrimci, sosyal-şoven anavatan savunusu (emperyalist bir savaşta, emperyalist anavatan savunusu!) pozisyonunu savunmuştur. 1914 yozlaşmanın artık karşı-devrimci, emperyalist siyaset noktasına geldiği tarihtir.]

Stalin yazısının girişinde "son yirmiyıl içinde ulusal sorun çok önemli bir dizi değişikliklerden geçti" (*Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu. İnter Yayınları, s. 7*) derken, aslında II. Enternasyonal'in karşılaştırma yaptığı dönemini tarihi olarak sınırlamaktadır. Stalin karşılaştırma yaparken "eskiden... şöyle idi" dediği yerlerde "eskiden"den II. Enternasyonal'in 20. yüzyılın başlarından itibaren ve esastada Bolşevizmin/Leninizmin ortaya çıkıp şekillenmeye başladığı 1903 sonrası dönem anlaşılmalıdır. Stalin II. Enternasyonal(in belirtilen dönemi) ile karşılaştırma içinde Leninizmde **yeni** olanı dört noktada topluyor:

1. "Eskiden ulusal sorun genellikle esas olarak «uygar halkları» [Kulturvölker... burdaki haklar kavramı uluslar, milliyetler kavramları ile aynı içerikte kullanılıyor. —BN] ilgilendiren dar bir sorunlar çemberi içinde kalırdı." (*Bkz. Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu, İnter Yayınları, s. 7*)

(Bu bağlamda II. Enternasyonal önderlerinin yazgıları ile ilgilendikleri halklar olarak sayılan İrlandalılar, Macarlar, Polonyalılar, Sırlar ...tümü **Avrupalı** halklardır. Kapitalizmin henüz ortaya çıktığı dönemlerde, "kapitalizmin şafağı"nda ulusal hareket gerçekten de kapitalizmin en önce geliştiği alan olarak Avrupa ile sınırlı bir hareket idi. Fakat gelişme seyri içinde

bu çerçeve parçalandı. Buna rağmen 19. y.y. sonu, 20. y.y. başında da, yani kapitalizmin emperyalizme evrimlendiği dönemde de, II. Enternasyonal önderlerini ulusal sorun olarak ilgilendiren sorun, Avrupa'daki çözülmemiş ulusal sorunlar Enternasyonal önderleri bu konuları ile *Avrupa merkezci* bir bakış açısına sahip olduklarını belgeliyordu. Onları "*uygar olmayan*" Asya ve Afrika'nın *sömürge, yarı sömürge, bağımlı halkları* fazla ilgilendirmiyordu.)

Leninizm emperyalizmin "uygar" ve "uygar olmayan" köleleri arasındaki ayırım duvarını yıktı ve böylece ulusal sorunu sömürgeler sorunuyla bağladı. (Bkz. *age.*, s. 8.)

"Böylece ulusal sorun özel bir sorun, bir [uygar!—BN] devletin **İÇ SORUNU** olmaktan çıkıp, **GENEL VE ULUSLAR ARASI BİR SORUN HALİNE, BAĞIMLI ÜLKELERİN VE SÖMÜRGELERİN EZİLEN HALKLARININ EMPERYALİZMİN BOYUNDURUĞUNDAN KURTULUŞU DÜNYA SORUNU HALİNE GELDİ.**" (*Vurgular bize ait, age.*, s. 8.)

Bundan çıkan sonuçlardan biri, herhangi bir ülkedeki ulusal soruna ve ulusal harekete, uluslararası durumdan ve emperyalizme karşı mücadelenin genel çıkarlarından bağımsız yaklaşamayacağıdır.

2. "Eskiden Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı [Bundan sonra UKKTH olarak yazacağız — BN] genellikle yanlış yorumlanır ve sık sık ulusların özerklik hakkı biçiminde daraltılırdı." (*age.*, s. 8.)

Leninizm UKKTH kavramını "*bağımlı ülkelerin ve sömürgelerin ve sömürgelerin ezilen halklarının tamamen ayrılma hakkı, ulusların bağımsız devlet varlığı hakkı olarak yorumlayarak bu kavramı genişletmiştir.*" (*age.*, s. 8.)

Bundan çıkan sonuç şudur : UKKTH *açıkça ayrılma hakkı olarak savunulmadıkça, gerçekte UKKTH savunulmaz, bu bir sahtekârlık, bir göz boyama olur.*

Bolşevikler daha sonra "Programın Revizyonu"nda (Ekim 1917)

"... Kendi Kaderini Tayin kavramı yerine, ki bu kavram sıkça yanlış yorumlara kapıyı açıyordu, tam kesin bir kavram geçiriyorum: özgürce Ayrılma Hakkı.." (*Lenin, Eserler Alm. cilt 26, s. 162/163*)

diyerek, *programatik* olarak UKKTH yerine "özgürce ayrılma hakkı"nı geçirdiklerini ilan etmişlerdir. Bu bizim açımızdan *programda ve programatik tüm belgelerde* UKKTH yerine, özgürce ayrılma hakkından söz etmek; programatik belgelerde UKKTH'ndan kural olarak söz etmemek; propaganda-ajitasyonda UKKTH kavramı kullanılması halinde de, bunun yalnızca ayrılma hakkı anlamına geldiğini bilinçlere çıkarmak anlamına gelir.

Açıktır ki, bir ulusun içinde yaşadığı devletten ayrılıp, kendi öz devletini kurması, ulusun kendi kaderini tayin etmesinin yalnızca bir biçimi, en üst biçimidir. Ulus özgür iradesi ile kendi devletini kurup, ayrı devlet olarak yaşamayı seçebileceği gibi, çeşitli biçimlerde eskiden içinde yaşadığı devletin içinde kalma, ya da bir başka devlet ile birleşme vb.ni de seçebilir. Bu anlamda ayrılma, Kendi Kaderini Tayin'in en üst biçimidir. Fakat sorun şudur ki, Kendi Kaderini Tayin'in de en üst biçimi hak olarak savunulmadıkça, gerçekte UKKTH'nın savunulmasından söz etmek sahtekârlıktır.

Ancak bu hakkın savunulduğu sürece ve ölçüde olası bir birlik biçimi, özgür irade temelinde seçilmiş özgür bir birlik olabilir. UKKTH'nın ayrılma hakkı olarak savunulmadığı yerde, objektif olarak UKKTH'nı savunma adına, var olan zoraki birliktelikler savunulmuş olur. (*Bu bağlamda ayrıca bkz. bu yazımın 23. ve 24. sayfaları*)

UKKTH'nın savunulması bağlamında, emperyalist ve gerici burjuvazinin de bu kavramı —tabii söz konusu olan kendi devletleri olduğu zaman— içini ayrılık hakkı dışında hemen her biçimde doldurarak savunduğu da bilinçte tutulmalıdır. Bu yüzden de bu kavram yerine kural olarak kesin olan ayrılma hakkının savunulması önem taşımaktadır.

3. Eskiden ezilen uluslar sorunu genellikle salt hukuki bir sorun olarak görülürdü.

Leninizmin ezilen uluslar sorununu bu konuda yapılacak tantanalı hukuki açıklamalar sorunu olmaktan çıkarıp, ezilen uluslara emperyalizme karşı mücadelelerinde doğrudan **destek, yardım, gerçek ve sürekli yardım sorunu haline getirdi.** (Ayrintı için bkz. *Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu, İnter Yayınları, s. 9.*)

4. "Eskiden ulusal sorun reformist bir bakış açısıyla, ayrı bağımsız bir sorun olarak sermayenin iktidarı, emperyalizmin devrilmesi ve proleter devrimin genel sorunuyla bağlantısız bir sorun olarak ele alınırdı."

"Leninizm tanıtlamış ve emperyalist savaş ile Rusya'daki devrim doğrulamıştır ki, ulusal sorun ancak PROLETER DEVRİM İLE BAĞLANTI İÇİNDE VE PROLETER DEVRİMİN ZEMİNİ ÜZERİNDE ÇÖZÜLEBİLİR; BATIDAKİ DEVRİMİN ZAFER YOLU, SÖMÜRGELERİN VE BAĞIMLI ÜLKELERİN EMPERYALİZME KARŞI KURTULUŞ HAREKETİ İLE DEVRİMCİ İTTİFAKTAN GEÇER. ULUSAL SORUN, PROLETER DEVRİMİ GENEL SORUNUNUN BİR PARÇASI, PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ SORUNUNUN BİR PARÇASIDIR." (age., s. 9, 10.)

Burada Leninizmin ulusal soruna yaklaşımındaki tüm öz en açık biçimi ile görülmektedir:

Ulusal sorun **ancak proleter devrimin zemini üzerinde çözülebilir.** Proleter devrimi zemini dışındaki çözümler gerçek

anlamda çözümler değildir. (Bu sorunu ilerde başka metinler bağlamında bir kez daha ele alacağız.)

Ezilen halkların kurtuluş hareketi ile, gelişmiş, emperyalist ülkelerdeki sosyalist devrim hareketi arasında *ittifak* —her ikisinin de zaferi için— *vazgeçilmez ön şart, mutlak zorunluluk-tur*. "Bütün ülkelerin işçileri birleşiniz!" sloganının "Bütün ülkelerin işçileri *ve ezilen halklar*, birleşiniz!" sloganı ile tamamlanması, emperyalizme karşı ulusal kurtuluş hareketlerinin proleter dünya devriminin ayrılmaz parçaları haline gelmesi olgusu ile bağ içindedir.

Stalin, Leninizmin sorunu koyuşu ile ilgili olarak şu sonucu koymaktadır:

"Ezilen ülkelerin devrimci kurtuluş hareketlerinin bağrında varolan devrimci olanaklar *artık tükenmiş midir*, tükenmemiş midir, ve eğer tükenmemişse, bu olanaklardan proleter devrim için yararlanmak, bağımlı ve sömürge ülkeleri emperyalist burjuvazinin yedek gücü olmaktan çıkartıp , devrimci proletaryanın bir yedek gücü, onun müttefiki yapabilmek için gerekçeli bir umut var mıdır?" (*age., s. 10.*)

Bu imkânın gerçek haline dönüştürülebilmesi için :

"Proletarya (genelde proletarya, özel olarak da ezen, egemen ulusun proletaryası —BN) ezilen ve bağımlı halkların ulusal kurtuluş hareketlerini destekleme, kararlı ve aktif destekleme, kararlı ve aktif destekleme zorunluluğu buradan çıkar." (*age.,s.11*)

Bunun yapılmadığı şartlarda, bağımlı ve ezilen halkların ulusal kurtuluş hareketinin devrimci potansiyelinin küçümsendiği, "saf proleter olmayan" bu hareketlere ilgisiz kalındığı şartlarda [Bu Troçkizmin ulusal hareketler bağlamındaki genel yaklaşımı olmuştur —BN.], bu muazzam potansiyeli proletarya dışındaki güçlerin kendi çıkarları doğrultusunda kullanması kaçınılmaz sonuçtur.

Bu bağlamda Leninizm, desteğin *her ulusal harekete, her şart altında* olup olmadığı sorusuna da şu cevabı veriyor:

"Desteklenmesi söz konusu olan hareketler... *emperyalizmi sağlamlaştırmaya ve sürdürmeye yönelik hareketler değil, onu zayıflatmaya ve devirmeye yönelik ulusal hareketlerdir.*" (age., s. 11)

Burada dikkat çekilmesi gerekli olan nokta, bir ulusal hareketin desteklenmesinde kıstasın şu veya bu emperyalist gücü değil, bir bütün olarak emperyalizmi, *emperyalist sistemi* zayıflatmaya, devirmeye yönelmişliği olmasıdır. Bu bir çok revizyonistin ve oportünistin yanlış yorumlayıp, çarpıttığı bir kıstastır.

Bu bağlamda son dönemlerdeki en sistemli çarpıtma karşı-devrimci Üç Dünya Teorisi tarafından ve bu teoriye dayanılarak piyasaya sürülmüş ve uygulanmıştır.

Emperyalizmi "İki süper güç" adını verdiği ABD Emperyalizmi ve Rus Sosyal Emperyalizmine indirgeyen Üç Dünya Teorisi, bu "iki süper güce" karşı her hareketi ilerencilik, devrimcilik olarak yutturmaya kalkmış; "ikinci dünya" adını verdiği emperyalist ülkelerde, proletaryayı kendi burjuvazisini "iki süper güce karşı" desteklemeye; emperyalizme bağımlı ülkelerde ise proletarya ve ezilen halkları emperyalizmin uşağı yerli hakim sınıfları "iki süper güce karşı" "bağımsızlık" mücadelelerinde! desteklemeye çağırmıştır. Bu teorinin ülkemizdeki en azgın savunucuları olan Doğu Perinçek önderliğindeki TİKP karşı devrimcileri "Rusya'ya karşı mücadele"de Demirelleri müttefik görmüş ve göstermiştir. (Bkz. *TİKP Savunması.*) Emperyalizmi zayıflatma kıstası, yerini Üç Dünya Teorisinde "iki süper gücü" zayıflatma —devirmekten zaten hiç söz etmiyoruz! Üç Dünya Teorisi devrimi bir yana koymuştur— kıstasına terketmiştir. (1990 sonrası sosyal-emperyalist kampın çökmesinden sonra karşı-devrimci Üç Dünya Teorisi kılık değiştirerek yerini "Yoksul Güney" "Zengin Kuzey" teorisine bırakmıştır. Aynı Üç Dünya Teorisi'nde olduğu gibi "Kuzey/Güney" teorisinde de çıkış noktası sınıfsal bölünme değildir. "Güney" in işbirlikçi hakim sınıfları da bu teoriye göre "Devrim" in itici güçleri arasın-

da yer almaktadır. Ülkemizde bu teorinin şampiyonluğunu da yine Doğu Perinçek önderliğindeki akım yapmaktadır.) Halbuki Leninizm bu noktada nettir: Leninizm açısından bir emperyalist güce karşı bir diğer emperyalist güce dayanılarak ve onun uzantısı olarak yürütülen bir "ulusal hareket" bir bütün olarak emperyalizmi zayıflatmaya, onu yıkmaya yönelmeyen hareket **desteklenmez**. Burada tabii ki desteklenmeyen 'ulusal hareket' karşısında tavır ne olur sorusu çıkıyor ortaya. Desteklememek, bu harekete karşı olanlara destek vermek anlamına mı gelir?

Leninizmden yola çıkarak bu soruya verilecek cevap 'hayır'dır. Bir bütün olarak emperyalizme karşı yönelmeyen bir hareketi destekleme yükümlülüğü olmadığı gibi, bu harekete karşı olan yine emperyalizmin uzantısı olan savaşı da destekleme yükümlülüğü yoktur. Emperyalizmi zayıflatmaya, yıkmaya yönelmeyen bir ulusal hareket ile, bu ulusal hareketi bastırmaya çalışan yine emperyalizmden bağımsız olmayan bir hareket, rejim, devlet güçleri arasındaki çatışma, son çözümlemede **karşı-devrimin** kendi içindeki bir çatışmasıdır. Karşı-devrimin kendi içindeki bir çatışmada bir yanı desteklemek komünistlerin işi değildir. Komünistlerin böyle bir çatışmada, savaşta tavrı iki yandan birini desteklememek ve iki taraflı devrimci bozgunculuk yapmak olur. Fakat bu yapılırken de yine her ulusal hareketin ulusal baskıya karşı çıkan bir yanının olduğu ve bu anlamda ve bu sınırlar içinde demokratik bir öze de sahip olduğu unutulmamalıdır. Saldırının esas hedefi hakim ulusun hakim sınıfları ve hakim ulus şovenizmi olmak zorundadır.

[Bu bağlamda bugün T.C. sınırları içinde, Kuzey Kürdistan'da PKK önderliğinde yürüyen ve öncelikle PKK'nın örgütlü güçleri ile faşist Türk devlet güçlerinin savaşı olarak yürüyen ve fakat giderek Kürt emekçi yığınlarını da içine çekme eğilimi olan ulusal hareketin değerlendirilmesi sorunu var. (Not: Bu değerlendirme 1990'da yapılmış bir değerlendirmedir. Bugün —1994 Şubatı'nda— bu savaşta Kürt yığınlarının PKK'yı des-

teklemesinin boyutları olağanüstü ölçüde gelişmiştir. H.Y.) Bu hareket bugün şu ya da bu emperyalist gücün doğrudan denetiminde değil. Bu bir olgu. Bu bir olgu olduğu kadar, şu da bir olgu: Hareketin başını çeken PKK, kendi savaşına destek verilmesi şartlarında emperyalist güçlerle anlaşmaya ve işbirliğine açık bir burjuva milliyetçi örgüt. PKK'nın gericilikle ve emperyalizmle anlaşma ve işbirliğine açık olduğu, gerek teorik olarak savunduğu görüşlerle, gerekse Ortadoğu somutunda gerici faşist rejimlerle (İran-Suriye) girdiği, "taktik" gördüğü ve fakat "stratejik" hale çevirmeyi önüne görev olarak koyduğu (Bz. III. Kongre Kararları) ittifaklarla belgelidir. Bu durumda PKK önderliğindeki bugünkü ulusal hareketin bir bütün olarak emperyalizmi zayıflatmaya, yıkmaya yöneldiği söylenemez. Aynı şekilde, bugünkü hareketin emperyalizmin doğrudan uzantısı olduğu da söylenemez. Bu hareketi bastırmaya çalışan faşist Türk devleti ise emperyalizmin doğrudan parçası ve uzantısıdır ve Türkiye/Kuzey Kürdistan devriminin baş hedefidir. Somut olarak bugün Kürdistan'da yürüyen savaşta bir yanda Türk faşist devlet güçlerinin şahsında emperyalizm, faşizm, gericilik vardır; diğer yanda ise emperyalizmle uzlaşmaya hazır ve fakat bugünkü konumu ile emperyalizmin uzantısı olmayan, Türk faşist devletine vurduğu darbelerle onu ve dolayısı ile onun ardında duran emperyalist güçleri zayıflatan burjuva milliyetçi PKK şahsında ve önderliğinde bir ulusal hareket vardır. Bunun ötesinde PKK önderliğindeki bugünkü ulusal kurtuluş hareketinin ulusal baskıya başkaldıran haklı, demokratik bir özü de vardır. Bütün bu nedenlerle PKK önderliğindeki ulusal harekete sınırlı bir destek vermek, ulusal baskıya karşı haklı başkaldırıdan yana tavır koymak, Kürt ulusunun ayrılma hakkını savunmak, somut olarak bugün faşist Türk devlet güçleri ile savaşta PKK'dan yana tavır takınmak, güç ölçüsünde pratik destek vermek görevdir.

Bu bağlamda görev TKP/ ML(B) MK'nin Ağustos 1985'te yaptığı açıklamada belirttiği gibi:

"PKK ve onun önderliğindeki HRK, ERNK savaşçılarının faşist devletle savaşlarında, Kürt ulusunun ayrılma hakkını savunun, zoraki birliği parçalamaya yönelen yönü kayıtsız, koşulsuz desteklemek"tir.

Bu görev kuşkusuz, PKK'nın kuyruğuna takılmak anlamına gelmez. Bu görev, PKK'nın Marksizm adına savunduğu burjuva milliyetçisi çizginin, PKK'nın Marksizm adına savunduğu, Halk demokrasisi ile ilgisi olmayan gerici siyasi çizgi ve uygulamaların; ve PKK'nın emperyalizme karşı tutarsızlığının teşhiri, buna karşı ideolojik mücadele ile birlikte ele alınarak çözülmek zorundadır. [Ulusal sorunda Türkiye/Kuzey Kürdistanlı komünistler açısından esas görev kuşkusuz, bugün süren savaşta tavır takınmanın ötesinde, ulusal sorunun komünistçe çözümlü için çalışmak ve örgütlenmektir.]

Ulusal Sorun ile bağıntılı tartışmalarda sürekli olarak yeneden gündeme getirilen bir "Afganistan Emiri'nin Afganistan'ın bağımsızlığı için mücadelesi" sorunu var. Stalin, ulusal kurtuluş hareketlerini değerlendirmede temel kıstasın, o hareketlerin emperyalizmi zayıflatmaya, devirmeye yönelmesi olduğu düşüncesini açıklarken Afganistan Emiri örneğini veriyor.

Verdiği örnek *"ulusal hareketin devrimci bir karaktere sahip olması için, harekette mutlaka proleter ögelerin yer alması gerektiği, hareketin devrimci ya da cumhuriyetçi bir programa, demokratik bir temele sahip olması gerektiği"* gibi *önşartların olmadığını* göstermek için verilen bir örnektir. *Ulusal hareketin devrimciliğinin temel kıstası emperyalizme karşı tavidir.* Afganistan'da kendisi bir feodal bey olan Amanullah Hah önderliğinde, Afganistan'ı sömürgesi olarak tutan İngiliz emperyalizmine karşı bir ulusal ayaklanma başlamıştır. (1919)

Bu ulusal ayaklanma "devrimci ya da cumhuriyetçi bir programa" sahip *değildir*. Tarım devrimi gibi Afganistan için hayati önemde demokratik bir devrim programına sahip *değil*.

dir. Afganistan'da proletarya hemen hemen hiç yoktur. Ulusal hareket içinde proleter unsur çekirdek olarak bile yoktur. Fakat bütün bunlara rağmen, İngiliz emperyalizmine karşı bağımsızlık savaşı, herhangi bir başka emperyalist gücün denetiminde, onun uzantısı olarak yürüyen bir savaş değildir. Afganistan'ın İngiliz emperyalizmine sömürgeleşel bağımlılık zincirinin kırılması, o günkü uluslararası ortamda bir bütün olarak emperyalist sistemi zayıflatan bir gelişme olacaktır. Amanullah Han uluslararası alanda pratik desteği yalnızca Rusya Bolşeviklerinin şahsında Komünistlerden alır. 1926'da Amanullah Han krallığını ilan eder. Türkiye'de Kemalist rejimin 'batılılaştırma' hareketlerine benzer reform hareketleri geliştirmeye başladığında, 1929'da devrilir.

İşte programı devrimci ya da cumhuriyetçi olmamasına rağmen ve içinde proleter unsurlar yer almamasına rağmen devrimci olan Amanullah Han önderliğindeki Afganistan kurtuluş mücadelesi sorunu böyledir. Stalin bu Han'ın, İngiliz "İşçi Hükümeti" ne göre devrimci olduğunu belirtiyor.

Bu bağlamda bilince çıkartılması gereken şey, Amanullah Han önderliğindeki hareketi devrimci kılanın, onun *emperyalizme*, bir bütün olarak emperyalist sisteme darbe vurması olgusu olduğudur. *Savaş somut olarak* Afganistan'ı sömürge bağımlılığı içinde tutan *İngiliz emperyalizmine karşı yürütülmüştür. Fakat diğer emperyalist güçlerden de bağımsız olarak yürütülmüştür. İngiliz emperyalizmine karşı bir başka emperyalist gücü güçlendirmesi durumu söz konusu değildir.*

Bunun ötesinde şu da bilince çıkartılmalıdır:

Amanullah Han önderliğindeki ulusal kurtuluş hareketinin devrimciliğinde emperyalist dünyanın bir dünya savaşından henüz yeni çıkmış ve olağanüstü güçsüz dönemlerinden birini yaşıyor olması olgusu; Sovyetler Birliği'nin dünyanın ilk sosyalist devleti olarak varlığı; ve onun bu ulusal kurtuluş savaşını doğrudan desteklemesi olgusu; 1917 Büyük Ekim Sosyalist Devri-

mi'nin ezilen halklar içinde yarattığı umut ve coşku olgusu gibi olgular önemli rol oynamaktadır. O günkü uluslararası konjonktür, proletarya önderliğinde olmayan, demokratik ve cumhuriyetçi bir programa sahip olmayan bir ulusal hareketin de devrimci olmasına izin veren bir konjonktürdür.

Diğer yandan Afganistan sosyo-ekonomik yapı olarak 1919'da bugün emperyalizme bağımlı olan ülkelerle karşılaştırılamayacak ölçüde geridir. Bu ülkede proletarya hemen hemen hiç yoktur. Buna bağlı olarak da bir komünist hareket de yoktur. Hal böyle olunca da demokratik, cumhuriyetçi bir programın yokluğu, emperyalizme karşı tutarlı bir tavırla uyumsuzluk içinde olmamaktadır.

Proletaryanın bir sınıf olarak var olduğu, kendi sınıf talepleri ile ortaya çıktığı, proleter komünist hareketin bağımsız bir güç olarak ortaya çıktığı şartlarda, tutarlı anti-emperyalist bir tavır, tutarlı demokratizmden bağımsız olarak geliştirilemez. Ekim Devrimi ertesindeki tüm ulusal kurtuluş hareketleri, bu gerçeği açıkça kanıtlamıştır.

Bu anlamda "bir ulusal hareketin devrimci olması için onun ille de demokratik bir programa sahip olması gerekmez" şeklindeki tespitlere, Amanullah Han örneğine *bugün* yapılan atıflar *yanlış* atıflardır. Bugün tam tersine, tutarlı demokratik bir programa sahip olmayan ulusal hareketlerin, tutarlı anti-emperyalist de olmadığına, olamayacağına dikkat çekilmeli, hal böyle olduğu için de ulusal sorunun gerçek çözümünün proletaryanın omuzlarında olduğu vurgulanmalıdır.

Afganistan örneği aslında bu bağlamda iyi bir örnektir. 1919'da İngiliz sömürgeciliğine karşı 'demokratik ve cumhuriyetçi' bir programa sahip olmayan Amanullah Han hareketi buna rağmen tutarlı anti-emperyalist bir konuma sahipti. Bundan 60 yıl sonra, 1979'da Rus sosyal-emperyalizmine karşı esasta islamcı-dinci güçlerin önderliğinde yürüyen savaş —programı yer yer Amanullah Han'inkine göre daha cumhuriyetçi, demok-

ratik olmasına rağmen— tutarlı anti-emperyalist değildi. Rus sosyal emperyalizminin işgaline karşı —Afganistan halkları açısından haklı bir öze sahip— savaş, savaşın başını çeken güçlerin büyük bölümü açısından başka emperyalist güçlerle işbirliği içinde, onların uzantısı olarak yürütülen bir savaştı. Rus sosyal-emperyalizmine karşı savaşan güçlerin büyük bir bölümü, savaşı Amerikan emperyalizminin ve diğer batılı emperyalist büyük güçlerin desteği ve kontrolünde yürüttüler. 1919'da bir bütün olarak emperyalizme darbe vuran Amanullah Han hareketi devrimci idi, desteklenmek zorunda idi. 1979'da ve sonrasında Rus sosyal-emperyalizmine karşı savaş, bir bütün olarak ele alınamazdı. Savaşan güçler içinde emperyalizmden bağımsız olarak savaş yürütenler ile emperyalizmin uzantısı olarak savaş yürütenler, Rus işgaline karşı savaşı gerçekte komünizme karşı savaş olarak yürütenler birbirinden ayrılmalı, birinciler desteklenirken, ikincilerin desteklenmesi red edilmeli idi. Kuşkusuz ikincilerin de işgale karşı savaşında haklı olan bir yan vardı. Fakat bu onların komünistler tarafından desteklenmesini gerektirmiyordu. Komünistler bu savaşta yalnızca açıkça anti-komünist tavırlar takınmayan ilerici güçlere destek verme yükümlülüğüne sahiptiler. Afganistan halkının işgale karşı mücadelesinin gerçek desteklenmesi bu idi.

2— Ulus ve Ulusal Hareket Nedir?

Bu bölümde Stalin'in 1913'te yazdığı "Marksizm ve Ulusal Sorun" başlıklı yazıdan alıntılarla, ulus ve ulusal hareketin ne olduğu sorularına Marksizm-Leninizmin verdiği yanıtlar ortaya konuyor.

Stalin ulusu kesin bir biçimde şöyle tanımlıyor:

"Ulus tarihi olarak oluşmuş, dil, toprak, iktisadi yaşantı birliği ve kültür birliğinde ifadesini bulan ruhi şekillenme birliği temelinde oluşmuş istikrarlı bir insan topluluğudur." (*age.*, s. 18.)

Bu belirtilerin her birinin ne anlama geldiğini Stalin, tanımını yaptığı yerde örnekler de vererek açıklıyor. Bütün bu belirtiler içinde bizim öncelikle üzerinde durmak istediğimiz belirtir "iktisadi yaşantı birliği"dir. Çünkü bir çok halde bunun ne olduğu anlaşılmasında, ya da yanlış anlaşılmaktadır. Ulus olmanın 'olmazsa olmaz' şartlarından biri olan iktisadi yaşantı birliğinden Marksizm-Leninizmin anladığı şey, "ulusun tek tek bölümlerini bir bütünde birleştiren bir iç iktisadi bağ"dır. (age., s. 16.) Bu "iç iktisadi bağ"ın, feodal bölünmüşlüğü, ulusun parçalarının iktisadi içe kapanıklığını, kendi kendine yeter iktisadi birimler olma durumunu vs. ortadan kaldıran kapitalizmle gerçekleştiği açıktır.

Bu yüzden ulus ve ulusal hareket kapitalizmin kategorileridir. Kapitalizm öncesinde ulustan söz etmek, kavramın kesin, bilimsel anlamında mümkün değildir. Bu noktada ulus ve ulusal hareketin kapitalizmin kategorileri olduğu, ancak kapitalizmde ulustan söz edilebileceği söylenirken, burada ulusların ortaya çıkışı, oluşması açısından kapitalizmin ileri gelişme aşamalarının değil, ortaya çıkışının, 'kapitalizmin şafağı'nın, "kapitalizmin doğuşu"nun (bkz. age. Gürcistan üzerine söylenenler, s. 16/17) gözönünde bulundurulduğu da unutulmamalıdır. Uluslaşma için, kapitalizmin şu veya bu ölçüde gelişmiş olması değil, toplumsal yaşantıya girmiş, eski içine kapalı ve parçalanmış ekonomiyi yıkarak, üretimi pazara bağlama işine başlamış olması gereklidir. Bunun kavranması halinde, çok kolaylıkla hâlâ feodal kalıntıların var olduğu ve kapitalist gelişmenin çok geri olduğu alanlarda uluslardan söz edilmesinin yanlış olduğu gibi sonuçlara varılabilir ve ulusal hareketlenmenin nedenleri anlaşılabilir, ulusal hareketlere karşı doğru tavır takımlanamaz.

Yine bu bağlamda üzerinde durulması gereken bir başka sorun, "iç iktisadi bağ"dan ne anlaşılması gerektiği sorunudur. Bu "iç iktisadi bağ" bir ulusun kendisine ait, bağımsız bir iktisadın "iç bağı" mıdır? Ya da öyle olmak zorunda mıdır? Yoksa "iç

iktisadi bağ" ile kastedilen, esas olarak kapitalist ekonominin ulusun hayatına girmiş olduğu olgusu mudur? Stalin bu bağlamda Gürcistan örneğini veriyor. Bilindiği gibi Gürcistan Çarlık Rusyası'nın bir parçası idi. Ve Gürcistan'da kapitalizmin gelişmesi bütün Çarlık Rusyası'nda kapitalizmin gelişmesine paralel, onun bir parçası olarak gelişti. Gürcistan Kapitalist pazarı, bütün Rusya kapitalist pazarının bir parçası olarak ortaya çıktı ve gelişti. Gürcistan'da "prensliklerin iktisadi içe kapanıklığını kesin olarak yıkıp, onları bir bütün içinde birleştiren" kapitalizm, bir bütün olarak Çarlık Rusyası'nda gelişen kapitalizmdi. Yani Gürcistan'ın kendine ait, bağımsız bir iktisadının "iç bağı" değil Stalin'in sözünü ettiği. Stalin'in sözünü ettiği kapitalizmin ulusun hayatına girmiş olduğu, eski iktisadi içe kapanıklığı parçalamış olduğu anlamında ve yalnızca bu anlamda bir "iç iktisadi birlik", bir "iktisadi yaşantı birliği"dir. Çok uluslu devletlerde ezilen ulusların kendilerine ait, bağımsız bir "iktisadi yaşantı birliği" yoktur, olamaz. Onların iktisadi çok uluslu devletin iktisadının bir parçasıdır.

"İktisadi yaşantı birliği" kapitalizmin sözkonusu ulusun hayatına girmiş olması şeklinde değil de, o ulusa ait bağımsız bir ekonomi, bağımsız bir pazar vb. aranması biçiminde anlaşılır, öyle yorumlanırsa, kendi devletini kuramamış olan hiç bir ulusal topluluk açısından 'iktisadi yaşantı birliği'nin olmadığı, o anlamda da devleti olmayan ulus olamayacağı sonucuna varılmak zorunda kalınır. Bu teorik yanlış, siyasi sonuçları açısından, ezilen ulusların ezilmesine göz yummaya kadar götürebilir.

İktisadi yaşantı birliğinin ulusun kendine ait bağımsız bir ekonomiye sahip olması biçiminde anlaşılması, sermayenin enternasyonalleşmesinin çok büyük boyutlara vardığı ve sözde bağımsız bir çok devletin ekonomik olarak kesinlikle emperyalist devlet ve tekellere bağımlılığının çok açık olduğu günümüzde büsbütün saçmadır. Bu bakış açısı ile, bugün emperyalizme ba-

ğımlı ülkelerin hiç birinde "ulus"tan söz etmemek sonucuna varılmak zorunda kalınır.

Stalin'in *bilimsel kesinliğe* sahip ulus tanımı bir dizi revizyonist ve oportünist saldırıların hedefi olmuştur, olmaktadır.

Mesela SBKP'nin teorik yayın organı Komünist'ten çeviri derlemelerinin Almanca'sının 4/89. sayısında yayınlanan, Viktor Sotov imzalı ve "Ulusal Sorun: Geçmişteki Deformasyonlar" başlıklı yazıda şöyle deniyor:

"SSCB'nde bugüne dek hâlâ ulus hakkında 'Stalin tanımı'ndan söz ediliyor. Bu sorun üzerinde fazla durmadan, Stalin tarafından öne sürülen ulus olmanın özelliklerinin Lenin'in daha çok erken yazılarında okunabileceğine dikkat çekmek isteriz. Ama Stalin'le karşılaştırıldığında Lenin ulus olmanın özelliklerine çok daha derinlemesine ve diyalektik yaklaşmıştır. Basitleştirme ve şematize etmekten uzaktır. Ben düşünüyorum ki, ülkedeki yeni siyasal-sosyal durumdan ve yeni düşünceden yola çıkarak *ulusun tanımında değişiklikler yapılabilir ve herhalde yapılacaktır da.* (abç) SSCB'nde Lenin'in mirasının 'yeniden okunuşu' diye adlandırılan şey buna katkıda bulunacaktır. (agy., s. 7.)

İşte karşı-devrimci modern-revizyonistlerin Stalin'e ulus tanımını noktasında getirdikleri "eleştiri" bu. Stalin'in *bilimsel kesinliği* bu revizyonistlere göre "basitleştirme ve şematize etme" oluyor. Bu revizyonistler, her teorik önermenin, üst düzeyde bir soyutlama, en genel özelliklerin belirlenmesi olduğu gerçeğini gözlerden gizliyor. Basitleştirme ve şemelaştırmaya karşı çıkma adına gerçekte *bilimsel kesinliğe karşı çıkıyorlar.* Onlar şimdi önelerine yeni bir tanımlama yapma görevi koyuyorlar. Bu görevin çözümü, ulusun burjuvaca yeni bir tanımdan, daha doğrusu eski burjuva ulus tanımlarının yinelenmesinden başka bir şey olamaz. Çünkü ulusun Marksist-Leninist tanımı, kesin bilimsel tanımı yapılmıştır. Bunda değişecek bir şey yoktur. (SBKP'nin revizyonist şefleri bilindiği gibi "Lenin'i yeniden okuma" işini

tamamlayamadan kendilerini sağcılıkta fersah fersah geçenler tarafından alaşağı edildiler, iktidardan uzaklaştırıldılar. Fakat bu modern-revizyonizmin Marksizm-Leninizm adına onun devrimci özüne saldırılarının bittiği anlamına gelmiyor. H.Y.)

Stalin'e ulus tanımlaması bağlamında saldıran yalnızca karşı-devrimci modern-revizyonistler değil. Güya anti-revizyonist "Yeni Sol" diye adlandırılan yarı-Troçkist akımın teorisyenleri de Stalin'i, ağababaları Troçki'nin ve modern-revizyonistlerin izinde, "şematizm"le suçluyor. İşte bunlardan biri olan Michael Löwy'nin "eleştirisi":

"Stalin'in ünlü «Marksizm ve Ulusal Sorun» makalesine gelince: Bu makaleyi yazabilmesi için Stalin'in bizzat Lenin tarafından Viyana'ya gönderilmiş olduğu ve Lenin'in 1913 Şubatı'nda Gorki'ye yazdığı bir mektupta: «Burada harika bir Gürcü çalışmaya girdi, yazıyor... büyük bir makale için *tüm* Avusturya kaynaklarını ve diğerlerini bir araya getirdi.» diye yazdığı doğrudur. Fakat makale bittiğinde Lenin pek hoşnut değildir ki, ulusal sorunla ilgili bir sürü tavrında —28.12. 1913'teki bir makalesinde yaptığı atıf dışında— Bu makaleye değinmemektedir. Stalin'in bu çalışmasının temel düşüncelerinin parti ve Lenin'in düşünceleri olduğu açıktır. Bu ışıktaki bakıldığında, Troçki'nin, bu makalenin Lenin tarafından satır satır kontrol edildiği iddiası problemlili bir iddiadır. Tersine: Bir dizi noktada Stalin bu yazıda doğrudan ve dolaylı olarak Lenin'in yazılarından ayrılmakta ve evet onlarla gelişmektedir.

Birincisi : "Ruhi şekillenme birliği".. "ortak ruhsal özellikler" vb. hiç bir şekilde Leninist değildir. Bunlar, Lenin'in Bauer'in "psikolojik teorisi"nde açıkça eleştirmiş olduğu Bauer'den miras kalmış kalıntılardır. Ulusal psikoloji üzerine düşünceler, ulusal sorunun Marksist çözümlemesinden çok, bilim-öncesi, yüzeysel yurttaşlık bilgisi ile ilintilidir. İkincisi: Stalin teorisine cüretkâr "Ancak tüm belirtilerin varlığı bir ulusu meydana getirir" iddiası ile *doğmatik, daraltılmış ve durağan* (abç) bir karakter vermiştir, ki bunu Lenin'de hiç bir yerde bulamazsınız. Stalin'in ulus ta-

nımı ideolojik bir Prokrust yatağı idi. Stalin'e göre 19. y.y.'ın ikinci yarısından önce Gürcistan ulus değildi, çünkü "iktisadi ya-
şantı birliği" yoktu, Gürcistan birbirinden ekonomik olarak ba-
ğımsız olan derebeyliklere bölünmüştü. Buna göre Almanya'nın
da "gümrük birliği" öncesinde bir ulus oluşturmadığını söylemek
gerekir... Lenin'in yazılarının hiç bir yerinde böyle bir ultimatif,
saf ve keyfi bir ulus tanımını bulamazsınız." (*Ulusal Sorun ve Mark-
sizmin Klasikleri*, M. Löwy, *Milliyetçilik ve Marksizm*, Rotbuchverlag
199, s. 118.)

Marksist olma, bilimsel olma iddiasındaki bay Löwy bura-
da tam anlamı ile ne dediğini bilmez bir "teorisyen" durumun-
dadır.

Bu Bay'a göre, bir yandan "Stalin'in 'Marksizm ve Ulusal
Sorun'u temel düşünceleri açısından parti ve Lenin'in düşünce-
leridir", diğer yandan ama bu eserdeki ulus tanımını "doğmatik,
daraltılmış ve durağan"dır! Ya ulus tanımı bu eserin temel dü-
şüncelerinden biri değildir; ya da bay Löwy ne dediğini bilme-
mektedir. Ulus tanımı "Marksizm ve Ulusal Sorun" yazısının
temel düşüncelerinden biri olduğuna göre, M. Löwy ne dediğini
bilmemektedir. Onun karşı olduğu şey gerçekte ulusun **kesin,
bilimsel bir tanımının** yapılmasıdır. Modern-revizyonistlerin
de, tüm burjuvazinin de karşı olduğu şey tam da budur. Çünkü
bilimsel kesinliğe sahip bir tanım karşında herkes doğrudan ve
kesin tavır takınmak zorunda kalmaktadır. Bu ise muğlaklığı
"derin teori" sanan subjektivist toplum bilimcilerin hiç mi hiç
işine gelmemektedir.

Lenin ve Stalin'in ulusal sorunda, hem de 1913'te Lenin'in
doğrudan görevlendirmesi ve denetimi altında kaleme alınan
"Marksizm ve Ulusal Sorun" yazısı bağlamında karşı karşıya
koymaya çalışmak, en hafif deyim ile tarihsel gerçekleri çarpıt-
maktır. Stalin'in "Marksizm ve Ulusal Sorun"u Rusya Sosyal
Demokratlarının ulusal sorun hakkındaki görüşüdür. Ne azı, ne
fazlası! Lenin "RSDİP'in Ulusal Programı Üzerine" başlıklı ma-

kalesinde aynen şöyle demektedir: “*Teorik Marksist literatürde bu sorun ve Sosyal-Demokratların ulusal sorun programının temeli aydınlatılmıştır. (Burada Stalin'in yazısı başta gelir.)*”

Lenin'i savunma adına, Ulusal Sorunda onu Stalin'in karşısına koymaya kalkmak, Lenin'i ne dediğini bilmeyen, parti adına çıkan programatik yazıları okuyup incelemeyen vb., biri olarak göstermektir. Bu, Stalin'i gözden düşürmek için, Lenin'e “ayıl dostluğu” yapmaktır. “Ruhi şekillenme birliği” düşüncesinin Bauer'den miras kalıntı olduğunu söylemek, her ulusun kendine özgü bir “ulusal kültür”ü olduğunu red etmek demektir. Çünkü diyalektik materyalist Stalin, “ruhi şekillenme birliği” denen şeyin kendini “kültür birliği” olarak ifade ettiğini söylemekte, ruhi şekillenme birliğini kültür birliği dışında bir şey olarak kavramamaktadır. Marksist olma iddiasındaki bay Löwy “ruh” “ruhi şekillenme” laflarını gördüğü yerde, bastırılmıştır yaygarayı: “Leninist değil”! Çok bilimsel olma iddiasındaki bay Löwy bu tavrı ile kimin yüzeysel “yurttaşlık bilgisi” düzeyinde olduğunu açıkça belgelemektedir. O yalnızca “ruhi...” kavramına takılıp kalmakta, kavramın kullanıldığı içerik onu hiç mi hiç ilgilendirmemektedir.

İktisadi yaşantı birliğinin olmadığı yerde ulustan söz edilemeyeceği Marksist-Leninist tezi de nedense bay Löwy'yi rahatsız ediyor. Onun “Ulus”u buna göre ırk özellikleri, psikolojik özellikler vb. ile tanımlanan, başı ve sonu belli olmayan bir şey olsa gerektir. Aksi halde “gümrük birliği” öncesi Alman ulusundan söz edilemeyeceği gibi bir düşüncenin onu onca rahatsız etmemesi gerekir. Ancak Alman ulusunun ezelden beri var olduğunu, ebede kadar da var olacağını savunan kişileri şaşırta bilir feodalizm döneminde —ve daha öncesinde de tabii— Alman ulusundan söz edilemeyeceği tezi. Türk ulusunu Orta Asya'dan başlatan kafatasçı ırkçılar için 19. y.y.ın ikinci yarısı öncesinde Türk ulusundan söz edilemeyeceği tezi ne kadar şaşırıcı ise, gümrük birliği öncesi Alman ulusundan söz edilemeye-

ceği tezi de, Alman ulusunu barbarlık döneminde arayanlar için o kadar şaşırtıcıdır.

Ulus tanımının “keyfiliği”ne gelince: Bu kavramın her kullananın kendi istediği, yorumladığı biçimde kullanılması keyfililiğinin önüne geçilmesi, tam da onun kesin bilimsel tanımının yapılması ile olmuştur. Bunu Stalin'in yapmış olması, onun kazanımı, onun katkısıdır. Bu katkı Marks-Engels-Lenin ile çelişme içinde değil, onlarla uyum içinde olan bir katkıdır. Ve tüm burjuvalarla birlikte, onların oportünist-revizyonist savunucularını Stalin'de en çok kızdaran şeylerden biri onun bu bilimsel kesinliğidir.

Stalin ulus tanımını yaptıktan sonra şöyle diyor:

“İleri sürülen belirtilerden hiç birinin tek başına ele alındığında ulus kavramını belirlemeye yetmediğini vurgulamak gereklidir. **Dahası var: Bu belirtilerden sadece bir tanesi yoksa bir ulus ulus olmaktan çıkar.**” (age., s. 18.)

Görüldüğü gibi Stalin burada kategorik olarak ulus olmanın belirtilerinin birinin bile eksikliğinin, herhangi bir etnik topluluğun ulus olarak adlandırılmasının engeli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu kategorik tespit eğer dar kavranırsa herhangi bir ulusal topluluğa yapılan ulusal haksızlıklara teorik temel yapılabılır. “Ulus” olmadığı gerekçesi ile, bir ulusal topluluğun örneğin kendi devletini kurma hakkı red edilebilir vb. Bu konuda kavramın bilimsel kesinliği sulandırılmadan, belirli kuraldışıları olabileceği dışalanmamalıdır. Rusya Bolşeviklerinin —bu arada Stalin'in de— ulusal sorundaki pratikleri bize bunu öğretmektedir. Rusya Bolşevikleri ve Stalin, örneğin Yahudilerin bir ulus olarak adlandırılmayacağını çeşitli yazılarda, tartışmalarında ortaya koymuşlardır. Buna rağmen Yahudilerin hemen bütün ülkelerde ulusal —ırkçı— antisemit saldırıların, pogromların hedefi olması özel durumu, Yahudilerin ulusal haklarına özel bir itina gösterilmesini gerektirmiş, Bolşevikler buna uygun davranmışlardır. Yahudiler Sovyetler Birliği'nin bölgesinde nü-

fusun çoğunluğunu oluşturmadığı halde, bir “Yahudi Özerk Bölgesi” oluşturulmuştur. Yer yer Lenin ve Stalin “Yahudi ulusu”ndan da söz etmişlerdir. İkinci Dünya Savaşı ertesinde de Sovyetler Birliği Filistin’de Yahudilerin ve Arapların bir devlet içinde birleşmelerinin mümkün olmadığını gördüğü noktada İsrail Devletinin kurulmasından yana tavır takınmıştır. Bu Yahudilerin özel tarihi gelişmesinin dayattığı doğru bir tavidir. Böyle bir durumda “Fakat bunlar teoriye göre ulus teşkil etmiyorlar” biçiminde bir gerekçeyle İsrail’in kurulmasına karşı çıkmak yanlış bir tavır olurdu, Marksist teorinin “bilimsel kesinlik” adına çok dar kavranması olurdu.

Yine görüldüğü gibi Stalin ulus tanımını yaparken, yalnızca tarihi olarak ulusların ortaya çıkışı, doğuşu, oluşması bağlamında değil, aynı zamanda ortaya çıkmış, oluşmuş bir ulusun 'ulus olmaktan çıkması' bağlamında da kesin tavır koymaktadır.

Fakat Stalin’in yaptığı bu kesin tespit de doğru kavranmalıdır. Eğer belirtiler bağlamında yapılan bu tespit, belirtilerden birinin ortadan kalktığı *anda* bir ulusun ulus olmaktan çıkacağı biçiminde yorumlanırsa, yanlış yorumlanmış olur. Stalin ulus’u tanımlarken, onun temel özelliklerinden biri olarak “istikrarlı insan topluluğu” olduğunu belirtmektedir. Bir insan topluluğunun ulus haline gelmesi anlık bir olay değil, bir süreç işidir. Aynı şekilde bir kez uluslaşmış bir insan topluluğunun ulus olmaktan çıkması da anlık bir olay değil, bir süreç işidir.

Bu süreç bir ulus olma durumundan çıkıp çıkmadığı tartışılan ulusun gelişmesinin hangi aşamasında bulunduğu, bu ulusun doğal çevresindeki diğer uluslarla ilişkisi, söz konusu ulusların bu ulusu kendi içlerinde asimile edecek çekiciliğe ve güce sahip olup olmamaları vb. bir dizi faktöre göre oldukça uzun veya nispeten daha kısa olabilir.

Bir ulusun ulus olma niteliğini yitirmesi (ulus olmaktan çıkması), emperyalizm çağında kural olarak zor kullanımı temeline söz konusu olmaktadır. Bir ulusun toprak birliğinin zor

yoluyla parçalanması; buna bağlı olarak iktisadi yaşantı birliğinin parçalanması bir ulusun parçalanmasını beraberinde getirdiği gibi, süreç içinde değişik ulusların ortaya çıkması teorik imkânını da yaratmaktadır. Bunun yanında emperyalizm çağı belirli ulusların ve ulusal toplulukların ırkçı bir temelde tümüyle yok edilmeye çalışılmasının, soykırım yolu ile belirli ulusların ve ulusal toplulukların ortadan kaldırılmaya çalışılmasının örnekleri ile de doludur. 1915'de Osmanlı-Türk hakim sınıfları, Ermeni ulusunu ulus olarak yok etme, soykırımdan geçirme işine girişmiş, Batı Ermenistan'dan Ermenileri sürmüş, Batı Ermenistan'daki Ermeni nüfusun çok büyük bir bölümünü katletmiş, topraklarından sürdüğü ve büyük bölümünü yok ettiği Ermenileri *Türkiye'de* bir ulus olma durumundan çıkarmıştır. (Fakat Ermenilerin Türkiye'de soykırım yoluyla ulus olmaktan çıkarılması, Türk soykırımcıların düşlerinin tersine "Ermeni sorununun nihai çözümü" olmamıştır. Ermeni ulusu bir yandan doğu Ermenistan'da Sovyet Ermenistan'ın şahsında devlet kurarak, diğer yandan da Batı Ermenistan'daki katliamdan çıplak canlarını kurtaranların sığındıkları yabancı ülkelerde kurdukları diasporadaki Ermeni topluluklarının şahsında varlığını sürdürmüştür. Türkiye'de bugün Lozan Antlaşması temelinde 'ulusal azınlık' statüsüne sahip olarak yaşayan Ermeniler —ki onlar da sürekli milli baskı altındalar— nüfus olarak, diasporadaki Ermeni nüfusuna göre çok küçük bir bölümü oluşturmaktadırlar. Diasporadaki Ermenilerin haklı talebi ise Ermenistan topraklarına geri dönmektir.

Türkiye'deki Ermenilerin bugün bir ulus oluşturmadıkları gerekçesi ile, yurtdışındaki Ermenilerin Batı Ermenistan topraklarına yerleşme hakkının reddedilmesi bütünü ile yanlış bir tavır olur. Çünkü Ermeni ulusuna karşı yönelen tarihi haksızlık, "tarihin ana akışı dışında kalmış, onun akışını engellemeyen, rahatsız etmeyen, proleter sınıf mücadelesinin derinleşmesini ve genişlemesini engellemeyen" (Bkz. Lenin Tüm Eserler, Alm. c. 6, s.

125) bir tarihi haksızlık değil, tersine “toplumsal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini hâlâ *doğrudan doğruya* engelleyen“ bir tarihi haksızlıktır. Bugün ülkemizde işçi sınıfı ve emekçi yığınlar içinde şoven görüşleri yaymada hakim sınıfların elindeki etkili silahlardan biri Ermeni düşmanlığıdır. Türk işçi ve köylüleri (Bu arada Kürt işçi ve köylüleri de) geçmişteki Ermeni soykırımının sorumluluğunda pay sahibidir. Türkiye’de çeşitli milliyetlerden işçi sınıfının proleter enternasyonalizmi temelinde eğitilmesi ve birleştirilmesi, hakim sınıfların elindeki Ermeni düşmanlığı ideolojik silahının etkisizleştirilmesini önemli bir görev olarak önümüze koymaktır. Ermeni düşmanlığı işçi ve emekçi yığınlar içinden sökülüp atılmadıkça, Türkiye’de çeşitli milliyetlerden proletaryanın enternasyonalist temelde birliği sağlanamaz. Ermeni düşmanlığının sökülüp atılması ise pratik olarak ancak Ermeni soykırımının lanetlenmesi ve diasporadaki Ermenilerin Batı Ermenistan’a yerleşme haklarının tutarlı bir şekilde savunulması ile mümkündür. Soykırımın sorumluluğuna ortak olan Türk işçileri, köylüleri için (yalnızca onlar için değil, Kürt işçi ve köylüleri için de) tek doğru enternasyonalist tavır, sorumluluğunda pay sahibi oldukları bu tarihi haksızlığı ortadan kaldırmak yönünde açıkça tavır takınmaktır.

Ermeni ulusundan işçilerin ve köylülerin Türk ulusundan işçilere ve köylülere duyduğu güvensizlik, ancak Türk işçi ve köylülerinin Türk faşist hakim sınıflarından değişik tavır takındıklarını göstermeleri temelinde ve ortak düşmana karşı ortak mücadele pratiği içinde ortadan kaldırılabilir. Bunun olmadığı şartlarda, Ermeni milliyetçiliğinin Ermeni işçileri ve emekçileri arasında taban bulması ve proletaryanın bölünmüşlüğüne derinleşmesi kaçınılmazdır. Bu ise yalnızca sınıf mücadelesinin derinleşmesini engellemeye yarar, hakim sınıflara yarar.

(Bolşevikler 1983’te Ermenistan ve Ermeni sorununda sorunu böyle görmüyor, Ermenilerin uğratıldığı soykırımı “tarihin ana akışı dışında kalmış olan, onun akışını engellemeyen, rahat-

sız etmeyen, proleter sınıf mücadelesinin derinleşmesini ve gelişmesini engellemeyen bir tarihi haksızlık” olarak değerlendiriyordu. (bkz. BP. S. 9/10 s. 15.. “Türk faşistleri Ermeni milliyetçilerinin eylemlerini ırkçılığı körüklemek için kullanıyor” başlıklı makale.) Daha sonra TKP/ML(B)'nin III. Kongresi'nde (1986) alınan “Yurtdışındaki Ermenilerin, eğer isterlerse, Türkiye'ye dönüp yerleşme hakkının” savunulması, pratik olarak, söz konusu tarihi haksızlığın ortadan kaldırılması yönünde tavır takınmak anlamına geliyordu ve 1983'te takınılan tavırla çelişme içinde idi. Fakat bu o dönemde yeterli bir biçimde bilince çıkarılmadı.)

Diasporadaki Ermenilerin Batı Ermenistan'a geri dönme, yerleşme hakkının savunulması, bunun “yeni bir tarihi haksızlık” yaratacağı gerekçesi ile itiraza uğruyor. “Yeni bir tarihi haksızlık” ancak diasporadaki Ermenilerin Batı Ermenistan'a yerleşme hakkı, bugün burada yaşayan Ermeni olmayanların buradan sürülmesi biçiminde anlaşılır ve uygulanırsa söz konusu olur. Açıktır ki bu hak ve talep, bu biçimde anlaşılıp, uygulanamaz. Batı Ermenistan geçmişte de yalnızca Ermenilerin yaşadığı bir alan değildi. Gelecekte de yalnızca Ermenilerin yaşadığı bir alan olmayacaktır. Ermenilerin Batı Ermenistan'a dönmesi/yerleşmesi, burada bugün oturan Ermeni olmayan nüfusun sürülmesi demek değil, onların yanına Ermenilerin de gelip-yerleşmesi demektir.

Bu noktada bir başka sorun da şudur: Batı Ermenistan'a dönme-yerleşme hakkına sahip Ermeniler, bu hakkı kullandıklarında ne olacaktır? Batı Ermenistan'ın, Doğu Ermenistan'la birleşmesi; Batı Ermenistan'ın ayrılması vb. talepler karşısında tavır nedir, ne olmalıdır? Önce aynı Kürdistan sorununda olduğu gibi, Ermenistan sorununda da bizi öncelikle ilgilendiren alan, Ermenistan'ın bugünkü T.C. devleti sınırları içindeki bölümdür. Biz soruna öncelikle T.C. devletini yıkmak ve özgür halkların özgürce birleştiği bir Türkiye'yi yaratmak bakış açısı

ile karşılaşıyoruz. Bu yüzden Ermenistan'ın birleştirilmesi ya da Batı Ermenistan'ın ayrılması bugün bizim programımız değildir. Fakat biz özgür bir birlikten yanayız. Bu ise ancak ayrılma hakkının —pratik olarak da kullanılması şartları olduğu halde— tanınması, savunulması şartlarında mümkündür. Ermenistan bağlamında Batı Ermenistan'ın —diasporadaki Ermenilerin yoğun bir şekilde bu alana yerleşme hakkını kullanması halinde— ayrılması ve Ermenistan'ın birleşmesi “mantık bakımından ve pratik olarak” (*Stalin, Leninizmin Sorunları, s. 644*) mümkündür. Yani bugün diasporadaki Ermenilerin Batı Ermenistan'a dönme ve yerleşme hakkının savunulması, aynı zamanda ayrılma hakkının da savunulması anlamına gelir. Dönme ve yerleşme hakkı daha bugünden bu bilinçle savunulmalıdır.

Bir ulusun ulus olmaktan çıkmasında, ulusun belirtilerinden bir tanesinin olmamasının oynadığı rolün doğru kavranması için iki örnek vermek istiyoruz: Almanya örneği ve Kürdistan örneği.

Almanya bilindiği gibi İkinci Dünya Savaşı ertesinde parçalanmış, ortaya iki ayrı Alman devleti çıkmıştır. (Almanya'nın devlet olarak parçalanması, aynı zamanda Alman ulusunun iki ayrı devlette yaşayan bir ulus olarak parçalanmasıdır.) Alman emperyalizminin mirasını devralıp sürdüren Federal Almanya Cumhuriyeti ve Alman emperyalizminden kopuş ve anti-faşist-demokratik ilkeler temelinde kurulan Alman Demokratik Cumhuriyeti (ADC). Bir ulus (Alman ulusu) böylece belli tarihi gelişmeler sonucu iktisadi-sosyal-siyasi sistemleri birbirinden bütünü ile ayrı olan iki ayrı devlet çatısı altında örgütlenmiştir. Başta Stalin olmak üzere tüm Marksist-Leninist güçler, bu arada ADC'deki Marksist-Leninist güçler de *bir* ulusun yapay olarak parçalanmasının normal bir durum olmadığına bilincinde olarak ve bu parçalanmışlığın Alman emperyalizminin —şimdi Batı Alman Emperyalizmi şahsında— yeniden güçlen-

mesinde bir sıçrama tahtası olarak kullanılma olasılığının ve plânlarının bilincinde olarak, *Almanya'nın parçalanmasına karşı çıkmışlar, askerden arındırılmış, silahsızlandırılmış, tarafsız ve kontrol altında birleşik bir Almanya'dan* yana tavır takınmışlardır. Almanya'yı bölen, birleşik Almanya'nın Sovyetler Birliği'nin etki alanı içinde kalacağı korkusunda olan batılı emperyalist güçler olmuştur. Süreç içinde SBKP'ndeki revizyonist yozlaşmaya paralel olarak Sovyetler Birliği "birleşik Almanya" doğru siyasetinden vazgeçmiş; ADC'nde yozlaşan Sosyalist Birlik Partisi iktidarı adım adım "demokratik, tarafsız, *birleşik* Almanya" siyasetini terketmiştir. Bu aslında "ulusun birliği" talebinin bütünü ile emperyalist, intikamcı batı Alman emperyalizminin eline terkedilmesi idi. ADC'ndeki revizyonistler bu siyaseti 1976'da yapılan ASBP (Almanya Sosyalist Birlik Partisi/SED) 9. Kongresi'nde resmen kabul edilen artık *bir* Alman ulusu değil, *iki* ayrı Alman ulusu olduğu tezi ile teorik olarak gerekçelendirmeye çalıştılar. Bu teze göre artık ADC'nde, Batı Almanya'da kapitalist üretim ilişkileri altında yaşayan *kapitalist Alman ulusu*'ndan bütünü ile ayrı özelliklere sahip, yeni *sosyalist bir ulus* ortaya çıkmıştı. İki ayrı ulus söz konusu olduğuna göre de, artık parçalanmış bir ulusun yeniden birleştirilmesi gibi bir sorun gündemden kalkmıştı. Bunu savunanlar yalnızca bir avuç intikamcı ve sürekli olarak geçmişte yaşayan bir avuç Nazi artığı vb. olabilirdi!

1989 Ekimi/Kasımı ve daha sonraki gelişmeler *pratik olarak* SED'li revizyonistlerin 1976'da yaptıkları "iki ayrı ulus" olduğu tespitinin, gerçeklerin çarpıtılması temelinde yapılan bir tespit olduğunu ortaya koymuştur. Teorik olarak, parçalanmış bir ulusun, bütünü ile ayrı iktisadi-sosyal-siyasi yapıların varlığı şartlarında süreç içinde artık tek bir ulustan söz edilemeyecek biçimde farklılaşması mümkündür. Sorun Alman ulusu ve Almanya bağlamında bu teorik imkânın gerçek haline gelip gelmediği sorunudur. SED'li revizyonistler 1976'da "iki ayrı Al-

man ulusu” tezini resmi siyasetlerinin temeline koyduklarında gerçekte yalnızca esasta kendi isteklerini ifade ediyorlardı. İki ayrı Alman devletinde parçalanmış bir biçimde yaşayan Alman ulusunun farklılaşması, kesinlikle iki ayrı ulustan söz edecek seviyeye varmamıştı. Bir kez ortaya çıkan bir ulusun parçalandığında ayrı uluslara doğru evrimlenmesinin oldukça uzun bir süreci kapsayacağı —bu sürecin bir kaç kuşağın işi olmadığı— bugüne kadarki tüm deneyimlerin, bu arada Almanya deneyiminin de gösterdiği gerçektir. Kaldı ki, Alman ulusu gibi uluslaşma sürecinde çok ileri bir noktada parçalanmış olan bir ulusun artık bir ulustan söz edilemeyecek seviyede farklılaşması için gereken süreç, genç, uluslaşma sürecinin henüz başlarında parçalanmış uluslara göre çok daha uzun olmak zorundadır.

Eğer Stalin'in “ulusun belirtilerinden” “sadece bir tanesi yoksa, bir ulus ulus olmaktan çıkar” tespiti (*age.*, s. 18) doğru kavranmaz, ulus olmaktan çıkmanın, aynı ulusun oluşması gibi bir süreç olduğu kavranmaz ise, o zaman çok kolaylıkla, parçalanmış tüm uluslarda parçalanma *anından* itibaren bir ulustan söz etmeme yanlısına düşürülür. Örneğin Almanya bağlamında iki ayrı Alman devleti ortaya çıktığında artık tüm Alman ulusu için ortak bir iktisat değil, iki ayrı iktisat söz konusudur. Bu anlamda artık tüm Alman ulusu için bir iktisadi yaşantı birliğinden söz edilemez. Aynı şekilde kesin sınırlar çekilerek, toprak birliği de —tüm ulus açısından— ortadan kaldırılmıştır. Alman ulusu açısından Stalin'in yukarıdaki tespiti doğru kavranmaz ise, iki ayrı devletin Alman ulusunun ulus olmaktan çıkması anlamına gelmesi gerekir. Halbuki iki ayrı Alman devletinin kurulması, hiç de Alman ulusunun Alman ulusu olmaktan çıkması anlamına gelmemiş, Marksist-Leninistler tarafından, en başta da Stalin tarafından böyle kavranmamıştır. Böyle kavranmadığı için, bir ulusun ulus olmaktan çıkması uzun bir süreç işi olarak kavrandığı için, Marksist-Leninistler bölünme ertesinde de Al-

manya'nın —dolayısı ile Alman ulusunun— demokratik, anti-faşist bir temelde *birleştirilmesi* siyasetini formüle etmişlerdir.

Kürdistan'a gelince:

Kürt ulusu uluslaşma sürecinin —kapitalizmin gelişmesinin batı Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında Osmanlı Devleti'ndeki geç gelişmesi sonucu— henüz başlarında iken, Kürdistan emperyalist işgale karşı savaşın başını çeken Kemalist Türk Hükümeti'nin İngiliz-Fransız emperyalistleri ve İran gericileri ile anlaşması sonucu dört parçaya bölündü. (Daha doğrusu daha önceki Osmanlı/ve İran devlet sınırları içindeki, bölgesil olarak oldukça geniş bir özerkliği de içeren ikiye bölünmüşlük, Lozan Antlaşması sonucu dörde —İran/Türkiye/İrak/Suriye— bölünmüşlüğe dönüştü.) Kürdistan'ın bölünmesi, aynı zamanda henüz uluslaşma sürecinin başlarında bulunan *bir* ulusun, *Kürt ulusunun* parçalanması anlamına geliyordu. Bu noktadan itibaren Kürt ulusunun birleşik bir ulus olarak toprak birliği emperyalist zorla ortadan kaldırılmıştı. Bu noktadan itibaren artık tüm Kürt ulusu için iktisadi yaşantı birliği de söz konusu değildir. Parçalanmış Kürt ulusunun her parçası, üzerinde yaşadığı Kürdistan toprağı hangi devletin sınırları içinde kaldı ise, o esas olarak o devletin iktisadi yaşantı birliğinin bir parçasıdır. Her parçalanmış ulusta olduğu gibi, Kürt ulusunda da parçaların artık bir ulustan sözedilemeyecek seviyede farklılaşması yolu ile yeni ulusların oluşması; ya da belli parçalardaki Kürt ulusunun giderek asimile olması vb. teorik olasılık olarak vardı. Ve her parçadaki ezen ulusun hakim sınıfları, “Kürt sorununu” Kürt ulusunu yok ederek veya asimile ederek “çözmek” için ellerinden gelen her şeyi yaptılar. Fakat gelişmelerin açıkça gösterdiği gibi, ne değişik parçalardaki farklılaşma bir Kürt ulusu ve onun parçaları yerine değişik uluslardan söz edilmesini haklı kılacak seviyede bir farklılaşma oldu; ne de katliamlar, kıyımlar ve asimilasyon çabaları Kürt ulusunu ortadan kaldıracaktı. Tersine ka-

pitalizmin gelişmesine paralel olarak tek tek parçalarda uluslaşma süreci hızlanarak sürdü ve tek tek parçalarda *bir* ulusun, Kürt ulusunun parçaları olma; *bir ülkenin*, Kürdistan'ın parçaları olma bilinci —özellikle son on yıllar içinde— gelişti. Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun —emperyalist savaş sonucunda— parçalanmış bir ülke ve parçalanmış bir ulus olduğu ve Kürt ulusunun her parçada, parçalanmış bir ulusun parçaları olarak varlığını sürdürdüğü, tüm katliamlara ve asimilasyon çabalarına rağmen varlığını sürdürdüğü olgudur. Bunlar olgu olduğuna göre, Kürt ulusu parçalanmış bir ulus olarak varlığını sürdürdüğüne göre, Kürt ulusunun ve Kürdistan'ın yeniden birleştirilmesinin objektif temeli olduğu açıktır.

Bütün Kürt milliyetçisi örgütlerin temel program maddesi “bağımsız, demokratik *birleşik* Kürdistan”dır. Kürdistan'ın birleştirilmesi, Kürt ulusunun birleştirilmesi, bu anlamda birleşik Kürdistan biz Türkiye/Kuzey Kürdistanlı komünistler için bugün temel program maddesi değildir, olamaz. Bizim devrimimiz, şu anda Kürdistan açısından ele alındığında, Kürdistan'ın Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde olan kesimin, Kuzey Kürdistan'ın işçi sınıfı önderliğindeki demokratik halk devriminin zaferi ile kurtarılması, özgürleştirilmesi, Kuzey Kürdistan'da Kürt ulusunun ayrılma hakkını özgürce kullanacağı şartların yaratılması asgari programına sahiptir. Biz Kuzey Kürdistan'ın Özgür Sovyetlik Cumhuriyetler Birliği'nde en geniş bölgesel özerkliğe sahip bir Birlik Cumhuriyeti olarak yer almasından yanayız. Fakat açıktır ki, böyle bir birlik içinde yer alıp almama karar verme hakkı ve yetkisi Kürt ulusunun kendisindedir. “Kendi yazgısını kendisi özgürce belirleme” ön şartlarına kavuşan Kürt ulusu, özgür halkların özgür Türkiye/Kuzey Kürdistan'ında birleşik *bir* devlet içinde mi yaşayacağına, yoksa ayrılıp ayrı devlet olarak mı yaşayacağına vb. kendisi karar verecektir. Bu bağlamda “bağımsız, demokratik, birleşik Kürdistan” hedefine nasıl varılabileceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Bağım-

sız, demokratik, birleşik Kürdistan hedefine, —eğer gerçek anlamda bağımsızlık ve demokratiklik kastediliyorsa ve bu iki özellik ‘birleşme’ ile eşdeğerli özellikler olarak kavranıyorsa— varmak, bugün Kürdistan’ın bölünmüş olduğu devletler —yani İran, Türkiye, Irak, Suriye— işçi sınıfı önderliğinde demokratik devrimlerle yıkılmadan gerçekleşemez. Emperyalizm şartlarında, burjuvazinin önderliğinde ancak emperyalizmle uzlaşma, anlaşma temelinde kurulması mümkün olan “Birleşik Kürdistan”ın demokratik ve bağımsız olması mümkün değildir. O halde Kürdistan’ın birleştirilmesi sorunu, komünistler açısından Kürdistan’ın parçalanmış olduğu devletlerde iktidarı işçi sınıfı önderliğinde devrimlerle yıkmaya sorunu ve Kürt ulusunun kendi yazgısını özgürce belirleyeceği şartları yaratma sorunudur. Birlik sorunu, tek tek devletlerde devrim sorununa bağlı olarak ele alınmak zorundadır. Çıkış noktası ve bugünkü programın maddelerinden biri değildir. Fakat onun komünistlerin program maddelerinden biri olmaması, birlik sorununun olmadığı, bunun “tarihin akışı dışında kalmış bir sorun olduğu”, “objektif temeli olmadığı” vb. vb. anlamına gelmez. “Birleşik Kürdistan” talebi, emperyalizmin Kürdistan’ı bölmüş olması olgusuna karşı demokratik bir öze de sahip olan, objektif temeli olan, haklı olan bir taleptir. Komünistler açısından bu talebin bugün program maddelerinden biri olmaması, onun demokratik bir özü olmadığı vb. anlamına gelmiyor. Yalnızca böyle bir talebi de gerçekleştirmek için ön şartların yaratılmasının gerektiğini ve bugün esas meselenin bu olduğunu söylüyoruz.

Açıktır ki, Kürdistan’ın parçalanmasından bu yana geçen 70 yıllık zamanın oldukça uzun bir süre olduğu, bu kadar süre içinde parçalanmış bir ulusun ayrı ayrı uluslara doğru gelişmesinin mümkün olduğu, Kürt ulusunun parçalandığı sırada uluslaşmasının henüz oldukça erken bir aşamasında olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, bu olasılığın daha da yükseldiği söylenebilir. Bu noktada da, Kürt ulusunun komşu ulusların uluslaş-

ma bağlamında Kürt ulusundan çok daha ileri olmadığı, asimilasyon yönünde zor dışında herhangi bir üstünlük ve çekiciliğin söz konusu olmadığı bilince çıkartılmalıdır.

Stalin ulus tanımlamasını yaptıktan sonra “Ulus sadece tarihi bir kategori değil, **fakat belirli bir çağın, yükselen kapitalizm çağının bir tarihi kategorisidir**” diyor.

Bu, belli ulusal özelliklere sahip insan topluluklarının ulus haline gelmelerinin tarihi olarak nasıl gerçekleştiği sorusuna verilen bir cevaptır. Yoksa yükselen kapitalizm çağı dışında, yükselen kapitalizm çağı sonrasında ulus olmadığı, olmayacağı, ulusal hareketin olmadığı, olmayacağı vb. anlamında değil. Stalin kendisi bu tespitin içeriğini şöyle dolduruyor: “Feodalizmin tasfiye ve kapitalizmin gelişme süreci, aynı zamanda insanların uluslar biçiminde birleşme sürecidir.”

Bu açıktır ki, feodalizmin tasfiyesi-kapitalizmin gelişmesini erken yaşayan toplulukların, diğerlerine oranla erken uluslaştığı anlamına gelir. Tarihi olarak Batı Avrupa kapitalizmin en erken geliştiği, buna bağlı olarak da uluslaşmanın en erken olduğu alandır. Bu alanda uluslaşma kural olarak ulusların kendi ulusal devletlerini oluşturması şeklinde oldu. (Kural dışı: İrlanda, ve Bask ülkesi.) Kapitalizmin batıya göre geç geliştiği Doğu Avrupa ülkelerinde ise “ulusal devletler yerine, çok uluslu devletler”, en gelişmiş olan ulusun kendi ulusal hegemonyasını diğer milliyetlere dayattığı devletler ortaya çıktı. Yükselen kapitalizm çağında bu çok uluslu devletlerde uyanan ve ulusal haklarını talep edenler, karşılarında hakim ulusun devletini buldular.

Stalin, bu tip devletlerde —emperyalizm dönemi öncesinde gelişen— ulusal hareketler için şu tespitleri yapıyor:

“Mücadele bir bütün olarak alınan uluslar arasında değil, egemen ulusların ve geri itilmiş ulusların hakim sınıfları arasında değil, egemen ulusların ve geri itilmiş ulusların hakim sınıfları arasında başladı ve alevlendi...”

Burjuvazi başrolü oynayan aktördür...

Burjuvazi için temel sorun pazardır...

...

**YÜKSELEN KAPİTALİZM ŞARTLARINDA ULUSAL MÜCADELE BURJUVA SINIFLAR ARASINDA BİR MÜCADELE OL-
DUĞU AÇIKLIK KAZANMAKTADIR.** *Bazen burjuvazi pro-
letaryayı ulusal harekete katmayı başarır ve bu durumda ulusal
mücadele dışardan bakıldığında “tüm halkın mücadelesi” imiş
gibi gözükür. Fakat yalnız dışardan bakıldığında. ÖZÜNDE
İSE DAİMA, ESAS OLARAK BURJUVAZİNİN YARARINA VE
ONUN RIZA GÖSTERDİĞİ BİR BURJUVA MÜCADELESİ
OLARAK KALIR.” (BHY) (age., s. 26, 27, 30.)*

Bu tespitlerin çıkış noktasının “yükselen kapitalizm” şartla-
rı olduğu önemle bilince çıkartılmak, bu tespitlerin geçerliliği-
nin “yükselen kapitalizm şartlarındaki” milli hareketlerle sınırlı
olduğu vurgulanmak zorundadır. Burada söylenenlerden genel
olarak, içinde yaşanan çağdan, dönemden bağımsız her zaman
milli hareketin özünün burjuvalar arasında pazara hakim olma
mücadelesi olduğu sonucunu çıkarmak yanlıştır.

İ. Kaypakkaya yoldaş “Türkiye’de Milli Mesele” başlıklı
yazısında, “Milli baskının amacı nedir?” alt başlıklı bölümde,
milli meselenin özünün ne olduğu sorusuna da cevap aramakta
ve bu noktada tam da Stalin’in burdaki tespitlerine atıfta buluna-
rak: “Stalin yoldaşın ifadesi ile «pazara kim hakim olacaktır?»
meselenin özü budur” demektedir. İ. Kaypakkaya yoldaş burada
Stalin’in bu yazısının 1913’e ait olduğunu ve buradartartışılanın
genel olarak milli sorun değil, milli sorunun genel olarak değiş-
mez özü vb. değil, belirli şartlardaki —yükselen kapitalizm
şartlarındaki— milli sorunun özü olduğu olgusunu atlamakta,
yanlış yapmaktadır. Bu yanlışın değerlendirmesine bir başka
bağlamda (Semiç/Stalin tartışması bağlamı) döneceğiz. (İ. Kay-
pakkaya için bkz. Seçme Yazılar, s. 201.)

Yükselen kapitalizm şartlarında özü itibariyle “ezen ve ezilen ulusun hakim sınıflarının pazara hakim olma mücadelesi” olan milli hareket bağlamında bilince çıkartılması gereken en önemli genel sonuç, içinde yaşadığımız çağın “yükselen kapitalizm çağı” değil, “emperyalizm ve proleter devrimleri çağı” olduğu düşüncesi ve buna bağlı olarak da ulusal hareketlere yaklaşımın buna uygun değişiklikleri beraberinde getireceği, getirdiği düşüncesidir. Emperyalizm ve proleter devrimleri öncesindeki milli hareketler, ulusal devrimler genelde burjuvazinin feodalizme karşı hakimiyet mücadelesinin, uluslararası alanda burjuvazinin demokratik devriminin parçaları idiler. Ve soruna burjuvazinin önderliğindeki bu devrimin genel çıkarları açısından yaklaşım zorunda idi. Bu dönemde proletarya ve halk yığımları burjuvazinin bayrağı altında toplanmış olsalar ve hareket görünürde genel halk hareketi görünümü kazansa bile, hareketin burjuva özü değişmiyordu.

Ama hareketin burjuva özlü olması —bu dönemde de— proletaryanın “milliyetlerin ezilmesi siyasetine karşı mücadele etmesinin gereksiz olduğu”, bunun burjuvazinin işi olduğu anlamına gelmiyordu. Tersine, çıkarı “bütün sınıf yoldaşlarının bir tek enternasyonal orduda birleşmesinde... hangi ulustan olursa olsun bütün işçilerin manevi güçlerinin tam ve özgür gelişmesinde olan” proletarya tam da bu nedenle “en kurnazından en vahşisine kadar zulüm politikasının tüm biçimlerine karşı” mücadele eder. “Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını ilan eder”.

Bu bağlamda belirleyici olan, proletaryanın ulusal harekete katılımının da burjuvaziden bağımsız bir katılım olmasıdır.

Stalin şöyle diyor:

“Kendi Kaderini tayin hakkı demek, ulusun istediği biçimde örgütlenmesi demektir. Ulus özerklik ilkelerine göre yaşamını kurma hakkına sahiptir. Ulus, başka uluslarla federatif ilişkilere geç-

me hakkına sahiptir. Ulus tamamen ayrılma hakkına da sahiptir. Ulus egemendir ve bütün uluslar eşit haklara sahiptir.

Elbette bu, sosyal demokrasinin, bir ulusun her talebini destekleyeceği anlamına gelmez. Bir ulus eski düzene dönme hakkına bile sahiptir, fakat bu, sosyal demokrasinin sözkonusu ulusun şu veya bu kurumunun bu tür bir kararını onaylayacağı anlamına gelmez. Proletaryanın çıkarlarını savunan Sosyal-Demokrasinin yükümlülükleri ile, çeşitli sınıflardan bileşen ulusun hakları iki farklı şeydir.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı için mücadelede Sosyal-Demokrasi'nin hedefi, ulusal baskı politikasına bir son vermek, onu olanaksız kılmak ve böylelikle uluslar arasındaki mücadeleyi ortadan kaldırmak, onu köreltmek ve asgariye indirmektir. Sınıf bilinçli proletaryanın politikasını, ulusal mücadeleyi derinleştirmek ve körüklemek, ulusal hareketi daha ileri sürmek ve keskinleştirmek için uğraşan burjuvazinin politikasından özünde ayrılan şey budur.

İşte bu yüzden sınıf bilinçli proletarya, burjuvazinin "ulusal" bayrağı altına giremez." (abç.. age., s. 32/33.)

Burada bilince çıkartılması gerekli olan şey, bu dönemde proletaryanın henüz ulusal harekete önderlik etme durumunda olmamasıdır.

Stalin 1913'te kaleme aldığı "Marksizm ve Milli Mesele" adlı yapıtında "proletaryanın çıkarları açısından... bir ulusun kendi kaderini belirleme hakkının nasıl kullanılması gerektiği" sorusuna da cevap arıyor.

Bu soruya cevap verirken ilk çıkış noktası, bu soruya her tarihi somut şart altında aynı cevabın verilemeyeceği, değişik somut tarihi şartlarda değişik cevapların mümkün olduğu gerçeğidir. Değişmeyen ilke, her ulusun kendi kaderini kendisinin özgürce belirleme hakkına, bu bağlamda ayrılma hakkına sahip olduğudur. Bu hakkın hangi biçimde kullanılmasının içinde bu-

lunulan anda proletaryanın çıkarlarına uygun olduğu, her somut durumda somut olarak incelenip tavır takınılması gerekli olan bir sorundur.

3— Ulusal Sorunun Tarihsel Gelişiminin Üç Dönemi

Stalin RKP 10. Kongresi'ne sunduğu “Partinin Ulusal Sorundaki İvedi Görevleri” başlığını taşıyan Rapor'da (1921), ulusal sorunun tarihsel gelişimin üç döneme ayırıyor:

Birinci dönem: Batıda feodalizmin tasfiyesi ve kapitalizmin zaferi dönemi. Batıda tek ulustan oluşan, içinde başkaca herhangi önemli bir ulusal grup olmadığından, ulusal baskının da olmadığı merkezi devletlerin ortaya çıkma dönemi.

Aynı dönem Avrupa'nın doğusunda çok uluslu devletlerin ortaya çıkışı dönemdir. Değişik etnik özelliklere sahip halkların bir bölümü henüz uluslaşmamıştır.

Birinci dönem kapitalizmin şafağı dönemidir.

Bu dönemde “Doğunun çok uluslu devletleri, ulusal çatışmaları, ulusal hareketleri, ulusal sorunu ve ulusal sorunun çeşitli yöntemlerini ortaya çıkaran ulusal *baskının anavatanı*”dır.

(bkz. *age.*, s. 44)

İkinci dönem: Batıda emperyalizmin doğuşuna tekabül eder. Bu dönemde batının ulusal devletleri yeni toprakların ilhak edilmesi sonucu sömürgeci devletlere dönüşür. Böylece bu devletler de bir anlamda “çok uluslu devlet” haline gelir. Emperyalist devletlerin sömürgelerinde ulusal uyanış ve hareketler karşılarında emperyalist gücün ulusal zulmünü bulur. Bu dönemde Doğu Avrupa'nın ezilen uluslarının ulusal uyanışı gelişir, emperyalist savaş sonucu olarak da bazı eski çok uluslu devletler yıkılır, ortaya —çoğu büyük güçler, emperyalist haydutlukta büyük olan güçler tarafından köleleştirilen— yeni ulusal devletler çıkar.

Üçüncü dönem: Sovyet dönemidir. Emperyalizmin doğrudan alternatifi olan Sovyet sisteminde ulusal sorunun çözümü, ulusal baskının kaldırılması dönemidir.

İlk iki dönemin ortak temel özelliği, bu her iki dönemde de boyutu, biçimi, kapsamı değişse de ulusal baskının varlığı, bu anlamda ulusal sorunun gerçek anlamda çözümsüzlüğüdür. Çözüm en iyi halde, bir ulusun kendi ulusal devletini kurmuş olması biçiminde bir çözümdür.

İlk iki dönem arasındaki temel fark ise, ikinci dönemde ulusal sorunun sömürgeler genel sorunuyla kaynaşmış olduğu olgusudur. Birinci dönemde ulusal sorun tek tek çok uluslu devletlerde sınırlı kalıyordu ve az sayıda Avrupa uluslarını kapsıyordu. “İkinci dönemde ise ulusal sorun, devlet içi bir sorun olmaktan çıkarak devletlerarası bir soruna, emperyalist devletler arasında bir savaş sorununa, amacı tüm haklarından yararlanamayan milliyetleri boyunduruk altında tutmaya devam etmek, Avrupa dışındaki başka halkları ve aşiretleri kendi etkisi altına almak olan bir savaş sorununa dönüşmüştür.

Böylece, eskiden salt kültürlü ülkelerde öneme sahip olan ulusal sorun, bu dönemde tecrit olmuş niteliğini yitirerek *sömürgeler genel sorunuyla kaynaşır.*” (age., s. 45.)

Bu bağlamda ulusal sorunun genel sömürgeler sorunu biçiminde gelişmesine temel olan faktörleri Stalin şöyle sayıyor:

Birincisi; “emperyalistlerin, sömürgelerin geri halklarına kaçınılmaz başvurma sürecinin bu halkları ve aşiretleri kurtuluşu, mücadeleye sarsmak zorunda kaldığına kuşku yoktur.”

[Rusya ile savaş içinde olan güçler, Rusya içindeki ezilen ulusları Rus Çarlığına karşı mücadeleye çağırmak durumundaydı. Osmanlılara karşı savaşan güçler, Osmanlı İmparatorluğu cenderesindeki ulusları Osmanlı İmparatorluğu'na karşı mücadeleye çağırmak durumundaydı vb.]

İkincisi: “Emperyalist grupların Türkiye'yi parçalama, ve onun DEVLET VARLIĞINA SON VERME girişimiydi. Müslüman halklar içinde en gelişmiş devlet olan Türkiye böyle bir perspektifi kabul edemezdi, savaş bayrağını açtı ve Doğu'nun halklarını emperyalizme karşı çevresinde topladı.” (Bkz.. age., s. 46.)

[Stalin buradaKemalistlerin önderliğindeki milli kurtuluş savaşının temel dürtüsünü ve ulusal sorunun sömürgeler sorununa genişlemesinde oynadığı tarihi nesnel rolü tartışıyor. Bu Kemalizmin ideolojik olarak ne olduğunun vb., ya da Kemalizmin işçilere-köylülere karşı tavrının ne olduğunun tartışılması değildir.

İ. Kaypakkaya yoldaşın da aktardığı Şnurov şöyle diyor: “Türk burjuvazisi bir ölüm kalım sorunu ile karşı karşıya idi. Kapitalistlerin [bu herhalde emperyalistlerin işgali altındaki...olmalı —BN] işgali altındaki liman şehirleri olmazsa, devlet kendilerini desteklemezse, yabancılara verilen imtiyazlar devam edip, Türkiye her bakımdan yabancı kapitale bağlı kalırsa, yurdun öz ticareti ve sanayii er geç ölecekti. Tüccarı, sanayiciyi, tarım ürünlerini yabancı ülkelere satan ağa ve büyük toprak sahiplerini *devrimci kılan* işte bu tehlike idi. Köylü, işçi ve küçük esnafın kapitalistler ve toprak ağalarına karşı duyduğu hoşnutsuzluk, ustalıklı yabancı kapitalistlerle mücadeleye dönüştürüldü. Bunun için *devrim* bütün yurda yayılarak *milli bir karakter aldı.*” (Aktaran İ. Kaypakkaya, *Seçme Yazılar*, s. 116.)

Burada Türkiye'de milli devrimde başı çeken sınıfları objektif olarak emperyalist işgale karşı çıkararak dürtü ortaya koymaktadır. Şnurov'un sözleri ile: “Almanya savaşı kaybedince, Türkiye tam anlamıyla yağma edildi. *Ülkenin bütünlüğünü korumak için ikinci bir devrime ihtiyaç doğdu... Kemalist devrim adı ile tanınan devrim İngiliz-Fransız emperyalizmine karşı yapılmıştır.*” (agy) Milli devrimin başını çekenler —Kemalistler— “üst tabakanın” (Stalin) temsilcileri olarak, esasta Türkiye'nin sömürgelikten çıkması hedefini güdüyorlardı. Bu anlamda “milli” idiler. Fakat onlar “üst tabakanın”, burjuvazinin, toprak ağa ve beylerinin (bir bölümünün) temsilcileri olarak köklü demokratik dönüşümlere, demokratik devrime, işçilere-köylülere de karşı idiler. Bu ikinci olgu, Kemalist devrimin 1920'li yılların başlarında objektif olarak emperyalist işgale kar-

şı çıktığı, onu zayıflattığı olgusunu ortadan kaldırmıyor. Stalin daha sonra 1927'de yaptığı bir değerlendirmede bu ikili karakteri ve bunun nedenlerini şöyle ortaya koyuyor:

“Kemalist devrim, hiç ya da neredeyse hiç sanayi proletaryası olmayan ve köylülerin güçlü bir tarım devriminin cereyan etmekte olmadığı ancak Türkiye, İran ve Afganistan gibi ülkelerde mümkündür. Kemalist devrim, bir üst tabaka devrimidir; *yabancı emperyalistlere karşı mücadele süreci içinde varılan ve daha sonraki gelişmesi içinde aslında köylülere ve işçilere karşı, evet bir tarım devrimi imkânlarına karşı yönelen, milli ticaret burjuvazisinin devrimidir.*

Türkiye'de emperyalizme karşı mücadele, Kemalistlerin güdük bir anti-emperyalist devrimiyle son bulabilirken... (*J.V. Stalin, Eserler, Cilt 9, s. 204-206, Sun Yat-Sen Üniversitesi Öğrencileriyle Bir Konuşma, 13 Mayıs 1927, Altıncı Soru, İnter Yayınları*)

Türkiye'de 1920'lerin başındaki Kemalist devrim, daha sonraki gelişmesi içinde Kemalistlerin —özellikle işçilere ve köylülere karşı ve demokratik devrime karşı tavırları bağlamında— karşı-devrimci konumları açıkça ortaya çıkmış olmasına rağmen, emperyalizme darbe vuran objektif bir konuma sahipti, ve doğuda özellikle müslüman halklar içinde büyük bir prestije sahipti. Stalin 1921'de RKP X. Parti Kongresi'ne sunduğu Rapor da işte bu objektif konumu açıklamaktadır. Bu açıklamanın 1927'de yapılan değerlendirme ile çelişmesi yoktur.]

Üçüncüsü: Sovyet Rusya'nın doğuşu.”

Stalin hiç bir yanlış anlamaya meydan vermeyecek berraklıkta şu tespiti yapıyor:

“Apaçık ki, ULUSAL SORUNU ÇÖZEBİLECEK, YANİ ÇEŞİTLİ ULUSLAR VE AŞİRETLERİN BARIŞ İÇİNDE BİRARADA YAŞAMALARINA VE KARDEŞÇE İŞBİRLİĞİNE OLANAK SAĞLAYACAK TEK REJİM SOVYET İKTİDARI REJİMİDİR, PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ REJİMİDİR.”
(BHY)

Burada komünistlerin çözümünden ne anladığı açıkça ortaya konmakta ve bunun ancak sovyet rejiminde mümkün olduğu ortaya konmaktadır. Sovyetler Birliği'nde Lenin-Stalin önderliğindeki uygulama bunun açık kanıtıdır. Revizyonist yozlaşma sonrasında, proletarya diktatörlüğü tasfiye edildikten sonra ulusal sorunun yeniden gündeme gelmiş olması da yine sosyalizmin ulusal soruna çözüm getiremediğinin kanıtı değil, tersine sosyalizmin ulusal sorunu çözecek tek rejim olduğunun kanıtıdır.

Stalin'in dediği gibi:

“SERMAYE EGEMEN OLDUĞU SÜRECE, ÜRETİM ARAÇLARINDA ÖZEL MÜLKİYET SÜRDÜKÇE VE SINIFLAR VAROLDUKÇA, ULUSLARIN EŞİTLİĞİ GÜVENCELENEMEZ. SERMAYENİN İKTİDARI SÜRDÜKÇE VE ÜRETİM ARAÇLARINA SAHİP OLMAK İÇİN SAVAŞILDIKÇA, ULUSLARIN EŞİTLİĞİ VE ULUSLARIN EMEKÇİLERİNİN BİRLİĞİ SAĞLANAMAZ. TARİH ULUSAL EŞİTSİZLİĞİN YOKEDİLMESİ, EZİLEN VE EZİLMEYEN ULUSLARIN EMEKÇİLERİNİN KARDEŞÇE İŞBİRLİĞİ REJİMİNİN KURULMASI İÇİN TEK ÇARENİN KAPİTALİZMİN TASFİYE EDİLMESİ VE SOVYET DÜZENİNİN KURULMASI OLDUĞUNU SÖYLEMEKTEDİR.”

Bu düşünce, Komünizmin öldüğünün bir kez daha en yüksek perdeden ilan edildiği ve ulusal temelde emekçi yığınların bir zamanların sosyalist ülkelerinde birbirinin boğazına çöktüğü bir dönemde ne kadar vurgulansa azdır.

Ulusal sorunun gerçek çözümü proletarya önderliğindeki demokratik devrimlerde ve sosyalizmedir. Emperyalizm çağında, burjuvazinin önderliğindeki çözümler, gerçek çözümler değildir.

4— Kendi Kurtuluşunun Önkoşulu Olarak Ulusal Kurtuluş Hareketlerinin Proletarya Tarafından Desteklenmesi

Bu noktada Lenin'in “Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı Üzerine” başlıklı makalesinin “Ütopyaçı Karl Marks ve Pra-

tik Rosa Lüksemburg” alt başlıklı 8. Bölüm’ünden, Karl Marks’ın İrlanda sorununa yaklaşımı konuluyor (1914’te yazılmış bu makale. Başta Rosa Lüksemburg olmak üzere Polonyalı Marksistlerin RSDİP’nin programında yer alan UKKTH’na karşı çıkmalarına karşı kaleme alınmıştır. Rosa Lüksemburg’un “UKKTH”nın emperyalizm şartlarında gerçekleştirilemezliği, onun için de ütopyacı olduğu eleştirisine atıftır “Ütopyacı Karl Marks” lafı.)

Marks başlangıçta İrlanda sorununun sosyalist devrimi gerçekleştirecek İngiliz işçi sınıfının devrimi ile çözüleceğini, İngiliz sosyalist devriminin İrlanda’da ulusal baskıya son vereceğini düşünmektedir. Bu çözümü düşündüğü sıralar henüz İrlanda’da önemli bir ulusal hareket yoktur, İngiliz işçi sınıfının satın alınmasının da boyutları henüz daha sonraki durumda değildir.

Daha sonra gelişmelere bağlı olarak İrlanda sorunuda Marks’ın tavrı değişir. 10 Aralık 1869’da Engels’e yazdığı bir mektupta Marks tavrını şöyle belirlemektedir:

“International Council’de (Enternasyonal Konsey’de) kendiliğinden anlaşılır olan tüm ‘uluslararası’ ve ‘insani’ justice for Ireland phrase (İrlanda için adalet gevezeliği) bir yana ‘to get rid of their present connection with Ireland’ (İrlanda ile bugünkü ilişkilere son vermek) ‘English working class’ın (İngiliz işçi sınıfının) doğrudan, mutlak çıkarı gereğidir. Ve bu, nedenlerinin bir kısmını İngiliz işçilerinin kendilerine söylemeyeceğim benim kesin kanımdır. İrlanda’daki rejimi ‘English working class ascendancy’ (İngiliz işçi sınıfının gelişip güçlenmesi) ile devirmenin olanaklı olduğuna uzun süre inandım. New York Tribune’da (Marx’ın uzun süre muhabirliğini yaptığı Amerikan gazetesi) daima bu görüşü savundum. Derinlemesine inceleme, şimdi beni bunun tam tersine ikna etti. ‘before it has got rid of Ireland’ (İrlanda’dan kurtulmadığı sürece) ‘English working class’ (İngiliz işçi sınıfı) asla herhangi bir başarı gösteremeyecektir. ... İngiltere’de İngiliz gericiğinin kökleri... İrlanda’nın boyunduruk altında tutulmasında yatmaktadır.” (Aktaran Lenin. bkz. age., s. 52.)

Lenin başlangıçta İrlanda'yı ezilen ulusun kurtuluş hareketinin değil, ezen ulusun proletaryasının devriminin kurtaracağını düşünen Marks'ın bu düşüncesinin değişmesine yol açan gelişmelerin şunlar olduğunu tespit ediyor:

“İngiliz işçi sınıfı oldukça uzun bir süre liberallerin etkisi altına girdi ve onların uzantısı haline geldi. Ve liberal bir işçi siyaseti ile kendini başsız bıraktı. İrlanda'da burjuva kurtuluş hareketi git-tikçe güçlendi ve *devrimci biçimlere büründü.*” Sonuç:

“İrlanda İngiliz boyunduruğundan kurtulmadıkça, İngiliz işçi sınıfı hiç bir zaman özgürlüğüne kavuşamayacaktır. İngiltere'de gericilik İrlanda'nın boyunduruk altında tutulmasıyla beslenmek-te ve güçlenmektedir.” Yine sonuç:

“İrlanda'nın İngiltere'den ayrılmasını.. İngiliz işçileri.. mücadele programlarının bir parçası yapmalıdırlar.”..

Bütün bunlardan çıkan bazı dersler vardır.

Her şeyden önce Marks'ın soruna somut ve işçi sınıfının çıkarları açısından yaklaştığı olgudur.

İkinci olarak, “Bir halkı ezen bir halkın kendisinin de özgür olamayacağı”, bir halkın ezilmesi olgusunun, ezen ulus içindeki gericiliğin temel direklerinden biri olduğu her zaman geçerli temel tezlerdir.

Üçüncü olarak, ezen ulusun proletaryası, ezilen ulusun ayrılma hakkını kayıtsız şartsız programına yazmak, ve *ayrılığın proletaryanın çıkarlarına hizmet ettiği durumlarda* bizzat ayrılığı doğrudan savunmak, ayrılıktan yana tavır takınmak, ayrılığı desteklemek zorundadır. Bu onun kendi kurtuluşunun da ön şartıdır.

5— Ulusal Hareketlerle İlişki Sorununun Marksizm-Leninizmde Tarihsel Somut Olarak Konuluşu

Bu noktada Lenin'in “Kendi Kaderini Tayin Hakkı Tartışmasının Sonuçları” başlıklı makalesinin “Marksizm mi, Prudo-

nizm mi?” alt başlıklı 7. Bölüm'ünden alıntı ile Marks'ın ulusal soruna yaklaşımında değişmeyen çıkış noktasının “başka bir halkı ezen bir halk özgür olamaz” temel düşüncesi olduğu ve yine Marks'ın çıkış noktasının kendi başına ele alınan ulusal hareketin çıkarları değil, bir bütün olarak alınan devrimin genel çıkarları olduğu konuyor. (Söz konusu makale 1916 Temmuz'unda kaleme alınmıştır, yine Polonyalı sol Marksistlerle tartışma içinde kaleme alınmıştır.)

Lenin, Marks ve Engels'in 1848/1849 yıllarında görünürde “ulusal çıkarları”nı savunan bazı halkları “gerici halklar” olarak değerlendirdiğini ve bunların “kurtuluş hareketine” karşı olduğunu ortaya koyuyor. Söz konusu “gerici halklar” Avrupa'da demokratik devrim döneminde, demokratik devrimin en kararlı düşmanı olarak ortaya çıkan Çarlık Rusyası'nın “ileri karakolu” olarak hareket eden halklardı (Çekler, Güney Slavlar).

Lenin şöyle diyor:

“Eğer Marksizme bağlı kalmak istiyorsak *somut olarak* çözümlenemeyen gereken bu somut örnek bize ne söylemektedir? Yalnızca şunu: 1) Avrupa'nın bazı büyük halklarının kurtuluşunun çıkarları, küçük ulusların kurtuluş hareketinin çıkarlarından daha yüksektir; 2) Demokrasi talebi yalıtılmış bir şekilde değil, Avrupa çapında —bugün dünya çapında denmelidir— ele alınmalıdır.”

Görülmelidir ki “ulusal hareket”, “ulusal kurtuluş” vb. dokunulmaz fetişler değildir. İçinde ulusal unsurların da bulunduğu her harekete, genel çıkarlar açısından, *bugün proleter dünya devriminin çıkarları* açısından yaklaşılmalıdır. Bu bağlamda karşı devrimci modern-revizyonizmin Stalin'e yönelttiği bir eleştiri ilginçtir. SBKP'nin teorik yayın organı Komünist'in 3/89. sayısında yayınlanan “Ulusal Sorun ve Geçmişteki Deformasyonlar” başlıklı makalede Prof. Viktor Sotov, Stalin'in Lenin'in, milliyetler siyasetini deforme ettiği genel tezini, diğer şeylerin yanında onun “gerici halklar”dan söz etmiş olmasına da bağlıyor. Şöyle diyor bu bay:

"Lenin'in milliyetler siyasetinin Stalin tarafından deforme edilmesi, genelde sosyalizmin deforme edilmesi eğilimini izledi, fakat buna rağmen o kendi trajik tarihine de sahipti.

Nisan/Mayıs 1924'te "Leninizm'in Temelleri Üzerine" verdiği bir konferanslar dizisi çerçevesinde Stalin, Ulusal Sorun üzerinde de durdu. Bunda genel ve doğru tezlerin yanında "gerici halklar" üzerine yapılan tespitler de yer alıyordu ve bu hem de Marksizmin klasiklerine atıfta bulunularak yapılıyordu.

Gerçekten de Marksizmin kurucuları (mesele Engels "Demokratik Pan-Slavizm" başlıklı makalesinde) arada bir "karşı-devrimci halk" kavramını kullanmıştır. [Bay Profesör nedense 'gerici halk', 'karşı devrimci halk' kavramını yalnızca Marksizmin kurucularının değil, yukardaki alıntıda açıkça görüleceği gibi, Lenin'in de onlardan devralarak aynı anlamda kullandığı olgusunu atlıyor bunun üzerini örtmeye çalışıyor. Bunun nedeni alıntının devamında görülecektir. —BN] Fakat burada söz konusu olan bir bütün olarak halk değil, onun gerici hakim sınıflarının diğer halkların özgürlük hareketine ve demokratik hareketine karşı olan konumudur. [Bay Profesör burada büyük bir sahtekârlık yaparak, Stalin ve Marks/Engels'in 'gerici halk' kavramını ayrı ayrı anlamlarda kullandığını iddia etmektedir. Ona göre Stalin gerici halk derken tüm halkı kastederken, Marks ve Engels 'gerici halk'tan söz ettiklerinde 'gerici hakim sınıfların konumunu' kasetmektedir. Bu Marks ve Engels'i ne söylediklerini bilmez budalalar gibi gösterme yanında, onlarla Stalin'i karşı karşıya koyduğu noktada utanmaz bir çarpıtmadır. Marks ve Engels "gerici halk" kavramını —aynı Lenin ve Stalin'in yaptığı gibi— belirli bir tarihi somut durumda, belirli bir halkın —yalnızca onun hakim sınıfının değil— oynadığı objektif rolü belirtmek için kullanmıştır. 1848 Devrimi sırasında 'kendi gerici hakim sınıflarının' önderliğinde hareket eden Çek ve Güney Slav halkları, demokratik devrime karşı mücadelenin ordusunu oluşturmuş, gerici bir rol oynamıştır. Marks ve Engels'in "gerici halk" diye ifade ettiği olgu budur. Lenin ve Stalin de gerici halk kavramını aynı anlamda kullanmıştır. —BN] Bunun yanında şu da söylenmelidir ki,

Engels'in Çekler ve Güney Slavlar gibi halkların devrimci potansiyellerini 1848'de tükettikleri ve Avusturya İmparatorluğu içinde "karşı devrimci" hale geldikleri ve daha büyük ve daha canlı uluslar tarafından yutulmaya mahkûm oldukları yönündeki görüşü, daha sonraki tarihi gelişme tarafından doğrulanmamıştır. *[Bu bay Profesör, söz konusu makalede Engels'in içinde bulunulan tarihi bir somut durumda olası gelişmenin ne olacağı üzerine konuştuğunu, uzun evrimli tarihi gelişme açısından bir 'kehanette' bulunmaktan gerek Engels, gerek Marks'ın özenle sakındığını gözlerden gizlemektedir. Sonuç olarak, açıkça söylemeden aslında Marks ve Engels'in 'gerici halklar'dan söz etmiş olmalarının yanlış olduğunu ima etmektedir. Bu tam oportünistçe bir yöntemdir. Yukarıda sözünü ettiğimiz ve Marks ve Engels'in kullandığı anlamda "gerici halklar"dan söz etmenin yanlış olan bir yanı yoktur. —BN]* Stalin bütün bunları bilmek zorundaydı, o buna rağmen hiç bir sakınca görmeden 'gerici halklar'dan söz etti." *[Burada bay Profesör'ün karşılaştırmayı neden Stalin ile Marks/Engels arasında yaptığı ve Lenin'i atladığı çıkıyor ortaya. Aslında Stalin gibi Lenin de Çekler ve Güney Slavların "daha sonraki tarihi gelişme" içindeki durumunu "bilmek zorundaydı" ve biliyordu. O buna rağmen, aynı Stalin'in yaptığı gibi, "gerici halklar"dan söz etmekte bir sakınca görmedi. Stalin'in Lenin'i deforme ettiği iddiasında olan bay Profesör, Lenin'in de Marks ve Engels'e atıfta bulunarak "gerici halklar"dan söz ettiğini ortaya koysa, o zaman bu noktada Lenin'in deforme edildiği iddiasını getiremez. O, okuyucunun bilgisizliği üzerine spekülasyon yaparak, bu iddiayı getirmektedir. —BN.]* (Bkz. agm., Sosyalizmin Teori ve Pratiği dergisi, Alm.4/89 eki, s. 6.)

Bu bağlamda İkinci Dünya Savaşı sırasında bilindiği gibi Sovyetler Birliği'nde belli etnik topluluklar faşist Hitler Almanya'sının Sosyalist Sovyetler Birliği'ne saldırı ve işgalinde gerici bir rol oynamışlar ve yerleri değiştirilmiştir. Burjuvazinin üzerine çok spekülasyon yaptığı bu olgu, somut ve doğru bir değerlendirmenin sonucudur. Şu veya bu etnik grubun, halkın, ulusun belli bir tarihi anda gerici bir rol oynayamayacağı, böyle bir tes-

pitin yanlış olduğu, olacağı burjuva safsatasıdır. Sorun şu ki, belli bir tarihi anda objektif olarak gerici bir rol oynayan halk, ulus vb., bir başka tarihi anda ilerici, devrimci bir rol oynayabilir. Gericilik, ilericilik değişmez “ulusal özellik” değildir. Marksist-Leninistler tarafından da hiçbir zaman öyle kavranmamıştır.

6— Ulusal Sorunda Proleter Siyasetin Temel İlkesi: Bütün Ulusların Proleter ve Emekçi Kitlelerin Ortak Mücadele İçin Birbirine Yakınlaştırılması

Bu noktada Lenin'in Komintern II. Kongresi'ne sunduğu “Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu Üzerine Tezlerin İlk Taslağı” aktarılıyor. (İlk 10 maddesi. Aktarılmayan 11. madde “Föodal ve patriyarkal, patriyarkal köylü ilişkilerinin hakim olduğu geri kalmış devlet ve uluslar” bağlamında dikkat edilecek noktalarla ilgilidir. 12. madde ise bütün ülkelerin proleterlerinin en fazla ezilen ülke ve halkların ulusal duygularına karşı çok dikkatli, duyarlı davranması yükümlülüğü ile ilgilidir.)

Tezlerin dördüncü maddesinde Komintern'in ulusal sorunda çıkış noktasının ne olması gerektiği sorusuna şu cevap veriliyor:

“... Komünist Enternasyonal'in ulusal soruna ve sömürge sorununa ilişkin tüm siyaseti, bütün ulusların ve bütün ülkelerin proleterlerinin ve emekçi yığınlarının, toprak sahipleri ile burjuvaziyi devirmeyi amaçlayan ortak devrimci bir savaşım için karşılıklı yakınlaştırılmalarından yola çıkmalıdır. Çünkü yalnızca böyle bir yakınlaşma, kapitalizm üzerinde zaferi sağlar, bu olmadan, ulusal baskının ve hak eşitsizliğinin ortadan kaldırılması olanaksızdır.”
(*age.*, s. 63)

Burada Komünist Enternasyonal için yapılan “çıkış noktası” tespiti, açıktır ki tüm komünistler için geçerli ilkesel bir tespittir. Komünistler ulusal sorunda tüm ülkelerin, ulusların, milliyetlerin proleterlerini ve emekçilerini, proleter dünya devrimi mücadelesinde birbirine yakınlaştırmayı çıkış noktası olarak almak, soruna hep bu bakış açısıyla yaklaşmak zorundadır.

Bu çok uluslu bir devlet olan TC'deki devrim açısından da olağanüstü önemde bir tespittir. TC ister bir ülke, ister iki ayrı ülke olarak kavransın, devrimde çıkış noktası; milliyeti ne olursa olsun tüm proleter ve emekçilerin toprak sahipleri ve burjuvaziye devirmeyi amaçlayan ortak bir devrimci savaşım için yaklaşılmaları olmak zorundadır. Bunun olmadığı yerde ulusal baskı ve hak eşitsizliği de gerçek anlamda ortadan kaldırılamaz. Ülkemizde andaki gelişme ne yazık ki gerek Kürt ulusunun ulusal mücadelesinde, gerekse işçi sınıfının sınıf hareketinde çıkış noktasının bu olmadığını gösteriyor. İşçi sınıfı hareketi ulusal harekettten, ulusal hareket işçi sınıfı hareketinden ayrı ve bağımsız geliyor. Her iki hareket içinde de hakim olan proleter enternasyonalizmi değil, şovenizm ve milliyetçilik. Bu kuşkusuz yalnızca burjuvazinin, toprak sahiplerinin işine yarıyor. Bu durumun değişmesi, Bolşevizmin işçi sınıfı ve ulusal hareket içinde güçlenmesine, evet hakim hale gelmesine bağlıdır.

Bu bölümde aktarılan maddelerin onuncusunda proleter enternasyonalizminin ne olduğu üzerinde durulmakta ve şu tanım yapılmaktadır:

“... Proleter enternasyonalizmi: birincisi, herhangi bir ülkedeki proleter savaşımın çıkarlarının dünya ölçüsündeki savaşımın çıkarlarına tabi olmasını; ikincisi, burjuvazi üzerinde zafer sağlayan bir ulusun, uluslararası sermayeyi devirmek için en büyük ulusal özverileri yapmaya yetenekli ve hazır olmasını talep eder.” (age., s. 66.)

Lenin'in yaptığı bu tanım, gözleri at gözlükleri ile yalnızca kendi ülkelerinin sorunlarına çevrilmiş olan ve proleter enternasyonalizmini “ben kendi ülkemde devrim yaparım, bu proleter enternasyonalizmidir” biçiminde yorumlayanların gerçekte proleter enternasyonalizminden hiç bir şey anlamadıklarını göstermektedir.

“Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu Üzerine Tezlerin İlk Taslağı”nda derlemeye alınmayan 11. madde özellikle bizim ül-

kemiz açısından ve bugünkü ideolojik mücadele açısından bize önemli görüldüğünden bu maddeyi de aşağıya olduğu gibi alıyoruz:

“Feodal ya da ataerkil ve ataerkil-köylü ilişkilerinin egemen olduğu daha geri devletler ve uluslara gelince, şu noktaların göz önünde tutulması özellikle önemlidir:

Birincisi, bütün komünist partileri, bu ülkelerdeki burjuva demokratik kurtuluş hareketlerini [Ulusal sorun ve sömürgeler Sorunu Komisyonu'nda yapılan tartışmalar temelinde, burjuva demokratik kurtuluş hareketi yerine “ulusal devrimci hareket” ten söz etmenin daha doğru olacağı sonucuna varılmıştır. Amaç devrimci hareketlerle reformcu hareketleri birbirinden ayırmak ve yalnızca devrimci hareketleri destekleme yükümlülüğü olduğunu açıklamaktır. Lenin, “Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları” Sol Yayınları 1979, s. 404. —BN] desteklemelidir. En etkin biçimde destekleme görevi, herkesten önce, geri ulusun sömürge olarak ya da mali açıdan bağımlı bulunduğu ülkenin işçilerine düşer.

İkincisi, geri ülkelerde etkiye sahip olan din adamlarına, öteki gerici ve ortaçağ unsurlarına karşı mücadele edilmelidir.

Üçüncüsü, Avrupa ve Amerikan Emperyalizmine karşı kurtuluş hareketini hanların, toprak ağalarının, mollaların vs. konumlarını güçlendirmek çabasıyla birleştirmeye çalışan Pan İslamizm vb. akımlara karşı mücadele edilmelidir.

[Lenin birleştirmeyi düşündüğü bu iki maddede geri, demokratik devrimin gündemde olduğu ülkelerde dinin, din adamlarının, dinci akımların gerici etkilerine karşı mücadele görevini açıkça komünistlerin önüne koymaktadır.

Son dönemde İran, Afganistan gibi nüfusun çoğunluğu müslüman olan ülkelerde dinin yığınlar içinde etkisi bir kez daha görülmüştür. Ülkemizde de komünizme karşı hakim sınıfların elindeki en etkili silahlardan biri dindir. Bunlar ve ülkemizde son dönemde dinci akımların geliştiği eğilimi ve hızı göz

önüne alındığında, Lenin'in burada sözünü ettiği mücadele görevinin ne kadar önemli olduğu çıkar ortaya.

Marksizm-Leninizm adına konuşan akımlar bu alanda doğru dürüst bir mücadele yürütmeyi bir yana bırakalım, mücadele görevi bile tespit etmemişlerdir. Bu noktada tam bir kitle kuyrukçuluğu hakimdir. Bu alanda kitle kuyrukçuluğu noktasında en uç noktayı bugün “din silahını hakim sınıfların elinden alarak ulusal kurtuluş mücadelesinin bir silahı haline getirmek” iddiasıyla ortaya çıkan PKK temsil etmektedir. Yer yer hâlâ Marksizm-Leninizm adına da konuşan bu örgütte dine karşı mücadele yerini, “ilerici din” propagandasına bırakmış durumdadır. —BN.]

Dördüncüsü, geri ülkelerde toprak sahiplerine, büyük toprak sahiplerine, büyük toprak mülkiyetine ve feodalizmin bütün kalıntı ve belirtilerine karşı köylü hareketine özellikle destek verilmesi ve Doğu'daki, sömürgelerdeki ve genel olarak geri ülkelerdeki köylülerin devrimci hareketi ile Batı Avrupa'nın komünist proletaryası arasında olabildiğince sıkı bir ittifak kurarak, köylü hareketine mümkün olduğu ölçüde devrimci bir nitelik kazandırılmalıdır. Prekapitalist [kapitalizm öncesi —ÇN] ilişkilerin hüküm sürdüğü ülkelerde “Emekçi Sovyetleri” vb. kurarak, Sovyet sisteminin temel ilkelerini uygulamak için her türlü çabayı göstermek özellikle önemlidir.

Beşincisi, geri ülkelerde burjuva demokratik kurtuluş eğilimlerine komünist bir görünüş verme çabalarına karşı mücadele edilmiştir. Komünist Enternasyonal, sömürgelerde ve geri ülkelerdeki burjuva-demokratik ulusal hareketleri bir koşulda desteklemelidir.

O koşul şudur: Bu ülkelerde gelecekteki proleter partinin, yalnızca adı komünist olmakla kalmayacak olan [gerçek komünist —ÇN], unsurları toparlanmalı ve kendi özel görevlerinin, yani kendi ulusları içindeki burjuva demokratik hareketlere karşı mücadele görevlerinin bilinci ile eğitilmelidir. Komünist Enternasyonal sömürge ve geri ülkelerde burjuva demokrasisi ile geçici it-

tifaklara girmek zorundadır, ancak [bunu yaparken —ÇN] onunla kaynaşmamalı [Almanca'da verschmelzen: eriyerek birleşme, içinde erime vb. anlamına geliyor —ÇN] tam tersine, henüz çekirdek halinde de olsa, proleter hareketin bağımsızlığını mutlaka korumalıdır.

[Lenin'in burada söylediklerinden aslında geri ülkelerde komünizme, işçi hareketine karşı açıkça tavır alan ve saldırı içinde bulunan, komünist hareketi, proletaryanın sınıf hareketini ezmeye çalışan “burjuva demokrasisi”nin desteklenmeyeceği; geri ülkelerde esas görevin —komünistler açısından tabii— ‘çekirdek halinde de olsa’ komünist hareketi desteklemek olduğu çıkar. Ve nitekim ‘burjuva demokratik hareket’lerin reformcu ve devrimci biçiminde ikiye ayrılmasında ve yalnızca devrimci olanların desteklenmesi yükümlülüğünün olduğunun açıklanmasında, bu hareketlerin komünist harekete ve işçi hareketine karşı —andaki— tavrı çıkış noktası alınmıştır. Lenin “*Komünistler olarak biz, sömürgelerdeki [ve geri ülkelerdeki —BN] burjuva kurtuluş hareketlerini, bu hareketler ancak gerçekten devrimci bir ruhla eğitme ve örgütleme çalışmalarımızı engellemediği ölçüde desteklemeliyiz, ve destekleyeceğiz*” [Bkz. *Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu Komisyonu'nun Komünist Enternasyonal II. Kongresi'ne Sunduğu Rapor*” Lenin *Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, Sol Yay. s. 405*) diyor. Bunun bilince çıkarılması, hangi ulusal hareketlerin ne ölçüde destekleneceği konusunda belirleyici önemdedir. —BN.]

Altıncısı, siyasal yönden bağımsız devletler görünümü altında, iktisadi, mali ve askeri yönden tamamen kendilerine bağımlı devletler kuran emperyalist devletlerin sistematik olarak kullandıkları bu aldatmaca, bütün ülkelerin, özellikle geri ülkelerin geniş emekçi yığınları arasında sürekli olarak teşhir edilmeli ve mahkûm edilmelidir. Bugünkü uluslararası koşullar altında bağımlı ve zayıf uluslar için Sovyet Cumhuriyetlerinin Birliği dışında bir kurtuluş yoktur.” (abç) Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu Üzerine Tezler 11. madde. Lenin, Eserler, Alm. c. 31, s. 138; Türkçe-

si için bkz. Lenin, Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, Sol Yay. s. 391/392.)

Lenin'in 1920 yılında yaptığı, altını çizdiğimiz bu tespit, gerçekte emperyalizm çağı için genel geçerliliğe sahip bir tespittir. Emperyalizm şartlarında ulusal sorunun gerçek çözümü Sovyet devriminden, proletarya önderliğinde emperyalizme karşı devrimden geçer. Emperyalizme bağımlılık zincirinin yalnızca biçim değiştirdiği hallerde gerçek bir kurtuluş, ulusal sorunun gerçek bir çözümü söz konusu değildir.

Derlemeye alınmamış 12. madde yine Türkiye/Kuzey Kürdistan açısından çok önemlidir. 12. maddede şunlar söylenmektedir:

"12. Zayıf ve sömürge ülkelerin emperyalist devletler tarafından yüzyıllardır boyunduruk altında tutulması, ezilen ülkelerdeki emekçi yığınların, ezen uluslara karşı yalnızca düşmanlıkla dolup taşmasına yolaçmakla kalmamış, üstelik genel olarak ezen uluslara ve hatta onların proletaryasına karşı bile güvensizlik duymalarına yol açmıştır. Batı proletaryası önderlerinin çoğunun 1914-19 yılları arasında sosyalizme açıkça ihanet etmesi, hiç kuşkusuz yerden göğe kadar haklı olan bu güvensizliği yaratmıştır. O yıllardan "anavatan savunulması" gerekçesi [bu sosyalist önderler tarafından —ÇN] "kendi" burjuvazilerinin, sömürgeleri boyunduruk altına alma ve bağımlı ülkeleri soyup soğana çevirme "hakkının" savunulmasını gözlerden gizlemek için, sosyal şovenist bir perde olarak kullanılmıştı. Öte yandan bir ülke ne kadar geri olursa, küçük ölçekli tarımsal üretimin, ataerkilliğin ve dışa kapalılığın etkisi o kadar güçlüdür. Bu da ister istemez, küçük-burjuva önyargılarını, yani ulusal bencilliği ve ulusal dargörüslülüğü özellikle güçlendirir. Bu önyargılar, ancak ileri ülkelerde kapitalizm ve emperyalizm ortadan kalktıktan ve geri ülkelerin iktisadi yaşamının tüm temeli esaslı biçimde değiştikten sonra yok olabileceğine göre, bu önyargıların giderilmesi ister istemez çok yavaş olacaktır. Bu nedenledir ki, uzun süre boyunduruk altında kalmış ülkelerde ve halklar arasında yaşayıp giden ulusal duygulara özel bir dikkat göstermek ve ihtiyath davranmak, bütün ülke-

lerin sınıf bilinçli komünist proletaryasının görevidir. Ayrıca bu güvensizliğin ve önyargıların üstesinden çabucak gelebilmek için bazı ödünler verilmesi de aynı biçimde gereklidir. Tüm dünyada bütün ülkeler ve ulusların proletaryası ve onun ardından da emekçi halk yığınları, gönüllü olarak birlik ve ittifak için çalışmadıkça, kapitalizme karşı tam zafer elde edilemez.” (*Lenin, age, Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, Sol Yayınları, sayfa 392/393.*)

Burada söylenenler bir anlamda sanki Türkiye/Kuzey Kürdistan için söylenmiştir.

Kuzey Kürdistan işgal altındadır. T.C. kurulduğundan itibaren Kürt ulusuna verdiği tenkil, göç ettirme, kan, savaş, en ağır ulusal baskı olmuştur. Bütün Kürt isyanlarının kanla bastırılması sırasında Türk işçi ve köylülerinden önemli bir tepki gelmemiştir. İşçi sınıf ve emekçiler adına konuşan TKP, isyanların bastırılmasını “ilerici”lik olarak alkışlamıştır. İbrahim Kaypak-kaya'ya gelene dek komünizm adına konuşan hareketin çizgisi Kemalist-milliyetçidir. Kürt ulusunun varlığından bile söz edilmeyen bir durum söz konusudur. Bu yüzden Kürt işçileri ve köylüleri arasında ezen ulusun proletaryası ve emekçilerine karşı da, ve kendine komünist diyenlere karşı da önemli bir güvensizlik gelişmiştir. Diğer yandan Kuzey Kürdistan, zaten geri olan bir ülkenin en geri, feodal kalıntıların en yaygın olduğu alanıdır. Bu da ulusal dargörüştülüğü güçlendiren bir faktördür.

Var olan ve giderek de azalacağına güçlenen önyargıların aşılması çok yavaş olacaktır. Bunun için Kürt ulusunun ulusal duygularına özel bir itina göstermek —bu onları doğru bulmak, desteklemek anlamına gelmiyor—, ihtiyatlı olmak, ve kimi ödünler vermek gereklidir. Tüm komünistler bunun bilincinde davranmak zorundadırlar.

II ULUSAL VE SÖMÜRGE SORUNUNDA BOLŞEVİZMİN PROGRAMI

1— Ezilen Halkların Kurtuluş Hareketi ve Proleter Devrim Üzerine Stalin Yoldaş

Bu noktada Stalin'in "Leninizmin Temelleri" adlı yapıtının "Ulusal Sorun" başlıklı bölümünde bir alıntı ile Leninizmin ulusal sorunun çözümündeki çıkış noktaları şöyle konuyor:

"a) Dünya iki kampa ayrılmıştır: Mali sermayeyi ellerinde tutan ve dünya nüfusunun muazzam çoğunluğunu sömüren bir avuç uygar ulusların kampı; ve bu çoğunluğu oluşturan sömürgelerin ve bağımlı ülkelerin ezilen ve sömürülen halklarının kampı.

b) Mali sermaye tarafından ezilen ve sömürülen sömürgeler ve bağımlı ülkeler, emperyalizmin çok büyük bir yedek gücünü ve en çok önemli bir güç kaynağını oluşturur.

c) Bağımlı ve sömürge ülkelerdeki ezilen halkların emperyalizme karşı devrimci mücadelesi, onların baskıdan ve sömürüden kurtulmalarının biricik yoludur.

d) En önemli sömürge ve bağımlı ülkeler, şimdiden ulusal kurtuluş yolunu tutmuşlardır; bu kaçınılmaz olarak dünya kapitalizminin bunalımına yol açacaktır.

e) Gelişmiş ülkelerdeki proletarya hareketinin ve sömürgelerdeki ulusal kurtuluş hareketinin çıkarları, devrimci hareketin

bu iki türünün ortak düşmana karşı, emperyalizme karşı bir ortak cephede birleşmesini gerektirmektedir.

f) Ortak devrimci bir cephe oluşturulup, sağlaştırılmadan, gelişmiş ülkelerde işçi sınıfının zaferi ve ezilen halkların emperyalizmin boyunduruğundan kurtuluşu olanaksızdır.

g) Ortak devrimci bir cephenin oluşturulması, ezilen halkların “anavatan” emperyalizmine karşı kurtuluş mücadelesi, ezen ulusun proletaryası tarafından doğrudan ve kararlılıkla desteklenmeksizin olanaksızdır, çünkü “Başka halkları ezen bir halk özgür olamaz.” (Engels)

h) Bu destek, ulusların ayrılma hakkı, bağımsız devlet olarak var olma hakkı şiarının yüce tutulması, savunulması, gerçekleştirilmesi demektir.

i) Bu şiar gerçekleştirilmeksizin, ulusların, tüm dünyada sosyalizmin zaferinin maddi temelini oluşturan yekpare dünya pazarı içinde birleşmelerini ve işbirliğini sağlamak olanaksızdır.

j) Bu birlik, halkların karşılıklı güveni ve kardeşçe ilişkileri temelinde oluşan yalnızca özgür birlik olabilir.” (*Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, Leninizm Dizisi 6. Defter s. 67-68, Inter Yayınları.*)

Burada görüldüğü gibi Leninizmin ulusal sorunun çözümündeki en temel çıkış noktası “*gelişmiş ülkelerdeki proletarya hareketi ile, sömürgelerdeki (yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerdeki de tabii) ulusal kurtuluş hareketlerinin... ortak düşman olan emperyalizme karşı mücadelede bir cephede birleştirilmesidir.*” (Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar birleşin!) Bu birleşme gerçekleştirilmediği zaman ne birinin ne de diğerinin gerçek zaferi mümkün değildir.

Bu temel çıkış noktasının bağımlı çok uluslu devletlerde gerçekleştirilmesi ikili bir görev yükler komünistlere: **Ülke içinde** işçi sınıfı hareketi ile, ezilen ulus ve milliyetlerin ulusal hareketlerinin ortak düşmanı olan emperyalizme bağımlı hakim sınıfların **devletine** karşı, devrimci mücadelede birliğinin sağ-

lanması. *Uluslararası alanda* bir bütün olarak ezilen, sömüren ülke konumundaki ülkenin ezilen sınıflarının anti-emperyalist devrim mücadelesinin, emperyalist ülkelerdeki —hepsinden önce de bizzat ülkeyi ezen ve sömürülen emperyalist ülkelerdeki— işçi sınıfı hareketi ile *emperyalizm* karşı, devrimci mücadelede birliğinin sağlanması. Bunların her ikisi de gerçek bir zafer için olmazsa olmaz önşartlardır.

Ulusal sorun bağlamında Lenin, gelişmekte olan kapitalizmin “iki tarihi eğilim” tanıdığını belirtir.

1— Ulusal yaşantının ve ulusal hareketlerin uyanışı, ulusal baskıya karşı mücadele, ulusal devletlerin yaratılması eğilimi.

(Bu eğilim emperyalist baskıya karşı, zoraki ve sömürücü birliğe karşı doğal direniş eğilimidir. Emperyalist sömürü amacıyla kapitalizmi —tabii kendine bağımlı kapitalizmi ve feodal unsurlarla da ittifak kurarak— geri ülkelere taşıyan emperyalizm, böylece ulusal gelişme ve uyanışın, ona bağlı olan ulusal kurtuluş hareketinin de objektif şartlarını yaratmaktadır. Bu halile o, ruhları çağırıp da geri göndermesini bilemeyen büyücü çiraklarına benzemektedir.)

2— Ulusların iktisaden birbirlerine yakınlaşması, uluslar arasında çok çeşitli bağların gelişmesi ve çoğalması, ulusal çitlerin yıkılması, sermayenin, siyasetin, kültürün, bilimin vb. giderek uluslararası hale gelmesi.

(Bu eğilim emperyalizm çağında çok daha net olarak gözlemlenebilmektedir. Ulusal ekonomiler giderek çok daha girift bir biçimde uluslararası bir ekonominin —ki bu uluslararası ekonomide belirleyici söze sahip olan bir kaç emperyalist büyük güçtür— parçaları haline gelmektedir. “Ulusal” siyasetler de buna bağlı olarak, yine uluslararası alanda hakim siyasetin uzantıları olarak biçimlenmektedir. Uluslararası iletişim araçları bütün uluslara hakim kültürü taşımaktadır. (Dallas dizisi 117 ülkede yayınlanıyor!) vb. vb.

Ancak bu eğilim ulusların —öncelikle ezilen ulusların özgür iradeleri ile yaptıkları tercih sonucu ortaya çıkan bir eğilim değil, sermayenin bir çok halde silah zoru ile de desteklenen gücü sonucu ortaya çıkan bir durumdur. Özgürlük değil, zorbalıkla elde edilen bir “birlik”tir söz konusu olan.)

Lenin bu iki eğilimden “ulusal yaşantının ve ulusal hareketlerin uyanışı, ulusal baskıya karşı mücadele, ulusal devletlerin yaratılması” biçiminde ifade ettiğinin “kapitalist gelişmenin başlangıç aşamasında ağır bastığı”nı, diğer eğilimin ise “olgunlaşmış sosyalist topluma doğru yol alan kapitalizm”i belirlediğini belirtiyor. Bugün güncel olarak ulusal sorunun yine gündemin baş köşesini işgal etmesi, milliyetçiliğin adeta bir yeniden doğuş yaşaması, “uluslar arasındaki çok çeşitli bağların gelişmesi ve çoğalması, ulusal çitlerin yıkılması, sermayenin, genelde iktisadi yaşamın, siyasetin, bilimin vs. uluslararası birliğinin yaratılması” eğiliminin esas eğilim olduğu gerçeğini ortadan kaldırmıyor.

Emperyalizm açısından bu iki eğilim birbiri ile uzlaşmaz bir zıtlıktır. “Çünkü emperyalizm sömürgeleri sömürmeksiniz ve onları zor yoluyla “yekpare bütün”ün çerçevesi içinde tutmaksızın yaşayamaz, çünkü emperyalizm yalnızca.. ilhaklar ve sömürge fetihleri yoluyla ulusları birbirine yaklaştırabilir.” (age., s. 69.)

(Bu bağlamda da bugün “ilhaklar ve sömürge fetihleri”nin değil, belirli koşullarda askeri zorla desteklenen iktisadi zor’un emperyalizm açısından “ulusları birbirine yaklaştırmanın” esas yöntemi olduğunu tespit etmek istiyoruz. Özde değişen bir şey yoktur. Fakat biçimde değişiklikler söz konusudur.)

Buna karşılık komünizmde bu iki eğilim birbiri ile çelişmez. Komünizmde ulusların yakınlaşması zor temelinde değil, özgür halkların özgür birliktelikleri temelinde olur.

Birliğin sağlanması görevi *ezen, egemen ulus komünistlerine ve ezilen ulus komünistlerine aynı hedefe varabilmek için değişik görevler* yükler.

“Ezen ülkelerdeki işçilerin enternasyonalist eğitimin **ağırlık noktasını** (dikkat! bu bunun tek görev olmadığı, ama merkezini oluşturduğu anlamına gelir) kayıtsız koşulsuz ezilen ülkelerin **ayrılma hakkının** propagandası ve savunulması oluşturmaktır. Bu olmaksızın enternasyonalizm olmaz. Bu propagandayı yapmayan bir ezen ulus sosyalistini emperyalist ve alçak saymak görev ve hakkımızdır.”

“Öte yandan küçük bir ulusun [ezilen bir ulusun —BN] sosyal-demokratı, ajitasyonunda ağırlık noktasını genel formülümüzün ikinci kelimesine vermek zorundadır: Ulusların özgür birliği. ... O her durumda ulusal dargörürlüğe, içe kapanıklığa ve yalıtıklığa karşı ve bütünün ve genelın hesaba katılması, parçanın çıkarlarının bütünün çıkarlarına tabi kılınması için mücadele etmek zorundadır.”

“Ezen ulusların sosyal-demokratları **«ayrılma özgürlüğü»** üzerinde ısrar ederlerken, ezilen ulusların sosyal demokratları **«birleşme özgürlüğü»**nde ısrar ederler.”

Bu değişik görevler bağlamında her iki görevi yerine getirenlerin temel çıkış noktasının bir ve aynı olduğu (Bütün ülkelerin işçilerini ve ezilen halkları emperyalizme karşı mücadelede birleştirme) bilinçte tutulmalıdır.

Bunun dışında bu ikili görev hiç bir zaman ezen ulus komünisti “ayrılma özgürlüğü” dışında, ezilen ulus komünisti de “birleşme özgürlüğü” dışında bir şey savunamaz şeklinde anlaşılmamalıdır. Tartışılan yalnızca neyin savunulacağı değil, **ağırlık olarak** neyin savunulacağıdır.

Bu ikili görevin uygulanması bağlamında da öncelikle parti içinde tek tek birey olarak komünistlerin ne tavır takınacağı biçiminde değil partinin bölümlerinin ne tavır takınacağı biçiminde yaklaşılmalıdır soruna. Yani somut olarak konuşursak, Türkiye/Kuzey Kürdistan'daki Bolşevik Örgütlenme açısından, propaganda ve ajitasyonda birleşme özgürlüğüne ağırlık verme görevi tek tek birey olarak parti içindeki Kürt kökenli komünistle-

rin değil, bir bütün olarak Bolşevik Parti/Kuzey Kürdistan'ın —ve onun içindeki tüm milliyetlerden komünistlerin— görevidir.

Açıktır ki, Türkiye/Kuzey Kürdistan açısından konuşursak, sorunu genel koymak istediğimizde “Türk Komünistleri propagandalarında ayrılma hakkına, Kürt Komünistleri ise özgür birliğin propagandasına *ağırlık vermek* zorundadırlar” şeklinde de koyabiliriz. Ama bu yukarıda da belirttiğimiz gibi, öncelikle partinin ilgili bölümlerinin görevinin belirlenmesi olarak kavranmalıdır. Tabii ki propaganda-ajitasyon çalışmasında, çalışılan alanda yaşayan ulusların dilinde ajitasyon ve propaganda, o uluslardan komünistlerin yapacağı ajitasyon ve propaganda, doğru düşünceleri yığınlara ulaştırmak için olağanüstü önemdedir. Ezen ulustan bir komünistin ezilen ulus arasında ve ezen ulusun dili ile yapacağı “özgür birlik” ağırlıklı bir propaganda, geri yığınlar içinde kolaylıkla, var olan zoraki birliğin savunulması biçiminde yorumlara yol açabilir. Soruna bu açıdan yaklaşıldığında, tek tek komünistler açısından da onların hangi milliyetten olmaları, ulusal sorunda yapacakları propaganda faaliyeti neye ağırlık verecekleri konusunda önemli rol oynar.

Bu bağlamda iki noktaya dikkat çekmek istiyoruz:

1. Lenin bizim buradartartıştığımız sorunu “işçilerin enter-nasyonalist eğitiminde” “ezen ülke” ve “ezilen ülke” komünistlerinin görevleri şeklinde tartışıyor. Parti örgütlenmesinin nasıl olacağı konusu Lenin'in bu bağlamda tartıştığı bir konu değil.

2. İbrahim Kaypakkaya da, Türkiye/Kuzey Kürdistan'daki Komünist Örgütlenmeyi bir parti içinde birleşmiş iki ayrı parti olarak değil, merkezi tek parti olarak düşündüğünden ikili görev sorununu Kürt Komünistlerinin ve Türk Komünistlerinin ikili görevi olarak tartışmaktadır. (Bkz. *İbrahim Kaypakkaya, Seçme Yazılar, Ocak Yayınları İstanbul 1979, sayfa 220/221.*)

Bunun dışında: Açıktır ki kendini çok uluslu devletin birleşik partisi olarak kavrayan bir Komünist Partisi, ulusal sorun

bağıntısında ülkenin geneli açısından da merkezi propaganda ve ajitasyonunda içinde bulunulan anda ağırlığın neye verilmesi gerektiğini tespit etmek görevine sahiptir. Türkiye genelinde ulusal sorun bağlamında ağırlık kuşkusuz Kürt ulusunun ayrılma hakkının ve tüm ezilen milliyetlerin tam hak eşitliğinin savunulmasına, TÜRK ŞOVENİZMİNE KARŞI MÜCADELEYE verilmek zorundadır. Ama ağırlığın buna verilmesi demek yalnızca bunun yapılacağı, merkezi propaganda da özgür birliğin propagandasının yapılmayacağı, bunun merkezi görev olmadığı anlamına gelmez. Ağırlık merkezi propaganda da ayrılık hakkının savunulmasına verilmek kaydı ile, bunun yanında özgür birliğin de propagandası yapılmak zorundadır. Bizim programatik görüşlerimiz içinde halkın demokratik diktatörlüğü şartlarında birliğin nasıl olabileceği konusunda açık görüşler olmasına rağmen, bunun propagandası yeterli bir biçimde yapılmamıştır. Bu yanlıştır.

2— Bolşevizmin Ulusal Programının Ana Şiarı Olarak Ayrılıp Ayrı Devlet Kurmaya Varana Dek Kendi Kaderini Tayin Hakkı

Burada Lenin'in "Parti Programının Revizyonu" başlıklı yazısından bir alıntı yapılıyor.

Söz konusu yazı Ekim Devrimi'nin hemen öncesinde kaleme alınmıştır. Lenin bu yazısında Parti Programı'nın 9. maddesinde yer alan ve "bir çok halde yanlış yorumlara kapı açan kendi kaderini tayin [hakkı —ÇN] yerine daha tam bir kavram olan özgürce ayrılma hakkın"nın geçirilmesini önermektedir.

Bu bağlamda, gerek programda gerekse propaganda ve ajitasyonda kural olarak kendi kaderini tayin hakkı yerine ayrılma hakkının kullanılması doğrudur. Bugün kendi kaderini tayin hakkı kavramının emperyalist burjuvazi tarafından iyice saptırılarak kullandığı bir ortamda, bu kavramın yerine ayrılma hakkının kullanılması büsbütün önemlidir.

Burada dikkat çekilmesi gereken bir başka sorun “ayrılma hakkı”nın neden, hangi amaçla savunulduğu sorunudur. Ayrılma hakkının savunulmasının ve kayıtsız koşulsuz savunulmasının nedeni, ulusları birbirinden ayırma isteği değildir. Tersine Lenin “Büyük Ruslara komşu yaşayan mümkün olduğunca çok sayıda ulusların, mümkün olduğunca sıkı bir birlik içinde olduğu, mümkün olduğunca büyük bir devletten” yanadır. Lenin “devrimci-proleter bir birlik, birleşme” istemektedir. Ama istediği birlik zoraki bir birlik değil, eşit, özgür halkların özgür iradeleri temelinde gerçekleştirecekleri devrimci bir birliktir. Özgür birleşmenin ön şartı olarak ayrılma özgürlüğü tanınmak zorundadır. Çünkü ayrılma özgürlüğünün olmadığı bir birleşme özgür bir birleşme değildir.

(Bu bağlamda revizyonist, sosyal-emperyalist Sovyetler Birliği'nin henüz dağılmadığı son dönemlerinde ilginç gelişmeler yaşandı. Sovyet Anayasası'nda Sosyalist anayasadan bir kalıntı olarak kalmış olan ayrılma hakkı, pratikte kullanılmaya kalkılınca, merkezi parti ve devlet derhal bunun karşısına çıktı. Böylece geçmişteki özgür birlikteliğin yerini zoraki birlikteliğe bıraktığı kanıtlanmış oldu. Benzer gelişmeler eski Yugoslavya'nın dağılma aşamasında da yaşandı.)

Burada Lenin'in “Burjuva demokratlarından farklı olarak, bizim şiarımız tüm halkların kardeşliği değil, bilakis tüm milliyetlerin işçilerinin kardeşliğidir, çünkü bizim tüm ülkelerin burjuvazisine güvenimiz yok, biz onları düşman olarak görüyoruz” (*agd.*, s. 74) sözleri üzerinde de durulmalıdır. Ulusal sorundan söz edilen bir yerde, yani yalnızca proleterleri ve emekçileri değil, ezilen ulusların burjuvazisini de ilgilendiren ve onların da teorik olarak içinde yer alması mümkün olan ulusal kurtuluş hareketlerinden vb. söz edilen bir yerde, bizim şiarımızın “tüm milliyetlerden işçilerin birliği” olduğunun söylenmesi sol, sekte vb. görülebilir. Ama böyle bir görüş yanlıştır. Çünkü sorunun da gerçek çözümü sosyalizmedir, bu sorunu gerçekten çözmeye yetenekli tek sınıf da proletaryadır.

Bu bağlamda bir de klasiklerimizde yer yer “Ulusun Kendi Kaderini Tayin Hakkı” yerine, “Halkın.. halkların vb.” Kendi Kaderini Tayin Hakkı kavramının da kullanıldığının olgu olduğuna dikkat çekmek istiyoruz. Bunun örnekleri çoktur. Mesela şimdi üzerinde durduğumuz “Parti Programının Revizyonu”nda biz bu hakkı (ayrılma hakkını) “Çarlık tarafından ezilen her halka tanıyacağız” deniyor. Ya da mesela “Leninizmin Temelleri”nde “Ulusal Sorun” bölümünde “ezilen, sömürülen halklar kampından” vb. sözedilmektedir. Ya da “Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar birleşiniz” şeklinde ikinci bölümü ulusal kurtuluş hareketleri ile ilgili olan şiar dışı ezilen uluslar yerine ezilen halklar denmektedir, vb. vb. Bütün buralarda halk kavramını aslında ulusal baskıya karşı mücadele eden tüm sınıf ve tabakaları içeren bir biçimde kullanılmaktadır. Fakat halk, halklar kavramlarının kullanılması aynı zamanda ulusal hareketlerin de esas taşıyıcısının işçiler, emekçiler, halk yığınları olduğunu vurgulamak amacını da taşımakta, bu işlevi yerine getirmektedir. Bu demektir ki, ulusal sorundan, ulusal baskıdan, ona karşı mücadeleden söz edildiği yerlerde halktan söz edilmesi tek başına ele alındığında, en baştan yanlış ilan edilemez. Ulusal sorundan söz edildiği yerde yalnızca ulustan, milliyetten değil, halktan da söz edilebilir. Yalnız burada ulusal baskının yalnızca işçilere ve emekçilere yöneldiği, ezilen ulus burjuvazisinin ulusal baskının hedefleri içinde olmadığı gibi yanlış düşüncelere açık kapı bırakmamaya dikkat edilmelidir. Eğer halk kavramı, tam da bu yanlış ifade eder biçimde kullanılıyorsa (Şafak revizyonistleri böyle kullanıyordu) o zaman buna karşı çıkılmalıdır.

A) Ulusların Ayrılıp Ayrı Devlet Kurmaya Kadar Varan Kendi Kaderini Tayin Hakkı Leninist Sloganı

Bu bölümde bir diz alıntı ile Leninizmin “Ulusların kendi kaderini tayin hakkı” kavramının içeriğini yalnızca bir anlamda, “ayrılma hakkı” olarak doldurduğu ortaya konuyor.

Şimdi eğer “Ulusların kendi kaderini tayin hakkı” yalnızca “ayrılma hakkı” demek ise, o zaman a) “ayrılıp ayrı devlet kurmaya kadar varan Kendi Kaderini Tayin Hakkı” demek yanlış değil mi? b) bu hakkı “ayrılma” biçiminde kullanmayan halklar, özgür iradeleri ile çeşitli biçimlerde birliği tercih eden halklar, kendi kaderini belirleme hakkını kullanmış olmuyor mu? diye sorulabilir.

Esasında bu iki soru da içerik olarak aynı sorudur.

Ulusların kendi kaderlerini kendilerinin belirlemesi demek, bir ulusun nasıl örgütleneceğine kendinin karar vermesi demektir. Buna, dışardan hiç bir zorlama olmaması demektir.

Açıktır ki bir ulus kendi özgür iradesi ile nasıl örgütleneceğine kendisi karar verebilecek imkâna sahip olduğunda, bu imkânı çok değişik biçimlerde kullanabilir. Ulus olarak bütünü ile ayrı örgütlenme, ayrı devlet olarak ortaya çıkma, bir başka devlet ile konfederatif biçimde birleşme, bir devlet çatısı içinde federatif bir cumhuriyet olma, özerk bölge olma vb.vb. Sorun şudur ki, ayrılma, kendi kaderini tayin hakkının kullanımının en üst biçimi, uç noktasıdır. Ayrılma hakkı savunulmadığı noktada, ulusun kendi kaderini tayin hakkının savunulmasından söz edilemez, çünkü bu hak sınırlanmıştır. Özgür birlik, ancak özgürlüğe sahip ve eşit olan halklar arasında mümkündür. Eğer bir halk ayrılma hakkına sahip değilse, o her halükârda ancak birlik biçimlerinden birini seçmek durumu ve zorundaysa, o zaman onun kendi kaderini kendisinin özgürce belirleme hakkından söz etmek sahtekârlık olur. Bu yüzden komünistler programatik olarak ayrılma hakkı ile kendi kaderini belirleme hakkını haklı olarak eşitleler. Birinin olmadığı yerde öteki yoktur. Fakat diğer yandan yukarıda da belirttiğimiz gibi, ayrılma kendi kaderini belirleme hakkının kullanılmasında mümkün olan biçimlerden yalnızca biridir. Bunun açıklanmak istendiği yerde “ayrılmaya varana dek kendi kaderini belirleme hakkı”ndan söz etmek doğrudur ve kendi kaderini belirleme hakkının içinin

Maksist-Leninistlerce yalnızca bir biçimde, ayrılma hakkı olarak doldurduğu gerçeği ile çelişmez. Açıktır ki, ayrılma hakkına sahip bir ulus bu hakkı ayrı devlet kurma biçiminde kullanmayabilir. Önemli olan, onun bu hakka sahip olup olmadığıdır. [Bu hakkın en iyi kullanılma yolu, kuşkusuz hiçbir ulusal baskının olmadığı şartlarda yapılacak bir halkoylaması (referandum) dır.] Bu hakka sahip olduğu halde, kendi özür iradesi ile “ayrılmayan”, onun yerine kaderini başka biçimde belirleyen ulus da ayrılma hakkını kullanmıştır.

Bu bağlamda aktarılan Lenin’in “Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Sosyalist Devrim” başlıklı makalesinde ulusal sorunda sosyalizmin amacının ne olduğu bağtıntısında şöyle denmektedir:

“Sosyalizmin amacı yalnızca küçük devletlere [bölünmenin —ÇN] ve ulusların her türlü tecriidinin ortadan kaldırılması değil, sadece ulusların yakınlaştırılması değil, aynı zamanda **onların kaynaştırılmasıdır da**. Ve tam da bu amaca ulaşmak için biz bir yandan kitleleri Renner ve Otto Bauer’in fikrinin (“ulusal kültürel özerklik” denen şey) gerici karakteri konusunda aydınlatırken, öte yandan, ezilen ulusların kurtuluşunu, genel boş sözlerle, içi boş laf ebelikleriyle, sosyalizmle avutarak değil, bilakis berrak ve tam bir şekilde formüle edilmiş siyasi bir programla, hem de ezen ulus sosyalistlerinin ikiyüzlülüğü ve korkaklığı üzerinde özellikle durarak talep etmeliyiz. Nasıl ki insanlık, sınıfların ortadan kalkmasına ancak ezilen sınıfın dikkatörlüğünün geçiş dönemi ile ulaşabilirse, **ulusların kaçınılmaz kaynaşmasına da ancak tam kurtuluşun, yani tüm ezilen ulusların ayrılma özgürlüğünün geçiş dönemi ile varabilir.**” (age., s. 75)

Yine aynı bağlamda Lenin’in “Kendi Kaderini Tayin Hakkı Tartışmasının Sonuçları” başlıklı makalesinden aktarma yapılan yerde, Lenin’in tartışmada yöntemi çok öğreticidir. Lenin alıntılanan yerde Polonyalı sosyal-demokratların bir yandan ilhaklara karşı olduklarını söylemeleri ve fakat diğer yandan Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı’nın Sosyal-Demokrat Partinin

programına yazılmasına karşı çıkmaları arasındaki çelişme ve tutarsızlığa dikkat çekmekte, aslında ilhaka karşı olmanın içerik olarak Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nı savunmak olduğunu söylemekte, bu noktada aradaki farkın onca büyük olmadığını ortaya koymaktadır. Bilinmesi gereken şudur ki, tartışılan kişiler Ulusal Kendi Kaderini Tayin Hakkı'na kendi hakim sınıflarının ezdiği ulusların ayrılma hakkını iç etmek için karşı çıkmamaktadır. Tersine, kendisi ezilen ulus durumunda olan Polonya'da, burjuvazinin Kendi Kaderini Tayin Hakkı adı altında proletaryayı Rus sınıf kardeşlerine düşman etmesini engellemek, vb. amacıyla bu hakka karşı çıkmaktadır. Lenin, Polonya'da sosyalist devrimin zafer kazanması halinde, UKKTH'na teorik olarak karşı çıkan Polonyalı sosyalistlerin, örneğin Polonya sınırları içinde bulunan Ukraynalıların "Polonya devleti sınırları içinde zorla tutulmasından feragat edecekleri"nden emindir. Fakat bu tavır Polonyalı sosyalistlerin UKKTH bağlamındaki yanlış teorileri ile çelişen bir pratik tavır olur. Yapılan bu bağtımda teorik bir yanlıştır. Burjuvazi ile uzlaşmaz devrimci tavır bundan zarar görmemektedir. (Bkz. *age.*, s. 78.)

B) Ulusal Sorunda Bolşevik Programın Temel Talepleri

Bu noktada Stalin'in "Marksizm ve Ulusal Sorun" başlıklı yazısından Bolşeviklerin ulusal sorundaki programlarının temel maddeleri, temel talepleri aktarılıyor. Bunlar şöyledir:

1— Ulusal sorunun çözümünde *temel*, ülkenin tam demokratikleştirilmesidir.

[Bu noktada şunları bilince çıkartmak istiyoruz:

a) Burada söz konusu olan ülke, henüz demokratik devrimin gündemde olduğu Çarlık Rusyası'dır. Ulusal sorunun çözümü *burada* ülkenin demokratikleştirilmesi sorunu ile iç içe geçmiştir. Ulusal baskılar ancak demokratik bir Rusya yaratıldığında ortadan kaldırılabilir, ancak demokratik bir Rusya'da uluslar özgür iradeleri ile kendi kaderlerini kendileri belirleyebilir.

Demokratik devrimin gündemde olduğu bütün ülkelerde **ulusal sorunun çözümünde temel ve önkoşul, ülkenin tamamen demokratikleştirilmesi, yani demokratik (halk) devriminin tam zaferidir.**

Açıktır ki, sosyalist devrimin gündemde olduğu ülkelerde ulusal sorunun çözümünün temeli ve önkoşulu, bu sorunu da çözecek olan **sosyalist devrimin** zaferidir. Ve zaten demokratik devrim ulusal sorunda ancak hukuki eşitsizliği ortadan kaldırma, ulusların ayrılma haklarını özgürce kullanacakları ortamı yaratma, fiili eşitsizliğin ortadan kaldırılması için yolu açma anlamında bir çözümü gerçekleştirebilir. Bunun ötesi, uluslar arasındaki fiili eşitsizliğin yok edilmesi, ulusların gerçek eşitliğinin sağlanması, ulusların sürekli olarak birbirine yakınlaştırılması ve sonuçta kaynaştırılması oldukça uzun bir sosyalist devrim sürecinin işidir. Yani ulusal sorunun çözümünde de devrim sürekli düşünülme, kesintisiz düşünülme ve kılınma zorundadır.

b) Ülkenin tam demokratikleştirilmesi, reform talebi değil, devrim talebidir. Çarlık Rusyası gibi bir ülkede tam demokratikleşme, ancak devrimle mümkündür. Bu yüzden bu madde “ulusal sorun ancak demokratik devrim temelinde çözülebilir”den başka anlama gelmez. Burada söz konusu olan kuşkusuz gerçek, köklü, radikal ve emekçilerin lehine olan, sosyalist devrime giden yolda bir adım olan bir çözümdür. Çok uluslu devletlerde, ulusal sorunun, ezilen ulusun burjuvazisinin önderliğinde, çok uluslu devletin hakim sınıflarının ülke çapında iktidarı yıkılmadan, ülke çapında demokratik devrim zaferi kazanmadan, ezilen bölgenin — ulusun ayrılması temelinde de “çözülmesi” mümkündür. Bu “çözüm” ulusal sorun bağlamında bile gerçek bir çözüm değildir. Çünkü böyle bir durumda ortaya çıkan devlet ya en baştan itibaren emperyalizmle içiçe olacak, ya da kısa süre içinde ona teslim olacaktır.))

2— Ulusların kendi kaderini tayin hakkı (yani ayrılma hakkı) ulusal sorunun çözümünde kaçınılmaz bir noktadır.

3— “Şu veya bu nedenden ötürü bütünün çerçevesi içinde kalmayı yeğ tutan uluslar açısından... biricik doğru çözüm BÖLGESEL ÖZERKLİKTİR.” (age., s. 84.)

Bu bağlamda Stalin aynen şunları söylemektedir:

“Biricik doğru çözüm bölgesel özerkliktir, Polonya, Litvanya, Ukrayna, Kafkasya vb. gibi belirginleşmiş birimlerin özerkliğidir.

Bölgesel özerkliğin üstünlüğü öncelikle şudur: Burada söz konusu olan topraksız bir kurgu değil, fakat belirli bir toprak üzerinde yaşayan belirli bir ahalidir. Bundan başka bu özerklik, insanları uluslara göre ayırmaz, ulusal engelleri sağlamlaştırmaz; aksine engelleri yıkar ve değişik bir ayırımın, sınıflara göre ayırımın yolunu açmak için nüfusu birleştirir. Son olarak bu özerklik, söz konusu bölgenin, ortak merkezin kararlarını beklemek zorunda kalmaksızın doğal zenginliklerini en iyi biçimde kullanma ve üretici güçleri geliştirme olanaklarını sağlar -ki bunlar özerkliğin içerdığı [ondan türeyen —ÇN] fonksiyonlardır.” (age., s. 84.)

Stalin buradatabii ki Rusya Bolşeviklerinin, Rusya için programını ortaya koymaktadır. Fakat biz burada ileri sürülen gerekçelerin ilkesel olarak tüm çok uluslu devletler açısından geçerli olan gerekçeler olduğunu düşünüyoruz. Ülkemiz açısından da programın temel —olumlu— taleplerinden birinin bölgesel özerklik olması gerektiğini, İ. Kaypakkaya yoldaşın bu noktadaki tavrının doğru olduğunu düşünüyoruz.

Bu bağlamda şunu da eklemek istiyoruz: Rusya'daki Bolşevikler, ulusal sorunun çözümünde programatik olarak 1917'ye dek “bölgesel özerklik”i savunmalarına, ve federasyon biçimindeki çözüme karşı yer yer polemik yürütmelerine sağmen, merkezi iktidarı ele geçirdikten sonra, Sovyetler Birliği'nin kurulması aşamasında federatif bir devlet yapılanmasına gittiler. Bu uzun erimli “ulusların özgür iradeleri temelinde kaynaştırılması” hedefine giden yolda gerekli bir biçim olarak görüldü. Burdan bizim çıkardığımız sonuç şudur: Bölgesel özerklik, federas-

yon, konfederasyon gibi “Birlik” biçimleri arasında özde bir fark yoktur. Kuşkusuz Bölgesel Özerklikteki birlik biçimi federasyona, federatif tipteki birlik biçimi, konfederasyon biçimindeki birliğe göre daha ileridir. Fakat hepsinde temel sorun, geçmişte ezilen ulus durumunda olan ulusun içinde bulunulan anda hangi biçimde bir birliğe gönüllü olarak hazır olduğu sorunudur. Esas mesele birliğin biçimi değil, eşitler arasında gönüllü bir birlik olmasıdır. Bunun olduğu yerde, süreç içinde daha alt birlik biçimlerinden, daha üst birlik biçimlerine doğru yürünebilir. Bunun olmadığı yerde var olan birliğin biçimi ne olursa olsun, birlik süreç içinde dağılmaya mahkûmdur.

4— Bütün biçimleriyle ulusal eşitlik, milliyetler arasında tam hak eşitliği.

Bu bağlamda, bilince çıkartılması gerekli olan şey, yalnızca uluslara değil, en büyüğünden en küçüğüne tüm ulusal topluluklara, tüm ulusal azınlıklara tam hak eşitliğinin sağlanmasının zorunluluğudur. Bu açıktır ki ancak ülkenin tam demokratikleştirilmesi temelinde gerçekleştirilebilir ve ilk anda ancak hukuki eşitsizliklerin yok edilmesi, biçimi ne olursa olsun ulusal ayrıcalıkların yasal düzeyde yasaklanması biçiminde uygulanır.

Milliyetlerin tam hak eşitliğini sağlanması bağlamında en önemli ilk sorunlardan biri dil sorunudur. Marksizm-Leninizm, hangi gerekçe ile olursa olsun *zorunlu bir devlet dili*’ne kesinlikle karşıdır. Her milliyetin kendi ana dilinde konuşma, eğitim yapma, bütün ilişkilerinde ana dilini kullanma vb. hakkını tanıy ve bunun şartlarını yaratmayı sosyalistlerin önüne görev olarak koyar.

Bu alanda Türkçe’nin resmi devlet dili olmaktan çıkarılması ve tüm dillere tam hak eşitliğinin tanınması, Türkiye’de demokratik devrimin ulusal sorunun çözümünde atacağı ilk adımlardan biri olmak zorundadır.

5— Bütün milliyetlerden işçilerin enternasyonal birliği.

Bu temel talep ilkesel olarak işçilerin milliyetlere göre örgütlenmesine karşı çıkılması, bütün sınıf örgütlerinde, bütün

milliyetlerden işçilerin birliğinin savunulması anlamına gelmektedir. Bu talep hiç bir şekilde, değişik ulusal alanlarda örgütlenmelerin, bölgesel etnik özellikleri göz önünde bulundurmayacağı vb. anlamına gelmez. Türkiye/Kuzey Kürdistan bağlamında somut tartışılacak olursa bu ilke TC sınırları içindeki Kuzey Kürdistan bölgesinde, TC sınırları içinde örgütlenen Merkezi bir Bolşevik Partinin, Kuzey Kürdistan seksiyonunun kurulmasının engeli değildir. Ya da TC'nin Kuzey Kürdistan dışındaki alanlarında örgütlenen bir Bolşevik Parti/Türkiye ile eşit haklara sahip ve kendini onunla birlikte birleşmiş bir merkezi partinin parçası olarak kavrayan Bolşevik Parti/Kuzey Kürdistan'ın kurulmasının, örgütlenmesinin engeli değildir. Ya da TC'nin Kuzey Kürdistan dışındaki bölgelerinde kurulmuş veya ileride kurulacak Bolşevik Partileri ile bir çatı altında birleşmeyi önüne açık hedef olarak koyan, ve Kuzey Kürdistan'da ulusal sorunun çözümünü, Kuzey Kürdistan'ın kurtuluşunu bir bütün olarak TC'nin demokratik devriminin ayrılmaz bir parçası olarak kavrayan, yalnızca Kürtleri değil, Kuzey Kürdistan bölgesinde yaşayan bütün uluslardan işçileri barındıran bir "Bolşevik Parti Kuzey Kürdistan"ın kurulmasının da engeli değildir.

Ama bu ilke bir Türk Komünist Partisinin, Kürt Komünist Partisinin, Arap Komünist Partisinin vb. vb. kurulmasının engeli değildir.

Bu bağlamda Türkiye/Kuzey Kürdistanlı Bolşevikler 1990 yılı sonunda önce "Kuzey Kürdistan Seksiyonu"nun kurulmasını önlerine hedef olarak koydular. Ve bunu şöyle gerekçelendirdiler:

Önce, yukarıda da belirttiğimiz gibi, *ilkesel* olan, komünist örgütlenmenin ve sınıf örgütlenmesinin uluslara, milliyetlere göre bölünmemesi, belirgin bölgelerde tüm uluslar ve milliyetlerden işçileri enternasyonal temelde birleştiren örgütler olmasıdır.

İkincisi: Devrimin temel sorunu devlet iktidarı sorunudur. Bir merkezi devlette devrim, o merkezi devleti devirmeyi önüne hedef olarak koymak zorundadır. Bir merkezi devlette bölgesel ve ulusal farklılıklar ne olursa olsun, ayrı ayrı devrimler değil, merkezi devlet iktidarını yıkmaya yönelik bir devrim, birleşik bir devrim stratejisi gerekir. Birleşik bir devrim, ancak merkezi birleşik bir parti önderliğinde zafer kazanabilir.

Bölgesel ve ulusal farklılıklar, ulusal baskı nedeni ile, merkezi devlete karşı ulusal kurtuluş mücadelesinin, ülkede diğer devrimci mücadelelerden ayrı, onlarla organik bir bağı olmayan bir mücadele olarak ele alınması, sonuçta yalnızca merkezi devletin —ona karşı olan tüm devrimci akımlar bir potada erimediği için— ömrünün uzamasına yarar. Merkezi birleşik devlete karşı ulusal devrim potansiyeli ile tüm diğer devrimci potansiyeli bir potada eritmenin biricik yolu ise merkezi birleşik bir komünist partisidir.

Bu anlayış temelinde hareket edildiği şartlarda, birleşik merkezi bir Komünist Partisinin Kuzey Kürdistan'daki organik parçasının —kendi içinde çalıştığı bölgenin etnik özelliklerini dikkate alan ve yapılanmasında sınırları açıkça belirlenmiş bir özerkliğe de sahip olan; ki bu özerklik, öngörülen demokratik Türkiye devletinin yapılanmasında temel alınacak bölgesel özerkliği gerçekleştirmek için gereklidir— adının “Kuzey Kürdistan Seksiyonu” veya “Kuzey Kürdistan Komünist Partisi” olması özsel ve ilkesel bir sorun değildir. Buna sağmen Bolşeviklerin “Kuzey Kürdistan Seksiyonu” adlandırmasını tercih etmesinin birden fazla nedeni vardır:

Birincisi: Seksiyon isimlendirmesi, Parti isimlendirmesinden çok daha net olarak, ayrı bir partinin değil, merkezi birleşik bir partinin organik bir parçasının söz konusu olduğunu ifade etmektedir, bu açıdan amaca daha uygundur.

İkincisi: Türkiye Komünist Partisi isimlendirmesini, Bolşevikler bugün bütün Türkiye (Kuzey Kürdistan da dahil) için

merkezi partinin adı olarak kullanıyor Kuzey Kürdistan Komünist Partisi adı kullanıldığında Türkiye Komünist Partisi isimlendirmesi, bu kez Kuzey Kürdistan dışındaki bölgelerin Komünist Partisi olarak kavranabilir. bu ise gerçek durumun ifadesi değildir.

Bizim bu gerekçelere rağmen “Kuzey Kürdistan Komünist Partisi ” isimlendirmesini ilke olarak red etmemiz, böyle bir isimlendirmenin en başından ilkesel olarak reddedilecek birşey olmamasından kaynaklanıyor. Bolşeviklerin dışımızda gerçekten Marksist-Leninist bir gücün Kuzey Kürdistan’da gerçek bir Komünist Partisi yaratması şartlarında, bizim birlik şartımız bu partinin dağılıp, seksiyon haline gelmesi vb. şartı olmaz.

1994 Şubatı’nda yapılan 5. Kongre’lerinde Türkiye/Kuzey Kürdistanlı Bolşevikler parti ismini “Bolşevik Parti/Kuzey Kürdistan-Türkiye” olarak değiştirdiler. Bir anlamda bir merkezi Bolşevik parti içinde birleşmiş iki ayrı partinin, iki ayrı eşit parçanın her ikisinin de parti olarak isimlendirilmesinin daha doğru olduğu gelinen yerde bu kararla ortaya konmuş oldu.

3— Ulusal Sorunda Sosyal-Şovenizme ve Merkezçiliğe Karşı Leninist Program Uğrunda Partinin Mücadelesi

Bu bölümde Rusya Bolşeviklerinin ulusal sorunda Leninist programı hangi sapmalara karşı nasıl savundukları sorunu üzerinde duruluyor.

A) Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı Şiarının Sosyal-Şovenizm Tarafından Reddine Karşı Mücadele

Bu noktada Lenin’in “Devrimci Proletarya ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı” makalesinden bir alıntı aktarılıyor.

Bu makalede Lenin, ulusların kendi kaderini tayin hakkına karşı çıkanların hangi programın savunucusu olduğunu, objektif olarak kimlerle aynı saflarda durduğunu göstermek için, sosyal şovenizmin ulusal sorundaki tavrını inceliyor.

Sosyal şovenizmin Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'na karşı tavrının, ya bunu doğrudan reddetmek, ya da lafta kabul ettiğini söylemek ve fakat kendi ulusunun ezdiği uluslar söz konusu olduğunda somut olarak red etmek olduğunu ortaya koyuyor. (Bu bugün de emperyalistlerin Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı bağlamındaki esas tavrıdır. Bunlar diğer emperyalist güçlerin etki ve kontrolündeki uluslar söz konusu kendi ezdikleri uluslar olduğunda, Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı zaten kullanılmış demektir!) Kautsky'nin tavrını da "her türlü ulusal özerkliği" ve "her türlü ulusal eşitliği" kabul etme ve fakat "*devlet sınırlarını hiç bir şekilde soru işareti haline getirmeden* bunu yapma" olarak belirleyen Lenin, bu tavrı "sosyal şoven yalanın proletarya için en tehlikeli formülasyonu" olarak değerlendiriyor.

Ülkemizde de şimdi özellikle SHP saflarında yer alan ve bir çok devrimcinin ehven-i şer, ve evet demokrat ve devrimci bulunduğu bir takım "sol kanat"çılar, buna benzer bir pozisyon savunmaktadırlar. Bunlar Kürt ulusunun ulusal haklarını savunma adına, ulusal eşitliği savunma adına, ulusal baskıya karşı çıkma adına devlet sınırlarını sorgulamayan bir "halk eşitliği" savunuculuğu yapmaktadır. Benzer bir tavır "Sosyalist" Parti* ve Türkiye Birleşik "Komünist" Partisi** gibi legal, reformist partiler tarafından da sergilenmektedir. Özellikle geçmişte PKK'ya faşist devletin ağzı ile saldırmış olan ve sıkıyönetim mahkemelerinde PKK'ya karşı devletin yanında devletten de devletçi mücadeleleri ile övünen (Bkz. TİKP Savunması 1984) Doğu Perinçek/Üç Dünyacı, karşı-devrimci Aydınlik/TİKP geleneğinin sürdürücüsü olan "Sosyalist" Parti'nin PKK önderli-

* Sosyalist Parti : Genel Başkanlığı'nı Doğu Perinçek revizyonistinin yaptığı bu parti süreçinde Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılarak, bugünkü İşçi Partisi adını almıştır. —Red.

** TKP ve TİP'in birleşmesinden oluşan TBKP bugün varlığını sürdürmüyor. —Red.

ğindeki ulusal hareketin gelişmesi karşısında 80'li yılların sonunda takındığı kuyrukçu, yağcı ve fakat özü itibarı ile hakim sınıflara ulusal hareketi durdurmanın en iyi yolunun belirli bir özerklik tanımak olduğu konusunda öğüt vermeden ibaret tavrı ibret vericidir. (Kuşkusuz PKK'nin daha düne kadar karşı-devrimci değerlendirdiği ve haklı olarak Kemalist olarak gördüğü bu akımla o dönemdeki yakın ilişkileri bu milliyetçi burjuva akımının da ilkesizliğinin ve pragmatizminin bir örneği idi. Daha sonra bu ilkesiz birlik bozuldu. Özellikle Körfez Savaşı ertesinde geline yerde Kemalist İşçi Partisi ile, Apocu PKK birbirlerine yine küfür etmeye başladılar.)

Bu bağlamda derlemede yer alan bir dipnot da önemlidir. Orada "Kendi Kaderini Tayin Hakkı Tartışmasının Sonuçları" makalesinden Lenin'in "Rus sosyal-emperyalizminden" söz ettiği yer alıntılanmaktadır. Lenin sosyal-emperyalizm sözcüğünü, lafta sosyalist, pratikte emperyalist tavrırları anlatmak için kullanmaktadır. Aynen bizim yaptığımız gibi. "Sosyal-emperyalizm" diyebilmek için derinlemesine araştırmalar yapılması gerektiği vb. söyleyenler açısından, ya da sosyal-emperyalizm de olur muymuş diyen orta yolcular açısından bu ilginç olsa gerektir.

B) Ulusal-Kültürel Özerklik Şiarının Burjuva-Milliyetçi Özünün Teshiri

Bu noktada sorun Lenin'in "Ulusal Soruna İlişkin Eleştirel Notlar" makalesi ile Stalin'in "Marksizm ve Ulusal Sorun"undan alıntılarla ortaya konuyor.

Bu noktada bir kaç meseleye dikkat çekmek istiyoruz:

Önce: Lenin, **her** ulusal kültürde, burjuva ve gerici kültürün yanında, bir de demokratik ve sosyalist bir kültürün unsurları olduğunu ortaya koyduktan sonra, **burjuvazinin hakim olduğu şartlarda ulusal kültür şiarının, yalnızca hakim sınıfın, yani burjuvazinin kültürü anlamına geldiğini**, bunun dışındaki tüm yorumların zorlama olduğunu ortaya koyuyor.

Bu temelde o ulusal kültür şiarına karşı çıkıyor. Ulusal kültür şiarının karşısına, “demokratizmin ve tüm dünya işçi sınıfı hareketinin uluslararası kültürü” şiarını koyuyor. (*Bkz. age., s. 93/94.*)

Bu özellikle kültür bağlamında bugün neyi savunacağımız açısından bizim için önemlidir. Bilindiği gibi oportünist-revizyonist grupların önemli bir bölümü, “halk kültürü” adı altında, ve emperyalist yoz kültüre karşı çıkma adı altında bir çok halde feodal değer yargılarına da sahip çıkan, en azından “halktan kopmama” adına bunları yargılamayan bir “kültür” faaliyetine sahiptir. Bizim geçmişimizde de, özellikle TKP/ML döneminde “Halk kültürü” denen şeyin kendiliğinden “ilerici”, “devrimci” olmadığı, “halk kültürü” denen şeyin, sınırlamasız ve genel olarak ele alındığında, hakim sınıfların damgasını taşıyan bir kültür olduğu, halk kültürü denen şey içinde ilerici ve devrimci olan şeylere sahip çıkılırken, gerici, karşı-devrimci —hakim— yanına karşı bilinçli bir mücadele yürütmek gerekliliği tarafımızdan yeterince bilince çıkartılmamıştı. Sonraki dönemde, pratik faaliyetlerimizde halk kültürü denen şeyin gerici yanlarının propagandasını yapmadık. Ama yine de bu alanda gerek geçmişteki kendi hatalarımıza karşı, gerekse oportünist-revizyonistlerin andaki hatalarına karşı yeterli bir mücadele yürütmediğimiz bir olgudur. Bugün şunu çok açık bir biçimde bilince çıkartma ve bunun sonuçlarına uygun davranma —bu alanda— önümüzde görev olarak durmaktadır:

Halk kültürü, aynı ulusal kültür gibi, içinde demokratik ve sosyalist kültürün unsurlarını barındırdığı gibi, anti-demokratik, gerici, feodal ve burjuva kültürünün unsurlarını da barındırır. Ve her toplumda hakim olan kültür hakim sınıfların kültürü olduğuna göre, halk kültürü denen şeyin hakim unsuru da budur. Emperyalizme bağımlı hakim sınıfların iktidarı şartlarında halk kültürü şiarı bu yüzden komünistlerin şiarı olamaz, olmamalıdır. Bizim şiarımız da Rusya’daki Bolşeviklerin şiarı gibi “de-

mokratizmin ve tüm dünya işçi sınıfı hareketinin uluslararası kültürü” olmak zorundadır.

Lenin bu bağlamda her türlü yanlış anlamayı en baştan engellemek için, uluslararası kültür’ün “gayri milli” olmadığını belirtiyor. Lenin’in uluslararası kültürden ve ulusal kültürden anladığı öncelikle biçim değil, içeriktir. Tabii ki uluslararası kültür de her ulusta o ulusun kültürünün biçimlerine bürünecektir. Bu anlamda uluslararası kültür, enternasyonalizm düşüncesinin, ulusal biçimde sunulmasıdır. Bu anlamda uluslararası kültür gayri milli değildir. (Bkz. *age.*, s. 93.)

(Bu bağlamda Sovyetler Birliği’nde sosyalizmin inşası döneminde proleter özü, ulusal biçimleri kullanarak yığınlara ulaştırma anlamında ‘ulusal kültür’ şiarı kullanılıyor ve ‘ulusal kültür’lerin geliştirilmesi görevi tespit ediliyor. Burada bilince çıkartılması gereken şey şudur ki, Lenin’in karşı çıktığı, burjuvazinin hakimiyeti şartlarındaki, kapitalizm şartlarındaki ulusal kültür şiarıdır. Bu şartlarda ulusal kültür, burjuvazinin kültürüdür esas olarak,

İkincisi: Ulusal kültür şiarı, ulusal sorunun çözümünde “ulusal kültürel özerklik” talebi biçimine bürünmektedir. Bu bir devlet çatısı altındaki her ulusun biçim olarak değil, içerik olarak ayrı bir ulusal kültür çalışması yürütmesi demektir. Söz konusu ulusun bütün fertleri için geçerli olacak olan bu kültür çalışması, açıktır ki ulusların birbirine yakınlaşmasına değil, birbirinden uzaklaşmasına hizmet eder. Pratik bir örnek vermek gerekirse bu mesela okul eğitimi bağlamında her ulusun kendi ulusundan insanlar için öğretecek şeylerin içeriğini kendi belirlemesi demektir. Diyelim ki Türkiye’de Türkler 1915 Ermeni soykırımını hakkında tarihte böyle bir şey olmadığı, aslında Ermenilerin Türkleri kıydığı yalanının okullarında okuturken, Ermeniler kendi okullarında Ermenilerin ezelden beri baş düşmanlarının Türkler olduğunu okutacak! Ya da Türkler, Kürtlerin dağ Türkleri olduğunu okutmaya devam ederken ve Ata-

türk'ün nutkunu okul kitabı yaparkan, Kürtler de Nuri Dersimi'yi okutacaklar vb. Böyle bir "kültürel özerkliğin" komünistlerin savunacağı bir şey olamayacağı açıktır. Bizler kültürel özerklikten değil, ulusların ayrılma hakkından yanayız. Ve çözüm olarak bölgesel özerkliği öneriyoruz. Bölgesel özerklik durumunda, herhangi bir dile tanınmış olan tüm imtiyazlar kaldırılacak, her milliyet kendi dilinde eğitim yapacaktır, ama hepsi de değişik dillerde ve değişik biçimlerde aynı içeriğin, "demokratizmin ve tüm dünya işçi sınıfı hareketinin enternasyonal ve enternasyonalist kültürü"nü eğitimi verecektir. Böylece kültür, ulusları, halkları birbirine düşman etmenin ve kırdırmanın aracı olmaktan çıkacak, onları birbirine yakınlaştırmanın bir aracı haline gelecektir.

4— Ulusal Sorunda Lüksemburgizme Karşı Leninist Program Uğruna Partinin Mücadelesi

Bu bölümde Lenin'den bir dizi alıntı ile Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın parti programına alınmasına karşı çıkan Rosa Lüksemburg'un ve onun önderliğindeki Polonyalı sol Sosyal-Demokratların görüşlerine karşı yürütülen mücadele aktarılıyor.

A) Ulusal Sorunun Çözümü İçin Devrimci Mücadele Olmaksızın Sosyalizm İçin Devrimci Mücadelenin Olanaksızlığı

Bu noktada Lenin'in "Devrimci Proletarya ve Kendi Kaderini Tayin Hakkı" makalesinden aktarma ile, demokrasi alanında tutarlı devrimci programın sosyalizm adına küçümsenerek reddedilmesine karşı çıkılmaktadır.

Dünyanın ezen uluslar ve ezilenler uluslar olarak da ikiye bölündüğünün olgu olduğu ve ezilen ulusların kurtuluş mücadelesinin olgu olduğu ortamda, bu olgulardan yola çıkmamak ve ulusal programda bu olguları çıkış noktası almamak, sonuç ola-

rak sosyalizm adına da yapılsa, proleter devrimin de zaferini olanaksız kılmaktır, çünkü onu uluslararası alanda en yakın müttefikinden soyutlamaktır.

Bu bağlamda kapitalizm şartlarında demokratik taleplerin savunulup savunulmaması, savunulursa, nasıl savunulacağı sorunu vardır. “Sol”ların buna verdiği cevap şudur: Emperyalizm şartlarında gerçekleşmesi mümkün olmayan talepler ileri sürmek ütopyacılıktır. (Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı emperyalizm şartlarında gerçekleştirilemez, bu yüzden de bunun ileri sürülmesi ütopyacılıktır vb.) Buna karşı Lenin şöyle diyor:

“Parabellum yoldaşa, demokrasi alanında tutarlı devrimci program, sosyalist devrim adına küçümsenerek reddedilmektedir. Bu yanlıştır. Proletarya yalnızca demokrasi aracılığıyla, yani demokrasiyi tamamen gerçekleştirerek, savaşımın her adımını, en kararlı biçimde formüle edilmiş demokratik taleplerle bağlayarak zafer kazanabilir. Başka türlü değil. Sosyalist devrimi ve kapitalizme karşı devrimci savaşımı, demokrasinin sorunlarından *biriyile*, burada ulusal sorunla *karşı karşıya koymak* saçmadır. Kapitalizme karşı devrimci savaşımı, bütün demokratik taleplerle, yani; cumhuriyet, milis, resmi görevlilerin halk tarafından seçilmesi, kadınların hak eşitliği, ulusların kendi kaderini tayini hakkı vb. gibi taleplerle ilgili devrimci bir program ve taktiklerle bağlamalıyız. *Kapitalizm var oldukça, bu taleplerin tümü yalnızca bir istisna olarak ve üstelik tam olarak değil, budanmış biçimde elde edilebilir.* (abç) Biz şimdiye dek gerçekleştirilmiş olan demokrasiye dayanır, kapitalizm altında bu demokrasinin tam olamayacağını teşhir eder, yığınların içinde bulunduğu yoksulluğun ortadan kaldırılmasının ve *bütün* demokratik dönüşümlerin *tam ve her yönüyle* gerçekleştirilmesinin zorunlu temeli olarak kapitalizmin devrilmesini ve burjuvazinin mülksüzleştirilmesini talep ederiz. Bu önlemlerin bir bölümüne burjuvazinin devrilmesinden önce, bir bölümüne bu devrilişin *seyri içinde*, bir bölümüne de devrildikten sonra başlanacaktır. Bu sosyal devrim tek bir çarpışmadan ibaret değildir, bilâkis ekonomik ve demokratik dönüşümlerin *tüm* sorunları uğrunda, ancak burjuvazinin mülk-

süzleştirilmesiyle tamamlanan bir dizi çarpışmayı kapsayan bir dönemdir. Tam da bu nihai hedef adına tüm demokratik taleplerimize tutarlı devrimci bir formülasyon vermeliyiz. Verili bir ülkenin işçilerinin, bir tek demokratik dönüşümü bile tamamen gerçekleştirmeden *önce* burjuvaziyi devirmeleri tamamen düşünülebilir bir şeydir. Ne var ki, tarihsel bir sınıf olarak proletaryanın, en tutarlı ve devrimci kararlı bir demokratizm ruhu ile eğitilerek hazırlanmadıkça buruvaziyi yenebilmesi asla düşünülemez.” (age., s. 110/111.)

Burada Lenin’in ileri sürdüğü talepler, (cumhuriyet, milis, resmi görevlilerin halk tarafından seçilmesi, kadınların hak eşitliği, Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı vb.) gerçekte demokratik devrimin gündemde olduğu bir ülkede *devrim* talepleridir. Ama bunlar sosyalist değil, demokratik taleplerdir. Öncelikle savunulması gereken, savunusu merkeze konması gereken demokratik talepler tam da bu gibi temel taleplerdir. Bunların savunulması hiç bir şekilde sosyalizm için mücadele ile çelişmez. Tersine bunlar için tutarlı bir mücadele yürütülmeden, ve poletarya bunlar içinde en tutarlı ve kararlı mücadele ruhu ile eğitilmedikçe sosyalizme yürümek de mümkün değildir.

B) Ulusların Uluslararası Birliğine Varmanın Biricik Yolu Olarak Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkının Tanınması

Burada Lenin’in “Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı Üzerine” makalesinden ve “Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm Üzerine” yazısından alıntılarla *yine* “solcular”ın Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı’na karşı çıkararak getirdikleri gerekçelerin nasıl çürütüldüğü gösteriliyor.

Alıntılarda üzerinde durmak istediğimiz şeyler şunlar:

“Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı”nın savunulmasının milliyetçiliğe destek vermek olduğu gerekçesi:

a) İki tür milliyetçilik olduğunu gözlerden gizlemektedir: Ezen ulus milliyetçiliği, ezilen ulus milliyetçiliği. Ezen ulus

milliyetçiliği en baştan var olan ulusal imtiyazları korumaya ve genişletmeye, diğer milliyetler üzerinde var olan ulusal baskıyı sürdürmeye yönelik milliyetçiliktir. Ezilen ulus milliyetçiliği ise önce kendi üzerinde var olan ulusal baskıya karşı çıkan, bu baskıyı red eden, ulusal baskının kalkmasını talep eden bir içeriğe sahiptir. (Lenin buna ezilen ulus milliyetçiliğinin “olumsuz eylemi” diyor.) Var olan ulusal baskıya başkaldıran, onu red eden bu yanı kesinlikle haklıdır.

Niyeti ne olursa olsun, ezen ve ezilen ulusları ve bunların milliyetçiliklerini aynı kaba koyanlar, var olan ulusal baskıyı kabul etme durumundadırlar.

Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'na, “Bu milliyetçiliği güçlendirir” gerekçesi ile karşı çıkanlar, niyetleri ne olursa olsun —ki Polonyalı “sol”ların niyetleri kuşkusuz iyidir— son çözümlemede, hakim ulus milliyetçiliğinin yanında yer almaktadırlar. Çünkü Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın savunulmaması, tam da onların istediği şeydir.

b) Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın savunulmamasının hiç bir şekilde ezilen ulusun kendisine imtiyaz sağlamak için mücadelesine destek vermek anlamına gelmediğini kavramamaktadır. Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın savunulması “Ezilen bir ulusun burjuvazisi, ezen burjuvaziye KARŞI savaştığı ÖLÇÜDE bu savaştan YANA olmak” demektir. Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın savunulması ama aynı zamanda “ezilen ulusun kendisi için ayrıcalıklar sağlama yolunda çabalarına ise asla göz yummamak” demektir.

Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nı savunmak, her zaman her şart altında mutlaka ayrılığı savunmak anlamına gelmez. Bu konuda tavır şudur: “Bütün ulusların ayrılma hakkını tanımak, her somut ayrılma sorununu, her türlü eşitsizliği, her türlü ayrıcalığı, her türlü istisnacılığı ortadan kaldırmak açısından değerlendirmek.”

Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nı tanımada çıkış noktası "ulusların uluslararası birliğine" varmak düşüncesidir. Özgür birleşmeyi sağlayabilmek için ulusların özgürleşmesi gereklidir.

Ulusal sorunun çözümünde de Marksist-Leninistler var olan "belli bir devleti kendilerini temel olarak alır o belirli devlet içindeki bütün ülkelerden işçileri birleştirir" ve o devlet içinde hiç bir ulusa ayrıcalık tanımadıklarını açıklar. Çok uluslu bir devlet içinde bu, pratik olarak, devlet kurma ayrıcalığına sahip hakim ulusun bu ayrıcalığına karşı çıkmak, ezilen ulus(lar)ın ayrılma hakkını kayıtsız koşulsuz savunmak anlamına gelir.

Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın emperyalizm şartları altında gerçekleştirilmesinin "ekonomik olarak" imkânsızlığı düşüncesi kökten yanlıştır.

Bu hakkın kullanımının emperyalizm şartlarında karşılaşacağı olağanüstü zorluklara gelince, bu yalnızca bu hak için değil, hemen tüm temel demokratik istemler için geçerlidir: "Emperyalizm altında demokrasinin TÜM talepleri, bir dizi devrim olmaksızın, bunları siyasi olarak gerçekleştirmek zordur veya tamamen imkânsızdır anlamında "GERÇEKLEŞTİRİLEMEZ" taleplerdir." Çünkü emperyalizmin siyasi üst yapısı .. demokrasiden siyasi gericiliğe dönüşmüştür."

Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın emperyalizm şartları altında gerçekleştirilmesinin "ekonomik olarak" imkânsızlığı düşüncesi, emperyalizmin ekonomisi ile siyasetini birbirinden ayıran ve emperyalizm yalnızca ilhak biçimindeki siyasete indirgeyen bir düşüncedir.

Ekonomik ilhak için siyasi ilhakı şart olarak görenler yanılmaktadır. Emperyalizm çağında emperyalist sermaye "bağımsız" devletleri, ekonomik ilhak yolu ile, o ülkeleri askeri ve siyasi ilhak altına almadan da, kendine bağımlı kılabilir. Ve bugün tipik olan "ilhak" biçimi de budur.

C) Dolaysız Açıkta İlhakçılık Pozisyonuna Kaymak Olarak Ulusal Sorunda Lüksemburgizm

Burada Lenin'in "Kendi Kaderini Tayin Hakkı Üzerine Tartışmanın Sonuçları" başlıklı makalesinin "Sosyalizm ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın, alt başlıklı birinci bölümünden alıntılarla "Ulusların Kendi Kaderi Tayin Hakkı'nın sosyalist topluma uygulanamaz" olduğu tezine karşı Lenin'in görüşleri konuyor.

Bu bağlamda şunları öne çıkarmak istiyoruz:

• Emperyalist dünyada sınırların emperyalistler tarafından belirlenmiş olduğu, belirlenmiş devlet sınırları içinde ezen ve ezilen ulusların varlığının kural olduğu olgudur. Sosyalizm emperyalizmden böyle bir dünya mirası alacaktır. Emperyalizm şartlarında devlet sınırları halkların özgür iradeleri temelinde demokratik bir biçimde belirlenmemiştir. Böyle bir devlet içinde iktidarı ele geçiren proletarya, Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nı tanımazsa, bu geçmişteki eşitsizliğin aynen devralınıp, zoraki birliğin sürdürülmesinden başka hiç bir anlama gelmez. Sosyalizmde Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın uygulanamaz olduğu düşüncesi, —niyet ne olursa olsun— sosyalizm adına zoraki birliğin sürdürülmesinin, açık ilhakçılığın savunulmasıdır.

• Sosyalizm ulusal baskıyı tamamen ortadan kaldırmanın ancak olanaklarını yaratabilir, fakat sosyalizm otomatik olarak ulusal baskının tamamen ortadan kalkması anlamına gelmez. Ulusal baskının tamamen ortadan kalkabilmesi için ön şart ulusların ayrılma hakkına sahip olmasıdır. Bunun olmadığı yerde eşitlik, özgür irade, vb.nden söz edilemez. Lenin bu bağlamda aynen şöyle diyor:

"Ulusal baskıyı ortadan kaldırmak için bir temel şarttır sosyalist üretim; fakat bu temel üzerinde *ayrıca* demokratik biçimde örgütlenmiş bir devlet, demokratik bir ordu vb. de gerekir. Kapitalizmi sosyalizme dönüştürmekle proletarya, ulusal baskıyı ta-

mamen ortadan kaldırmanın olanağını yaratır; bu *olanak* ‘ancak’ —ancak!— halkın ‘sempatilerine’ uygun olarak devlet sınırları çizilinceye, tam ayrılma özgürlüğüne kadar, tüm alanlarda demokrasinin tamamen uygulanması ile *gerçek* haline gelir. Ve bu temel üzerinde, *devlet sönüp gittiği zaman* tamamlanacak olan, en küçük ulusal sürtüşmenin bile, en küçük ulusal güvensizliğin bile *pratikte* tamamen ortadan kalkması ve bununla birlikte devletin *ölüp gitmesiyle* tamamlanacak olan ulusların hızlı bir şekilde birbirine yakınlaşması, birbirine kaynaşması gerçekleşecektir.” (age., s. 125.)

• Genel olarak “anavatan savunması”na karşı çıkmak kesinlikle yanlıştır. Yine ezen ulus, ezilen ulus ayrımı yapmama yanlısının devamıdır. Emperyalist bir savaşta, emperyalistlerin yığınları ilhak savaşlarına sürmenin aracı olarak kullandıkları anavatan savunması kesinlikle red edilmelidir. Fakat ezilen ulusların ezen uluslara karşı başkaldırısının ifadesi olan anavatan savunması savunulmalıdır.

5— Buharin’ci “Emekçilerin Kendi Kaderini Tayin Hakkı” Şiarının Leninist Eleştirisi

Bu noktada Lenin’in VIII. Parti Kongresi’ne sunduğu “Parti Programı Üzerine Rapor”dan alıntı ile Buharin’in parti programında yer alan “Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı — Ayrılma Hakkı” yerine “Emekçilerin Kendi Kaderini Tayin Hakkı”nın geçirilmesi önerisine karşı Lenin’in tavrı ortaya konuyor.

(VIII. Parti Kongresi 18-23 Mart 1919 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu Kongre 1903’ten beri geçerli olan program yerine yeni bir program kabul etmiştir.)

Lenin, Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı’nın programa yazılmaması gerektiğini savunan Buharin’e karşı, bunun yerine “Emekçilerin Kendi Kaderini Tayin Hakkı”nın geçirilmesi önerisine karşı “Gerçeklikte Rusya dışında hiç bir yerde başarılamamış bir şeyi” tanıma isteği olduğu, bunun “gülünç olduğu”nu

söylüyor. Aslında bu öneri, proletaryayı ulusal kurtuluş müca-
delesi gibi bir müttefikinden soyutlayan, ve ulusal ezilmişlik
olgusuna, buna karşı direnişe tepeden bakan, sonuçta ulusal
kurtuluş işini burjuvaziye bırakan bir tavidir.

Çarlık Rusyası'ndan devralınan devlet sınırları içinde Ulus-
ların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın programa yazılmaması,
sonuç olarak eski zoraki birliğin olduğu gibi devralıp savunul-
masıdır. Tek farkla: Bu kez bu "sosyalizm adına", "Emekçilerin
Kendi Kaderini Tayin Hakkı adına" savunulmaktadır. Buha-
rin'in anlamadığı, ulusal kurtuluş bayrağının burjuvazinin elin-
den alınması zorunluluğu, yükümlülüğüdür. Bunun yapılamadı-
ğı yerde, burjuvazinin emekçi yığınları kendi bayrağı altında
toplamayı becerebildiği yerde, —Finlandiya örneğinde olduğu
gibi— "ulusun özgür iradesi ile verdiği kararı" tanımak zorun-
ludur. Uzun vadeli hedefler açısından bu tek doğru tavidir.
Buharin Rusya dışındaki bazı uluslarda Ulusların Kendi Kaderi-
ni Tayin Hakkı'nın tanınabileceğini düşünüyor. Ama Rusya'da
bunu bir türlü düşünemiyor. Bu bağlamda Lenin'in söyledikleri
çok öğreticidir. Lenin şöyle diyor:

"Buharin yoldaş "bu hakkı bazı durumlarda tanıyabiliriz" dedi-
ği zaman, ben onun listesine Hotantoları, Buşmanları ve Kızılder-
rilileri de aldığımı not ettim. Bu sıralamayı dinlerken kendi ken-
dime: "Nasıl oldu da Buharin ufak bir şeyi, Başkırları, unuttu?"
diye sordum. Rusya'da Buşmanlar yok. Hotantoların özerk bir
cumhuriyete sahip olma isteğiyle ortaya çıktıklarını da duyma-
dım. Ama bizde Başkırlar var, Kırgızlar var, daha bir sürü başka
halk var ve bu halklara [kendi kaderini tayin hakkını —ÇN] tanı-
mayı red edemeyiz. Eski Rus İmparatorluğu'nun halklarından hiç
birine bunu vermemelik edemeyiz. Hatta, Başkırların sömürücü-
leri devirdiklerini, bizim de bu alanda onlara yardım ettiğimizi
var sayalım. Fakat bu ancak devrimin tam olgunluğa ulaştığı yer-
de olabilir. Ve bu, proletaryanın hızlandırmak zorunda olduğ-
muz farklılaşma sürecini, müdahalemizle geciktirmeyecek bi-
çimde, ihtiyatlıca yapılmalıdır. Fakat, bugüne dek mollaların et-

kisi altında kalmış olan Kırgızlar, Özbekler, Tacikler, Türkmenler gibi halklarla ilgili olarak ne yapabiliriz? Bizde, Rusya'da papazlar hakkında uzun bir deneyime sahip olan halk, onları devir-memize yardım etti. Ama gene de medeni nikâh kararnamesinin yaşama girişinin ne kadar zayıf olduğunu biliyorsunuz. Biz sözü-nü ettiğim halklara yaklaşıp "Sizi sömürenleri devireceğiz" diyebilirdik miyiz? Bunu yapamayız, çünkü bu insanlar tamamen mollaların nüfusu altında bulunmaktadır. Burada, söz konusu ulusun gelişmesini, proletaryanın burjuva öğelerden kaçınılmaz farklılaşmasını beklemek zorundayız." (*age.*, s. 130/131.)

Lenin, devrimin emekçi kitlelerin eseri olacağını bilincindedir. "taşınma suyla değirmen dönmeyeceğinin" bilincindedir, onun için de yığınların henüz sosyalist devrime hazır olmadığını—objektif şartlarda hazır olmasının imkânsız olduğu— bir ortamda programa sosyalist devrimi yazmayı "gülünç" bulmaktadır. Bu bağlamda tüm Sovyetler Birliği açısından da "ulusların kendi kaderini tayin hakkı" yerine "Emekçilerin kendi kaderini tayin hakkı"nın geçirilmesine karşıdır.

III ULUSAL- SÖMÜRGESEL SORUN VE PROLETER DÜNYA DEVRİMİ

KAPİTALİZMİN GENEL BUNALIMI DÖNEMİNDE SÖMÜRGE DEVRİMLERİ VE AVRUPA'DA ULUSAL HAREKETLER

1— Sömürge Devrimleri, İtici Güçleri, Gelişme Perspektifleri, Komintern'in Strateji ve Taktiği

A) *Sömürgelerde emperyalist siyasetin özü ve sömürge ekonomisinin karakteristik özellikleri*

Burada, “Sömürgelerde ve Yarı-Sömürgelerde Devrimci Hareket Üzerine Tezler”den parçalar aktararak, emperyalist burjuvazinin ideologlarının savunuculuğunu yaptığı; emperyalizmin girdiği ülkelerde esas işlevinin ekonomiyi, sosyal yapıyı geliştirmek olduğu içerikli “dekolonizasyon” teorisine karşı Komintern'in tavrı konuyor. Bu bağlamda yürütülen tartışmada iki temel pozisyonun ortaya çıktığı daha önce yayınlanmış olan Tartışma Yazıları'nın 12. sayısında şöyle ortaya konmuştur:

“Birinci pozisyon:

Teorik olarak, emperyalizmin girdiği ülkelerde, üretici güçlerin *bağımsız gelişmesi, ülkede bağımsız kapitalizmin gelişmesi* açısından oynadığı *esas rol* frenleyici, yavaşlatıcı engelleyici bir roldür.

Bu emperyalizmin kendine bağımlı ülkelerde oynadığı rol bağlamında en başa programatik olarak konması gereken tespittir. Emperyalizme ilerici bir rol atfetmemek, onun gerçek niteliğini göstermek için bu gereklidir.

Bu söylendikten sonra şunlar da tespit edilmelidir:

— Emperyalizm her şeye kadir değildir. Emperyalizm hakim olduğu ülkeleri de bütünü ile kontrol edememektedir. (Emperyalistler arası rekabet, ülkede anti-emperyalist hareketin varlığı, emperyalist dünyanın kriz içinde bulunması vb. bir dizi faktörler bunda rol oynamaktadır.) Bunun sonucu olarak, emperyalizme bağımlı ülkelerde *de* bağımsız kapitalizm belli ölçülerde gelişir. Ama bu gelişme hiç bir zaman, emperyalizme bağımlı ülkelerin kendilerinin emperyalist bir güç olması derecesine yükselemez. Emperyalist sermayeye karşı söz konusu ülkelerin 'milli sermayesi'nin boyutları, ikincinin birinciye karşı dünya pazarları için gerçek bir rekabetine izin vermeyecek kadar küçüktür. Böyle bir gelişmeye ayrıca ne emperyalist ne de ülkenin proletaryası ve ezilen halkları izin vermez.

— Emperyalizmin esasta engellediği, frenlediği ve yok etmeye çalıştığı 'bağımsız kapitalizm' yanında bir de geliştirdiği —kendi çıkarları gereği— kendine bağımlı bir kapitalizm, emperyalizme bağımlı bir kapitalizm vardır. Bu bağımlı kapitalizm de, feodal üretim biçiminden nitelik olarak farklıdır ve *onun aleyhine*, onu süreç içinde, acılı, reformist yoldan çözümlenir.

Bu çözüme işinde, gerek uluslararası konjonktür, gerekse ülke içinde yığınların demokratik dönüşümler lehine hareketleri zorlayıcı, ilerletici rol oynarlar. Bu gelişme sonucunda başarılı bir işçi-köylü demokratik devrimi gerçekleştirilmeden de, feodalizmin ülke devrimin önündeki esas engel olmaktan çıkıp, tali bir unsur haline gelecek biçimde çözülmesi, ülkenin emperyalizme bağımlı *kapitalist* hale gelmesi teorik olarak mümkündür. Komünist Enternasyonal'in 6. Kongre'sinde Kuusinen'in sunduğu rapor*

*Bu Rapor için bkz. "3. Enternasyonal'de Devrim Aşamaları", Dönüşüm Yayınları. —Red.

ve alınan karar, bu imkânın reddi olarak yorumlanamaz, kavranamaz. Komünistlerin görevi, süreci kendiliğinden gelişmesine bırakıp, yorumlayarak izlemek değil, süreci aktif, devrimci müdahale ve gelişmenin proletarya ve ezilen halklar açısından en acısız, en dolaysız ve en doğru yoldan, en hızlı biçimde olabilmesi için yığınlara yol göstermektir.

Programatik olarak emperyalizmin rolünün tartışıldığı bir yerde, onun gerici, ilerlemeyi engelleyici esas eğilimin vurgulanması gayet tabiidir.

Komünistler hesaplarını emperyalizme müdahale edilmediği zaman, 'normal gelişme seyri' içinde mümkün olanlar/ olmayanlar üzerine değil, devrim yoluyla emperyalizmi devirme üzerine kurarlar.

(Bu görüşleri savunan yoldaşlar, Marx'ın "Hindistan'da İngiliz Egemenliğinin Gelecekteki Sonuçları" başlıklı makalesinde de açıkça "İngiltere'nin Hindistan'da yerine getirmesi gereken ikili bir görevi vardır: biri yıkıcı, öteki yenileyici — eski Asyatik toplumun ortadan kaldırılması ve Asya'da batı toplumunun maddi temellerinin atılması" tespitinin yapıldığına ve bunun açıklandığına dikkat çektiler. *Bkz. Marx-Engels, Seçme Yapıtlar I, Sol Yayınları Aralık 1976 Ankara, sayfa 598*)

İkinci görüşün, bu görüşlere itirazları şöyle:

Birinci görüşün ileri sürdüğü 'emperyalizme bağımlı ülkelerde devrim olmadan feodalizmin tasfiyesinin mümkün olduğu' tezi hiç bir şekilde Komintern'in "Sömürgelerdeki Ekonominin ve Emperyalist Sömürge Politikasının Ana Hatları"nda ortaya konan görüşlere dayandırılmaz.

Komintern'in tezlerinde çok açık olarak, emperyalizmin girdiği ülkelerde daha önceki toplumsal düzenin hakim sınıf ve tabakalarıyla (feodaller, ticaret ve tefeci burjuvazi ile) birleştiği ortaya konulmaktadır. Ve en önemlisi, tarımsal alanda "gelişen kapitalizm" in köylülüğü *hiç bir şekilde feodal zincirlerden kurtarmadığı, gelişen "serbest" meta ekonomisinin kapitalizm öncesi*

üretim biçimleriyle birleştiği ve bunun kapitalizm öncesi sömürü biçimini daha da katmerleştirdiği önemle vurgulanmaktadır. Bu düşüncenin üzerinde önemle durulmak ve Türkiye açısından araştırılmak zorundadır.

Bizim tartışmamızda sorunun esası emperyalizmin kapitalizmi geliştirip geliştirmediği ve buna bağlı olarak feodalizmi geriletip geriletmediği noktasında değildir. Sorunun esası başarılı (ya da başarısız) bir devrim olmadan feodalizmin tasfiyesinin mümkün olup olmadığı sorunudur. Şimdiye kadarki incelememiz temelinde, kapitalist üretim biçiminin hakim olabileceği ve kapitalizm öncesi üretim biçiminin ve sömürünün tali duruma düşebileceği tezi ikna edici değildir ve bizi çok yanlış yerlere götürebilir. Bu bağtında İran'daki gelişme göz önünde tutulmak zorundadır. İranlı devrimciler de İran'da feodal üretim biçiminin tasfiye olduğu görüşünü savunmuşlardı. Ama İran'da en barbar biçimiyle feodal bir iktidar hakimiyetini kurabildi. Bunun sadece üstyapı ile açıklanması ikna edici değildir ve üstyapının, altyapı üzerinde yükseldiğine dair Marksist-Leninist temel düşünceye terstir.”
(*Bolşevik Partizan - Tartışma Yazıları- Sayı 12, "MELS'de Devrim Aşamaları Üzerine Bir Tartışmanın Belgeleri, s. 18-21.*)

B) Sömürge Ülkelerde Devrimci Hareketler Üzerine Komintern'in Programı

Burada Komintern Programı'nın IV. Bölümü'nün 9. noktası aktarılıyor.

Dikkat çekmek istediğimiz noktalar şunlar:

Her ne kadar başlık “sömürge ülkelerde...” biçiminde ise de, tartışılan yalnızca doğrudan sömürge statüsünde olan ülkeler değil, aynı zamanda yarı-sömürge ve bağımlı ülkelerdir de. Bugün emperyalizme bağımlılığın temel biçiminin sömürge tipi bağıllık olmadığı şartlarda bunun bilince çıkartılması önemlidir.

• Bu tip ülkelerde devrimlerde “ulusal moment” tayin edici rol oynamaktadır. Kapitalizmin gelişmişlik derecesi benzer olan ülkeler bu bağlamda birbirinden değişik kategoriler içinde yer alabilirler.

• Bu tip ülkelerde kural olarak Komintern “proleterya ve köylülüğün diktatörlüğü” için uzun süreli bir mücadeleyi gerekli görmektedir.

• Komintern dünya proleter devrimi açısından sömürge devrimleri ve ulusal kurtuluş hareketlerinin büyük önemi olduğunu vurgulandıktan sonra:

“Geçiş döneminde sömürge ve yarı-sömürgelerin, dünya ekonomisi içinde DÜNYANIN KENTLERİ rolünü üstlenmiş bulunan sanayi ülkelerine karşı DÜNYANIN KIRLARINI oluşturmalarından ötürü de büyük önemleri vardır” tespitini yapıyor.

Burada görüldüğü gibi, daha sonra Mao Zedung Düşüncesi savunucularının kullandığı Dünyanın Kırları, Dünyanın Kentleri kavram olarak kullanılmaktadır. Ama bu kavramların burada kullanımındaki içeriği ile, Mao Zedung Düşüncesi’ndeki kullanımındaki içeriği tümü ile değişiktir. Burada bir bütün olarak alınan dünya ekonomisi içinde sanayi ülkeleri ile tarım ülkeleri karşılaştırılması bağntısında Dünyanın Kentleri/ Kırları karşılaştırılması yapılmakta ve bu tespit karşılıklı bağımlılık, zafer için ittifakın mutlak gerekliliği düşüncesinin vurgulanması için kullanılmaktadır. Mao Zedung Düşüncesi’nde ise kır/ kent karşılaştırması kırların devrimin ana merkezleri olduğu, kentlerin de karşı-devrimin merkezi olduğu, kentlerin kırlardan kuşatılarak ‘kurtarılması’ stratejisini savunmak bağlamında yapılmaktadır.

Mao Zedung Düşüncesi’nde, karşılıklı bağımlılık ve ittifakın mutlak gerekliliği yerine, tek yanlı olarak sömürge, yarı-sömürge, bağımlı ülke devrimlerinin öneminin tek yanlı vurgulanması söz konusudur.

• Komintern Programı’nda aynı zamanda ileri ülkelerde proleterya diktatörlüğünün varlığı ve doğrudan desteği şartlarında geri ülkelerde “egemen sistem olarak kapitalizmin gelişmesi

basamağını” atlayabilecekleri ortaya konmaktadır. Bu teorik önermenin ön şartı bugün yoktur. Diğer yandan kapitalizmin egemen sistem olarak gelişmemiş olduğu ülkeler de, 1928 Programı’nın kaleme alınmış olduğu dönemle karşılaştırıldığında çok azalmış, kural olmaktan çıkmış, kural dışı hale gelmiştir.

C) Sömürge Devrimin İtici Güçleri, Sömürge Ülkelerde Devrimci Hareketler İçindeki Komünist Partilerin Strateji ve Taktiği

Bu noktada Komintern VI. Kongresi belgelerinden “Sömürge ve Yarı Sömürgelerde Devrimci Hareket Üzerine Tezler”den* ve Stalin’in “Uluslararası Durum ve SSCB’nun Savunulması” yazısından alıntılar yapıyor.

Burada şunları öne çıkarmak istiyoruz:

• “Sömürgelerdeki [yarı sömürgelerdeki, bağımlı ülkelerdeki —BN] burjuva demokratik devrim [şimdi demokratik halk devrimi kullanmak daha doğrudur. Böylece eski tipte burjuva demokratik devrimden ayrılık kavramlarda da vurgulanmış olur —BN] bağımsız bir ülkedeki burjuva demokratik devrimden ESAS OLARAK, ONUN emperyalistlerin köleleştirmesine karşı ULUSAL KURTULUŞ MÜCADELESİ İLE ORGANİK OLARAK BAĞLI OLMASI noktasında farklıdır. Ulusal faktörün...devrimci sürece önemli bir etkisi vardır.”

[Bu bağlamda sömürge tipi bağımlılığın hemen hemen hiç kalmadığı**, Komintern’in içini doldurduğu biçimde yarı-sö-

* Bkz. “3. Enternasyonal’de Devrim Aşamaları sf. 207 vd., Dönüşüm Yayınları —Red.

** Bugün doğrudan “Sömürge” kategorisi içinde ele alınabilecek alanlar iyice azalmış, “sömürge” tipi bağımlılık tipik bağımlılık biçimi olmaktan çıkmıştır.

Fransa hâlâ eski sömürge imparatorluğundan arta kalmış sömürge alanlara sahiptir. Bunlar 4 ayrı yönetim biçimi ile yönetilmektedir.

Bunlardan “Departments d’outre-Mer /D.O.M. —Fransa’nın denizaşırı vilayetleri—” Fransa’nın doğrudan parçası sayılmaktadır. Guadelup; Martinik; Reunion; Guayana Fransa parlamentosunda belirlenmiş sayıda milletvekili ile temsil edilmektedir.

mürge tipi bağımlılığın kuraldışı olduğu, tipik olanın Komintern'in 'bağımlı ülkeler' kategorisi içinde ele aldığı tipte —yani görünüşte siyasi bağımsız devletler var, emperyalist devletlerin doğrudan askeri işgali, ilhakı söz konusu değil, buna rağmen bu devletler başta iktisadi olmak üzere, siyasi, askeri, kültürel her bakımdan emperyalizme bağımlı durumdadır— bir bağımlılığın kural olduğu; ve emperyalist devletlerin ekonomilerinin de içiçe girmişliğinin, bu anlamda karşılıklı bağımlılıkların da söz konusu olduğu günümüzde, “ulusal sorunun devrimci sürece etkisi”nin ne olduğu her ülke somutunda somut olarak incelenmek zorundadır. Ama temel ayırım, yani ezen ve ezilen ayırımının ortadan kalkmadığı ve öncelikli olarak bu ayırımın yapılması gerektiği unutulmamalıdır. Bunun ötesinde şu da bilince çıkarılmalıdır: Emperyalist dünya sistemi bütünlüğü içinde ele alındığında kendisi ezilen ülke kategorisi içinde olan bir çokuluslu devlet [mesela Türkiye, mesela Sri Lanka, vb.] kendi iç ilişkileri açısından ezen durumunda olabilir. Ve bu kural dışı değil, kural olandır.]

• Komintern tezlerinde açıkça “Ulusal kurtuluş mücadelesinin yanısıra TARIM DEVRİMİ, ileri sömürge ülkelerde burjuva demokratik devrimin eksenini oluşturur” denmektedir.

Bu anlaşılır bir şeydir de: Komintern Programı'nda “Sömürge ve yarı sömürge ülkeler”in temel özellikleri sayılırken, bu ülkelerde “Hem ekonomide, hem de siyasi üstyapıda ortaçağın feodal ilişkileri ya da ‘Asya üretim tarzı’ *hakimdir*” tespiti yapılmaktadır.

[Bunun için bkz. Komintern Programı 8. madde. Aydınlik Yayınları'nın çevirisinde hakimdir yerine “varlığını sürdürmektedir” denerek Komintern'in söylemediği bir anlam yüklenmiştir.] Açıktır ki, ekonomide ortaçağın feodal ilişkilerinin hakim olduğu bir yapıda, esasını toprak devriminin oluşturacağı TARIM DEVRİMİ, devrimin eksenini oluşturacaktır. Fakat bunun böyle olmadığı yerde, yani ortaçağın feodal üretim ilişkile-

rinin hakimiyetini yitirmiş olduğu yerde, TARIM DEVRİMİ (Ki bunun esasını feodal toprak mülkiyetinin tasfiyesi, tarımda kapitalist gelişmenin önündeki engellerin kaldırılması anlamında TOPRAK DEVRİMİ oluşturur) devrimin eksenini olamaz. Tarım devriminin önemi, ağırlığı, görevlerinin içeriği vb. feodalizmin hakimiyetini sürdürdüğü bir ülkeden değişik olmak zordur.

Bugün bağımlı ülkelerin bir çoğunda, bu arada ülkemizde de —ülke geneli ele alındığında— tarımda feodal üretim ilişkilerinin hakimiyetinden söz edilemez. Bu yüzden de Komintern'in anladığı anlamda tarım devrimi “ulusal kurtuluş mücadelesinin yanısıra burjuva demokratik devrimin eksenini” oluşturmaz.

• Komintern'in tezlerinde “sömürge, yarı-sömürge ülkelerde sınıfların durumu ve devrimde mevzilenmesi” şöyle belirliyor:

Milli Burjuvazi: (Bu kavram ülkenin yerli burjuvazisinin tümü için kullanılıyor.)

Milli burjuvazi kendi içinde a) komprador burjuvazi... esasını ticaret burjuvazisini oluşturuyor, bunlar anti-ulusal, emperyalist tavır takınıyorlar. Emperyalizmin feodal müttefikleri ve yerli bürokratların üst kesimi ile birlikte .. devrimin hedefleri içindeler; b) özellikle yerli sanayici kesimlerin oluşturduğu kesim, milli mücadele zemininde duruyor, ama uzlaşmalara yatkın. *Ulusal Reformizm* diye adlandırılacak kesim ... şeklinde ayrılır. (Bkz. *Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu*, s. 147.)

Burjuvazinin bir kesimi de —yine Komintern'ne göre— *Milli Devrimci* diye adlandırılacak bir tavır takınır. Bu özellikle küçük burjuvazinin konumudur.

Ulusal reformizm akımı, karşı-devrimin parçası olarak görülmemektedir, ama ulusal devrimci akımdan da ayrılmaktadır. Ulusal reformizme karşı tavır, işçi-köylü kitlelerinin onun etkisinden kurtarılması için mücadele ile belirlenmektedir.

Komünist partisinin ulusal reformcu akımla her türlü blok oluşturması red edilmektedir. Ama belirli eylem birlikleri, geçici anlaşmalar red edilmemektedir.

İşçi sınıfına öncü rolü, köylülüğe devrimin esas ordusu rolü verilmektedir.

Küçük burjuvazinin de ulusal devrimci pozisyonlardan, ulusal reformist pozisyonlara kayma yönündeki eğilimine dikkat çekilmektedir.

Bütün bunlar, kullanılan kavramlardaki değişiklikler bir kenara bırakılırsa, Mao Zaedung'un ve ona dayanarak bizim de temel görüşlerimiz içinde savunduğumuz görüşlerle özde uyum içindedir. (Kavramlar bağlamında: Komprador burjuvazi Mao Zedung'ta milli burjuvazinin dışında ele alınmakta; milli burjuvazinin milli reformcu ve milli devrimci kanatları sağ ve sol kanat olarak adlandırılmaktadır. vb.)

Tezlerin tümünde "Sosyal Demokrasinin sömürge siyasetine karşı mücadele" özel ve önemli bir yer tutmakta, "emperyalizme karşı mücadelenin organik bir bileşeni" olarak görülmesi gerektiği belirtilmektedir. Sosyalizm adına uygulanan sömürge siyaseti, gerçekte sosyalizme en ağır darbeyi vurmaktadır. Bu yüzden de bu tip sömürge siyasetine karşı mücadele olağanüstü önemdedir. Bu dün açısından ne kadar önemli ise, bugün de o kadar önemlidir.

D) İçinde Bulunulan Aşamada Sömürgesel Devrimler

Bu noktada Komintern'in 15. Kuruluş Yıldönümü dolayısı ile Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Ajit /Prop grubunun tezleri başlıklı yazının 25. noktası aktarılıyor.

Burada özellikle Çin Devrimi'nin 1934'teki değerlendirilmesi dikkat çekicidir. Çin Sovyet deneyiminin, "Sovyet iktidarının, burjuva-demokratik devrimin sosyalist devrime geçişini garanti altına alan, işçilerin köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğünün devlet biçimi olduğunu" tanıtladığı belirtilmektedir.

Daha sonra bilindiği gibi, anti-Japon/anti-faşist cephe mücadelesi döneminde bu biçim değiştirildi, “halk demokrasisi” biçiminde bir iktidar kuruldu.

2— Çin Devrimi’nde Leninist Strateji ve Taktik Uğruna Mücadele

A) Çin Devrimi Sorunlarında Troçkizme Karşı Mücadele

Bu noktada Stalin’in “Uluslararası Durum ve SSCB’nin Savunulması” makalesinden alıntılarla Troçki ve Troçkizmin Çin Devrimi’nin somut sorunlarındaki yanlışları, Komünist Enternasyonal’e getirdikleri yanlış eleştiri ve suçlamalar konusunda tavrı belirleniyor.

Bu bağlamda Stalin Çin Devrimi’nin üç aşaması olduğunu söylüyor:

1. Aşama: Genel ulusal birleşik cephe dönemi (Ulusal burjuvazi bir bütün olarak devrimi destekliyor). **2. Aşama:** Burjuva demokratik devrim dönemi (Ulusal burjuvazi devrimden uzaklaşıyor.) **3. Aşama:** Sovyet devrimi (Henüz yaşanmamıştır. Gelecekteki devrimdir.)

Bu bağlamda bizim tartışmamız açısından önemli olan bir karşılaştırma yapıyor Stalin. Şöyle diyor:

“Çin Devrimi’nin ilk aşamasının karakter çizgisi şudur ki, ilk olarak o, genel-ulusal birleşik cephenin bir devrimiydi ve ikincisi, o esas olarak dış emperyalist baskıya karşı yöneliyordu. (Honkong grevi vs.) Çin’deki devrimci hareketin merkezi savaş alanı o zaman Kanton muydu? Evet, söz götürmez bir biçimde. Bunu şimdi ancak körler yadsıyabilir.

Sömürge devriminin birinci aşamasının tam da böyle bir karaktere sahip olması gerektiği doğru mu? Ben doğru olduğunu sanıyorum. Komünist Enternasyonal II. Kongresi’nin Çin ve Hindistan’daki devrimi konu edinen “Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu Üzerine Tamamlayıcı Tezler”inde, doğrudan, “yabancı egemenli-

ğin bu ülkelerdeki toplumsal yaşamın gelişmesini durmadan engellediği ve bu nedenle sömürgelerdeki devrimin *ilk* adımının yabancı kapitalizmin yıkılması olması gerektiği” söylenmektedir. (Bkz. *Komünist Enternasyonal II. Dünya Kongresi'nin Tutanağı*, s. 148.)

Çin Devrimi'nin bir karakter çizgisi, onun bu “ilk adım”ı, gelişmesinin birinci aşamasını, genel ulusal birleşik cephe devrimi dönemini aşmış ve gelişmesinin ikinci aşamasına, tarım devrimi dönemine girmiş olması olgusudur.

Örneğin Türk Kemalist devriminin karakter çizgisi, tersine “ilk adım”da, gelişmesinin birinci aşamasında, yani burjuva kurtuluş hareketi aşamasında, tarım devrimi aşamasına geçmeye bile girişmeksizin, çakılıp kalmış olması olgusudur. Devrimin birinci aşamasında, Kanton döneminde, Guomindang ve onun hükümeti neyi temsil ediyorlardı? O, o zaman, işçilerin, köylülerin, burjuva aydınların ve ulusal burjuvazinin blokunu temsil ediyordu. Kanton, o zaman devrimci hareketin merkezi, devrimin savaş alanı mıydı? O zamanlar, emperyalizme karşı kurtuluş mücadelesinin hükümeti olarak Kanton Guomindang'ını destekleme siyaseti doğru muydu? Kanton ve Ankara, emperyalizme karşı savaşım verdikleri zaman, Çin'de Kanton'a ve Türkiye'de diyelim ki Ankara'ya yardımda bulunmakta haklı mıydık? Evet, haklıydık. Haklıydık ve o zaman Lenin'in izinde yürüyorduk; çünkü Kanton ve Ankara'nın savaşımı, emperyalizmin güçlerini dağıtıyor, emperyalizmi zayıflatıyor ve teşhir ediyor ve böylece dünya devrim ocağının, SSCB'nin gelişmesini kolaylaştırıyordu.” (age., s. 162-164. abç.)

Görüldüğü gibi Stalin Çin Devrimi'nin birinci aşaması (yabancı emperyalizme karşı ulusal cephe aşaması) ile Kemalist Kurtuluş savaşını karşılaştırmakta, bu ikisinin de emperyalizme karşı savaşım verdikleri sürece desteklenmesinin doğru olduğunu belirtmektedir.

Bunun ötesinde, milli cephe döneminde de bu ülkelerde Komünistlerin bağımsızlıklarından hiç bir ödün vermemesi gerektiğini de vurguluyor. Bunun dışında Kemalist Devrim'in

burjuva kurtuluş hareketi aşamasında çakılıp kalmış olduğunu, burjuva demokratik devrime geçmediğini belirtiyor. Burada Kemalizmin hangi dönemlerde, ne ölçüde devrimci, ne ölçüde devrime karşı olduğu açıkça ortaya konuyor.

B)1925-1927 Çin Devrimi'nde ÇKP'nin Sağ Oportünist Hatalarına Karşı Mücadele

Burada Komintern 6. Kongresi'nin Uluslararası Durum Üzerine Kararları'nın, Çin Devrimi'nin durumunu değerlendiren bölümü aktarılıyor.

Bu bölüm Komintern'in Çin Devrimi'nin sorunlarına nasıl yakından ilgi duyduğunu ve bu devrimi nasıl yönlendirmeye çalıştığını göstermektedir. Troçkistlerin bu bağlamdaki eleştirilerinin, yenilginin Komintern'in çizgisinin sonucu olduğu iftiralarının da doğru olmadığını kanıtıdır burdaki değerlendirme.

C) Çin'de Devrimci-Demokratik Diktatörlüğün Özellikleri

Burada Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu'nun (KEYK) 1930 yılında Çin sorununa ilişkin kararından alıntı ile, Çin'de proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün, 1905'te Rusya'da modeli çizilen İşçilerin-Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nden (İKDDD) ÖZSEL farklılıklara sahip olacağı ortaya konmaktadır.

Bu özsel fark her şeyden önce Çin Devrimi'nin uluslararası koşullarının Rusya'daki 1905 Devrimi'nden değişik olmasından kaynaklanmaktadır: Sosyalist Sovyetler Birliği'nin varlığı!

İkinci olarak, İKDDD'nde Çin'de Komünistlerin hükümette çoğunlukta olacağı kesindir.

Üçüncü olarak, Çin demokratik devrimi, yalnızca feodalizme ve militarizme karşı değil, burjuvazi ve kapitalizmin de bir bölümüne karşı yönelmek durumundadır. Çin'deki kapitalizmin çok önemli bir kesimi, Çin demokratik-millî devriminin yöneldiği emperyalizm ile içiçedir.

Çin Devrimi bu kesimin mülkiyetini kamu mülkiyetine dönüştürecektir. Komintern Yürütme Kurulu buna “sosyalist karakterde çok özsel adımlar atma” demektedir. Bu bağlamda sorun henüz proletarya diktatörlüğü kurulmadan, işçilerin köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü döneminde “sosyalist” tedbirlerden söz edilmesinin doğru olup olmadığı sorunudur. KEYK’in bundan söz ettiği ortadadır. Bu sosyalist tedbirlerin henüz proletarya diktatörlüğü kurulmadığı şartlarda alınmış olduğu bilinçte tutulmak kaydı ile, “sosyalistiz zaten” propaganda ve anlayışı için kullanılmadığı sürece, proletarya diktatörlüğünün gerçekleştirilmesi için burjuvaziye karşı sınıf mücadelesinin sertleştirilmesi görevinin önünü karartmak için kullanılmadığı sürece, “sosyalist” tedbirler, sosyalist sektör vb.nden söz etmek yanlış değildir. Sorun odur ki, gerek Çin Halk Cumhuriyeti’nde, gerekse bir dizi Halk Demokrasisi ülkesinde sosyalist sektör, biz zaten en başından sosyalistlik... tespiti için kullanılmıştır.

3— Savaş Sonrası Avrupa’ında Ulusal Sorun

A) *Emperyalist Savaşın Sonra Ulusal Çelişkilerin Keskinleşmesi*

Burada SBKP/B X. Parti Kongresi’nin “Uluslararası Sorun- da Partinin İvedi Görevleri” başlıklı kararından alıntı ile Birinci Dünya Savaşı’nın ulusal soruna bir çözüm getirmediği, tersine ulusal çelişmelerin daha da derinleştiği ortaya konmaktadır.

Bu bağlamda, eski çok uluslu bazı imparatorlukların çökmesi sonucu ortaya çıkan yeni “ulusal devletler” bağlamında yapılan şu tespitler çok önemlidir.

“Uzlaşmaz ulusal zıtlıkları ve çok uluslu burjuva devletlerinin iç çürüklüğünü tamamıyla su yüzüne çıkaran emperyalist savaş, muzaffer sömürgeci güçler (İngiltere, Fransa, İtalya) içinde ulusal çatışmaların son derece keskinleşmesine, yenik çokuluslu

devletlerin (Avusturya, Macaristan, 1917 Rusya'sı) tamamen çökmesine ve nihayet ulusal sorunun burjuvazi tarafından "en radikal" çözümü olarak *yeni burjuva ulusal devletlerin (Polonya, Çekoslavakya, Yugoslavya, Finlandiya, Gürcistan, Ermenistan ve başkaları) oluşmasına yol açmıştır. Ne var ki, yeni bağımsız ulusal devletlerin oluşumu, milliyetlerin barış içinde bir arada yaşamalarına yol açmamıştır ve açamazdı da; bu çözüm ne ulusal eşitsizliği ne de ulusal baskıyı ortadan kaldırmadı, kaldıramazdı da, çünkü özel mülkiyet ve sınıfsal eşitsizlik temelinde oluşan yeni burjuva ulusal devletler: a) kendi ulusal azınlıklarına baskı yapmaksızın (Polonya, Beyaz-Ruslara, Yahudilere, Litvanyalılara, Ukraynalılara; Gürcistan, Ossetlere, Abazalara, Ermenilere; Yugoslavya, Hırvatlara, Boşnaklara vb.); b) topraklarını komşuları aleyhine genişletmeksizin —ki bu çatışmalara, savaşlara yol açar— (Polonya, Litvanya'ya karşı; Ukrayna, Rusya'ya karşı; Yugoslavya, Bulgaristan'a karşı; Gürcistan, Ermenistan'a, Türkiye'ye karşı vb.); c) emperyalist "büyük" güçlere mali, ekonomik ve askeri olarak boyun eğmeksizin, varlıklarını sürdürmezler." (age., s. 170/171, abç.)*

Bu esasında burjuvazinin ve burjuva toplumunun ulusal sorunun çözümünde tamamen iflas ettiğinden başka bir anlama gelmez.

Burada tespit edilen gerçekler, bugün de, burjuva dünyasının en temel görüntüleridir.

Ulusal temelde birbirini boğazlama bugünün dünyasının da temel görüntüsüdür. Burjuvazi önderliğinde ulusal sorunun çözümü, en iyi halde o ulusun ayrı devlet olarak ortaya çıkması dışında bir çözüm olamaz. Ama ulusal sorunun gerçek çözümü, ulusların barış içinde, dayanışma içinde yanyana yaşaması, amaç birliği içinde yakınlaşması, giderek kaynaşmasıdır. Bunu ise gerçekleştirecek tek sistem sosyalizmdir, tek sınıf proletaryadır. Ulusal sorunun gerçek çözümünün sosyalizmde-komünizmde olduğunun vurgulanması bugün her zamankinden daha güncel, daha önemlidir.

B) Savaş Sonrası Avrupa'sında Ulusal Sorunda Leninist Çözüm Uğruna Stalin Yoldaşın Mücadelesi

Burada Stalin'in "Yugoslavya'da Ulusal Sorun Üzerine" ve "Bir Kez Daha Ulusal Sorun Üzerine" başlıklı makalelerinden alıntılarla, Stalin'in Semiç ile tartışması aktarılmaktadır. Bu tartışma özellikle "Ulusal sorunun özü nedir.?" sorusu bağlamında önemli bir tartışmadır. Tartışmanın çıkış noktası KEYK'in Yugoslavya Komisyonu'nda Semiç'in yaptığı bir konuşma ve Yugoslavya'daki ulusal sorunun çözümü bağlamında savunduğu yanlış görüşleri Lenin ve Stalin'e dayandırma çabasıdır.

Semiç'in yanlışları şunlardır:

Semiç önce ulusal sorunun çözümünü devrimden bağımsız bir anayasal reform sorunu olarak görmekte ve bu anlayışın "ulusal sorunun Anayasa'da belli bir çözümünün saptanmasından yana" tavır takınan Lenin'le uyum içinde olduğunu savunmaktadır. Semiç Lenin'in Anayasasının devrim sonucu ortaya çıkacak bir anayasa olduğunu kavramamıştır.

Stalin bu bağlamda Rus Marksizminin tarihinde ulusal sorunu koyma biçiminin —kabaca ve ayrıntıya girmeden konuşulursa— iki aşamadan geçtiğini belirtir.

Ekim öncesi dönem:

Bu dönemde ulusal sorun burjuva demokratik DEVRİMİN bir sorunu olarak görülüyordu.

Ekim sonrası dönem: Bu dönemde ulusal sorun genel proleter DEVRİMİN bir sorunu olarak görülür. Her ikisinde de çözüm devrimle düşünülmektedir.

Semiç ikinci olarak ulusal sorunu meselenin ÖZÜ itibarıyla bir KÖYLÜ sorunu olarak görmeme yanlısına düşüyor ve bunu da Stalin'in 1913'te yayınlanmış olan "Marksizm ve Ulusal Sorun" başlıklı yazısındaki bir tespite dayandırmaya çalışıyor.

Bu bağlamda Stalin ulusal sorunun ÖZÜ itibarıyla bir KÖYLÜ sorunu olduğunu söylerken, altını çizerek, "Tarım so-

runu değil, köylü sorunu, çünkü bunlar birbirinden farklı şeylerdir” diyor. Ulusal hareketin temel ordusunu köylülük oluşturur, köylülük katılmadan güçlü bir ulusal hareket söz konusu olmaz anlamında, ulusal sorunun özü köylü sorunudur. Ama köylülüğün ulusal harekete girmesi için ille de tarım sorunu temelinde harekete geçmesi gerekmez. Bu yüzden tarım sorunu değil, köylü sorunu. Bunun açık örneği Kuzey Kürdistan'dır.

Bugün Kuzey Kürdistan'da Kürt köylüsü tarım sorunlarının dışındaki bir dizi millî taleple ulusal harekete katılabilir durumdadır. Geçmişte de Kürt isyanlarında tarım talepleri belirleyici değildir.

“Ulusal sorunun özü köylü sorunudur” dendiğinde, bunun bir anlamı “ulusal hareketin temel ordusunu köylülüğün oluşturduğu”dur. Ama bu, bu tespitin tek anlamı değildir. Ve evet kapitalizmin ortaya çıkışı ve yükselişi döneminde ulusal sorunun özü ile, emperyalizm döneminde —özellikle de Ekin Devrimi sonrası— ulusal sorunun özünün ne olduğu sorununun tartışmasında, bu iki dönem arasındaki farkı belirtmek için yapıldığında, bu tespitin anlamı bu değildir. Bu tespit böyle bir tartışma bağlamında, bir başka şeyi, emperyalizm çağında ulusal sorunun ileri, uyar ulusları ilgilendiren ve yalnızca bunların ulusal devletini kurmaları ile çözülen; emekçi yığınların katılım derecesi ne olursa olsun özü itibarıyla burjuva olan, burjuvazinin “ kendi pazarı” na hakimiyet mücadelesi olan bir sorun olmaktan çıktığı; uluslararası bir sorun, “sömürge/ve bağımlı/ülkelerin, emperyalizmden kurtuluşu” sorunu haline geldiğini ifade etmektedir. Bu tartışma bağlamında “ulusal sorunun özü köylü sorunudur” tespiti, “ulusal sorunun özü sömürgeler ve bağımlı milliyetler halk yığınlarının mali sömürüye karşı savaşımıdır, bu sömürgelerin ve [bağımlı —BN] milliyetlerin, egemen milliyetin emperyalist burjuvazisi tarafından siyasal köleleştirilmesi ve kültürler kişiliksizleştirilmesine karşı savaşımıdır. (bkz.age., s. 185.)

Tespiti ile bir ve aynı anlamı ifade eden bir tespittir. Sorun böyle kavranmadığı zaman, “ulusal sorunun özü köylü sorunu-

dur” tespiti, yalnızca, “ulusal mücadelenin esas olgusu köylülüktür” anlamında kavrandığı zaman iki ayrı dönem arasındaki özsel farkı ifade etmek için bu tespit kullanılamaz. Çünkü emperyalizm öncesi dönemde de ulusal mücadelenin esas ordusu, burjuvazinin peşinde savaşa katılan emekçi yığınların büyük çoğunluğunu köylülük oluşturuyordu.

Stalin, Semiç ile polemğinde 1912’deki yazısında “ulusal sorunun özü burjuvazinin pazar mücadelesidir” şeklindeki tespite atıfta bulunulmasına kesinlikle karşı çıkıyor ve bu tespitin Ekim öncesi döneme ait bir tespit olduğunu ve artık kullanılmayacağını belirtiyor.

Stalin emperyalizm çağında ulusal sorunun özünün köylü sorunu olarak savunulmadığı, bunun yerine ulusal hareket öz olarak burjuvazinin pazar mücadelesi olarak görüldüğü şartlarda, reformist çözüm önerilerinin mantıklı sonuç olduğunu ortaya koyuyor.

Semiç’in yanlışlarının bununla iç içe olduğunu gösteriyor. Bu bağlamda Stalin’in söyledikleri şöyle:

“Ulusal sorunda problem bu biçimde konduktan sonra [yani “ulusal sorunun özü, sömürgelerin ve bağımlı milliyetlerin emperyalizmden kurtuluşu sorunudur, bu anlamda köylü sorundur” biçiminde konduktan sonra —BN] çeşitli milliyetlerin burjuvazileri arasındaki rekabet mücadelesinin ne anlamı olabilir? Elbette tayin edici olmayan, ve hatta bazı durumlarda önemsiz bir anlam. Burada söz konusu olanın, esas olarak bir milliyetin burjuvazisinin diğer milliyetlerden burjuvaziyi rekabet mücadelesinde yenmesi ya da yenebilmesi değil, ama egemen milliyetin emperyalist grubunun büyük kitleleri ve her şeyden önce de sömürgelerin ve bağımlı halkların köylü yığınlarını sömürüp, ezmesi ve onları ezip, sömürürken, böylece onları emperyalizme karşı savaşımın içine çekip proleter devrimin müttefikleri durumuna getirmesi olduğu açıktır. Eğer ulusal hareketin içeriği, çeşitli milliyetlerin burjuvazileri arasındaki rekabet savaşımına indirgenirse, ulusal sorun özü itibariyle bir köylü sorunu olarak görüle-

mez. Ve tersine: Eğer ulusal sorun özü itibariyle bir köylü sorunu olarak görülürse, ulusal hareketin sosyal içeriği, çeşitli milliyetlerin burjuvazileri arasındaki rekabet savaşımında görülemez. Bu iki formül arasına bir eşit işareti koymak kesinlikle olanaksızdır.” (age., s. 185-186.)

Stalin 'in burada söyledikleri açıktır. Bu tabii ki, somut olgu olarak bugün hâlâ burjuvazinin başını çektiği ulusal hareketlerin var olduğu ve bunların yaygın olan ulusal hareketler olduğu, bu durumun Stalin'in tespiti ile çelişip çelişmediği sorusu çıkıyor ortaya. Stalin burada emperyalizm çağında ulusal sorunun özünün “köylü sorunu” haline geldiğini söylerken, bunu hiç bir şekilde bu çağda “burjuvazinin pazar dalaşının belirleyici rol oynayacağı herhangi bir ulusal hareket olamaz anlamında söylemiyor. Onun söylediği ve bütün ulusal hareketlerin pratiğinin de doğruladığı şudur: Emperyalizm çağında ulusal sorun ancak ve yalnız ulusal hareketin proleter dünya devriminin bir parçası olduğu şartlarda, ulusal hareket devrimci olduğu, yani emperyalist sisteme gerçekten darbe vurduğu şartlarda gerçek bir çözüme kavuşur; gerçek çözüm yönünde adımlar atılır. Artık, emperyalizm öncesi dönemde, olduğu gibi, burjuvazinin önderliğinde yeni ulusal devletlerin kurulması ile ulusal sorun çözülemez. Çünkü emperyalizm çağında burjuvazinin önderliğinde kurulması mümkün olan yeni burjuva ulusal devletler: a) kendi azınlıklarına ulusal baskı uygulamaksızın, b) komşuları aleyhine genişleme için çaba olmaksızın, c) emperyalist “büyük” güçlere bağlı olmaksızın varlığını sürdüremez. Burjuvazinin önderliğinde ulusal hareketlerle gerçek anlamda bağımsız ulusal devletler kurma dönemi tarihte kalmıştır. Bağımsız, ulusal devlet ancak proleter dünya devriminin parçası olan bir devrimle, emperyalizmi bir bütün olarak karşısına alacak bir devrimle mümkündür. “Ulusal sorun özü itibariyle köylü sorundur” tespitinin içeriği, anlamı budur. Bunun doğruluğu tüm ulusal hareketlerin deneyimi ile ispatlanmıştır ve hep yeniden

ispatlanmaktadır. İşte Semiç'in kavramadığı da bu gerçektir. O bunu kavramadığı için emperyalizm çağı öncesi için yapılmış olan "ulusal sorun özü itibariyle burjuvazinin pazara hakim olması için mücadele sorunudur" tespitini savunmuş; bunu mantiki sonucuna kadar götürerek reformist burjuvazinin anayasal reform mücadelesinin desteklenmesi anlamına gelen bir konuda konaklamıştır.

İ. Kaypakkaya yoldaşın bu bağlamdaki yanlısının teorik bir yanlıs olduğunu tam da bu yüzden söylüyoruz. O, daha önce ortaya koyduğumuz gibi, ulusal sorunun özünde burjuvazinin pazara hakim olmak için mücadele sorunu olduğunu koyuyor. Bu emperyalizm ve proleter devrimleri çağında ulusal sorunun yanlısı bir genel değerlendirmesidir. Fakat İ. Kaypakkaya bu tespitten reformist bir siyaset türetmiyor. Ulusal sorunun çözümünü devrime bağlı olarak ele alıyor. Bu noktada yanlısı, Semiç'in tersine teorik bir yanlısı olarak kalıyor.

Semiç'in üçüncü yanlısı, Yugoslavya'daki ulusal sorun "uluslararası durum ve Avrupa'daki olası perspektiflerden yalıtılmış olarak" ele almaktır. Bunun sonucunda o, içinde bulunulan anda ve salt Yugoslavya sınırları içinde takılıp kalmakta, içinde bulunulan anda aktif bir ulusal hareketin yokluğundan yola çıkarak, programa Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın yazılmasını gerekli görmemektedir. Stalin bunun da yanlıslığını ortaya koymakta, emperyalizmin özü ve gelişmesi göz önüne alındığında, bugünkü durumun geçiciliğinin kavranması gerektiğini söylemekte, hiç bir çok uluslu devlet Komünist partisinin programına Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nı yazmadan yapamayacağını belirtmektedir.

"Yugoslavya'da Ulusal Sorun Üzerine"de Stalin'in getirdiği eleştirilere Semiç'in tavır takınması üzerine, yeniden tavır takınan Stalin görüşlerini biraz daha açmaktadır. Bu bağlamda Semiç'in kendisinin ulusal sorunun tabii ki 'devrimci savaşım'la çözüleceğini düşündüğünü söylemesi üzerine, devrimci

savaşım ile, devrimin bir ve aynı şey olmadığını, reformcuların da yer yer devrimci savaşım yöntemlerine başvurabileceklerini söylüyor Stalin. Bu çok önemli bir düşüncedir. Bizim için bu, programatik olarak ülkemizde ulusal sorunun tek gerçek çözümünün işçi sınıfı önderliğinde demokratik halk devrimi ile olacağını savunmak yükümlülüğünü getirir.

Yugoslavya'da ulusal hareketin sosyal içeriği nedir sorusuna, "Bu içerik bir yanda Sırp sermayesinin ve öte yanda Hırvat ve Sloven sermayesinin rekabet mücadelesidir" cevabını veren Semiç'e karşı Stalin, soruna böyle yaklaşanın "ulusal sorunun sosyal anlamı ya da özü konusunda" yanlış konumda durduğunu söylemekte, ulusal sorunun özde köylü sorunu olduğunu ya da "sömürge ve bağımlı milliyetlerin halk yığınlarının ezen ulusun emperyalist burjuvazisinin sömürü ve baskısına karşı mücadelesi" olduğunu söylemektedir.

Stalin daha sonra Yugoslavya'da ulusal sorunla ilgili komünist programın ne olması gerektiği üzerinde de durmaktadır.

• Yugoslavya'da ulusal programın çıkış noktası Yugoslavya'da Sovyet Devrimi tezi olmak zorundadır. Burjuvazinin yenilgisi ve devriminin zaferi olmaksızın ulusal sorunun az buçuk doyurucu bir çözümü olamayacağı tezi olmalıdır. (Stalin bunun istisnalarının sifıra yakın olasılık olduğunu, sifıra yakın olasılıklar üzerine program kurulamayacağını belirtiyor. Bu bağlamda İkinci Dünya Savaşı sonrasında — anti-faşist savaş ve devrim sonucu ortaya çıkan Yugoslavya'da milli sorunun çözümünde atılan olumlu adımlar, sonradan revizyonizmin haki-miyeti ertesi gelişmeler, ve 1980'li yılların sonlarından bu yana yaşanan barbarca savaş, ulusal programın çıkış noktasının Sovyet Devrimi olmak zorunda olduğunu çok açık göstermektedir. Ya Sovyet Devrimi, ve ulusal sorunun gerçek çözümü, ya da barbarlık. Başka alternatif yoktur aslında.)

• Programa mutlaka ayrılıp ayrı devlet kurmaya varana dek Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı konmalıdır.

• Ayrılmayacak uluslar için ulusal bölgesel özerklik ile ilgili özel bir madde konmalıdır. Stalin'in burada Yugoslavya'da ulusal programla ilgili bu tespitleri, görüşümüze göre tüm çok uluslu devletlerin ulusal programlarının temel taşları olmak zorundadır.

C) Orta Avrupa ve Balkanlarda Ulusal Sorun Üzerine Komintern

Burada Komintern V. Kongresi'nin Orta Avrupa ve Balkanlar'da Ulusal Sorun Üzerine Kararı'nın giriş bölümü aktarılıyor.

Burada Birinci Dünya Savaşı sonrası ulusal sorun bağlamında ortaya çıkan somut durum ve bu durumdan türeyen görevler konuyor. Temel görev kapitalizmin ulusal sorunun çözümünde kesin iflasının ortaya konması, ulusal sorunun tek ve gerçek çözümünün sosyalizmde olduğunun kavranıp, kavratılmasıdır.

Ezilen halkların ulusal devrimci hareketini desteklemek görevdir.

Ezilen halkların emperyalist savaş sonrası ortaya çıkan çok uluslu devletlerden ayrılma hakkı kayıtsız koşulsuz desteklenmelidir.

Ulusal sorunun çözümünde dünya savaşı sonrası ortaya çıkan devletlerin reforme edilmesi değil, parçalanması temel alınmalıdır.

Bu kararda yer alan şu tespitler de ilginç ve daha önce tartışılan sorunlar açısından Marksizm-Leninizmin haklılığını ispatlayan tespitlerdir.

• Savaş öncesi ulusal baskının nesnesi değil, öznesi olan Almanya gibi bir devlet, Versay Anlaşması ile bir yanı ile ulusal baskının nesnesi haline de gelmiştir. (Nitekim Naziler iktidara gelirken, bu ulusal sorunu alabildiğine sömürmüştür.) Bu tabii ki, Avrupa'da bir ulusal sorunun olamayacağını savunan

Rosa Lüksemburg gibi 'sol'ların öngörüsünün tersine bir gelişmedir.

• Kongre Polonya, Romanya, Macaristan, Çekoslovakya ve Yunanistan'ı 'küçük emperyalist devletler' olarak adlandırmaktadır. Bu bağlamda söylenenler şöyle: "*Muzaffer Antant'ın gücüyle dikte ettirilen Versailles, St. Germain vs. barış anlaşmaları, proleter devrime karşı mücadele için başka kökenli halkların yaşadığı önemli bölgelerin ilhaki üzerine kurulu ve ulusal baskının ve sosyal gericiliğin ocaklarını oluşturan yeni emperyalist küçük devletler —Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Romanya, Yunanistan— yarattı.*" (age. s. 190/191. abç)

Burada söz konusu devletlerin emperyalist olarak adlandırılmasında çıkış noktası, altını çizdiğimiz yerden görüleceği gibi, ekonomik yapıdan çok, izlenen siyasettir. Söz konusu devletler öncelikle "başka kökenli halkların yaşadığı önemli bölgeleri ilhak" üzerine kurulu oldukları için emperyalist olarak adlandırılmaktadır. Soruna böyle yaklaşıldığında bugün örneğin TC'yi emperyalist —küçük emperyalist— olarak adlandırmak hiç de yanlış olmaz.

• Kongre Polonya, Romanya ve Macaristan'da anti-Semitizmin arttığına özel dikkat çekme ihtiyacı duymaktadır.

Bu bugünkü ideolojik mücadele açısından da önemlidir. Anti-Semitizm (Yahudi düşmanlığı) dün olduğu gibi bugün de hemen tüm uluslarda köruklenen bir zehirdir. Bugün siyonist İsrail'e karşı olmak ile, anti-Semitizm arasındaki sınırların çok zor çekilebildiği bir durum söz konusudur. Bu alanda çok dikkatli ve duyarlı davranılmak zorundadır.

IV

PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ ALTINDA ULUSAL SORUN

Bu bölümde proletarya diktatörlüğü altında ulusal sorun, sorunun teorik yanı ve Sovyetler Birliği'ndeki uygulanışı ile birlikte ele alınmaktadır.

1— Ekim Devrimi ve Ulusal Sorun

Burada RKP/B'nin XII. Parti Kongresi'nin "Ulusal Sorun Üzerine Karar"ından bir alıntı ile Ekim Devrimi'nin ulusal sorun bağlamında oynadığı rol üzerinde duruluyor.

Burada, kararın 3-6 arası maddelerinden alıntı yapılıyor.

Alıntılanmayan ilk iki maddede kapitalizmin gelişmesinin ulusal sorun bağlamında ortaya çıkardığı iki eğilim (Ulusal sınırların aşılması, iktisadi, kültürel, siyasi iççe girme, ulusların ulusal yalnızlıktan uzaklaşması, birbirine yakınlaşması / ve fakat bunun bazı halkların diğer bazıları tarafından ezilmesi pahasına gerçekleşmesi, ulusal uyanış ve ulusal hareketin gelişmesi) ortaya konur ve bunun tabii sonuçlarının, bu uzlaşmaz karşıtlığın sonuçlarının "Çok uluslu burjuva devletlerinin iç bozukluğu ve organik istikrarsızlığı, ... bu devletler içindeki kaçınılmaz çatışmalar ve bu devletlerin kendi aralarındaki kaçınılmaz savaşlar" olduğu belirtilir.

"Halkların iktisadi birleşme [buna kültürel yakınlaşma, askeri, siyasi vb. tüm alanlarda yakınlaşma da eklenmelidir bugün

—BN] süreci ile bu birleşmenin emperyalist yöntemleri arasındaki uzlaşmaz çelişme, BURJUVAZİNİN ULUSAL SORUNU ÇÖZMENİN DOĞRU BİÇİMİNİ BULMADAKİ YETENEKSİZLİK, ÇARESİZLİK VE ACZIYLA sonuçlanır.”

Komünist hareketin bütün tarihinde en güçsüz olduğu dönemlerinden birini yaşadığı ve ulusal hareketlerin burjuvazinin önderliğinde gelişmesinin kural olduğu, dünyayı değişen emperyalist dengelere bağlı olarak yeni bir milliyetçilik dalgasının sardığı günümüzde, burjuvazinin ulusal sorunu çözümleninin taşıyıcısı olamayacağı gerçeğini bilinçlere kazımak olağanüstü önemde bir görevdir.

Kuşkusuz burjuvazi, feodalizme karşı mücadelede devrimci bir rol oynadığı, kapitalizmin yükselmesi döneminde de ulusal sorunu, uluslar arasındaki düşmanlıkları yok etmeye, ulusları birbirlerine yakınlaştırmaya ve sonunda kaynaştırmaya yönelik bir çözüm getirme yeteneğinde değildi. Fakat o dönemde ulusal sorunun çözümünden anlaşılan da bu değildi. O dönemde, daha önce de belirttiğimiz gibi ulusal sorun gelişmiş, “uygar” ulusların burjuvazilerinin kendi devletlerini kurmaları, “ulusu birleştirmeleri” vb. ile sonuçlanıyor, çözülmüyordu. Emperyalizm çağında burjuvazi artık kendi bağımsız devletini kurma anlamında bile ulusal soruna çözüm getirecek yetenekte değildir. Kurulan ulusal bağımsız devletler, yalnızca sözde bağımsızdır.

Alıntılanan 4., 5., ve 6. maddelerde karar:

• Önce RSDİP’in ulusal sorunda programını “Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı üzerinde, *halkların* bağımsız devlet olarak var olma hakkı üzerinde inşa ederken bu hususu hesaba kattığı”nı belirtir. (Burada Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı ile *halkların* bağımsız devlet olarak var olma hakkının bir ve aynı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Bu bir çok yerde daha karşılaştığımız bir olgudur. Bundan bizim çıkardığımız sonuç odur ki, “Halkların ayrılma hakkından” söz etmek yalnız başına ele alındığında, sosyal-şoven, ulusal baskının ulu-

sun burjuvazisini de hedef alan bir baskı olduğunu gözlerden gizleyen bir tavrın ifadesi olmak zorunda değildir. Bu kavramın kullanılması, ancak ulusal baskının bir bütün olarak ezilen ulusu hedeflediğini gözlerden gizleyen bir siyasetle birleştiğinde ilkesel olarak red edilmelidir.)

• Ulusal sorunda programın ve özel kararların anlamının şu olduğu tespit edilir:

a) Milliyetlere karşı cebrin tüm biçimlerinin kesin reddi

b) Kendi yazgılarını biçimlendirmede halkların eşitlik ve egemenliklerinin kabulü

c) Halkların kalıcı birliğinin ancak işbirliği ve gönüllülük temeli üzerinde mümkün olduğunun kabulü

d) Böyle bir birliğin ancak sermayenin iktidarının devrilmesinden sonra mümkün olduğu doğrusunun ilanında yatar.

[Esasında burada bütün bir programın ve ulusal sorunda bütün ajitasyon ve propagandanın temel taşları en özlü biçimde konmaktadır. Yapılması gerekli olan, bütün bu düşüncelerin iç bağı kopartılmadan bütünlük içinde bir ajitasyon ve propagandasıdır. Özellikle son noktada söylenen, geçmişte bizim ajitasyon ve popagandamızda ona verilmesi gereken öneme uyan bir ağırlıkta yer almamıştır. (Bunda demokratik devrim aşamasında olduğumuz için, sosyalizm propagandası yapmaktan çekinme yanlışıımız rol oynamıştır. Demokratik devrim aşamasında olmanın, sosyalizm propagandasının engeli olmadığıın kavranmaması bu yanlışıımızın temeli olmuştur.) Son dönemde kendine Marksist-Leninist diyen oportünist örgütlerin propagandası da incelendiğinde, bu bağlamda büyük eksiklikler olduğu görülür.]

• Partinin ulusal sorundaki bu tutarlı, özgürlükçü siyasetinin, partinin ezilen ulusların geniş yığınlarının sempatisini kazanmasının temeli olduğu ve Ekim Devrimi'nin zaferinde bu sempati ve desteğin belirleyici rol oynadığı tespit ediliyor.

[Bu bağlamda çok uluslu bir devlet olan TC'nde de devrimin ulusal sorunda, ezilen ulusların geniş yığınlarını Komünist Partisi'nin etrafında birleştirecek özgürlükçü bir siyaset tutarlı bir biçimde savunulmaksızın ve ezilen halkların hareketi ile proleter sınıf hareketi birleşmeksizin, devrimin zaferinin mümkün olmadığı bilince çıkartılmalıdır.]

• Ekim Devrimi'nin bir vuruşta “ulusal baskının esas taşıyıcısı olan toprak beyleri ve kapitalistlerin iktidarını yıkarak” ulusal baskı zincirini kırdığı, halkların arasında işbirliğinin yolunu düzlediği belirtiliyor.

[Ekim Devrimi, eğer Rusya'da proletarya ezilen ulusların geniş yığınlarını kendi sınıf hareketiyle birleştiremese idi, “Kolçaklar, Denikinler, Yudenicler, Vrangelleri yenemezdi.” Diğer yandan ama merkezi Rusya'da proletaryanın burjuvaziye karşı, onun merkezi devletini parçalayan devriminin zaferi olmaksızın ezilen ulusların kurtuluşu, özgürlüğe kavuşması mümkün olamazdı.

Uygulama bağlamında: Ekim Devrimi sırasında toplanan II. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi, adına “Halk Komiserleri Konseyi” adını verdiği hükümeti seçti. Halk Komiserleri Konseyi'nin başkanlığına Lenin seçildi.

Halk Komiserleri Konseyi içinde en önemli komiserliklerden biri “Milliyetler Sorunları Halk Komiserliği” idi. Bu komiserliğin (bakanlığın) başında Stalin bulunuyordu.

Halk Komiserleri Konseyi'nin (yani bolşevik-devrimci hükümetin) ilk icraatlarından biri “Rusya Halklarının Hakları Bildirgesi”ni kararlaştırmak ve yayınlamak oldu. Söz konusu bildirge (ki bu yasa niteliğinde bir kararname idi) geçmişteki karşı-devrimci politikayı kökten red ediyor ve şunları açılıyordu:

“Bundan böyle bu siyasetin yerini, Rusya'daki uluslar arasında karşılıklı tam bir güvene götürecek içten ve dürüst bir siyaset almalıdır.

Rusya'daki milliyetlerin dürüst ve sağlam birliği ancak böyle bir güven temeli üzerinde kurulabilir.

Rusya'daki milliyetlerin işçileri ve köylüleri, emperyalist ve ilhakçı burjuvazinin tüm saldırılarına karşı koyabilecek tek bir devrimci örgüt içinde ancak böyle bir birlik temelinde kaynaşabilir.

Bu yılın Temmuz ayında toplanan I. Sovyetler Kongresi, Rusya uluslarının kendi kaderlerini özgürce tayin etmeye hakları olduğunu ilan etmiştir.

Sovyetlerin Ekim ayında yapılan İkinci Kongresi Rusya uluslarının bu devrolunamaz hakkını daha kesinlikle ve kararlılıkla ortaya koymuştur.

Bu Kongre'nin kararları doğrultusunda davranan Halk Komiserleri Konseyi Rusya'daki milliyetlere ilişkin girişimlerini aşağıdaki ilkelere dayandıracaktır.

1) Rusya'daki milliyetlerin eşitliği ve egemenliği

2) Rusya'daki milliyetlerin, ayrılma ve bağımsız devletler kurma hakkı dahil olmak üzere kendi kaderlerini özgürce belirleme hakkına sahip olmaları

3) Ulusal ve ulusal-dinsel her türlü ayrıcalık ve sınırlamanın kaldırılması

4) Rusya'nın sınırları içinde yaşayan ulusal azınlıkların ve etnik grupların özgür gelişmesi

Milliyetler kurulu kurulur kurulmaz bu ilkelere uygun somut kararlar alınacaktır.

*Halk Komiserleri Konseyi Başkanı Lenin
Milliyetler Sorunları Komiseri Stalin”*

Bu kararlar gerçekte, ulusların ve tüm milliyetlerin özgür gelişmesinin yolunu açan, zoraki birliğin geçerli olmadığını merkezi hükümet adına açıklayan, bu noktada eski Rusya devlet yapısını parçalayan kararlardı. Halk Komiserleri Konseyi ayrılmak istediğini referandumla belirleyen Finlandiya somutunda, ay-

rı bir devlet kurmak isteyen Ukrayna somutunda bu kararları tanımakta tereddüt göstermeyerek kararlarını nasıl uygulamaya koyduğunu da gösterdi.

Kendi yazgısını kendisi belirleme hakkına sahip ulus ve milliyetlerin büyük çoğunluğunda —bu hakkı Bolşeviklerin önderliğindeki devrimin getirdiğini gören— işçi-köylü yığınları burjuva milliyetçilerinin kuyruğuna takılmadılar.]

• Hiç bir yanlış anlamaya meydan vermeyecek berraklıkta “Sermaye iktidarda oldukça... ulusal düşmanlık ve ulusal çatışmaların kaçınılmaz olduğu”, tersine “proletarya diktatörlüğü altında ulusal barış ve ulusal özgürlüğün güvence altına alınabileceği” tespit edilmektedir. Bu böyle olduğu için “Ekim Devrimi ulusal boyunduruğun kalkması ve halkların —özgür— birleşmesinin ön koşullarını yaratmıştır.”

• Kararda ayrıca, Ekim Devrimi’nin gelişme seyri içinde halkların özgür birlikteliğinin değişik biçimlerini hazırladığı ve halkların federal bir devlet içinde birleşmesinin temel hatlarını çizdiği tespit ediliyor.

Halkların birliği devrimin gelişme seyri içinde şu biçimlere bürünüyor:

Devrimin birinci döneminde, esas olan ezilen milliyetlerin emekçi yığınlarının ilk defa kavuştukları ayrılma özgürlüğünü kullandıkları, kendilerini ilk defa “bağımsız ulusal güç” olarak duyumsadıkları dönemde, halkların işbirliği “henüz kesin belirlenmiş, sınırları açıkça çizilmiş bir biçime sahip değildi.”

İç savaş ve müdahale döneminde, birbirinden bağımsız ulusal cumhuriyetlerin askeri özsavunmasının çıkarları ön plâna çıktığı dönemde, halkların özgür işbirliği “askeri bir ittifak biçimini aldı.”

Savaş sonrası dönemde, yıkıma uğrayan üretici güçlerin yeniden inşası sorunları ön plâna çıktığı dönemde askeri ittifakı iktisadi ittifakla tümlendi.

Daha sonraki dönemde çok uluslu Sovyet devleti içinde “askeri ve iktisadi ittifak, siyasi birlik”le tamamlandı.

Görüldüğü gibi özgür birliktelik devrimin gelişme süreci içinde Rusya'da adım adım ve sürekli olarak daha alt biçimlerden, daha üst biçimlere doğru gelişen bir yol izlemiştir ve bunun ön şartı zoraki birliğin devrimle parçalanması olmuştur. Biçimlerin diğer çok uluslu devletlerde mutlaka aynı aşamalardan geçeceği, geçmek zorunda olduğu söylenemez, ama zoraki birliktelik parçalanmadan özgür birlikteliğin olamayacağı ve özür birlikteliğin de ülkenin somut durumuna göre değişiklikler gösterebileceği söylenmelidir.

2— Parti ve Sovyet İktidarının Ulusal Siyasetinin Temelleri

A) Ulusal Sorunda SBKP(B)'nin Programı

Burada SBKP(B)'in (RKP/B'nin) VIII. Parti Kongresi'nde kabul edilen (1919) Programın "Uluslar Arasındaki İlişkiler Alanı" ile ilgili 9. maddesi aynen aktarılıyor. Proletaryanın ulusal sorunu çözmedeki programatik görüşlerini en özlü biçimde ifade eden bu alıntıyı biz de aynen aktarıyoruz:

"Ulusal sorunda SBKP(B)'e şu *temel* ilkeler yol gösterir.

1) Toprak sahipleri ve burjuvazinin alaşağı edilmesi amacıyla, çeşitli milliyetlerin proleterleri ve yarı-proleterleri arasındaki yakınlaşma siyaseti temel taşı oluşturur.

2) Ezilen ülkelerin emekçi yığınlarının, bu ülkeleri ezmiş bulunan devletlerin proletaryasına karşı duydukları güvensizliğin üstesinden gelmek için, her türlü ulusal grupların bütün ayrıcalıklarının kaldırılması, ulusların tam hak eşitliği ve sömürgelerin ve eşit hakka sahip olmayan ulusların, devlet olarak ayrılma hakkının tanınması zorunludur.

3) Aynı amaçla Parti, tam birliğe giden yolda geçiş biçimlerinden biri olarak, Sovyet tipine göre örgütlenmiş devletlerin federal birliğini önerir.

4) Ayrılma doğrultusundaki hak iradesinin taşıyıcısı olarak kimin sayılacağı sorununda SBKP(B), tarihsel ve sınıfsal bakış açısında durur ve ilgili ulusun hangi tarihsel gelişme basamağında bulunduğunu hesaba katar: Ortaçağdan, burjuva demokrasisine mi; yoksa burjuva demokrasisinden Sovyet ya da proleter demokrasisine mi giden yolda vb. Her halükârda, ezen uluslar olarak sahnede görünmüş ulusların proletaryası, ezilen ya da tam hak eşitliğine sahip olmayan ulusların emekçi yığınları arasındaki ulusal duygu kalıntıları karşısında özel bir ihtimam ve itina göstermek zorundadır. Bir dizi ulusal Sovyet cumhuriyetinin Sovyet Rusya etrafında birleşmesi deneyiminin göstermiş olduğu gibi, uluslararası proletaryanın ulusal bakımdan türdeş olmayan öğelerinin gerçekten kalıcı, gönüllü birliği için önkoşulların yaratılması, ancak böyle bir siyasetle mümkündür.” (age., s. 199-200.)

Buradaki temel ilkeler bizce yalnızca Rusya için geçerli olan değil, tüm ülkelerde ulusal sorunun çözümünde geçerli olan ilkelerdir.

Amaç çeşitli milliyetlerden proleterleri ve yarı-proleterleri birbirine yakınlaştırmak, son çözümlemede onları kaynaştırmak, birleştirmektir. Bu amaca varmak için ulusların ayrılma hakkının ve tüm milliyetlere tam hak eşitliğinin savunulması kaçınılmaz ön şarttır. Sovyetik biçimde örgütlenmiş ulusal devletlerin (bunlar içinde özerk bölgelerin vb.) federatif birliği, tam bir birliğe giden yolda uygun geçiş biçimlerinden biridir.

Bu bağlamda bilinmesi gereken şey, Lenin ve Bolşeviklerin devlet örgütlenmesi açısından “demokratik merkezîyetçiliği” ilkesel olarak doğru gördükleri ve federatif bir yapıyı bu ilkedan bir uzaklaşma olarak gördükleridir. Ancak Sovyetler Birliği deneyimi göstermiştir ki ***tam birliğe giden yolda, Sovyet tipine göre örgütlenmiş devletlerin federal birliği geçiş biçimi olarak en uygun biçimdir.***

Ayrılma konusunda halk iradesinin taşıyıcısının kim olduğu konusunda söz konusu ulusun hangi tarihsel gelişme basama-

ğında olduğuna göre tavır takınılır. Sosyalist devrimin gündem-
de bulunduğu bir ülkede burjuvazi bir iradenin taşıyıcısı olarak
kabul edilemez.

Ezen ulus proletaryası ezilen ulusların emekçi yığınları
içinde var olan ulusal duyarlılıklara karşı özel itina göstermek
zorundadır. Ezen ulus milliyetçiliği ile ezilen ulus milliyetçiliği
bu bağlamda aynı kaba konamaz, konmamalıdır.

B) Proleterya Diktatörlüğü Altında Halkların İşbirliğinin Devlet Biçimi Olarak Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

Burada Stalin'in "Bütün Rusya X. Sovyetler Kongresi"nde
26 Aralık 1922'de yaptığı "Sovyet Cumhuriyetlerinin Birleşme-
si Üzerine" başlıklı konuşmasının son bölümü aktarılıyor.

Bu Kongre'ye Taranskafkasya Cumhuriyeti, Ukrayna Cum-
huriyeti ve Beyaz Rusya Cumhuriyeti Sovyet Kongrelerinde
alınan, bu cumhuriyetlerin bir devlet içinde birleştirilmesi yö-
nündeki kararlar ulaştırılmıştır.

Stalin yaptığı konuşmada, gelinen yerde böyle bir birleşme-
nin zamanının gelmiş olduğunı ve bunun nedenlerini açıklı-
makta, Kongre'ye birleşme önerisinin kabulünü tavsiye etmekte-
dir.

Staline göre birleşmeyi gerekli ve kaçınılmaz kılan üç grup
neden vardır:

1. grup nedenler: "İç iktisadi durumla" ilgilidir. Savaşın
getirdiği yıkım cumhuriyetlerin çok sınırlı olan ekonomik kay-
nakların birleştirilmesini gerektirmektedir. Bu kaynakların da-
ha akılcı kullanılabilmesi amacıyla birleştirilmesi, tüm cumhu-
riyetlerin ortak çıkarıdır.

Ayrıca tarihi olarak ortaya çıkmış bir bölgesel işbölümü söz
konusudur. Bu işbölümü bir kalem darbesi ile silinecek bir şey
değildir. Bu işbölümü değişik bölgelerin tek başlarına bütün ih-
tiyaçlarını karşılayabilecek bir ekonomiyi kısa zamanda inşası-
na izin vermemektedir.

Cumhuriyetler arasında taşımacılık tüm cumhuriyetlerin çıkarına olan bir birleştirmeyi gerekli kılmaktadır. Ayrıca bütün cumhuriyetler açısından mali kaynaklar da olağanüstü sınırlıdır. Bu sınırlı kaynaklar birleştirilmeden, hiç bir cumhuriyetin yeterli bir iktisadi ilerlemesi mümkün değildir.

2. *grup nedenler:* “Dış duruma” ilgili nedenlerdir. Askeri durum, yabancı sermaye ile ilişkiler, burjuva devletlerle diplomatik ilişkiler... bütün bunlar, her biri yalnız başına kaldığında emperyalistlere kolay yem olabilecek cumhuriyetlerin birleşmesi yönünde zorlayıcı olmaktadır.

3. *grup nedenler:* “Sovyet iktidarının niteliği, yapısı ve sınıf özü” ile ilgili nedenlerdir. Özü itibarıyla enternasyonalist olan Sovyet iktidarında, emekçi yığınlar özgür birleşmeye eğilim göstermektedir.

Stalin daha sonra birliğin biçimi üzerine konuşmaktadır. Gelen öneriler, Tüm-Rusya Sovyetleri Merkez Yürütme Komitesi (ZEK) tarafından toparlanmış, sonunda dört cumhuriyetin bir “Birleşik devlet” çatısı altında birleşmesi önerisi Kongre'ye karar tasarısı olarak sunulmuştur. Bu Kongre tarafından kabul edilen karar tasarısında Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti (ki bu cumhuriyet gerek kapladığı alan, gerekse nüfus açısından en büyük cumhuriyet durumundadır, ve kendi içinde çok sayıda özerk cumhuriyeti, özerk bölgeyi vb. federatif bir biçimde birleştirmiş durumdadır), Transkafkasya Cumhuriyeti (bu cumhuriyet de aslında Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan'ı ve bunların her birinin içinde değişik özerk bölgeleri barındıran federatif bir cumhuriyettir), Ukrayna ve Beyaz Rusya Sovyet Cumhuriyetleri'nin birliği ön görülmektedir. Bu birlik bu cumhuriyetlerin temsilcilerinin yapması öngörülen birlik hakkında devletlerarası bir anlaşma temelinde olacaktır. Bu anlaşma metni de Kongre tarafından kabul edilen Karar tasarısında vardır.

İlginç olan bu dönemde var olan iki bağımsız Sovyet Cumhuriyetinin (Horasan ve Buhara) şimdilik bu birliğin dışında bırakılmasıdır. Stalin bunun tek sebebinin “bu cumhuriyetlerin henüz sosyalist cumhuriyetler değil, sovyetik halk cumhuriyetleri olması” olduğunu belirtiyor ve şöyle devam ediyor: “Ben hiç kuşku duymuyorum ve umut ediyorumki, bu cumhuriyetler kendileri içte sosyalizme doğru ilerledikleri ölçüde, şimdi kurulan birleşik devlete katılacaklardır.”

Kurulan birleşik devlette “Dış Ticaret, Ordu ve Donanma, Dışişleri, Ulaştırma İşleri, Posta ve Haberleşme İşleri Komiserlikleri (bakanlıkları)”nın, yalnızca Birlik (Merkezi birleşik devlet)in Halk Komiserleri Konseyi (hükümeti) düzeyinde kurulması öngörülmektedir. Buna karşı “Maliye, Ekonomi, Beslenme, Çalışma, Kontrol Komiserlikleri” birlik anlaşmasını imzalayan cumhuriyetlere bırakılmaktadır.

Her Cumhuriyetin Birlikten özgürce ayrılma hakkı vardır. Kurulan birleşik devlet, yeni katılmalara açıktır.

C) İktidardaki Proletaryanın Milliyetler Siyasetindeki Görevleri

Burada XII. Parti Kongresi'nin “Ulusal Sorun Üzerine Karar”ının 7. ve 8. maddelerinden aktarmalar yapıyor.

İktidardaki proletaryanın ulusal sorunun çözümünde hangi zorluklarla karşılaştığını ve siyasetinin ne olması gerektiğini tartışan bu maddelerde şunları öne çıkarmak istiyoruz:

• Ulusal sorunun çözümünün anahtarını bulmak onu tamamen çizmek demek değildir. Çözüm uzun bir süreci ve sürekli mücadeleyi gerektirir.

• Çok uluslu bir devlet ulusal sorunda devrim ertesine çok kötü bir miras bırakır. Bu mirasın en önemli bölümü “eski ayrıcalıklı durumların yansması” olan “hakim ulus” şovenizminin kalıntılarıdır. Buna karşı mücadele ulusal sorunda esas halkadır.

(Rusya'da ezilen ulusların yaşadığı alanların çoğunda da, işçi sınıfının çoğunluğunu Rus milliyetinden işçiler oluşturuyor.

Bu durumu daha da zorlaştıran bir faktördür. Ama özü değişmiyor.)

• Geçmişin mirasının en önemli bölümlerinden biri milliyetler arasındaki fiili eşitsizliktir. İktisadi ve kültürel eşitsizliktir. Bu yüzden, proletarya iktidarı ele geçirdiğinde her türlü ulusal ayrıcalığı hukuken ortadan kaldırsa bile fiili eşitsizliği bir çırpıda ortadan kaldıramayacaktır. Bu fiili eşitsizliği ortadan kaldırmak için bilinçli bir siyasetle, kalkınmada ağırlık geri olan bölgelere verilmek zorundadır.

• Geçmişin miraslarından biri de yerel milliyetçiliktir. Yerel milliyetçilik kendini iki biçimde göstermektedir. Eski ezen ulusun proletaryasından gelen önlemlere kuşku ile bakma eski ezen ulustan olanlara güvenmeme biçiminde. Bu 'defansif' milliyetçiliğe karşı mücadelenin en iyi yöntemi olarak Stalin, Rus şovenizmine karşı kararlı mücadeleyi, Rus şovenizminin kalıntılarının temizlenmesini görüyor. Gerçekten de ezen ulus şovenizmine karşı bir tepki olarak gelişen yerel milliyetçiliğin defansif türüne karşı en iyi mücadele, onun çıkmasında baş rolü oynayan ezen ulus şovenizmini toplum hayatından dışlamaktır.

Ama yerel milliyetçilik yalnızca defansif (savunmacı) biçimde ortaya çıkmamaktadır. Bu milliyetçilik yer yer bir ulusun hakim olduğu alanda ulusal azınlık olarak yaşayan milliyetlere karşı fanatik şovenizme dönüşebilmektedir. Bu durumda bu tip milliyetçiliğe karşı doğrudan kararlı mücadele gereklidir.

Bu bağlamda yerel milliyetçiliğe karşı tavır takılırken, bu milliyetçiliğin biçimi mutlaka göz önünde bulundurulmak zorundadır. Özellikle emperyalist dünyanın yeniden şekillendiği ve ulusal hareketlerin gündemde olduğu günümüzde bu iki yanı iyi tahlil etmek olağanüstü önemde görülmektedir. İşte Azerbaycan'daki gelişmeler: Azeri ulusunun Rus Sosyal Emperyalizmine karşı milliyetçiliği defansiftir. O Rus şovenisti uygulamalara karşı olduğu ölçüde mücadele Rus Sosyal Emperyaliz-

mine, Rus şovenizmine karşı yöneltmek zorundadır. Ama Azeri milliyetçiliği mesela Ermenilere karşı fanatik şovenizmdir de aynı zamanda ve bu iki yan harekette içiçedir. Türk şovenisti, Ermeni düşmanı Azeri milliyetçiliğine karşı amansız bir mücadele yürütülmek zorundadır. Ve bu ikisi aynı zamanda yapılmak zorundadır.

Stalin, XII. Kongre'ye sunduğu "Ulusal Sorun Üzerine Rapor"da, kararda da ifade edilen zorlukları aşmak için araçlar üzerinde de duruyor. Bu bağlamda birleşmeyi engelleyen üç ana etkenin "Büyük Rus şovenizmi, fiili eşitsizlik ve özellikle şovenizme dönüştüğü hallerde yerel milliyetçilik" [Bu bağlamda geçmişte yürütülmüş olan, ezilen ulusun şovenizmi olabilir mi tartışması burada açık cevabını bulmaktadır aslında. Evet, ezilen ulusun da şovenizmi olabilir. Milliyetçilik, başka milliyetlere karşı imtiyazları savunmaya başladığı, başka milliyetleri baskı altına almanın ideolojik temeli olmaya başladığı noktada, şovenizme dönüşür. —BN] olduğunu belirttiikten, bunları aşmanın görev olduğunu tespit ettikten sonra, yardımcı araçların üçünden söz ediyor. Bunlar:

1) Okullar ve tüm parti ve devlet organlarının adım adım ulusallaştırılması.

[Bu ilk anda yerel milliyetçiliğin güçlendirilmesi imiş gibi görülse de, ulusları uzun evrede kaynaştırabilmek için gerekli güvenin sağlanmasının biricik yoludur. Fiili eşitsizlik sonucu çok uluslu devlette, başlangıçta parti ve devlet organlarında, eğitimde vb. ezen ulusa mensup olanların çoğunlukta olması kaçınılmaz olacaktır. Ezilen ulusların, milliyetlerin baskı altında olan kültürleri, dilleri ezen ulusa göre, geri kalmış olacaktır vb. Proletarya iktidarı bu eşitsizliği ortadan kaldırmak için bilinçli bir siyaset izlemek, tüm parti ve devlet organlarını adım adım ulusallaştırmak zorundadır. Bundan anlaşılan öncelikle bu organların "kitlelerin anladığı bir dille, söz konusu halkın yaşam tarzına uygun koşullar içinde çalışmaları"dır.]

2) Cumhuriyetler Birliği'nde [yani merkezi devlette —BN] komiserliklerin [bakanlıkların —BN] inşasında hiç değilse en önemli milliyetlerin çeşitli kurumlarda kendi temsilcilerini bulundurmalarına dikkat edilmesi.

3) En üst organlar arasında, ayrımsız tüm cumhuriyet ve milliyetlerin gereksinim ve zorunluluklarını dile getiren bir organın bulunması.

(Bu pratik uygulamada şöyle oldu: 1924'te toplanan Sovyetler Birliği II. Sovyet Kongresi, ülkenin ilk anayasasını kabul etti. Bu Anayasa eşit haklara sahip cumhuriyetlerin özgür birlikleri üzerinde kurulmuş bir yapının hukuki ifadesi idi. Anayasaya göre Sovyetler Birliği'nin en yüksek devlet iktidar organı SSCB Sovyet Kongresi idi. Sovyet Kongresi kendi içinden iki kongre arasında ülkeyi yönetmekle görevlendirdiği SSCB Merkez Yürütme Komitesi ve onun başkanlığını seçiyordu. Benzer bir yapı tek tek cumhuriyetlerde işliyordu. Olağan Sovyet Kongreleri 1927'ye kadar yılda bir, 1927 sonrasında iki yılda bir toplanıyordu. Merkez Yürütme Komitesi eşit sayıda temsilciye ve eşit haklara sahip iki bölümden oluşuyordu: Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti. Birlik Sovyeti SSCB Sovyet Kongresi'nde seçiliyor, Milliyetler Sovyeti ise cumhuriyetler ve ulusal bölgeler tarafından —belirli bir anahtara göre— seçilip, gönderiliyor ve SSCB Sovyet Kongresi tarafından onaylanıyordu.

1936 Anayasası'nda yalnızca genişletilmiş bir hükümet durumunda olan Merkez Yürütme Komitesi değil, SSCB Kogresi yerine geçen "SSCB Yüksek Sovyeti" de iki kamaradan oluştu. 1936 Anayasası'nın ilgili maddeleri şöyledir:

"Bölüm III

SSCB'nin devlet iktidarının en yüksek organları:

Madde 30: SSCB'nin devlet iktidarının en yüksek organı SSCB Yüksek Sovyeti'dir.

...

Madde 33: SSCB Yüksek Sovyeti iki kamaradan oluşur: Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti.

Madde 34: Birlik Sovyeti SSCB vatandaşları tarafından seçim bölgelerine göre seçilir. Norm: 300 000 kişiye bir temsilci şeklindedir.

Madde 35: Milliyetler Sovyeti Birlik Cumhuriyetleri, özerk cumhuriyetler, özerk bölgeler ve milli bölgeler temelinde SSCB vatandaşları tarafından seçilir. Norm: Her birlik cumhuriyeti için 25, özerk cumhuriyet için 11, özerk bölge için 5, milli bölge için 1 temsilci şeklindedir.

... (Uygulamada bunun ne anlama geldiğini gösterebilmek için Birlik Cumhuriyetlerinin 17 Ocak 1939'daki nüfus sayımına göre nüfusları veriyoruz:

Rus SFSC	: 108.800.000
Ukrayna SSC	: 30.960.200
Beyaz Rus SSC	: 5.568.000
Özbek SSC	: 6.282.400
Kazak SSC	: 6.146.000
Gürcü SSC	: 3.542.300
Azerbaycan SSC	: 3.209.000
Litvanya SSC	: 3.000.000
Moldau SSC	: 2.700.000
Letonya SSC	: 1.950.000
Kırgız SSC	: 1.459.300
Tacik SSC	: 1.485.100
Ermeni SSC	: 1.281.599
Türkmen SSC	: 1.252.000
Estonya SSC	: 1.117.300
Karelo-Fin SSC	: 606.300

Nüfusu görüldüğü gibi birbirinden çok değişik olan bu "Birlik Cumhuriyetleri"nin hepsi Milliyetler Sovyeti'ne —nüfuslarından bağımsız olarak— eşit sayıda (25) temsilci gönder-

mektedir. BN./ Rakamların tümü *SSCB Ansiklopedisi, Alm. iki cilt, Berlin 1950, II. cilt'ten* alınmıştır.)

Madde 37: SSCB Yüksek Sovyeti'nin iki kamarası: Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti eşit haklara sahiptir.

Madde 38: Yasa inisiyatifi Birlik Sovyeti'ne ve Milliyetler Sovyeti'ne eşit derecede aittir.

Madde 39: Bir yasa her iki kamarada da basit çoğunlukla kabul edildikten sonra kararlaştırılmış olur.

Madde 40: SSCB Yüksek Sovyeti tarafından kabul edilen yasalar SSCB Yüksek Sovyeti Başkanı ve Başbakanlık Sekreteri'nin imzası ile Birlik Cumhuriyetleri dillerinde yayınlanarak yürürlüğe girer.

Madde 41: Birlik Sovyeti ve Milliyetler Sovyeti'nin toplantıları eş zamanlı yapılır.

...

Madde 47: Birlik Sovyeti ile Milliyetler Sovyeti arasında görüş ayrılığı olduğunda, sorun her iki kamaradan eşit sayıda temsilciden oluşturulan bir uzlaşma komisyonuna sonuçlandırılmaya sunulur. Uzlaşma komisyonu bir sonuca varamazsa, ya da vardığı sonuç kamaralardan birini tatmin etmezse, o zaman sorun kamaralarda bir kez daha görüşülür. Her iki kamaranın da uyduğu ortak bir karara varılamazsa, SSCB Yüksek Sovyeti Başkanlığı SSCB Yüksek Sovyeti'ni dağıtır ve yeni seçim kararını açıklar.

Madde 48: SSCB Yüksek Sovyeti iki kamaranın ortak toplantısında SSCB Yüksek Sovyeti Başkanlığı'nı seçer. Başkanlık: SSCB Yüksek Sovyeti Başkanı, 16 başkan yardımcısı, bir başkanlık sekreteri, ve 15 SSCB başkanlık divanı üyesinden oluşur." (*Stalin, Eserler, c. 14, s. 97/100, Almanca.*) (*Eserler, Cilt 14, sf. 113-115 İnter Yayınları.*)

O güne kadar yalnızca Sovyetler Birliği'nde olan bu devlet yapılanmasında, görüldüğü gibi Milliyetler Sovyeti genel eşit

oy hakkı temelinde seçilen Birlik Sovyeti ile eşit haklara sahiptir. Geçmişin ezilen ulusları, bütün ülkenin kaderini belirlemede eşit haklarla, evet hatta nüfusu büyük uluslara göre, küçük nüfusa sahip uluslara daha fazla hak tanıyan (pratikte) bir temelde yer almaktadır. Böyle bir siyaset kuşkusuz milliyetler arasında yakınlaşmayı sağlamak için doğru bir temel oluşturur.

D) Doğu'nun Sovyet Cumhuriyetlerinde Sosyalist İnşa ve Biçim Olarak Ulusal, İçerik Olarak Proleter Kültürün Geliştirilmesi Görevi

Burada Stalin'in "Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi'nin Görevleri" adlı makalesinin Sovyetik Doğu ülkeleri ile ilgili görevler bölümünden alıntı ile, bu bağlamdaki görevler sorunu tartışılıyor.

Bu ülkeler geri olmalarına rağmen, sömürge ve bağımlı ülkelerden ilkesel olarak ayrıdır. Bunlar her şeyden önce sömürge ve bağımlı ülkelerin tersine emperyalizmin boyunduruğundan kurtulmuş durumdadır. İkincisi, bunlar ulus olarak burjuva bir rejimin koruyuculuğu altında değil, Sovyet iktidarının koruması altında gelişme yoluna girmiştir. Üçüncü olarak sınıai bakımdan Sovyetler Birliği sanayi proletaryasının yardımına dayanabilmektedirler. Bütün bu nedenlerle bu ülkeler Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşasına katılabilirler. Görev bu imkânın gerçek haline dönüştürülmesidir. Stalin bunun için komünistlerin görevlerinin ne olduğunu ortaya koyuyor.

Bu bağlamda "Stalin Sovyetlerin ulusallaştırılması" ve doğuda "ulusal kültürün kalkındırılması"ndan söz ediyor. Bunlar ilk bakışta yine yerel milliyetçiliği güçlendiren eylemlermiş gibi görülebilir. Ama gerçekte öyle değildir. Gerçekte her türlü milliyetçiliği aşabilmek için ezilen ulusun ulusal özelliklerine, kültürüne duyarlı yaklaşılmasının, onun ulusal —başka uluslara karşı yönelmeyen, şoven olmayan— taleplerinin yerine getirilmesinin ifadesidir.

Stalin, Lenin'in "ulusal kültür sloganının burjuvazinin gerici bir sloganı olduğu" tespiti üzerinde de duruyor ve ulusal kültürün geliştirilmesi görev ve şiarının bu tespitle çelişip çelişmediği sorununu tartışıyor. Stalin Lenin'in sözünü ettiği ve red ettiği ulusal kültürün içerik olarak gerici, burjuva öz olduğunu, proletaryanın diktatörlüğü şartlarında geliştirilmesi istenen "milli kültür"ün, proletaryanın enternasyonalist kültürünün ulusal biçimlere bürünmesinden başka bir şey olmadığını ortaya koyuyor.

3— Proletarya Diktatörlüğü Koşullarında Ulusal Sorundaki Sapmalara Karşı Mücadele

A) *Büyük-Rus Şovenizmine ve Yerel Milliyetçiliğe Karşı Mücadele Üzerine Stalin Yoldaş*

Burada Stalin'in SBKP/B XVI. Parti Kongresi'ne MK adına sunduğu Siyasi Rapor'un ulusal sorunla ilgili bölümünden alıntılarla, onun bu alandaki sapmalara karşı mücadele görevleri konusunda görüşleri konuyor.

Burada Stalin önce Büyük-Rus şovenisti sapmalar üzerinde duruyor. Burjuvazinin Büyük-Rus şovenisti olduğu suçlaması getirdiği Stalin'in burdaki tavrı, bu iftiranın nasıl tutarsız olduğunun örneklerinden yalnızca biridir.

Stalin 1930'un güncel koşulları içinde Rus şovenisti sapmanın özünün "diller, kültürler, töreler arasındaki farkları es geçme, ulusal cumhuriyetlerin ve bölgelerin tasfiyesini hazırlama çabası" olduğunu söylüyor.

Bu sapmanın savunucuları görünürde 'enternasyonalist', ulusal ayrılıkların ortadan kalkmasından yana gerekçeler getirmektedirler. Eskiden ezilen halkların ulusal kültürünün desteklenmesi siyasetinin —eğer enternasyonalist bir kültüre varılmak isteniyorsa— terkedilmek gerektiğini savunmaktadırlar vb.

Stalin'in bunlara karşı takındığı tavırda öğrenilecek çok şey vardır.

Stalin her şeyden önce "halklar ve ülkeler arasındaki ulusal ve devletsel farkların ... proletarya diktatörlüğünün dünya ölçüsünde gerçekleşmesinden *sonra* bile daha çok uzun zaman süreceğini" Lenin'e dayanarak ortaya koymaktadır.

Stalin tek dile varmanın da, a) bütün dünyada proletarya diktatörlüğü gerçekleştirilmeden mümkün olmadığını, b) bütün dünyada proletarya diktatörlükleri kurulduktan sonra da tüm dillerin bir dile doğru evrimlenmesinin —bir dilin dünya dili haline gelmesinin— süreç işi olduğunu, c) ve sosyalistlerin bu evrimi doğal gelişmeye bırakacaklarını, bu konuda zorlamayı red ettiklerini belirtiyor. Bu bağlamda eski ezen ulusun insanların sosyalizm adına ezen ulusun dilini zorla dayatmak anlamına gelen önerileri enternasyonalizmin değil şovenizmin ifadesidir.

Stalin Sovyetler Birliği'nde sosyalist inşa döneminin "içerikleri bakımından sosyalist, biçimleri bakımından ulusal olan 'ulusal kültür'lerin dağılması, tasfiyesi değil, tersine gelişmesi, çiçek vermesi dönemi" olduğu tespitini yapıyor. Bu bütün çokuluslu devletlerde proletarya diktatörlüğü altında böyle olacaktır. Gelecekte dillerin ve kültürlerin kaynaşmasından yana olanların, iktidara geldiklerinde ulusal kültür ve dillerin son sınırına kadar geliştirilmesinden yana pratik tavır takınması, tuhaf görülebilir. Ama tek doğru tavidir. Kaynaşma ancak eşitlerin, üzerinde baskı olmayanların özgür iradeleri ve doğal evrim sonucu olabilir.

B) Ukrayna Milliyetçiliği Tehlikesi Üzerine Stalin Yoldaş

Buradaki alıntıda Stalin aygıtın ulusallaştırılması ile proletaryanın ulusallaştırılmasının birbirine karıştırılmaması gerektiğine dikkat çekiyor. Birincisi doğru ve yapılması gereken şeydir. İkincisi ise milliyetçi bir sapmadır. Proletarya çeşitli milli-

yetlerden oluşmaktadır. Hiçbir milliyetin proletaryası, bir başka milliyetin proletaryasını milliyetini terketmeye zorlayamaz. Normal gelişme şartlarında bir ülkede çoğunluğu oluşturan ulus, ekonominin gelişmesine bağlı olarak o ülkede işçi sınıfı içinde de çoğunluğu oluşturacaktır. Bu normal gelişme dışına çıkıp, diyelim ki Ukrayna'da çalışan Rus işçilerini Ukraynalılaştırmayı siyaset yapmak milliyetçi bir sapmadır.

Stalin yazıda ayrıca eski ezilen ulusun kültürü, eski ezilen ulusun kendi kamu yaşamı (somutta Ukrayna) için yürütülen hareketin, komünist kadroların eksikliği şartlarında aynı zamanda enternasyonalizme karşı milliyetçiliği geliştiren bir yanı da olabileceğine, bu yanın da mutlaka —öncelikle Ukraynalı komünistler tarafından— görülmesi gerektiğine dikkat çekiyor.

Bu düşünce de proletarya diktatörlüğü şartlarında ezilen ulus milliyetçiliğine karşı mücadelenin önemi ve görevleri açısından önemlidir.

C) İçinde Bulunulan Aşamada Milliyetçi Sapmaya Karşı Mücadele Üzerine Stalin Yoldaş

Burada Stalin'in 17. Parti Kongresi'ne sunduğu MK Faaliyet Raporu'nda Stalin'in parti içindeki sapmalar ve bunlara karşı mücadele ile ilgili söyledikleri aktarılıyor. Bu bağlamda Stalin'in şu tespiti bugün güncel olaylarla bir kez daha kanıtlanıyor:

“Kapitalizmin insanların bilincindeki kalıntılarının ulusal soruna ilişkin konularda, diğer bütün alanlardakinden daha çok direngen olduklarını belirtmek gerekir. Daha direngendirler, çünkü kendilerini ulusal giysi altında iyi bir şekilde gizleme olanakları vardır.” (age., s. 228.)

Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşası dönemindeki ulusal sorundaki sert mücadeleler, sorunun komünist çözümüne karşı direnişler; revizyonizmin iktidara gelmesi ertesinde milliyetçiliğin yeniden hortlaması ve gelinen yerde ulusal temelde

Sovyetler Birliği'nin parçalanmasının gündeme gelmiş olması, "ulusal soruna ilişin" gerici-milliyetçi düşüncelerin direngenliğinin boyutları konusunda bilgi vermektedir.

Stalin aynı yazıda enternasyonalizm ile milliyetçilik'in taban tabana zıt olduğunu, bu bağlamda —ama yalnızca bu bağlamda— "ister Büyük-Rus, isterse yerel milliyetçilik olsun, fark etmez" olduğunu belirtmektedir. Stalin iki sapmayı ateş altında tutmak gerektiğini ve somut durumda bu konuda esas tehlikenin ne olduğunu somut olarak tespit etmek gerektiğini belirtiyor. Ve bu bağlamda "Esas tehlike, karşısında mücadele edilmeyen ve böylece devlet için bir tehlike olacak kadar gelişmesine izin verilen tehlikedir" diyor.

Bununla ilgili olarak, Türkiye/Kuzey Kürdistan bağlamında tartışıldığında, bugün esas tehlike hem genel toplum açısından, hem de devrimci hareketin bütünü açısından Türk şovenizmi olarak tespit edilmek zorundadır. Devrimci maskeli Türk şovenizminin elini faydacı tavırlarla Kürt milliyetçiliğine yer yer uzatması, sorunun esasını değiştirmiyor.

Türkiye'de genel toplum açısından, devrim zafer kazandıktan sonra da daha uzun süre Türk şovenizmi ulusal sapma tehlikesi bağlamında esas tehlike olma durumunu koruyacaktır. Ama bu hiç bir zaman yalnızca Türk şovenizmine karşı mücadele görevi vardır anlamına gelmez. Görev, çok genel konulduğunda, her tür milliyetçiliğe karşı proleter enternasyonalizmini savunmaktır. Proleter enternasyonalizminin Türkiye/Kuzey Kürdistan şartlarında savunulması Türk şovenizmine karşı mücadeleyi merkeze koymayı gerektirmektedir. Yerel milliyetçiliğe karşı mücadele görevleri bugün özellikle Kuzey Kürdistan bölgesinde önem kazanmaktadır.

4— İkinci Beş Yıllık Plân ve Sovyetler Birliği Halkları Arasındaki Ekonomik ve Kültürel Eşitsizliğin Giderilmesi

Burada SBKP/B 17. Parti Kongresi'nin aldığı "Sovyetler Birliği İktisadının Gelişmesinin İkinci Beş Yıllık Plânı Üzeri-

ne” karardan alıntı ile, üretici güçlerin bölgelerde dağılımının büyük değişikliklere uğratılmasının plân hedefi olarak saptandığı (Bu hedefe gerçekte varılıyor da!) ortaya konuyor.

Veriler eski geri bölgelerin bilinçli ve plânlı olarak ve ağırlıklı olarak snai gelişme içine çekildiklerini, tarımda da büyük atılımlar yapıldığını ve plânlandığını gösteriyor.

Bu bağlamda Stalin düşmanı Gorbaçov'un vermek zorunda kaldığı rakamlar açık dil konuşmaktadır. Gorbaçov “Partinin Şimdiki Milliyetler Politikası Üzerine” başlıklı 19 Eylül 1989 tarihli konuşmasında şöyle diyor:

“Bir zamanların kenar bölgelerinin hızlandırılmış geliştirilmesi hedefli siyaseti sonucu —Bu siyaset Gorbaçov’un baş düşmanı Stalin’in önderliğindeki komünist siyasettir —BN— Sovyet iktidarı döneminde bütün birlik cumhuriyetlerinde güçlü ve çeşitli dalları kapsayan bir sanayi yaratılmış ve sosyo-ekonomik gelişme dengelenmiştir. 1926’da eski sanayi bölgelerinde kişi başına sanayi üretimi, ulusal kenar bölgelerdekini 38 katı iken, 1941’de 4,1 katına düşürülmüştür. Şimdi ise hemen hemen 2,3 katıdır. (Burada Marksist-Leninist siyasetle nerelere varılabildiği, revizyonist siyasetle ise nereye varılabildiği açıkça ortadadır. Stalin önderliğinde fark 15 yıl içinde, hem de korkunç güçlüklerle, savaş hazırlığına Sovyetler Birliği’nde sosyalizmin inşa deneyiminin yokluğuna, Sovyetler Birliği’nin kapitalist çevirme altında bir ada olmasına vb. vb. rağmen 38 katından, 4,1 katına indirilmiştir. Revizyonist siyasetin hakim olduğu 1956-1989 arasındaki 34 yılda aradaki fark .. 56’ya kadar hiç inme kaydedilmediği varsayıl-sa bile! 4,1 den, 2,3’edir. —BN) (*Gorbaçov agy., APN Moskova. s. 17/18 b.*)

5— SSCB’nde Ulusal Sorunun Çözülmesinin

Uluslararası Önemi

Bu bölümde Stalin’in “Ekim Devrimi’nin Uluslararası Niteliği” makalesi ve XII. Parti Kongresi’ne sunduğu “Ulusal Sorun Üzerine Rapor”dan alıntılarla Ekim Devrimi’nin ulusal so-

runda ne gibi deęişiklikleri beraberinde getirdiđi sorusu üzerinde duruluyor. Őu dűşünceleri öne çıkarmak istiyoruz:

- Ekim Devrimi yeni bir çağı, dünyanın ezilen ülkelerinde proletarya ile ittifak içinde proletaryanın önderliğinde sömürgeci devrimler çağını başlattı.

- Ekim Devrimi ezilen halkların özgürlüğe gerçekten kavuşmasının biricik yol ve yönteminin proleter enternasyonalizmi olduğunu, gerçek çözümün gönüllülük temelinde kardeşçe birlik olduğunu kanıtladı.

- Sömürgelerde ve bağımlı ülkelerde kurtuluş devrimi çağını, bu ülkeler proletaryasının uyanış çağını devrimde *hegemonyası* çağını başlattı.

- Sovyetler Birliği'nde ulusal sorunun doğru çözümü, bütün dünyada ezilen uluslara kurtuluşun sosyalizmde olduğunu göstereceği için olağanüstü öneme sahiptir.

Bu bağlamda bugün revizyonizmin ihaneti sonucu varılan noktanın, burjuvazi tarafından Komünizmin ulusal sorunda da iflas ettiğini gösterdiği iddiasına dayanak yapıldığı ortamda, Lenin-Stalin önderliğindeki ulusal siyasetle, modern-revizyonist karşı-devrimcilerin önderliğindeki ulusal siyasetin ilgisi olmadığını göstermek çok önemlidir.

2. BÖLÜM

LENİN ve STALİN'İN ULUSAL SORUNLA İLGİLİ YAZILARININ DÖKÜMÜ

I

ULUSAL SORUN ÜZERİNE LENİN'İN YAZILARI

Aşağıda Lenin'in ulusal sorun ile ilgili tüm makalelerinin ve aynı sorun ile ilgili olarak tavrı takındığı yazılarının bir dökümünü yapıyoruz. Lenin'in bu konudaki temel görüşlerini içeren makale ve yazılar, daha önceki bölümde notlarını çıkardığımız (KEYK) Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu Derlemesi içinde alıntılanmıştır. Biz yazıların dökümünü yaparken, KEYK Derlemesi notlarında üzerinde durmadığımız ve fakat bize önemli görülen bazı noktalar üzerinde de duracağız.

1— Sosyal-Demokrat Partinin Program Taslağı ve Açıklaması...

*azısından ulusal sorunla ilgili açıklama
(Haziran-Temmuz 1896)*

“Sermayenin egemenliği enternasyonaldır. Bu yüzden bütün ülkelerin işçilerinin kurtuluş mücadelesi, o ancak işçilerin enternasyonal sermayeye karşı ortak mücadelesi olarak yürütüldüğü zaman başarılı olabilir.” (s. 13/14) (*Türkçesi yok.*)

[Tüm alıntılar W. I. Lenin, “Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu” adlı Almanca derlemeden yapılmıştır; sayfa numaraları söz konusu derlemedeki sayfa numaralarıdır. Türkçe'sinin yayınlanmış olduğu hallerde, Türkçe kaynağı da belirteceğiz. —BN.]

2— Programımızda Ulusal Sorun

(15 Temmuz 1903 /Iskra s. 44)

“Parti Programımızda, diğer şeylerin yanında “devletteki tüm ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı”nın tanınmasını” garantileyen demokratik anayasaya sahip bir cumhuriyet talebini ileri sürdük. ...

Sosyal-Demokrasi zorla veya hangi biçimde olursa olsun haksızlıkla ulusal Kendi Kaderini Tayin’in dışardan etkilenme çabalarına karşı mücadele eder. Fakat Kendi Kaderini Tayin özgürlüğünün şartsız kabulü, bizi hiç bir şekilde ulusal kendi kaderini tayin yönündeki her talebi destekleme yükümlülüğü altına sokmaz. Proletarya Partisi olarak Sosyal Demokrasi kendi olumlu ve en önemli görevi olarak halkların ve milliyetlerin değil, her milliyet içinde proletaryanın Kendi Kaderini Tayinini ilerletmeyi görür. Biz her zaman ve şartsız olarak bütün milliyetlerden proletaryanın *en sıkı* birliğini sağlamaya çalışırız ve yalnızca belirli kuraldışı durumlarda, yeni bir sınıf devletin kurulması ya da bir devlette tam bir siyasi birliğin yerine daha gevşek federatif bir birliğin geçirilmesi vb. anlamına gelen talepleri ileri sürüp, aktif olarak destekleriz.” (s.15.) (Türkçesi için bkz. V. I. Lenin, *Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları*, Sol Yayınları, Ağustos 1979, Ankara, s. 11/12; bundan sonra *USUKS* diyeceğiz.)

3— Yahudi İşçilere

(Mayıs sonu 1905)

(Parti Üçüncü Kongresi Raporu’na ek olarak yayınlanmıştır.)

“Partinin ulusal olarak sınırlandırılmış bir karaktere sahip olduğu yönündeki her tür düşüncüyü dışlamak için, o kendini Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi olarak değil, Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi olarak adlandırdı. (s. 27.)

...

Parti MK'miz İkinci Parti Kongresi sonrasında milliyetçi bir siyaset izlemedi, tersine o bir alandaki (Polezye, Kuzey Batı gibi) tüm işçileri, Yahudi olanları ve olmayanları bir bütün halinde birleştiren komiteler oluşturmaya çaba sarfetti. RSDİP'in III. Kongresi'nde Yidiş (İbranice) dilinde yayın yapılma kararı alındı. Şimdi biz bu kararın ilk uygulaması olarak III. Kongre Raporu'nu tam metin Yidiş dilinde yayınlıyoruz." (s. 28.) (Türkçesi yok.)

4 — RSDİP'in Birleştirilme Kongresi İçin Taktik Platformdan

Karar tasarıları

Diğer milliyetlerin Sosyal-Demokrat Partileri ile ilişkiler konusunda karar tasarısı (20 Mart 1906)

“... ”

1) Rusya'nın tüm ulusal Sosyal-Demokrat Partilerinin, birleşik bir RSDİP içinde en kısa zamanda kaynaştırılması için en enerjik önlemleri almak gereklidir.

2) Birleşmenin temeli bütün alanlarda alanın tüm Sosyal-demokrat örgütlerinin tam kaynaşması olmalıdır. (Almanca metinde: Verschmelzung .. eriyerek kaynaşma anlamına geliyor.)

3) Parti pratikte söz konusu milliyetlerin sosyal-demokrat proletaryasının tüm parti çıkar ve ihtiyaçlarının tatmin edimesini garanti altına almalıdır. Bu yapılırken onun kültür ve yaşama biçiminin özgünlükleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla ilgili araçlar şunlar olabilir: Söz konusu milliyetin sosyal-demokratlarının özel konferansları; Partinin bölgesel ve merkezi organlarında ulusal azınlıkların temsili; özel yazar, yayıncı, ajitator gruplarının oluşturulması vs.

Not: Parti MK içinde ulusal azınlıkların temsili mesela şöyle örgütlenebilir: Genel Parti Kongresi şu anda ayrı sosyal demokrat örgütlerin bulunduğu alanlarda, bölge Parti Kongreleri

tarafından belirlenecek adaylar arasında kaç tanesinin MK'sine alınacağını karara bağlar.” (s. 30/31.) (Türkçe'si yok.)

(Bu konuda Lenin'in söyledikleri 'ulusal Sosyal-Demokrat Partilerin' ortaya çıktığı Rusya'da birleştirmenin pratik olarak nasıl düşünüldüğü konusunda bilgi verici olduğu gibi, genelde ulusal bölgelerde örgütlenmede nelere dikkat edilmesi gerektiği konusunda da önemli ip uçları sunmaktadır.)

5— “Stuttgart Enternasyonal Sosyalist Kongresi”nden

(Burada sözü edilen II. Enternasyonalin 18-24 Ağustos 1907 tarihleri arasında Stuttgart'ta düzenlenen 7. Kongresi'dir Makale bu kongre üzerine Lenin'in yazısıdır. 20 Ekim 1907'de Proletari'de yayınlanmıştır.)

Kongre 'sömürgeler sorununun ilk defa' uluslararası kongre düzeyinde ele alındığı için önem taşımaktadır. Kongre bu konuda “İlkel olarak her türlü sömürge politikasını red etmiyoruz, sosyalist rejim altında bu uygarlaştırıcı olabilir” şeklinde bir anlayışı da içeren oportünist bir karar tasarısı üzerine tartışmış ve bu karar tasarısı ancak 128'e karşı 108 oyla (10 da çekimsen var!) red edilmiştir. Bu rakamlar aslında II. Enternasyonal'in 1907'deki durumu hakkında yeter bilgi vericidir.) (Türkçesi için bkz. USUKS s. 28-31.)

6— Dünya Politikasında Patlayıcı Madde

(5 Ağustos 1908)

(Bu makalede Lenin Avrupa ve Asya'da devrimci hareketlerin nasıl birbirini etkilediği sorunu tartışmakta, Doğu'daki 'ulusal kurtuluş hareketlerinin' Batı'daki proleter hareketin gelişmesi açısından önemine dikkat çekmektedir. Yazıda Türkiye'deki II. Meşrutiyet hareketi şöyle değerlendirilmektedir:

“Türkiye'de ordunun Genç (Jön —BN) Türkler tarafından yönetilen hareketi zafer kazandı. Ama bu zafer yarım bir zafer, ya da bir zaferin ancak küçük bir bölümü, çünkü Türk II. Niko-

las'ı şimdilik ünlü Türk anayasasını yeniden tesis etmek sözü vererek kurtulmuş durumdadır." (s. 37.) Bu bağlamda Genç Türklerle ilgili olarak şu açıklama yapılmaktadır:

"Genç Türkler: 1889'da İstanbul'da kurulan Türk burjuva, toprak beyi milliyetçi partisinin (İttihat ve Terakki üyeleri. Genç Türklerin amacı oluşan Türk burjuvazisini güçlendirmek, ve Osmanlı İmparatorluğu'nu anayasacı bir monarşiye dönüştürmekti.

Genç Türk Devrimi adı verilen 1908 Burjuva Devrimi ile Türkiye'de anayasacı monarşi ilan edildi. 1912'de Genç Türkler İngiliz yanlısı İtilaf partisi tarafından devrildi. 1913'te Genç Türkler yeniden iktidara geldiler. Ülkede İttihat ve Terakki önderlerinin, Genç Türk triumvirası adı verilen Enver, Cemal ve Talaş Paşaların diktatörlüğü kuruldu. Türkiye'nin Birinci Dünya Savaşı'ndaki yenilgisinden sonra Genç Türk partisi kendi kendini dağıttı (1918), önderleri yurtdışına göç ettiler. 1922'de Genç Türk partisi yeniden faaliyete geçti. Ama artık Türkiye'nin siyasi hayatında bağımsız bir rol oynamadı. 1926'da, Genç Türk partisinin Kemal'e karşı bir komploya adı karışmış olan bazı önderleri idam edildi. Parti tümüyle ortadan kalktı." Bu açıklama, Lenin'in ulusal sorundaki yazılarını "Lenin Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu" başlıklı derleme içinde toplayan redaksiyonun açıklamasıdır. (bkz. *age.*, s. 721 / 722.) (Türkçesi için bkz. *USUKS*, s. 32-41.)

7— "Balkanlarda ve İranda'daki Olaylar"

(29 Ekim 1908)

(Lenin bu makalesinde Balkanlarda ve İran'da gelişen olayları ve bu olayların RSDİP'ne yüklediği görevleri tartışıyor. Bu makalede yine Türkiye üzerine değerlendirmeler var.

Şöyle diyor Lenin:

"Genç Türkler yumuşaklıkları ve geri durmaları nedeniyle övülüyor. Yani Türk devrimi zayıflığı dolayısı ile, en alttaki

halk yığınlarını harekete geçirmedığı için, hiç bir şekilde yığınların bağımsız hareketini kışkırtmadığı için, Osmanlı İmparatorluğu'nda başlayan proleter mücadeleye düşman olduğu için övülüyor. Ve bu yapılırken, Türkiye'nin talan edilmesine devam ediliyor. Türkiye'yi alışıldığı biçimde talan etme imkânları sürdürdüğü için övgüler düzülüyor. Genç Türkler övülüyor, ama **Türkiye'nin parçalanmasından** yola çıkan siyaset sürdürülüyor. (age., s.47.) (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 41-54.)

8— A.M. Gorki'ye (1911)

“.. Sosyal-Demokrasi'nin enternasyonal politikasında Don Kışotçuluğa gelince: Bu konuda haklı olmadığınızı düşünüyorum. Revizyonistler uzun süredir sömürge politikasının ilerici olduğunu, kapitalizmi geliştirdiğini, bu yüzden de ona “açgözlülük ve zulümkârlık suçlaması” getirmenin yanlış olduğunu, çünkü “bu özellikleri olmayan kapitalizmin felçli olacağını” söylüyor.

Don Kışotluk eğer sosyal-demokratlar işçilere kapitalizm gelişmeden kurtuluş olacağını söyleselerdi söz konusu olurdu. Ama biz bunu söylemiyoruz. Biz şöyle diyoruz: Kapitalizm sizi yiyip bitiriyor. O İranlıları yiyip bitirecek. Herkesi yiyip bitirecek. Ta ki, siz onu yıkana kadar. Bu doğrudur. Şunu eklemeyi de unutmuyoruz: Kapitalizme karşı zaferin garantisi onun gelişmesinde yatmaktadır.”(age., s. 59.) (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 58-60.)

9— RSDİP'in VI. Bütün Rusya Konferansı (Prag Konferansı) (18-30 Ocak 1912)

Konferans Kararları'ndan

“Bütün Rusya Parti Konferansı'nda ulusal merkezlerden delegelerin yokluğu üzerine...” (Bu kararda konferans, konfe-

ransa üç kanaldan davet edildikleri halde delege göndermeyen “ulusal merkezlerden” delegelerin yokluğunun Parti Konferansı’nı erteleme için neden olmadığı tespitini yapıyor. Söz konusu ulusal merkezler Bund, Lether ve Polonya Sosyal-Demokratlarıdır.

Ulusal sorunla ilgili olarak ayrıca “Rus Hükümeti’nin İran’a saldırısı üzerine”, “Çin Devrimi Üzerine” ve “Çarlığın Finlandiya’ya karşı siyaseti üzerine” başlıklı kararlar alınmıştır. (Türkçesi yok.)

10— Çin’de Demokrasi ve Halkçı İdeoloji

(15 Temmuz 19127)

(Bu makalede Lenin Çin’de gelişen ulusal hareket içinde halkçı (Narodnik) ideolojinin etkileri üzerine tartışmaktadır.) (Türkçesi yok.)

11— Yenilenen Çin

(8 Kasım 1912)

(Bu makalede Lenin Çin’deki partilerin programlarını değerlendirilmektedir. Lenin üç tip parti olduğunu tespit ediyor: “Radikal sosyalist” —ki bunların sosyalizmle ilgisi yok, bunlar narodnik, küçük burjuva demokrasisinin partileri—; “liberaller” (Sun Yat-sen’in partisi!) —bunlar “radikal sosyalistler”le ittifak içinde “Milli partiyi” oluşturuyor; “Cumhuriyetçiler Birliği”— tutucu parti.) (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 65-67.)

12— Bir İşçi Milletvekilinin Konuşmalarından

(Kasım 1912)

(Lenin’in 1912 Duması’nda ortak işçi fraksiyonunun tezleri olarak okunan yazıya kenar notları, bu notlarda Lenin “Bütün milliyetlerin siyasi kendi kaderini tayin şiarının, genel laflar yerine (Mesela yalnızca “eşit haklardan” söz etmek yerine) kesin formüle edilmesi”ni talep etmektedir.) (age., s.77.) (Türkçesi

yok.)

**13— RSDİP MK'nin Parti İşçileri ile Danışma
Toplantısının Açıklama ve Kararları
(Şubat 1913)**

“Ulusal” Sosyal Demokrat Örgütler üzerine

“... 2— Danışma Toplantısı Rusya'nın bütün milliyetlerinden işçilerine gericiliğin saldırgan milliyetçiliğine karşı kararlı mücadele, emekçiler içinde milliyetçiliğin her görüntüsüne karşı kararlı mücadele etme ve tek tek alanlarda sosyal-demokrat işçilerin RSDİP'in yekpare örgütleri içinde en sıkı birlik, en sıkı kaynaşma çağrısı yapar. [Bu örgütler—ÇN] yerli proletaryanın tüm dillerini faaliyetinde kullanmakta ve alttan birliği —Kafkasya'da çoktan beri olduğu gibi— pratikte sağlamaktadır.”

(Türkçesi yok.)

**14— A. M. Gorki'ye
(1913 2. yarısı)**

“Milliyetçilik konusunda sizinle tamamen aynı fikirdeyim. Bununla daha ciddi uğraşmak gerek. Burada harika bir Gürcü işe koyuldu ve Prosveşçenye için büyük bir makale hazırlıyor. Bunun için tüm Avusturya ve diğer malzemeleri bir araya getirdi.” (age., s. 84.) (Türkçesi yok, fakat tespit en çok kullanılan, alıntılanan bir tespit.)

**15— “Karl Marx'ın Öğretisinin Tarihsel Yazgısı
Üzerine”den
(1 Mart 1913)**

“Kim Avrupa'nın ve ardından Asya'nın deneyimlerinden sonra sınıfsal *olmayan* bir siyasetten, sınıfsal *olmayan* bir sosyalizmden söz ederse, o bir kafese konulup, Avusturyalı bir kanguru yanında teşhir edilmeyi hak etmiştir.” (s. 87.) (Türkçesi için bkz. V. İ. Lenin, Marks/Engels/Marksizm, Sol yayınları.)

16— Uygur Avrupalılar ve Vahşi Asyalılar

(14 Nisan 1913)

(Lenin bu makalede asya halklarının artık demokratik bilince ulaştığını, çok uygar Avrupa'nın sömürgeci politikasının, "vahşi" Asyalılardan daha vahşi olduğunu göstermektedir.)

(Türkçesi için bkz. *USUKS*, s. 74/76.)

17— Asya'nın Uyanışı

(7 Mayıs 1913)

"Asya'nın uyanışı ve Avrupa'nın ileri proletaryasının iktidar için mücadelesinin başlaması, bunlar 20. yüzyıl başında başlayan dünya tarihinin yeni çağını işaretlemektedir." (s. 91.)

(Türkçesi için bkz. *USUKS*, s. 80-82.)

18— İşçi Sınıfı ve Ulusal Sorun

(10 Mayıs 1913)

"Değişik ulusların özgürce ve barış içinde birarada yaşayabilmesi (ya da eğer istekleri o yönde ise) ayrılıp, ayrı devletler oluşturabilmesi için tam bir demokratizm gereklidir. Tam demokratizm işçi sınıfı tarafından savunulmaktadır. Hiç bir ulusa, hiç bir imtiyaz yok. Hiç bir dile, hiç bir imtiyaz yok. Hiç bir ulusal azınlığa karşı, hiç bir sınırlama, hiç bir haksızlık yok! İşçi demokrasisinin ilkeleri bunlardır." (s. 93.) (Türkçesi için bkz. *USUKS*, s. 83-85)

19— Geri Avrupa, İleri Asya

(18 Mayıs 1913)

(Lenin bu makalede Avrupa ve Asya'da burjuvazinin değişik konumunu tartışıyor. "Uygur, ileri Avrupa"da burjuvazi gericilemiştir. Buna karşı "geri kalmış" Asya'da burjuvazi halkla birlikte gericiliğe karşı cephe içinde yer almaktadır. İleri Avrupa'nın burjuvazisi geri Asya'da demokratizmin en kararlı düşmanı olarak ortaya çıkmaktadır. Tabii Avrupa'da da. Buna

karşı “geri Asya” ileri Avrupa’ya karşı demokrasiyi kazanmak için mücadele etme durumundadır.) (Türkçesi için bkz. s. 86-88.)

20— Letonya Sosyal-Demokrasisi IV. Parti Kongresi İçin Bir Platform Taslağı

(Mayıs 1913)

Ulusal Sorun

“...Demokrat olarak biz herhangi bir milliyetin en küçük bir ezilmesine bile ve şu ya da bu milliyetin herhangi bir ayrıcalığına kararlılıkla düşmanız. Demokrat olarak biz sözcüğün *siyasi anlamında* ulusların kendi kaderini tayin hakkını talep ediyoruz. Biz devlet içindeki tüm ulusların şartsız *tam hak eşitliğini* ve her ulusal azınlığın ulusal haklarının korunmasını talep ediyoruz. Biz tek tek bölgeler için geniş tutulmuş özyönetim ve özerklik istiyoruz, ki bu bölgeler ulusal özerkliklere göre sınırlandırılmalıdır.

Tüm bu talepler her tutarlı demokrat için, hepsinden önce de sosyalistler için bağlayıcıdır.

Fakat Sosyalistler kendilerini genel demokratik taleplerle sınırlamazlar. Sosyalistler *burjuva milliyetçiliğinin* her türüne, hem kaba ve hem de inceltilmiş görüntülerine karşı *mücadele ederler*. Bir ulus içindeki *burjuvazi ve proletaryayı birleştiren ve değişik uluslardan proletaryayı birbirinden ayıran* “ulusal kültürel özerklik şiarı” tam da böyle bir görüntüdür.” (age., s. 98.) (Türkçesi için bkz. s. 89.)

21— Ulusal Sorun Üzerine Tezler

(Haziran 1913)

Lenin’in 1913’te Zürih, Cenevre, Lozan ve Bern’de verdiği konferanslar için hazırladığı tezler. Bu tezler kısaca şunlardır:

1) Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı ayrılma hakkı demektir.

2) Ayrılma hakkı olarak Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı Sosyal-Demokrat Programın vazgeçilmez bir maddesidir.

3) Bu her türlü ulusal baskıya karşı olmak demektir.

4) Ayrılma hakkından yana olmak demek, her somutta ayrılmadan yana olmak demek değildir.

5) Sosyal-demokrasi herhangi bir milliyete herhangi bir imtiyazı kökten red eder. Zorunlu devlet diline kesinlikle karşıdır.

6) Sosyal-demokrasi ulusal azınlıkların ulusal haklarının korunması için bir yasa talep etmektedir. (Bu bağlamda bilinmesi gereken, Lenin'in bu yasa talebinin bu yasanın Çarlık Rusya'sında mümkün olduğu hayali temelinde bir talep olmadığı, yasa talebinin, Çarlığın ulusal azınlıklara düşmanlığını somut olarak belgelemek ve bu sorunda Duma kürsüsünden yararlanarak sosyalist propagandayı kitlelere taşımak amacını taşıdığıdır. Nitekim bu dönemde Dumadaki Sosyal-Demokrat fraksiyon böyle bir yasa tasarısını Dumaya sunmuştur.)

7) Sosyal-Demokratlar Ulusal Kültürel Özerklik şiarını red eder.

8) Bütün milliyetlerden işçiler tüm işçi örgütlerinde birleşmelidir.

9) Partinin örgütlenmesinde Sosyal-Demokrasi federasyon ilkesine karşıdır.

10) Milliyetçiliğin gelişmesi, milli sorunla daha yakından ilgilenmeyi gerekli ve zorunlu kılmaktadır. (Türkçesi için bkz. s. 94-104.)

22— S. G. Şaumyan'a Mektup

(6 Aralık 1913)

Lenin bu mektubunda kısaca şu sorunlar üzerinde duruyor:

1) Rusya'da *tek* devlet dilini savunan Şaumyan'a karşı, zorunlu bir devlet dilinin yanlışlığını gerekçelendiriyor.

2) Sadece özyönetimi kabul eden, özerkliği red eden Şaumyan'a karşı Lenin, özerkliği savunuyor. Bu arada federasyona karşı olduğunu da söylüyor. Bu önemli, çünkü daha sonra bilindiği gibi Sovyetler Birliği federasyon biçiminde kuruldu.

3) Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın aynı zaman da "federasyon hakkı, özerklik hakkı"da olduğunu söyleyen Şaumyan'a karşı Lenin, Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın tek yorumunun ayrılma hakkı biçiminde olması gerektiğini savunuyor.

"Federasyon, özerklik" gibi birleşme biçimleri ancak ayrılma hakkının olduğu yerde özgür, eşit ulusların karar vereceği biçimlerdir. Ve bunlar tek taraflı bir 'hak' değil, karşılıklı anlaşma sorunudur.

Lenin şöyle diyor:

"Özerklik hakkı??" Yine yanlış. Biz *bütün parçalar için* ayrılma *hakkından* yanayız. (Ama hepsinin ayrılmasından yana değil!) Özerklik, bu bir demokratik devletin inşası için *bizim* plânımızdır. Ayrılma hiç bir şekilde bizim plânımız değildir. Biz ayrılma için ajitasyon yapmayız. Fakat biz ayrılma *hakkından* yanayız. Kökten gerici büyük Rus milliyetçiliği ulusların birarada yaşama davasına öyle zarar vermiştir ki, bazı durumlarda özgür ayrılık *sonrasındaki* bağ *daha büyük* olacaktır." (s. 117.)

4) "Ulusal program" lafından rahatsız olan Şaumyan'a karşı Lenin "kavramlardan korkmamasını" öneriyor. (*Türkçesi yok.*)

23— "Ulusal Kültürel özerklik" Üzerine

(28 Kasım 1913)

Lenin "ulusal kültürel özerklik" şiarının gerici burjuva özü nü teşhir ediyor. Özellikle okul eğitiminin uluslara göre bölünmesinin yanlışlığını, gericiliğini, saçmalığını ortaya koyuyor. (*Türkçesi için bkz. USUKS, s. 112-117.*)

24— RSDİP'in Ulusal Programı Üzerine

(28 Aralık 1913)

Lenin bu makalede bir kez daha RSDİP'nin ulusal programını oportünist anlayışlara karşı mücadele içinde açıklıyor.

Bunu yaparken, ulusların ayrılma hakkının “merkezi devlet tarafından değil, bizzat o ulusun kendisi, ya o ulus tarafından seçilmiş bir parlamento —ya da bizzat referandum yolu ile— tarafından kullanılacak bir hak olduğunu vurguluyor.

Lenin bu bağtııda demokratik bir seçimin sonucu konusunda şu tavrı takınıyor:

“Bir demokratik oylamada eğer gericiler çoğunluğu kazanırsa, o zaman şu, yalnızca şu mümkündür: Ya gericilerin kararı gerçekleştirilir ve bu kararın gerçekleştirilmesinin zararlı sonuçları yığınları az veya çok hızla gericilere karşı demokrasinin saflarına iter; ya da demokrasi ve gericiler arasındadi çatışma bir iç savaş, ya da başka bir savaşla sonuçlandırılır, ki bunun demokrasi şartlarında da mümkün olduğunu herhalde Somkovski bile duymuş olmak zorundadır.” (s. 128.) (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 126-133.)

25— Bir Kez Daha Okul Eğitiminin Milliyetlere Göre Ayrılması Üzerine

“Sınıf bilinçli işçiler *her türlü* milli baskıya karşı olmakla, *her türlü* ulusal imtiyaza karşı mücadele etmekle sınırlamazlar kendilerini. Onlar her türlü, evet en inceltilmiş milliyetçiliğe karşı da mücadele yürütür, *tüm* milliyetlerden işçilerin yalnızca birliğini değil, aynı zamanda *kaynaşmasını* —gericilige ve her türlü burjuva milliyetçiliğine karşı mücadele için— savunur. Görevimiz ulusları birbirinden ayırmak değil, bütün ulusların işçilerini birbirine kaynaştırmaktır. Bayrağımızda “ulusal kültür” değil, bütün ulusları daha yüksek sosyalist bir birliğe götüren ve sermayenin enternasyonal birliği sonucu daha bugünden hazırlanan “enternasyonal kültür” yazıyor.” (s. 132.) (Türkçesi yok.)

26— Ulusal Sorun Üzerine Eleştirel Notlar (Aralık 1913)

6 Bölümden oluşan, legal Bolşevik dergi Prosveşçenye’de üç bölüm halinde yayınlanan bu makalesinde Lenin bir kez da-

ha RSDİP'nin ulusal programını, yanlış görüşlerle mücadele içinde açmılıyor. Bölümlenme ve bölümlerde savunulan tezler şöyle:

1) Liberal demokratlar ve ulusal sorun

Liberaller ulusal sorunda ikiyüzlü bir siyaset izlerler. Sonuçta tavırları aşırı gerici milliyetçilerin tavrı ile birleşir. Bunlar bir yandan "yapay" Ruslaştırmaya karşı çıktıklarını söyler, ama diğer yandan, "zorunlu devlet dilini" savunurlar.

Buna karşı işçi sınıfının programı berraktır: Her türlü ayrıcalığı karşı, ayrılık hakkında kayıtsız koşulsuz yana ve işçilerin tüm sınıf örgütlerinde birliğinden yana.

2—"Ulusal Kültür"

Burjuva milliyetçiliği ile proleter enternasyonalizmi uzlaşmaz bir zıtlıktır.

Burjuvazinin hakim olduğu şartlarda, ulusal kültür hakim burjuva kültüründen başka bir şey değildir.

Her ulusal kültür içinde iki kültür çatışır. Biz ulusal kültüre karşı, uluslararası kültürden yanayız.

3— Ulusal asimilasyon umacısı

Yükselen kapitalizmin ulus bağıntısında iki evrensel eğilimi vardır:

a) Uluslaştırma, ulusal uyanışa yol açma;

b) Ulusal sınırları aşma, ulusal içe kapanıklığı dağıtma.

Bu ikincisinde sosyalistler açısından korkulacak bir şey yoktur. Buna ulusal asimilasyona karşı çıkma adına karşı çıkma, küçük burjuvazinin tavrıdır.

4— "Ulusal Kültürel Özerklik"

Bu şiar sonuna kadar geliştirilmiş, iyice inceltilmiş burjuva milliyetçiliğinin şiarıdır.

Okul eğitiminin ulusallaştırılması saçmadır ve gericidir.

5— Ulusların eşitliği ve ulusal azınlıkların hakları

Eşitlik, eşit hakların pratikte hangi biçimlere bürüneceği sorunu, programın sorunu değildir. Programda genel ilkeler konu-

lur, detaya girilmez. Bu bağlamda: Ayrılma hakkı, tam hak eşitliği ... genel ilkelerdir.

6— Merkezileştirme ve Özerklik

“Marksistler *aynı olan şartlar altında* sürekli olarak daha büyük devletten yanadır.

...

Değişik uluslar bir birlik devleti oluşturdukları sürece ve ölçüde Marksistler hiç bir şart altında federatif ilkeyi veya desentralizasyonu propaganda etmezler. Merkezileşmiş büyük devlet ortaçağın parçalanmışlığından, geleceğin bütün dünyanın sosyalist birliğine giden yolda muazzam tarihi bir ileri adımdır. Sosyalizme giden yolda, bu biçimde bir devletin *üzerinden gitme dışında (ki bu kapitalizmle ayrılmazdır)* bir yol yoktur.

Ama biz merkezileştirme savununun, savunduğumuzun kesinlikle yalnızca *demokratik* merkezileştirme olduğunun unutulması affedilmez bir hata olurdu. Bu bağlamda genel olarak küçük burjuvazi ve özel olarak milliyetçi küçük burjuvazi (onlar içinde ölmüş olan Drogamanov) sorunu öyle içinden çıkılmaz hale getirdiler ki, çözmek için bir sürü zaman harcanmak zorunda kalınıyor.

Demokratik merkezileştirme, kendilerine özgü ekonomik ve yaşama şartlarına sahip, nüfusu kendine özgü ulusal özelliklere sahip olmaları ile belirlenen bölgelerin bölgesel özerklikle özyönetimini dışalamaz, tam tersine zorunlu olarak hem *birini ve hem de ötekini* gerektirir.” (age. s. 167.)

(Türkçe’si için bkz. V. İ. Lenin, *Ulusların Kaderini Tayin Hakkı*, Sol Yayınları, Nisan 1979, bundan sonra *UKTH* diyeceğiz, s. 15-52.)

27— Zorunlu Bir Devlet Dili Gerekli midir?

(18 Ocak 1914)

“Liberaller gericiilerden *ilkokulda* ana dilde eğitim hakkını kabul ettikleri noktada ayrılıyorlar. Fakat onlar gericiilerle zorunlu bir devlet dili olması gerektiği konusunda bütünüyle hem fikir.” (s. 174.)

(Bizde henüz burjuvazinin belirli kesimleri daha yeni yeni Türkiye’de ulusal sorunun varlığını dil ucu ile kabul etmeye başladığından “ulusal kültürel özerklik” vb. Çözümler, “ana dilde eğitim hakkı” vb. talepler üzerine somut olarak tartışılmıyor. Kuşkusuz önümüzdeki dönemde bu tartışmalar da gündeme gelecektir. O zaman “zorunlu devlet dili gerekli” mi sorusuna verilecek cevaplar, doğru ile yanışı bu noktada ayıran turnosol kağıdı görevini görebilir.) (Türkçesi yok.)

28— Avusturya ve Rusya’da Ulusal Programın Tarihi Üzerine (5 Şubat 1914)

Lenin “ulusal kültürel özerklik” sloganının tarihi gelişimini ortaya koyuyor. (Türkçesi yok.)

29— İnes Armand’a (19 Mart 1914)

Lenin Marksizm adına Ukraynalı işçilerin özel örgütlenmesini savunan, işçilerin örgütlerinin milliyetlere göre bölünmesini savunan Yurkeviç’in görüşlerine karşı yazdığı bir polemik yazısını, mümkünse *Ukraynalı bir Sosyal Demokrat* adına yayımlatması için İnes Armand’a gönderiyor. (Türkçesi için bz. USUKS 153-155)

30— Ulusal Hak Eşitliği Hakkında Yasa tasarısı (28 Mart 1914)

Lenin’in Rusya Sosyal Demokrat İşçi Fraksiyonu adına Duma’ya sunulması için hazırladığı ve legal Bolşevik basında yayınlanan yasa tasarısının metni şöyle:

“1) Rusya’da ikâmet eden bütün milliyetlerden vatandaşlar yasa önünde eşittir.

2) Hangi cinsiyetten ve hangi dini inançtan olursa olsun Rusya’nın hiç bir vatandaşının siyasi ve diğer hakları, kökeni ve milleti dolayısı ile hiç bir sınırlamaya tabi tutulamaz.

3) Yahudilerin sosyal ve devletsel yaşama katılmalarını sınırlandıran tüm yasalar, kararnameler, yasa ekleri vb. vb. kaldırılmıştır. IX. Bendin "**Kendileri için özel hükümlerin olmadığı şartlarda** Yahudiler için yasalar geçerlidir" tespitini içeren 767. maddesi kaldırılmıştır.

Yahudiler için getirilmiş olan ikâmet, taşınma, eğitim hakkı, kamu işletmelerinde çalışma hakkı, askerlik, seçim hakkı, kentte ve kırdta taşınamaz mülk edinme hakkı ile ilgili tüm sınırlamalar kaldırılmıştır. Belli meslekleri kullanma konusunda Yahudilere getirilen tüm kısıtlamalar kaldırılmıştır.

4) Bu yasaya kaldırılmış olan tüm yasa, kararname, geçici emirname vb.nin tam listesi eklenmiştir."

(Bu yasa tasarısı, ve buna dayanılarak yürütülen ajitasyon ve propaganda, Bolşeviklerin ulusal hakları somutta nasıl savunduklarını göstermesi bakımından olduğu kadar, onların reform taleplerini somutta nasıl savunduklarını, legal ve illegal çalışmayı nasıl birleştirdiklerini gösteren güzel bir örnektir de.)
(Türkçesi için bkz. USUSK, s. 162-164.)

31— Ulusal Politika Sorunu Üzerine

(19 Nisan 1914)

Söz konusu yazı, Lenin'in Bolşevik bir milletvekilinin Duma'da konuşması için hazırladığı bir yazıdır. Ama Duma sol milletvekilleri 5 Mayıs 1914'te Duma'dan çıkartıldığından bu konuşma yapılamamıştır. Hükümetin şoven ulusal politikası teşhir edilmekte ve Sosyal-Demokrasi'nin çözümü savunulmaktadır. (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 165-175.)

32— Ulusal Hak Eşitliği

(16 Nisan 1914)

İşçilere seslenen, "ulusal hak eşitliği üzerine yasa tasarısı"nı tanıtan bir makale.

"Rus işçileri günlük ekmek ve var oluş mücadelesinin endişesi ve ateşi içinde ulusal baskıyı unutamaz ve unutmamalıdır.

Bu baskının boyunduruğu altında Rusya’da milyonlarca “yabancı kökenli” ezilmektedir. Hakim ulus olan Büyük Ruslar imparatorluğun tüm nüfusunun hemen hemen % 45’ini oluşturuyor. 100 vatandaştan, 50’den fazlası bu “yabancı kökenli”ler içindedir ...

İşçi sınıfına *ayrılık değil birlik gereklidir*. İşçi sınıfı açısından işçi sınıfı düşmanlarının aydınlanmamış kitleler içine taşıdığı barbarca ön yargılardan daha kötü bir düşman yoktur. “Yabancı kökenli”lerin ezilmesi iki uçlu bir değnektir. Bir ucu “yabancı kökenlileri” döverken, diğer ucu Rus halkını döver.” (s. 197.) (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 176.)

33— Ulusların Hak Eşitliği ve Ulusal Azınlıkların Haklarının Savunulması Üzerine Yasa Tasarısı (19 Mayıs 1914)

Lenin tarafından hazırlanan bu yasa tasarısında (ki RSD İşçi Fraksiyonu’nun Dumadan çıkarılması sonucu Dumaya sunulamamıştır.

1) Tüm idari bölünmenin “ulusal ve ekonomik özgünlüklere göre yeniden belirlenmesi”

2) Bu belirlemenin ilgili alandaki halk tarafından doğrudan, eşit, gizli oy temelinde yapılan seçimlerle kurulacak bir komisyonca olması

3) Yeni sınırların kesinleştirilmesinin devletin merkezi parlamentosuna (demokratik devletin!) ait olması

4) Yerel öz yönetimlerin genel, doğrudan, gizli oy temelinde yapılacak seçimlerle tespiti

5) Yerel öz yönetimlerin ve özerk yerel parlamentoların yetkilerinin devletin merkezi parlamentosu tarafından tespit edileceği

6) Bütün ulusların tam hak eşitliğine sahip olması

7) Devlet ve toplumsal ilişkilerde hangi dilin resmi dil olarak kullanılacağına her özerk alanın ve özyönetimin kendisinin

karar vermesi. Ama var olan her azınlığın kendi dilinde eğitiminin garanti altına alınması

8) Eğitim bütçesinin her yerel yönetimin kendisi tarafından belirlenmesi

9) Ulusal yapılanmaları ile karışık olan bölgelerde okul işlerinden sorumlu olan temsilcilerin sayısının en az 2 olması (Her ulusal azınlığın mutlaka temsil edilmesi)

10) Sayısı ne kadar küçük olursa olsun her ulusal grubun eğitim alanında kendi temsilcisini genel eğitim konseyine gönderme hakkına sahip olması

11) Eğitim için ayrılan bütçenin dağıtımında, ulusal gruplara düşen oranların hiç bir zaman söz konusu ulusal grubun nüfus içindeki oranında az olamayacağı

12) Anadilinin ne olduğuna bağlı olarak yapılacak nüfus sayımlarının merkezi devlet bazında en geç on yılda bir, ulusal bölgelerde en geç beş yılda bir yapılması

13) Eşitliğe aykırı her tavır ve davranışın yasaya aykırı olduğu öngörülmektedir. Bu karar tasarısı hakkında Şaumyan'a yazdığı bir mektupta Lenin, bu karar tasarısına özellikle "ulusal kültürel özerklik" bağlamında, onların programına somut alternatifin nasıl düşünüldüğünü göstermesi açısından önem verdiğini açıklamaktadır. (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 179-184.)

34— İşçilerin İnceltilmiş Milliyetçilik Aracılığı ile Demoralize Edilmesi

(10 Mayıs 1914)

"Sınıf bilinçli işçiler —milliyetçi burjuvazinin her türünün tersine— yalnızca milletlerin ve *dillerin* en tam, tutarlı, sonuna kadar ilerletilmiş *hak eşitliğini* değil, aynı zamanda çeşitli milletlerden işçilerin her türden *yekpare* proleter örgütler içinde *kaynaştırılmasını* savunur."(s. 205.) (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 185-188.)

35— Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı Üzerine
(Prosvęşcenye’de Nisan-Haziran 1914 arasında bölüm bölüm yayınlanmıştır.)

Lenin bu temel makalesinde RSDİP Programı’nın 9. maddesine yönelen oportünist saldırıları geri çevirmektedir.

Tek tek bölümler ve bunlarda üzerinde durmak istediğimiz noktalar şöyle:

1— Ulusların Kendi Kaderini Tayini nedir?

Ulusların kendi kaderini tayini... ulusun yabancı ulusal topluluktan ayrılması, kendi ulusal devletini kurmasıdır. (s. 210.)

Ulusal devlet kapitalizmde “norm”dur. (210)

Siyasi bağımsızlık ile ekonomik bağımsızlık bir ve aynı şey değildir ve birbirine karıştırılmamalıdır. Rosa Lüksemburg bu yanlış yapıyor. (213.)

2— Sorunun tarihi, somut konuluşu

Ulusal sorunun çözümünde iki tarihi dönem ayrılmak zorundadır.

1) Kapitalizmin yükseliş dönemi, 2) kapitalizmin çöküşü dönemi.

“Kapitalizm öncesi üretim biçimlerinin ağırlıkta olduğu bir ülkede, ileri bölgelerin ayrılması, ekonomik vd. gelişme açısından doğru olurdu.” (218)

3— Rusya’da ulusal sorunun somut özellikleri ve onun burjuva demokratik dönüştürülmesi. Bu noktada Lenin, Rosa Lüksemburg’un Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı’nın “içi boş genel laf olduğu”, “modern sosyalist partilerin hiçbirinin programında yer almadığı” eleştirilerine karşı, özellikle ulusal sorunun devrim aşamaları bağlamında oynadığı rol konusunda önemli tespitler yapmaktadır.

Lenin programdaki maddenin “*burjuva-demokratik ulusal hareketlerle bağıntılı*” olduğunu Rosa Lüksemburg’un kavramadığını söylemektedir. (s. 219) Şöyle diyor Lenin:

“Rosa Lüksemburg burada esas olanı gözden kaçırmıştır: Çoktan tamamlanmış burjuva demokratik dönüşümlere sahip ülkelerle, tamamlanmamış burjuva demokratik dönüşümlere sahip ülkeler arasındaki farkı.

Bu farkta sorunun püf noktası yatmaktadır...

Önce temel soruyu soralım: Burjuva demokratik devrim tamamlanmış mıdır?

Avusturya’da burjuva demokratik devrim 1848’de başlamış, 1867’de sonuçlanmıştır. O zamandan bu yana geçen hemen hemen yarım yüzyıldır oturmuş bir burjuva anayasası vardır, ve onun temelinde legal işçi partisi faaliyet göstermektedir.

Bu yüzden Avusturya’nın iç gelişme şartlarında (Yani genelde Avusturya’da, özelde de onun değişik uluslarında kapitalizmin gelişmesi bakımından) ek görüntüsü bağımsız ulusal devletlerin ortaya çıkması olabilecek sıçramalara yol açacak faktörler yoktur.” (s. 220-222.)

Bu bağlamda açıkça görülmektedir ki, “ayrı bağımsız devletleri ortaya çıkaracak patlamaların faktörleri”, burjuva demokratik devrimlerini tamamlamış ülkelerde söz konusu değildir. Ulusal sorun bu anlamda burjuva demokratik devriminin (bugün demokratik halk devriminin) çözmesi görev olan bir sorundur. Bu bağlamdaki devrim görevleri, devrim aşamasının belirlenmesinde tek belirleyici faktör olmasa da, çok önemli bir faktördür.

4— Ulusal Sorunda “Pratikçilik”

Burada Lenin Rosa Lüksemburg’un Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı şiarının “uygulanamaz” olduğu, “pratik” olmadığı eleştirisi ile hesaplaşmaktadır. Rosa Lüksemburg hakkın savunulmasının hiç pratik olmadığını, pratik olmak için ayrılmaya evet ya da hayır diye cevap vermek gerektiğini savunuyor. Lenin’in buna cevabı şöyledir:

“Burjuvazi her zaman kendi ulusal taleplerini ön plâna çıkartır. O bunları kayıtsız koşulsuz ileri sürer. Proletarya için bunlar sınıf mücadelesinin çıkarlarına tabidir. Teorik olarak bir ulusun ayrılığının mı yoksa bir başka ulusun yanında hak eşitliğine sahip konumunun mu burjuva demokratik devrimi kapayacağı önceden kesin söylenemez. Her iki halde de proletarya için kendi sınıfının geliştirilmesini garantiye almak önemlidir. Burjuvazi için ise önemli olan, ortak ulusal görevleri öne çıkararak, bu gelişmeyi yavaşlatmaktır. Bu yüzden proletarya kendini deyim yerinde ise olumsuz talep olan Ulusların Kendi Kaderini Tayin *hakkını* savunmakla sınırlar, bunu yaparken hiç bir ulusa bir başka ulusun aleyhine herhangi bir şey verme yükümlülüğü duymaz, böyle bir garanti vermez.”

Burada söylenenler, tabii ki, “proletaryanın sınıf mücadelesini olumlu olarak etkileyecek” bir ayrılığı somut olarak savunma ile çelişen şeyler değildir. Lenin’in karşı çıktığı, programda Ulusların Kendi Kaderini Tayin *hakkı yerine, ayrılığın ya da var olan birliğin savunulması biçimindeki görünürde ‘pratik’ olan taleptir.*

Bu bağlamda çok uluslu bir devlette ikili görevi yanlış kavramalara (bütün uluslar için hiç bir ortak esas görev tespit etme biçiminde kavramalara) karşı Lenin’in şu tespiti de önemlidir:

“Pratikçilik’i yakalama çabası içinde Rosa Lüksemburg, GEREK BÜYÜK RUS PROLETARYASININ, GEREKSE DİĞER MİLLİYETLERDEN PROLETARYANIN EN ÖNEMLİ GÖREVİNİ ATLAMIŞTIR: Tüm ulusal devletsel ayrıcalıklara karşı tüm ulusların kendi ulusal devletlerini kurması hakkı, eşit hak için günlük ajitasyon ve propaganda.” (s. 230.)

5— Ulusal Sorunda Liberal Burjuvazi ve Sosyalist Oportünistler

Burada ilk dikkat çeken şey, kuşkusuz ‘sosyalist oportünist’ tanımlamasıdır. Bilindiği gibi geçmişte biz ‘devrimci oportünist’ olur mu, böyle demek doğru mudur konusunda epey tar-

tışma yürütmüştük. Bizim devrimci oportünit dememize, bunun Marksist-Leninist olmadığı biçimde karşı çıkanlar olmuştu.

Lenin burada “sosyalist oportünist” adlandırmasını sosyalizmi savunma adına ortaya çıkan oportünistleri belirtmek için kullanıyor. Aynı bizim ‘devrimci oportünist’ler için kullandığımız gibi!

Bu noktadaki tartışmada Lenin yönetsel olarak oportünistlerin görüşleri ile hakim sınıfların görüşlerini karşılaştırıyor ve aradaki bağı gösteriyor.

Kavramlar açısından Lenin’in **Rus** kavramını yer yer ‘Rusya’daki tüm milliyetler’ için kullandığına bir örnek bu bölümde vardır. Şöyle diyor Lenin:

“Söz konusu olan Rus Marksistlerinin, yani Rusya’nın tüm milliyetlerden Marksistlerin programıdır.” (s. 232.)

Burdan çıkarılacak sonuç odur ki, **sorunun esası** şu veya bu kavramın kullanılıp kullanılmamasından çok, bunların hangi içerikle kullanıldığıdır. Açıktır ki, bu meseleyi en iyi, en doğru biçimde açıklayan kavramı kullanmaya çaba sarfedilmelidir. Ama oportünizmi şu veya bu kavramda arayıp, bulma boş çabasına girilmemelidir.

6— Norveç’in İsveç’ten Ayrılması

Bu bölümde yine Rosa Lüksemburg’un Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı’nın ‘olmazlığı’ tezine karşı, 20. yy’ın başında gerçekleşen somut bir örnek veriliyor.

7) Enternasyonal’in 1896 Londra Kongresi Kararı

Lenin 1896 Londra Kongresi kararından alıntılarla, uluslararası proletaryanın:

• UKKTH’nın tanınmasından ve

• İşçilere sosyalizm için mücadele çağrısı yapmaktan yana olduğunu ortaya koyuyor.

8— Ütopyacı Karl Marx ve Pratikçi Rosa Lüksemburg

Bu bölümde Marx’ın ulusal sorundaki genel tavrı ve İrlanda sorundaki somut tavrı belgeleniyor. Derleme incelenirken üzerinde duruldu.

9— 1903 Programı ve Onun Tasfiyecileri

Bu bölümde RSDİP'in İkinci Kongresi'nde kabul edilen programdaki ulusal sorunla ilgili maddeye karşı yürütülen oportunist mücadele belgeleniyor.

10— Sonuç

Ulusların tam hak eşitliği, ulusların kendi kaderini tayin (ayrılma) hakkı, tüm uluslardan işçilerin kaynaşması ... Sosyal-Demokrasi'nin ulusal programı budur. (*Türkçesi, UKTH, s. 53-123.*)

36— Oksen Lola'nın "Ukraynalı İşçilere Çağrısı" Hakkında Yazı Kurulu'nun Notu

(29 Haziran 1914)

Söz konusu kısa not, Ukraynalı bir Komünist olan Oksen Lola'nın "Milliyeti ne olursa olsun Ukraynalı tüm işçilerin ortak gazetesi"ni çıkarma yönündeki çağrısının İşçi Gerçeği (Trudovaya Pravda) gazetesinde yayınlanırken yapılan bir ön açıklama niteliğindedir. Çağrının enternasyonalist özü selamlanmaktadır. (*Türkçesi yok.*)

37— Büyük Rusların Ulusal Gururu Üzerine

(12 Aralık 1914)

Marksizm adına milliyetçi görüşleri savunanların çokça atıfta bulunduğu bir makaledir. Lenin burada ulusal nihilizme karşı, "ulusal gurur duygusunun sınıf bilinçli Büyük Rus proleterlere de yabancı olmadığını" (s. 282) savunmakta ve bunun içini, Rus proletaryasının geçmişte ilerici ve devrimci olan şeylerle gurur duyduğu biçiminde doldurmaktadır.

Bundan çıkardığı sonuç şudur: "Biz ulusal gurur duyguları ile doluyuz, bu yüzden de kölece geçmişimizden ve kölece bugünümüzden o ölçüde nefret ediyoruz." (285) Lenin'in makalesinde esas darbe kesinlikle büyük Rus şovenizmine yönelmekte, Rus adına diğer ulusların ezilmesine karşı yönelmektedir.

“Halklar hapishanesi” kavramı da bu makalede yer almaktadır. Bu yüzden bu makalenin milliyetçiliği savunanlar tarafından (Mesela Doğu Perinçek gibileri) kullanılmaya çalışılması, büyük bir yüzüzlüktür.(Doğu Perinçek gibileri bu makaleyi, örneğin Mustafa Kemal'e, onun önderliğindeki “Kurtuluş Savaşı”na komünizm adına sahip çıkmaya vb., Kemalizmi savunmaya dayanak olarak kullanmaya çalışmıştır.) (Türkçesi için bkz. UKTH, s. 124-129.)

38— Barış Sorunu

(Temmuz-Ağustos 1915)

Emperyalist bir savaşta barış bağlamında tüm uluslardan proletaryanın ortak çıkış noktası “Ulusların Kendi Kaderini Teyin Hakkı”nın tanınması ve her türlü ‘ilhak’ın reddi” olmak zorundadır. (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 222-228.)

39— İtalya’da Emperyalizm ve Sosyalizm’den (not)

(1915)

İtalya’nın Trablus’u sömürgeleştirmesini savunan ‘sosyalist’ lere karşı polemik. (Türkçesi yok.)

40— Bazı Tezler —Yazı Kurulu Adına—

(13 Ekim 1915)

Sosyal Demokrat’ın 47. sayısında RSDİP(B) Petersburg komitesinin faaliyetleri üzerine bir dizi malzeme yayınlanır. Bu malzemenin yayınlandığı sayıda, Yazı Kurulu kendi görüşlerini tezler halinde açıklayan bir ön yazı niteliğinde ‘bazı tezler’i de birlikte yayınlar.

Bu tezlerin sekizincisinde Trudovikler, Sosyal Devrimciler, Naşa Zarya grubu, Çaydze fraksiyonu, Örgütlenme Komitesi ve bay Plehanov vb. “küçük burjuvazinin andaki sözcüleri” olarak adlandırılır. Küçük burjuvazinin andaki tavrı “devrimci şovenizm” olarak nitelenir. (s. 300.) (Türkçesi yok.)

**41— Devrimci Proletarya ve Ulusların Kendi Kaderini
Tayin Hakkı**
(16 Ekim 1915)

Derleme ile ilgili notlarda üzerinde duruldu. (*Türkçesi için
bkz. USUKS, s. 229-238.*)

**42— Sosyalist Devrim ve Ulusların Kendi Kaderini
Tayin Hakkı (Tezler)**
(Nisan 1916'da yayımlandı)

Daha önce çeşitli yazılarda ortaya konan görüşler tezler halinde yineleniyor. 6. madde devrim tipleri açısından önemli. Bu madde şöyle:

“Ulusların Kendi Kaderini Tayini bağlamında üç tip ülke:

Bu bağlamda üç tip ülke ayrılmak zorundadır:

1. Batı Avrupa'nın ileri kapitalist ülkeleri ve ABD. Burjuva-ilerici ulusal hareket çoktan bitmiştir. Bu “büyük” ulusların her biri kendi ülkesinde ve sömürgelerde yabancı ulusları ezmektedir. Bu ülkelerde ezen ulusun proletaryasının görevleri, İngiltere'de 19. yy'daki İrlanda bağlamındaki görevler gibidir.

2. Doğu Avrupa: Avusturya, Balkanlar ve özellikle de Rusya. Burda 20. yy burjuva demokratik ulusal hareketleri ve ulusal mücadeleyi özellikle geliştirmiş ve sertleştirmiştir. Bu ülkelerin proletaryası Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nı savunmaksızın ne burjuva demokratik dönüşümleri tamamlayabilir, ne de diğer ülkelerde sosyalist devrimlere destek verebilir. Burada ezen ulusun ve ezilen ulusun proletaryasının sınıf mücadelesinin kaynaştırılması görevi çok zorunlu ve önemli bir görevdir.

3. Çin, İran, Türkiye gibi yarı-sömürgeler ve toplam nüfusu 1 milyara yakın tüm sömürgeler. Burjuva demokratik hareketler burda yer yer henüz başlangıç aşamasındadır, yer yer daha tamamlanmasına çok zaman vardır. Sosyalistler yalnızca sömürge-

lerin derhal, kayıtsız koşulsuz ve tazminatsız kurtuluşlarını talep etmekle yetinmemeli —ki bu siyasi anlamda Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın tanınmasından başka bir şey değildir—, bunun ötesinde bu ülkelerin burjuva demokratik ulusal hareketi içindeki en devrimci unsurları kararlılıkla desteklemeli ve onların isyanlarının ve evet ezen emperyalist devletlere *karşı*, devrimci savaşlarının yanında yer almalıdır.” (s. 321.) (*Türkçesi.. UKTH, s. 140-155.*)

43— Kapitalizmin En Yüksek Aşaması Olarak Emperyalizm'den

(1916 Ocak-Haziran arasında yazıldı, ilk defa 1917 Nisan'ında yayınlandı)

Emperyalizm kitabının “Dünyanın Büyük Güçler Arasında Paylaşılması” başlıklı VI., ve “Emperyalizmin Eleştirisi” başlıklı IX. Bölümleri.

“Kapitalist emperyalizm çağının sömürge siyasetinden söz edildiğinde, şuna dikkat çekilmelidir: Finans kapital ve ona tekbül eden ve dünyanın ekonomik ve siyasi paylaşımı için büyük güçlerin mücadelesi anlamına gelen enternasyonal siyaset, devletsel bağımlılığın bir dizi *geçiş biçimlerini* yaratır. Bu çağ için tipik olan yalnızca iki esas ülke tipi —sömürge sahibi ülkeler, sömürge ülkeler— değil, siyasi olarak şekilsel bağımsız olan ve fakat gerçekte mali ve diplomatik bağımlılık ağı içinde olan en çeşitli biçimlerde bağımlı ülkelerdir. Bu biçimlerin birine, yarı-sömürgelelere daha önce dikkat çektik. Bir başka biçim için mükemmel bir örnek Arjantin'dir.”

...“Londra'ya mali bakımdan öylesine bağlıdır ki, Arjantin nerde ise İngiliz ticaret kolonisi olarak adlandırılabilir.”(s. 338.)

Lenin, bu yapıtta net olarak, emperyalizm var olduğu süreçte ulusal baskı ve ulusal düşmanlık siyasetinin de var olacağını, emperyalist ekonominin bunu gerektirdiğini ortaya koyuyor. (*Türkçesi için bkz. Emperyalizm, V. İ. Lenin, Sol Yayınları.*)

44— Junius Broşürü Üzerine (Ekim 1916)

Junius broşürü Rosa Lüksemburg'un hapiste yazdığı bir broşürdür. Emperyalist savaşa karşı tavrı ile bu broşür Lenin'in selamladığı bir broşürdür. Broşürde buna rağmen ulusal sorunda Polonyalı ve Alman 'sol'ların bilinen hataları tekrarlanmaktadır. Lenin bu hataları göstermektedir.

Bunlardan biri "Emperyalizm çağında... ulusal savaşların olamayacağı" tezidir. Lenin bu bağlamda bu tezin yanlış olduğunu söylemekte ve emperyalizm çağında da ulusal savaşların savaşların üç durumda mümkün olduğunu savunmaktadır:

a) Emperyalist bir savaş zıddına dönüşebilir, emperyalist savaş olarak başlayan savaşta süreç süreç içinde ulusal bir savaş ortaya çıkabilir.

b) Sömürge, bağımlı ülkelerde emperyalizm çağında ulusal savaş olanaksız değil, tam tersine kuraldır.

c) Bizzat Avrupa'nın göbeğinde de belirli şartlarda ulusal savaş teorik olarak bütün zamanlar için dıştalanamaz. (*Bkz. s. 360-362.*) (*Türkçesi için bkz. USUKS, s. 260-267.*)

45— Kendi Kaderini Tayin Üzerine Tartışmanın Sonuçlar (Temmuz 1916)

Bu makale daha önce notlarını koyduğumuz derlemede çokça atıfta bulunulan bir makaledir. Orda üzerinde durulmayan bazı alıntılar ve görüşler üzerinde durmak istiyoruz:

Makalenin 6. bölümü "Bu sorunda sömürgelerle Avrupa karşı karşıya konabilir mi?" başlığını taşımaktadır. Söz konusu bölümde doğu ülkeleri için Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı savunulurken, batıdakiler için (mesela Polonya, Finlandiya, Ukrayna, İrlanda vb.) bunun red edilmesi tutarsızlığı teşhir edilmekte ve "gerçekleştirilemezlik" gerekçesi üzerinde durulmaktadır. Lenin bu bağlamda diğer şeylerin yanında şunları da söylemektedir.

“Gerek askeri açıdan, gerekse yayılma açısından sömürgelerin ayrılması kural olarak sosyalizmle birlikte gerçekleştirilebilecektir. Kapitalizm şartlarında ise bu ya kural dışı olarak, ya da gerek sömürge gerekse metropollerde bir dizi isyan ve devrimlerle gerçekleştirilebilecektir.”(s. 395.)

“Sosyalizm, diyor Polonyalı yoldaşlar, (I, 3) ‘sömürgelerin gelişmemiş halklarına, onlara hükmetmeksizin çıkarıcı olmayan bir kültürel yardım sağlamayı bilecektir.’ Çok doğru. Ama büyük bir ulusun, büyük bir devletin, sosyalizme geçişi gerçekleştirince, Avrupa’nın ezilen bir küçük ulusunu, ‘çıkarıcı olmayan kültürel yardım’ aracılığı ile kendisine doğru çekmeyi başaramayacağını *hangi hakla düşünebiliriz? Polonyalı Sosyal Demokratların sömürgelere ‘tanıdıkları’ ayrılma özgürlüğüdür ki, Avrupa’nın ezilen, küçük fakat kültürlü ve siyasal bakımdan titiz uluslarını, büyük sosyalist devletlerle birleşmeye itecektir. Çünkü sosyalist düzende büyük devlet teriminin anlamı, günde şu kadar daha çok ücret, şu kadar daha az iş zamanı olacaktır. Burjuvazinin boyunduruğundan kurtulan emekçi yığınlar o ‘kültürel yardım’ı alabilmek için, gelişmiş büyük sosyalist uluslarla birleşmeye ve kaynaşmaya doğru olanca güçleriyle meyledeceklerdir; yeter ki, dünyanın ezenleri, uzun zaman ezilmiş olan bir ulusun gururu ile ilgili olarak taşımakta olduğu yüksek derecede gelişmiş demokratik duyguyu yaralamasın; yeter ki, ezilen ulusa kendi devletini kurmak da dahil bütün alanlarda eşitlik sağlansın. Kapitalizm şartlarında bu yönde bir deneme savaş demektir, soyutlama, kendi içine kapanma, imtiyazlı küçük ulusların (Hollanda, İsviçre) dar görüş açılı bencilliği demektir. Sosyalizmde ise emekçi yığınların kendileri yukarıda belirtilen salt iktisadi dürtüler nedeni ile bile, kendi içlerine kapanmayı hiç bir yerde istemeyeceklerdir; ve siyasal biçimlerin çeşitliliği, ayrılma özgürlüğü, devletin kuruluşu alanında edinilen deneyimler — bütün bunlar, genel olarak devletin sönüp gitmesinden önce, zengin bir kültür hayatının temeli ve ulusların gittikçe artan bir hızla birbirine özgürce yaklaşmasının ve kaynaşmasının güvencesi olacaktır.” (s. 396/397.) (Türkçesi için bkz. UKTH, s. 178-179.)*

Bunu izleyen “*Marksizm mi yoksa Prudonizm mi*” başlıklı 7. bölümde Lenin 1848/1849’da Marks ve Engels’in tavrını inceledikten sonra şunları söylemektedir:

“Eğer Marksizme sadık kalmak istiyorsak, somut olarak incelememiz gereken bu somut örnek bize neyi öğretmektedir? Yalnızca şunları: 1) Avrupa’nın en büyük ve bazı büyük halklarının kurtuluşunun çıkarları, küçük ulusların kurtuluş hareketinin çıkarlarından üstündür. 2) Demokrasi talebi Avrupa ölçeğinde —şimdi dünya ölçeğinde demek gereklidir— ele alınmalıdır, yatlılmış olarak değil.” (s. 398.)

Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı talebini *mutlak bir talep* olarak gören çevreler için “büyük uluslar”, “küçük uluslar”, birincilerin kurtuluş çıkarlarının ikincilerinkine göre üstün olduğu gibi tezler kabul edilemez yanlış tezlerdir. Mutlak eşitlikçi küçük burjuvalar için Lenin’in burda söyledikleri kızıl çuhadır. Fakat Marks-Engels-Lenin-Stalin soruna “mutlak eşitlik” vb. gibi kategorilerle değil, *devrimin genel çıkarları* kategorisi ile yaklaşıyorlar. Öyle yaklaşıldığında açıktık ki, büyük bir ülkede (ulusta) devrimin zaferi, dünya devrimi açısından, küçük bir ülkede (ulusta) devrimin zaferinden daha üstün ve önemlidir. Öyle yaklaşıldığı için Lenin şöyle demektedir:

“Demokrasinin tek tek talepleri, onların arasında biri olarak Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı, mutlak değil, *genel demokratik* —şimdi: *genel sosyalist*— *dünya* hareketinin parçacılarıdır. Belirli somut durumlarda parçanın bütünle çelişmesi mümkündür. O zaman parça atılmak zorundadır” (s. 399) demektedir. Devamen “Bir ülkede cumhuriyetçi hareketin başka ülkelerin bankerleri, kralcıları, dincilerinin entrikalarının bir aracı olması mümkündür. O zaman biz bu somut hareketi destekleyemeyiz. Ama bunu yapamayız diye, cumhuriyet talebini uluslararası Sosyal-Demokrasi’nin programından silmek gülünç olurdu” (s. 399) demektedir.

Yazıda bizim tartışmalarımız açısından önemli bazı değerlendirmeler de İrlanda bağlamında yapılmaktadır. 1916’da İr-

landa'daki ulusal ayaklanmayı "darbe" olarak nitelendirenlere karşı Lenin şunları söylemektedir:

"Kelimenin bilimsel anlamı ile 'darbe'den, bir ayaklanma dememesi yalnızca bir komplocular ya da ne yaptığını bilmeyen çılğınlar çevresi tarafından yapılıyor ve yığınlar içinde hiç bir sempati uyandırmıyorsa söz edilebilir. İrlanda ulusal hareketi, yüzyıllarca gerilere gitmektedir ve değişik evreler ve sınıf çıkarlarının değişik kombinasyonlarını yaşamıştır. Bu hareket diğer şeylerin yanında büyük kitleler tarafından gönderilen delegelerle Amerika'da toplanan İrlanda Milli Kongresi'nde, bu Kongre'nin İrlanda'nın bağımsızlığını talep eden kararında ifadesini bulmuştur. İrlanda ulusal kurtuluş hareketi uzun süreli kitle ajitasyonu, yürüyüşler, gazete yasaklamaları vb. ertesinde şehir küçük burjuvazisinin bir bölümünün ve *işçilerin bir bölümünün* sokak savaşında ifadesini bulmuştur vs. *Böylesi* bir ayaklanmayı darbe diye adlandıran ya en aşırı bir gerici ya da iflah olmaz ve sosyal devrimi canlı bir görünüşü olarak düşünemeyen bir doktrinerdir." (s. 145-416.)

Burada yapılan tespitler İrlanda ayaklanmasının somut olarak oldukça geniş kitleleri içine çektiğini göstermektedir. Kürdistan bağlamında henüz durum böyle değildir. Buna rağmen öncelikle PKK'nın gerilla mücadelesinde ifadesini bulan ulusal kurtuluş hareketi, giderek yığınlar arasında sempati ve desteğini arttırmış, Nusaybin ve Cizre isyanlarında olduğu gibi geniş kitle katılımlı yeni ifade biçimlerine kavuşmuştur. Yurtdışında bile yapılırsa toplanması planlanan bir "Ulusal Kongre", İrlanda örneğine benzer biçimde, ulusal hareketin ifadesini önemli ölçüde yansıtacaktır. (Türkçesi için bkz. UKTH, s. 156-203.)

46— Gelişen "Emperyalist Ekonomizm" yönelimi

(Ağustos - Eylül 1916)

Lenin bu makalesinde gelişmekte olan yeni ekonomizmin temel tezleri ile hesaplaşmaktadır.

Yeni ekonomizmin iki “takla”sı olarak a) sağa (Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı’nı red etme ... ama bunun yanında tutarsızlık yaparak ilhaklara karşı olduğunu açıklama); b) sola (minimal programa karşı olma, demokrasi ve reformlar için mücadeleyi red etme) tespit etmektedir.

Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı’nın reddi bağını-
sında kullanılan tüm —daha önce de üzerinde durmuş olduğumuz— argümanları çürütmektedir. (*Türkçesi yok.*)

**47— Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist
Ekonomizm Üzerine**
(Ağustos- Ekim 1916 arası yazıldı,
ilk defa 1924’te yayımlandı)

1. Savaşlar ve Anavatan Savunması konusunda Marksist
Tavır

“Gerçek bir milli savaşta ‘Anavatan savunması’ sözcüğü
hiç bir şekilde sahtekârlık değildir ve biz *hiç bir şekilde ona*
karşı değiliz.” (s. 437.)

2. Yeni Çağ Konusunda Bizim Anlayışımız

Emperyalizm çağında ulusal savaşlar mümkün değildir şek-
linde bir yanlış tezi gerekçelendirmek için kullanılan “yeni çağ”
kavramı, bir yanlış örtmeye yarıyor. “Yeni çağ” lafını kulla-
nan oportünistler bunu eskiden ayıran temel özelliklerin ne ol-
duğu konusuna kafa yormamışlardır.

“Yeni çağ” tekелci kapitalizm çağıdır.

3. Ekonomik tahlil nedir?

“Emperyalizm çağında Ulusların Kendi Kaderini Tayin
Hakkı şiarının gerçekleştirilemez” olduğu tezi, ekonomik tahlil-
den habersizdir. Siyasi anlamda ise demokrasinin tüm temel ta-
lepleri için, Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı için geçerli
olan geçerlidir. “Bir dizi devrim olmadan gerçekleştirilemez.”
(s. 448.)

4. Norveç Örneği

Norveç emperyalizm çağında yapılan bir referandumla İsveç'ten ayrılmıştır.

5. Monizm ve Dualizm üzerine

Oportünist Kiyevski, ezen ulus proleterinden talep edilenle, ezilen ulus proleterinden talep edilenin ayrı olmasını dualizm olarak adlandırıyor. Eğer dualizm lafı kullanılacaksa, bu gerçek hayatta var olan ayrı durumların ifadesi olan bir dualizmdir. Lenin genel teorik laflar etmek yerine, somutun Marksist bakış açısı ve yöntemle çözümlenmesi üzerinde ısrar ediyor.

“Emperyalizm de, aynı kapitalizm gibi bizim can düşmanımızdır. Evet. Fakat hiç bir Marksist şunu unutmaz ki, kapitalizm feodalizme göre, emperyalizm de tekel öncesi kapitalizme göre ileridir. Bu demektir ki, biz emperyalizme karşı *her* mücadeleyi destekleyemeyiz. Gericici sınıfların emperyalizme karşı bir mücadelesini biz *desteklemeyeceğiz*. Gericici sınıfların kapitalizme ve emperyalizme karşı mücadelesini desteklemeyeceğiz.” (s. 476.)

Burda söylenenler genel lafların bir çok halde pek işe yaramadığını açıkça göstermekte, “emperyalizme karşı her mücadele desteklenir” gibi ilk bakışta doğru görünen ve bir ajitasyon yazı veya konuşmasında kullanılabilir olan bir tespitin, gerçekte bilimsel olarak işe yaramaz olduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda örneğin şimdi özellikle müslüman nüfusun yoğun olduğu ülkelerde islam bayrağı altında gelişen, görünüşte “emperyalizme” karşı bağımsızlığı savunan hareketin desteklenmesi yanlış olur. Bu aslında bir gericiliğin bir başka gericiliğe karşı mücadelesidir.

6. Kiyevski'nin değinip, çarpıttığı diğer politik sorunlar

Kiyevski Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nı savunmanın burjuvazinin olumlu eylemine destek vermek anlamına geldiğini, bunun yerine olumsuz bir şiarla kendini sınırlamanın, mesela “Kolonilerden defolun” şeklinde bir şiarın savunulmasının doğru olduğunu savunuyor. Lenin kolonilerden defolun şia-

rının teorik içeriğinin Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hak-
kı'ndan başka bir şey olmadığını söylüyor.

Bu noktada bizim "Kürdistan sömürge mi, değil mi" tartış-
mamız bağlamında öğretici olan bir dipnot var. Şöyle:

"P. Kiyevski öyle görünüyor ki 'Sömürgelerden defolun' şiarı-
nı Hollandalı ve Alman Marksistlerinden alarak papağan gibi
tekrarlamış bunu yaparken yalnızca bu şiarın anlamı ve teorik
içeriği üzerine kafa yormamakla kalmamış, aynı zamanda Rus-
ya'nın somut özellikleri üzerine de düşünmemiştir. Bir Hollan-
dalı veya Alman Marksistin kendini 'Sömürgelerden defolun' şia-
rı ile sınırlandırması bir dereceye kadar affedilebilir, çünkü bi-
rincisi *batı* Avrupa ülkelerinin çoğunluğu için bir ulusun ezilme-
sinin *tipik* olan biçimi sömürgelerin ezilmesidir; ve ikincisi batı
Avrupa ülkelerinde 'sömürge' kavramı çok berrak, pratik hayatta
kökleşmiş ve anlaşılır bir kavramdır.

Ama Rusya'da öyle mi? Rusya'nın özelliği tam da '*bizim*' 'sö-
mürgelerimiz' ile '*bizim*' ezilen uluslarımız arasındaki farkın
berrak olmaması, somut olmaması, pratik hayatta kök salmış ol-
mamasıdır.

Almanca yazan bir Marksistin Rusya'nın *bu* özelliğini unut-
ması ne kadar affedilirse, Kiyevski için bu o kadar affedilmezdir.
Yalnızca *tekrarlamak* değil, *düşünmek* isteyen bir Rus sosya-
listi için şu açık olmalıdır: Rusya ile ilgili olarak ezilen uluslarla
sömürgeler arasında herhangi bir özsel ayırma yapmaya kalkmak
özellekle saçmadır." (s. 483.)

Bize bu bağlamda Türkiye için de sömürge mi/ezilen ulus-
mu tartışmasını ve Türkiye somutunda (Kuzey Kıbrıs'ın duru-
mu değişik) sömürge ile ezilen ulus arasında özsel bir ayırma
yapmaya kalkmak saçma görünüyor.

Bu konuda geçmişte yürütülmüş olan tartışma bize havanda
su döven, gereksiz bir kavram tartışması olarak görülüyor. So-
run Kuzey Kürdistan'ın sömürge ya da ezilen ulus/ülke olarak
adlandırılıp adlandırılmaması değildir. Bizce her iki kavram da

doğrudur, kullanılabilir. Sömürge mi, değil mi kavgası aslında, işçi sınıfının birlikte mi, ayrı mı örgütlenmesi; birlikte örgütlenecekse ulusal özelliklerin nasıl dikkate alınacağı; bir devrim mi, iki ayrı devrim mi öngörüldüğü gibi sorular üzerine kavga olarak yürütüldüğü zaman anlam kazanan bir kavgadır. Sorun şudur ki, bu adlandırdığımız sorulara sömürge denerek de, denmeyerek de doğru cevaplar da, yanlış cevaplar da verilebilir. Geçen dönemde Türkiye/Kuzey Kürdistan solunda yürüten tartışmada tam da bu kavranmamıştır.

7. Sonuç: Aleksinski yöntemleri

Somut tahlil yerine genel laflar; bilimsel öneriler yerine, içi boş laflarla ajitasyon. (*Türkçesi için bkz. USUKS, s. 268-289.*)

48— “Proletarya Devriminin Askeri Programı”ndan

(1916 Eylül’ünde yazıldı, 1917 Ekimi’nde

“Gençlik Enternasyonalı” dergisinin 9 ve 10. sayılarında yayımlandı.)

Lenin bu makaleyi İskandinav sosyal-demokratlarının basınında yayınlanmak için Almanca yazmıştır. İskandinav sol sosyal-demokratlarının “genel halk silahlanması” doğru sosyal demokrat talebinin karşısına çıkardıkları “silahsızlanma” şiarı ile hesaplaşmaktadır. Lenin bu makalede “silahsızlanma” şiarının mesela sömürgeler bağlamında, sömürge ve bağımlı ulusların emperyalist boyunduruğa karşı savaşının red edilmesi anlamına geldiğini ortaya koymaktadır. Lenin’in şu tespitleri önemlidir:

“Emperyalizm şartları altında her türlü ulusal savaş imkânını red etmek teorik olarak doğru değil, tarihsel olarak açıkça yanlış, pratikte ise Avrupa şovenizmi ile uyumludur: ‘Biz, Avrupa, Asya, Afrika vb. de yüz milyonlaca insanı ezen Avrupa uluslarından olan insanlar, ezilen halklara ‘bizim’ uluslarımıza karşı savaşın ‘mümkün olmadığını’ açıklamalıyız!’

İkincisi: İçsavaşlar da savaştır. Sınıf mücadelesini kabul eden, iç savaş kabul etmemezlik edemez. İçsavaşlar, her sınıflı top-

lumda sınıf mücadelesinin doğal ve belirli şartlar altında kaçınılmaz olan devamı, gelişmesi ve sertleşmesinin ifadesidir. Bütün büyük devrimler bunu kanıtlar. İçsavaşları red etmek veya unutmak en aşırı oportünizme düşmek ve sosyalist devrimden vazgeçmek anlamına gelir. [Kruşçev'in, Gorbaçov'un vb. kulakları çınlasın! —BN.]

Üçüncüsü: Bir ülkede zafer kazanan sosyalizm bir anda bütün savaşları yok edemez. Tersine o savaşları kaçınılmaz görür. Kapitalizmin gelişmesi değişik ülkelerde çok eşitsiz bir biçimde olmaktadır. Meta üretimi [sistemi—ÇN]nde bunun başka türlü olması da mümkün değildir. Bundan kaçınılmaz olarak çıkan sonuç şudur: **Sosyalizm bütün ülkelerde aynı anda zafer kazanamaz. O önce bir veya bir kaç ülkede yenecek, diğer ülkeler belirli bir süre daha burjuva veya burjuva öncesi olarak kalacaktır.** (abç) [Bir ülkede sosyalizmin zaferi teorisini Lenin burada formüle ediyor. —BN] Bu yalnızca sürtüşmelere yol açmakla kalmaz, aynı zamanda diğer ülkelerin burjuvazisinin sosyalist ülkenin zafer kazanmış proleteryasını ezmek için doğrudan çabalarını yaratır. Böyle durumlarda bizim açımızdan savaş meşru ve haklıdır. Böyle bir savaş sosyalizm için ve diğer halkların burjuvaziden kurtuluşu için bir savaş olur. Engels Kautsky'ye yazdığı 12 Eylül 1882 tarihli mektubunda, **zafer kazanmış olan** sosyalizmin 'savunma savaşları' **imkânından** söz ettiği zaman kesinlikle haklı idi. O burada zafer kazanmış proleteryanın diğer ülkelerin burjuvazisine karşı savaşını kastediyordu. (s. 496.) (Türkçesi yok.)

49— “N. D. Kiknadze'ye”

(1916 Ekimi — mektup)

Lenin bu mektubunda yine emperyalist bir savaşın belirli şartlarda ulusal savaşa dönüşebilmesi sorunu üzerinde, ve solların diğer bilinen itirazları üzerinde duruyor. (Türkçesi yok.)

50— “İnes Armand'a”

(20 Kasım 1916 — mektup)

“İşçilerin anavatanı yoktur” —Bu şu demektir: a) onun ekonomik durumu (le salariat) ulusal değil entenasyonaldır, b)

onun sınıf düşmanı enternasyondir, c) kurtuluşunun koşulları da öyledir, d) **işçilerin uluslararası birliği onların ulusal birliğinden daha önemlidir.** (abç)

Peki bundan, söz konusu olan yabancı bir boyunduruğu kırmak olduğunda, savaşmamak gerektiği sonucu mu çıkar?

Evet mi, hayır mı?

Sömürgelerin kurtuluşları için savaşlar ?

İrlanda'nın İngiltere'ye karşı savaşı ?

Bir ayaklanma (ulusal) anavatan savunusu değil midir?"

(s. 503-504.) (Türkçesi yok.)

51— "İnes Armand"a

(25 Kasım 1916)

"Anavatanına gelince; benim eski yazılarımla (ne zamanki, 1913 mü ? Tam olarak nerede? tam olarak ne?) şimdiki yazıları arasında bir çelişme olduğunu düşünüyorsunuz görünürde. Ben çelişme olduğunu düşünmüyorum. Tam metinleri bulun, sonra bakarız... Anavatan savunmasının (bunun meşru görüldüğü yerde) ancak demokrasininin (içinde bulunulan çağla uyum içinde) savunulması olarak meşru görülmesi benim de görüşümdür." (s. 505-506) (Türkçesi yok.)

52— "İnes Armand'a"

(30 Kasım 1916)

"... **Genel** bakıldığında sizin görüşleriniz bana biraz tek yanlı ve formalistmiş gibi görünüyor. Siz 'Komünist Manifesto'dan **bir** alıntı yapıyorsunuz: (İşçilerin anavatanı yoktur) ve sonra bunu hiç kayıtsız **ulusal savaşların red edilmesine kadar** götüren biçimde kullanmak istiyorsunuz.

Marksizmin bütün ruhu, onun tüm sistemi, her tezin: a) yalnızca tarihsel, b) yalnızca diğerleri ile bağ içinde, c) yalnızca tarihin somut deneyimleri ile bağıntı içinde ele alınmasını talep eder.

Anavatan tarihsel bir kavramdır. Ulusal boyunduruğun kırılması çağında, ya da daha tam söylenirse, bunun için mücadele *sırasında* anavatan — bu bir şeydir. Ulusal hareketlerin çoktan geçmişte kaldığı bir dönemde anavatan bundan başka bir şeydir.” (s. 508) (Türkçesi yok.)

53— “İnes Armand’a”

(Aralık 1916)

“İşte size “üzerinde düşünölmek” üzere biraz malzeme: Savaş siyasetin bir devamıdır.

Önemli olan savaş öncesinde ve savaş sırasındaki siyasi ilişkilerin *sistemidir*.

Bu sistemlerin esas tipleri: a) ezilen ulusun ezen ulusla ilişkisi, b) iki ezen ulus arasındaki ganimet için, onu paylaşmak için vs. ilişki, c) kendisi ezen durumda olmayan bir ulusal devletin ezen bir devletle, özellikle gerici olan [bir devletle — ÇN.] ilişkisi. Bunun üzerine düşünün.” (s. 514.) (Türkçesi yok.)

54— “1905 Devrimi Üzerine Bir Konferans”tan

(22 Ocak 1917)

(Lenin sözkonusu konferansı Zürih’te

“Halkevi”nde Almanca dilinde vermiştir.)

Lenin bu konferansta 1905 Devrimi’nin uluslararası rolünü ortaya koyarken, diğer şeylerin yanında “tüm Asyayı harekete geçiren” bir rol oynadığı tespitini yapıyor. (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 295.)

55— “İnes Armand’a”

(19 Ocak 1917)

“... ”

Anavatan savunması’na gelince görüşüme göre bu noktada soyutlamaya sapıyor ve tarihsellikten uzaklaşıyorsunuz. Ben makalemde [kastedilen “Emperyalist Ekonomizm”dir —ÇN]

Yuri'ye karşı söylediklerimi yineliyorum: Anavatan savunması savaşa katılmanın haklı gösterilmesi. Bunun dışında bir şey yok söylenen. Bunu genelleştirmek, bunu 'genel ilke' ilan etmek *komiktir*, bilimselliğe üst derecede karşıdır. (Ben size Amerikan SLP'nin bu komik genellemeyi içeren programını göndereceğim.) Savaşlar bilindiği gibi çok renkli, değişik, karmaşık şeylerdir. Onlara genel bir şablonla yaklaşamaz.

(1) Üç esas tip: Ezilen ulusun, ezen ulusla ilişkisi (Her savaş siyasetin bir devamıdır; siyaset ise uluslar, sınıflar vb. arasındaki ilişkidir.) Genel kural olarak ezilen ulus açısından savaş haklıdır. (Askeri açıdan savunma savaşı mı, yoksa saldırı savaşı mı olduğu bir şey farketmez.)

(2) İki ezen ulus arasındaki ilişki. Sömürgeler, pazarlar uğruna mücadele vs. (Roma ve Kartaca; 1914/1917 arası İngiltere ve Almanya.) Bu tip bir savaş genel kural olarak her *iki* taraf açısından da haydutluktur. Demokrasinin (ve sosyalizmin) bununla ilişkisi 'Umarım bu iki hırsız birbirlerini öldürürler' biçimindedir.

(3) Üçüncü tip: Eşit haklara sahip uluslar *sistemi*. Bu sorun *çok daha karmaşıktır*. Özellikle uygar, görece olarak demokratik ulusların yanında çarlık duruyorsa. Bu şöyle böyle 1815-1871 arası Avrupa'sında böyle idi.

1891 yılı. Fransa ve Almanya'nın sömürge siyaseti *önem taşımıyor*. İtalya, Japonya ve ABD'nin *hiç sömürgesi* yok (şimdi var.) Batı Avrupa'da ortaya bir *sistem* (NB!! Bunun üzerine düşünün!! Unutmayın!! Biz tek tek [yalıtılmış —ÇN] devletlerde değil, belirli bir devletler *sisteminde* yaşıyoruz. Anarşistler bunu red ederlerse, bu affedilebilir. Fakat biz anarşist değiliz), bir devletler sistemi, genelde anayasal, ulusal devletler [sistemi —ÇN] çıktı. Bunların *yanında* güçlü, sarsılmamış, yüz yıl herkesi soymuş ve ezmiş olan, 1849 ve 1863 devrimlerini bastırmış olan Çarlık vardı.

Almanya (1891’de) ilerlemiş sosyalizmin bir ülkesi idi. Ve bu ülkeyi çarlık Boulangerizmle [Fransa’daki en gerici akımın ismi —ÇN] ittifak içinde tehdit ediyordu!

1914/1917’deki durum ise bütünüyle değişiktir. Çarlık 1905 Devrimi ile sarsılmış durumdadır. Almanya ise dünya hegemonyası için bir savaş yürütmektedir. Bu bütünü ile değişik bir müziktir!” (s. 520-521.) [Burda söylenenler, Lenin’in genel yaklaşımının olduğu gibi, onun soruna somut yaklaşma talebini de nasıl uyguladığının güzel bir örneğidir. Aynı yazıda Lenin’in İnes Armand’ın Engels’e getirdiği eleştiri konusunda takındığı tavır da —özellikle klasiklerimize yaklaşma bağlamında— öğreticidir.

Şöyle diyor Lenin:

“Engels’e saldırılarınız bütünüyle temelsiz. Açık konuşmamı başlşlayın: Böyle yazabilmek için, böyle yazmadan önce çok daha ciddi hazırlanılmak zorundadır! Yoksa çok kolaylıkla kendi kendini rezil eder insan. — Sizi kendi aramızda, dostça, herhangi bir zaman basında ya da bir toplantıda *böyle* ortaya çıkmama konusunda uyarıyorum.” (s. 519) (*Türkçesi yok.*)

56— “İstatistik ve Sosyoloji”

(Ocak 1917’de yazıldı, ilk defa 1935’de basıldı)

Bu yazı, Lenin’in ulusal sorunla ilgili bir derlemeye önsöz olarak düşündüğü ve fakat bitirmediği bir yazıdır.

Girişte Lenin, burjuva istatistikçilerin birbiri ile ilintili/bağıntılı olgu ve olayları birbirinden kopararak ele alma, ve yalıtılmış, birbirinden koparılmış rakamlar üzerinde “jonglör gibi oynama” yöntemine karşı çıkmaktadır.

Biraz İstatistik başlıklı I. Bölüm’de ise Batı Avrupa ülkelerinin ile Doğu Avrupa ülkelerini nüfus yapıları açısından karşılaştırmakta, Batı Avrupa ülkeleri (toplam 12 ülke, artı ABD’nin ve Japonya) nüfusu olanların nüfusun ortalama %7’si civarında olduğunu, buna karşı Doğu Avrupa ülkelerinde aynı oranın or-

talama %53 civarında olduğunu ortaya koymaktadır. Çıkan sonuç açıktır: Batı Avrupa ülkelerinde ulusal sorun daha çok bu ülkeler ile sömürgeleri arasındaki ilişki biçiminde görünürken; Doğu Avrupa ülkelerinde bizzat andaki devlet sınırları *içinde* ulusal kaynaşma, hareket söz konusudur. (*Türkçesi için bkz. USUKS, s. 296-304.*)

57— “Devrimimizde Proletaryanın Görevleri”

(1917 Eylül)

(*Proletarya Partisinin Platformu için taslak*)

Lenin’in ulusal sorunun çözümü ile ilgili görüşlerini içeren 14. madde aynen şöyle:

“Ulusal sorunda proletarya partisi her şeyden önce Rusya’da Çarlık tarafından ezilen, zorla devlete katılmış olan, ya da zorla devlet sınırları içinde tutulan yani ilhak edilmiş olan ulusların ve halkların [Völkerschaften = milliyetler, ya da ulusal topluluklar olarak da çevrilebilir —ÇN.] Rusya’dan ayrılma tam özgürlüğünün ilanı ve derhal gerçekleştirilmesi yönünde tavır takınmak zorundadır.

Ayrılma özgürlüğünün pratikte gerçekleştirilmesi ile elele yürümeyen her türden ilhaka karşı olma açıklamaları, bildirileri, bildirgeleri ya burjuvaca halk kandırmacası, ya da küçük burjuvaca saf istektir.

Proleter Parti mümkün olduğunca büyük bir devletin yaratılmasını hedefler; çünkü bu emekçiler için avantajlıdır. O, ulusların *birbirlerine yakınlaşması ve giderek kaynaşmasını* savunur. Fakat o, bu amaca zor yoluyla ulaşmak istemez, tersine kesin olarak yalnızca tüm ulusların işçilerinin ve emekçi halklarının özgür, kardeşçe ittifakı yoluyla varmak ister.

Rusya’daki Cumhuriyet ne kadar demokratik olursa, o kendini işçilerin köylülerin temsilcilerinin Sovyetlerinin Cumhuriyeti olarak ne kadar başarılı örgütlenirse, *tüm* ulusların emekçi yığınları da *özgür* olarak bu cumhuriyete o ölçüde eğitim duyacaktır.

Tam ayrılma özgürlüğü, en geniş bölgesel (ve ulusal) özerklik, ulusal azınlıklar için hakların detaylarına kadar indirilmiş güvenceleri — bu devrimci proletaryanın programıdır.”

Görüldüğü gibi özgür irade temelinde kurulmak istenen “mümkün olduğunca büyük devlet” hiç bir şekilde ulusların ayrılma özgürlüğünün tanınmasının engeli değildir. Aslında ikincisi birinciyi başarmak için de ön şarttır. (*Türkçesi yok.*)

58— “RSDİP’nin Yedinci Bütün Rusya Konferansı (Nisan Konferansı)”

(7-12 Mayıs 1917)

Ulusal Sorun Üzerine Konuşma (12 Mayıs)

Partiyi Lenin’in tezleri temelinde *burjuva demokratik devriminden, sosyalist devrime geçiş* çizgisine yönlendiren ve önemi itibarı ile ve katılım itibarı ile bir Parti Kongresi niteliğinde olan Nisan Konferansı’nda ulusal sorun üzerine de tartışılmış, kararlar alınmıştır. Parti MK adına bu konuda raporu Konferansa sunan Stalin’dir. Lenin tartışmaya burdaki konuşma ile katılmış, ulusların ayrılma hakkını programdan çıkarmayı öneren Pyatokov’a karşı Partinin doğru çizgisini savunmuştur. Lenin, Pyatokov’un görüşlerini, daha önceden hesaplaşmış olan ”Rosa Lüksemburg’un görüşlerinin bir yeni baskısı” (s. 535) olarak değerlendirmektedir.

Özellikle içinde bulunulan mesela Finlandiya’nın açıkça Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı’nı —“şimdilik geniş özerklik” (s. 537) biçiminde talep ettiği bir ortamda, bu hakkın tanınmamasının savunulmasının, pratikte aynı şeyi savunan ve uygulayan geçici [Menşevik— Sosyal-Devrimci ağırlıklı —ÇN] hükümetin “sosyal şovenist konumu ile birleşmek” olduğu tespitini yapıyor. (*Türkçesi için bkz. USUKS, s. 309.*)

59— “Ulusal Sorunla İlgili Karar”

(16 Mayıs 1917 / Asker Pravdası’nın Eki)

Lenin bu yazıda çarlığın mirası olan ulusal baskı siyasetinin şimdi çarlık yıkıldıktan sonra “toprak beyleri, kapitalistler ve

küçük burjuvazi tarafından devralnıp sürdürüldüğü” (s. 539.)
tespitini yapıyor. Parti programını savunuyor. (Türkçesi için bkz.
USUKS, s. 315)

60— “Finlandiya ve Rusya”

(15 Mayıs 1917)

Lenin yazının girişinde şu tespiti yapıyor:

“Finlandiya'nın Rusya ile ilişkisi sorunu yakıcı bir sorun haline gelmiştir. Geçici hükümet **şimdilik henüz** ayrılma değil, geniş özerklik talep eden Fin halkını hoşnut etmeyi **bilememiştir.**” (s. 542) Lenin daha sonra, sorunun proletarya açısından tek çözümünün ulusların ayrılma hakkının tanınması olduğunu, sorunun çözümünün proletarya iktidarında olduğunu çünkü ayrılma hakkının tek güvencesinin bu iktidar olduğunu ortaya koyuyor. Sosyalist devrimle ulusal sorunun çözümü böylece birleştirilmiş oluyor. Bu noktada da bolşeviklerin ajitasyon propagandası kitlelerin kendi siyasi deneyimi ile üst üste biniyor. (Türkçesi yok.)

61— “İşletmelerde ve Birliklerde İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetlerine Seçilecek Temsilciler İçin Talepler”

(20 Mayıs 1917)

Lenin'in bu yazısında 6 madde halinde, temsilcilerin hangi siyaseti savunmaları gerektiği, hangi siyaseti savunan temsilcilerin seçilmesi gerektiği ortaya konuyor. Talepler savaştan derhal çıkma, bütün halklara derhal barış çağrısı yapma temeli üzerinde yükseliyor.

4. maddede şöyle deniyor:

“...Rus halkı, işçiler ve köylüler, hiç bir halkı ezme istemiyorlar ve ezmeyecekler. Onlar hiç bir Rus olmayan (Büyük Rus olmayan) halkı zorla Rusya sınırları içinde tutmayacaktır.

Bütün halklara özgürlük, bütün milliyetlerden [Völkerschaften! —ÇN] işçi ve köylülerinin kardeşçe ittifakı.” (s. 547)
(Türkçesi için bkz. USUKS, s. 319.)

62 – “Bolşevikler Devlet İktidarını Elinde Tutabilecek mi?”den

(14 Ekim 1917)

Lenin bu makalesinde işçi sınıfının temsilcisi olan bolşeviklerin ve bu anlamda işçi sınıfının iktidarı ele geçirdiğinde, bu iktidarı elde tutabilmelerinin temel güvencelerinden biri olarak, ulusal sorunda izlenen doğru siyaset sonucu işçi sınıfı ile ezilen ulusların, halkların kurtuluş hareketi arasında ittifakın kurulmuş olmasını görüyor.

Bu düşünce ulusal sorunun çok önemli rol oynadığı bütün çok uluslu devletlerde olağanüstü önemdedir. Ezilen ulusların kurtuluş hareketini yanına almayan proletaryanın, devrimde zafer kazanma şansı ve hele hele onu sürdürme şansı yok gibidir. *(Türkçesi yok.)*

63– “Parti Programının Revizyonu”ndan

(Ekim 1917)

Çok önemli olan ve 1903 Parti Programı’nı değiştirmek için hazırlanan “Parti Programının Revizyonu” yazısının ulusal sorunla ilgili olan bölümü şöyle:

“Nihayet burda bir noktada bazı yoldaşlar tarafından ileri sürülen ve fakat bildiğim kadarıyla basınıma yansımaya bir soruya cevap vermek istiyorum. Söz konusu sorun Partimizin programının dokuzuncu noktası ile Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı ile ilgili sorundur. Bu nokta iki bölümden oluşmaktadır: Birinci bölüm kendi kaderini tayin hakkının yeni bir formülasyonunu vermekte, ikinci bölüm ise bir talep değil, bir açıklama içermektedir. Bana, programda bir açıklamanın yeri olup olmadığı soruldu. Genel olarak açıklamaların yeri program değildir.

Ama burada görüşümce bu kuraldan, kural dışına çıkmak kaçınılmazdır. Sıkça yanlış yorumlara yol açan kendi kaderini tayin sözcüğü yerine, ben tam kesin bir kavram koyuyorum:

“Özgürce ayrılma hakkı.” 1917’nin yarım yıllık devriminin deneyimleri sonrasında, artık hemen hiç kimse Rusya’nın devrimci proletaryasının partisinin, faaliyetinde Büyük Rus dilini kullanan partinin, ayrılma hakkını tanıma yükümlülüğüne sahip olduğuna itiraz edemez.

İktidarı ele geçirdikten sonra biz bu hakkı kayıtsız koşulsuz Finlandiya için olduğu gibi Ukrayna, Ermenistan için olduğu gibi, Çarlık (ve Büyük Rus burjuvazisi) tarafından ezilen tüm milliyetler için tanıyacağız. Fakat biz kendi adımıza ayrılık istemiyoruz. Biz mümkün olduğunca büyük bir devlet, Büyük Ruslarla komşu olan mümkün olduğunca çok sayıda ulusla mümkün olduğunca sıkı bir ittifakı istiyoruz. Biz bunu demokrasinin ve sosyalizmin çıkarları için istiyoruz. Değişik uluslardan mümkün olduğu kadar çok sayıda emekçiyi proletaryanın mücadelesine katmak için istiyoruz.

Biz *devrimci-proleter* bir birlik istiyoruz Parçalanma değil *birleşme* istiyoruz. Fakat biz *devrimci* bir birlik istiyoruz. Bu yüzden de tüm devletlerin birleşmesi şiarını ileri sürmüyoruz. Çünkü sosyal devrim yalnızca sosyalizme geçmiş veya geçmekte olan devletlerin ve kurtulan sömürgelerin birleşmesini gündeme getiriyor. Biz *özgür* bir birleşme istiyoruz. Ve bu yüzden biz ayrılma hakkını tanıma yükümlülüğüne sahibiz (ayrılma özgürlüğü olmaksızın birleşme, özgür birleşme olarak adlandırılmaz.) Çarlık ve Büyük Rus burjuvazisi komşu uluslar içinde baskıları ile Büyük Ruslara karşı büyük ölçüde nefret ve güvensizlik duyguları yaratmış olduklarından dolayı bu yükümlülük daha da ağırdır. [Var olan —ÇN] güvensizlik sözlerle değil, ancak *eyleme* ortadan kaldırabilir.

Fakat biz birleşmeyi istiyoruz ve bu da söylenmek zorundadır. Bunun çok renkli bir çok uluslu devletin parti programında söylenmesi o kadar önemlidir ki, bunun yüzünden alışılmış olandan uzaklaşılacak ve parti programında açıklamaya yer verilmek zorundadır.

Biz Rus (ben hatta burada Büyük Rus denmesi eğilimindeyim, çünkü bu daha doğrudur) halkının cumhuriyetinin diğer ulusları *kendine çekmesini* istiyoruz. Ama ne aracılığı ile? Zor yoluyla değil, kesin olarak yalnızca özgür anlaşma yoluyla. Aksi taktirde bütün ülkelerin *işçilerinin* birliği ve kardeşçe ittifakı yara alır. Burjuva demokratlarından değişik olarak bizim şiarımız halkların kardeşliği değil, bütün miliyetlerden *işçilerin* kardeşliğidir, çünkü biz bütün ülkelerin burjuvazisine güvenmiyoruz, onu düşman olarak görüyoruz.

Bu yüzden burada kural dışına çıkma ve 9. maddeye bir açıklama eklemeye izin vermek zorunludur.” (s. 552-553)

Burada bizim tartışmalarımız açısından özellikle birlik, bunun ayrılık hakkı ile bağı konusunda söylenenler önemlidir. Lenin Rusya gibi çok uluslu bir devletle, ayrılık hakkının savunmasını merkeze koyarken, aynı zamanda “birlikten... özgür birlikten tabii... yana olduğunun ortaya konmasını” o kadar önemli görmektedir ki, bunun için programda kural dışına çıkılmasını zorunlu görmektedir ki, bunun için programda kural dışına çıkılmasını zorunlu görmektedir. Biz bizim programımız ve ajitasyon-propagandamız açısından da bunun geçerli olduğunu düşünüyoruz. (*Türkçesi yok.*)

64- “İşçi ve Asker Temsilcileri Sovyetleri İkinci Bütün Rusya Kongresi”

(7/8 Kasım 1917)

Barış üzerine konuşma (8 Kasım 1917)

Burada sözü edilen Sovyet Kongresi, Ekim Devrimi sırasında toplantı halinde bulunan ve bütün ülkede iktidarın sovyetlere geçtiği kararını alan Sovyet Kongresi’dir. Bu Kongre’nin aldığı temel kararlardan biri de Lenin’in sunduğu “Barış Üzerine Karar”dır. Kararın içeriği bütün “savaş sürdüren halklara ve hükümetlerine” yapılan, “ilhaksız, tazminatsız barış anlaşması görüşmelerine” ve “derhal ateşkese” çağrıdır. Karar aynı za-

manda Rusya hükümetlerinin 7 Kasım 1917'ye kadar imzaladıkları tüm gizli anlaşmaların derhal açıklanacağını ve tümünün geçersiz olduğunu ilan etmektedir. (*Türkçesi yok.*)

65— “Savaş Filosunun Birinci Bütün Rus Kongresi'nde Konuşma”dan
(5 Aralık 1917)

Lenin bu konuşmasında Rusya'nın parçalanacağı üzerine yakınanlara karşı şöyle diyor: “Bizim için devlet sınırının nereden geçeceği değil, bütün uluslardan emekçilerin bütün uluslardan karşı-devrimci burjuvaziye karşı mücadelede ittifakının korunması önemlidir.” (s. 560.) (*Türkçesi yok.*)

66— “Emekçi ve Sömürülen Halkın Hakları Deklarasyonu”

Bu deklarasyon 16 Ocak 1918'de İki Sovyet Kongresi arasında en yüksek organ görevini üstlenen Sovyetlerin MYK'ne (Merkez Yürütme Komitesi) sunulmuş ve oybirliği ile kabul edilmiştir. 17 Ocak'ta deklarasyon Pravda'da yayımlanmıştır. 18 Ocak'ta deklarasyon Bolşevik fraksiyon tarafından 'Kurucu Meclis'e götürülmüş, Kurucu Meclis bu öneri üzerine görüşmeyi bile red etmiştir. Bunun üzerine Bolşevik fraksiyon Kurucu Meclis'ten çekilmiş, böylece Kurucu Meclis dağılmıştır. 25 Ocak'ta bu deklarasyon III. Bütün Rusya Sovyet Kongresi tarafından kabul edilmiştir.

Deklarasyonun ulusal sorunla ilgili bölümleri şöyledir:

“I-2) Rusya Sovyet Cumhuriyeti özgür ulusların özgür bir ittifakı temelinde ulusal sovyet cumhuriyetlerinin federasyonu olarak kurulacaktır...”

VI- ... Aynı zamanda Rusya'nın bütün uluslarından emekçi sınıflarının gerçekten özgür ve kendi istekleri temelinde olan ve böyle olduğu için de çok daha sıkı ve sağlam olan ittifakını amaçlayan Kurucu Meclis kendi görevini Sovyet cumhuriyetleri

federasyonun ana ilkelerini tespit etmekle sınırlar ve onların hangi temelde ve nasıl federatif hükümette ve diğer federatif sovyet kurumlarında yer alacaklarını veya yer alıp almayacaklarını karara bağlama işini her ulusun işçi ve köylülerine ve onların bağımsız Sovyet Kongrelerine bırakır.” (s. 562-565.)

Burada Sovyetler Birliği'nin nasıl inşa edilmek istendiği açıkça belirlenmiştir. Uygulamada bu karardır hayata geçirilmiş olan. (*Türkçesi için bkz. USUKS, s. 341-343.*)

**67— “Sovyet İktidarının Önünde Duran İlk Görevler”
Makalesinin İlk Taslağından
(28 Mart 1918’de dikte edilmiştir, ilk yayınlanması
14 Nisan 1929’da olmuştur)**

Lenin bu makalenin bir bölümünde “demokratik merkezizyetçilik ve federalizmin” birbirleri ile çelişip çelişmediği sorusu üzerinde de duruyor. Bu bağlamda söyledikleri şöyle:

“Biz demokratik merkezizyetçilikten yanayız. Ve burada demokratik merkezizyetçiliğin bir yanda bürokratik merkezizyetçilikten, diğer yanda anarşizmden ne kadar değişik olduğu konusunda kesin berraklığa sahip olmak gerekir. Merkezizyetçiliğin hasımları her zaman Merkezizyetçiliğin keyfiliklerine karşı mücadele aracı olarak özerklik ve federasyona dikkat çekerler. Gerçekte demokratik merkezizyetçilik hiç bir şekilde özerkliği dışalamaz, tam tersine o onu zorunlu önşart olarak görür. Gerçekte hatta federasyon bile, eğer o —ekonomik bakış açısından— sağduyulu sınırlar içinde uygulanırsa gerçekten devletsel bir sınır çekimini gerekli kılan önemli ulusal farklılıklar temeline dayanırsa, o zaman federasyon bile hiç bir şekilde demokratik merkezizyetçilikle çelişmez.

Kural olarak demokratik bir sistem içinde —o halde bizim sovyetik tipte demokratik devlet yapımız içinde haydi haydi— federasyon, gerçek demokratik merkezizyetçiliğe geçiş için bir adımdır. Rus Sovyet Cumhuriyeti bize özellikle anlaşılır biçimde, şimdi federasyonun, bizim uyguladığımız ve uygulayacağımız federasyonun, Rusya'nın çeşitli milliyetlerini birleştirilmiş demokra-

tik merkeziyetçi bir Sovyet devleti içinde en kalıcı biçimde birleştirmeye giden yolun en emin adımı olduğunu göstermektedir.” (s. 566.)

Burda da özellikle devrim ertesi atılacak adımlar konusunda devletin nasıl örgütlenebileceği konusunda önemli ipuçları vardır. (*Türkçesi yok.*)

68— “RKP/B’in Programı İçin Taslak”tan

RKP/B’in VIII. Kongresi’ne sunulmak üzere hazırlanan bu tasarı, VII. Kongre’de seçilen ‘Program Komisyonu’ tarafından temel alınmış, temel görüşleri programının da temeli olmuştur.

Lenin’in taslağında öngörülen program maddesinde özel olarak eski ezilen uluslar içinde eski ezen uluslara karşı olan güvensizliği aşabilmek için “ulusal duygulara, duyarlılıklara karşı özel bir dikkat gösterilmesi” talep edilmektedir. Bu gerçekten de çok önemli bir noktadır. (s. 570.) (*Türkçesi için bkz. USUKS, s. 346.*)

69— “RKP/B VIII. Parti Kongresi”

(18-23 Mart 1919)

Parti Programı Üzerine Rapor’dan (19 Mart 1919)

Lenin Parti Programı üzerine raporda, Parti Program taslağına gelen çeşitli eleştirileri cevaplandırmakta, önerilere tavır takınmaktadır. Ulusal sorun bağlamında üzerinde durduğu öneri, Buharin’in Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı yerine “emekçi sınıfların Kendi Kaderini Tayin Hakkı”nın geçirilmesi önerisidir.

Lenin’in bu öneriye karşı tavrı, böyle bir önerinin gerçeklere göz yumduğu biçimindedir.

Rusya dışında henüz hiç bir ülkede gerçekleşmemiş bir şeyi tanımak istediğini söylemektedir Buharin. Buna Lenin’in cevabı tek sözcüktür: Komik!

Çok uluslu bir devlette, Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı yerine “emekçilerin Kendi Kaderini Tayin Hakkı”nın

tanınması, pratikte zoraki birliğin sürdürülmesinin savunulması anlamına gelir kural olarak.

Emperyalistlerle, yarı-sömürge, bağımlı ülkeler arasındaki ilişkide de, yalnızca emekçilerin Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın tanınması, pratikte emperyalist boyunduruğa karşı mücadelelerin —kural olarak— desteklenmemesi sonucuna götürür. Çünkü olgu şudur ki, ulusal hareketler bugün de kural olarak işçi sınıfı önderliğinde ve “emekçilerin Kendi Kaderini Tayin Hakkı” temelinde gelişmemektedir. (*Türkçesi için bkz. USUKS, s. 348.*)

Lenin aynı kongrede yaptığı;

70— “Parti Programı Üzerine Rapor’un Kapanış Konuşması”ndan

(19 Mart 1919)

da bir kez daha ulusal sorun üzerinde durmakta, bir kez daha birliğin mutlaka gönüllü olması, özgür olması konusunda ısrarla durmaktadır.

71— “Yahudilere Karşı Soykırım Kışkırtması”

(Mart sonu 1919)

Lenin bu noktada Çarlıktan miras kalan ve fakat kitleler içinde de derin köklere sahip olan anti-semitizm (Yahudi düşmanlığı) belasına dikkat çekmektedir. Anti-Semitizm her dönemde, Yahudi olmayan hemen tüm uluslarda hakim sınıfların elinde emekçileri esas sorunlarından saptırmak için, birbirlerine karşı kışkırtmak için silah olmuştur ve bugün de silahtır. Ülkemizde anti-Semitizm yanında, Ermeni ve Rum (Helen/Yunan) düşmanlığı ideolojik açıdan önemli belalar durumundadır. Bunun yanında Kürtlere, Çingenele, Araplara yaklaşımı belirleyen de genelde aşığılamadır. (*Türkçesi yok.*)

72— “Türkistan’daki Komünist Yoldaşlara”
(10 Aralık 1919)

Lenin bu mektubu Halk Komiserleri Konseyi (hükümet) ve tüm Rusya MYK (İki Sovyet Kongresi arasında en yüksek organ) adına Türkistan’a bir komisyonun gönderilmesi dolayısı ile yazmıştır. Komisyonun görevi Türkistan’daki komünistlerin uygulamadaki hatalarını aşmada onlara yardımcı olmaktır.

Lenin Türkistan’daki uygulamalar bağlamında bunların önemi konusunda şunları söylüyor:

“Bütün Asya açısından ve dünyadaki bütün sömürgeler açısından, binlerce milyonlarca insan için İşçilerin Köylülerin Sovyet Cumhuriyeti’nin zayıf, şimdije dek ezilmiş uluslarla ilişkisi pratik öneme sahiptir.

...bütün çabaları Türkistan halkları ile eylemde dostça ilişkiler geliştirmek için, eyleminizle bizim Büyük Rus emperyalizminin izlerini silmeye kararlı olduğumuzu ... göstermek için harcamanızı rica ediyorum.” (s. 585.) (Türkçesi yok.)

73— “Doğu Halkları Komünist Örgütlerinin İkinci Bütün Rusya Kongresi’nde Konuşma”
(22 Kasım 1919)

Söz konusu Kongre 22 Kasım/3 Aralık 1919 tarihleri arasında Moskova’da toplanmıştır.

Lenin Kongre’de yaptığı konuşmada, emperyalistlerin Sovyet Rusya’yı yıkmak için saldırıları karşısında, Rusya işçi sınıfı ile ezilen halklarının nasıl birlikte mücadele ettiğini ortaya koymaktadır.

Lenin bu konuşmasında bu ittifakın gerekli ve zorunluluğunu şöyle vurguluyor:

“Sosyalist devrim ne yalnızca ne de esas olarak her ülkenin devrimci proletaryasının kendi burjuvazisine karşı mücadelesi olmayacaktır, hayır, o aynı zamanda –ÇN] emperyalizm tarafından ezilen tüm sömürge ülkelerin, tüm bağımlı ülkelerin enternasyonal emperyalizme karşı mücadelesi olacaktır. Partimizin

geçen yıl kabul edilen programında, yaklaşan sosyal dünya devriminin karakteristiğini açıklarken, bütün ileri ülkelerde, emperyalistlere ve sömürücülere karşı emekçilerin içsavaşı ile enternasyonal emperyalizme karşı ulusal savaşın birleşmeye başladığını belirttik. Devrimin tüm akışı bunu kanıtlamaktadır ve daha da kanıtlanacaktır. Doğu da bu olacaktır.” (s.595.)

Lenin, daha sonra Doğu ülkeleri komünistlerinin işlerinin oldukça güç olduğunu söyleyerek şuna dikkat çekmektedir:

“Burada sizin önünüze, daha önce dünya komünistlerinin önüne çıkmamış olan bir görev çıkıyor: Siz komünizmin genel teorisi ve pratiğine dayanarak, bunları Avrupa’da olmayan özel şartlar altında bu teori ve pratiği uyarlamak, onu esas kitlesi köylülük olan ve mücadelenin sermayeye karşı değil, ortaçağın artıklarına karşı yürütülmek zorunda olduğu şartlarda uygulamayı becermek görevi ile karşı karşıyasınız ... Siz bütün dünyanın ileri proletaryası ile, bir çok halde ortaçağ şartları altında yaşayan emekçi ve sömürülen doğulu yığınlar arasındaki ittifakın özel biçimlerini bulmak yükümlülüğüne sahipsiniz. Biz bunu küçük çapta kendi ülkemizde çözdük.” (s. 597-598.) (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 360.)

74— “Ukrayna’da Sovyet İktidarı Üzerine” RKP/B MK’nin Bir Karar Taslağı (Kasım 1919)

Söz konusu taslak 29 Kasım 1919’da RKP/B MK tarafından —önemsiz redaksiyonel değişikliklerle— kabul edilerek karar haline gelmiştir.

Lenin’in ve RKP/B’nin ulusal programı nasıl uyguladıkları konusunda iyi bir örnektir.

Kararın birinci maddesinde RKP’nin ulusların ayrılma hakkından yana olduğu ve bu bağlamda Ukrayna Sovyet Cumhuriyeti’nin bağımsızlığının tanınmasından yana olduğunu açıklamakta; ikinci maddede RSFS Cumhuriyeti ile Ukrayna SSC arasında federatif ilişkilerin geliştirilmesinden yana tavrı konmaktadır.

3. maddede “RKP, Ukrayna kültürünün (dil, okul vs.) yüz-yıllardır Rus çarlığı ve sömürücü sınıflar tarafından ezilmiş olduğunu dikkate alarak, *bütün üyelerini Ukrayna dili ve kültürünün özgürce gelişmesinin önündeki tüm engelleri tüm araçlarla ortadan kaldırmak için çalışmakla yükümlendirir.*” (s. 600)

Burda söylenenler açıkça Ukrayna ulusal kültürünün geliştirilmesinin önündeki engellerin kaldırılması, bu anlamda Ukrayna ulusal kültürünün geliştirilmesi yönünde tespitlerdir. Ve ilk bakışta “bizim şiarımız ulusal kültür değil, uluslararası kültürdür” Gerçekte ise böyle bir çelişme yoktur. Bu konuda Stalin de XVI. Parti Kongresi’ne sunduğu MK Siyasi Raporu’nda tartışmaktadır. (Bkz. *USSS Derlemesi, İnter Yayınları, s. 219/223 arası.*)

Aynı madde şöyle devam ediyor:

“Yüzyıllardır süren baskının sonucu olarak Ukrayna halkının geri kesimlerinde milliyetçi eğilimler görülebildiği için RKP üyeleri bunlara [bu gibi eğilimlere – ÇN] çok dikkatle yaklaşmak ve Ukrayna ve Rusya’nın emekçi yığınlarının çıkarlarının bir olduğu hakkında dostça aydınlatma çalışması yürütme yükümlülüğüne sahiptir. Ukrayna’daki RKP üyeleri, emekçi yığınların kendi ana dillerinde eğitim ve bütün sovyet kurumlarında anadillerini kullanma hakkını pratikte gerçekleştirme, tüm Ruslaştırma girişimlerine, Ukrayna dilini ikinci plâna itme yönündeki tüm girişimlere karşı mücadele etmek zorundadır; bunu yapmak için bu dili emekçi yığınlar içinde komünist aydınlatma çalışmasının bir silahı haline getirmelidir.” (s. 601.)

Burada da Lenin’in (tabii yalnızca Lenin’in değil, tüm RKP’nin, çünkü belge sonuç olarak RKP’nin belgesidir de) ezilen milletin milliyetçi eğilimleri noktasında bir anlamda hoşgörülü, dikkatli yaklaşım konusundaki ısrarlı tavrının bir örneğini görüyoruz.

Birliğin biçimine kimin karar vereceği noktasında da kararda şöyle denmektedir:

“RKP dünya emperyalizminin tehditkâr güçlerine karşı Sovyet cumhuriyetlerinin mümkün olduğunca sıkı bir ittifakının zorunlu-

luğunun her komünist, her sınıf bilinçli işçi tarafından kesinlikle kabul edildiğinden yola çıkmaktadır ve bu ittifakın biçiminde nasıl olacağına nihai kararı Ukrayna işçileri ve emekçi köylülerin vereceği görüşündedir.” (s. 603.) (Türkçesi yok.)

75— “Denikin’e Karşı Kazanılan Zafer Dolayısı İle Ukrayna İşçi ve Köylülerine Mektup”

(28. 12. 1919; 4 Ocak 1920’de Pravda’da yayınlanmıştır)

“...Bu özel görevlerden biri bugün özel bir dikkat gerektirmektedir. Söz konusu olan ulusal sorundur; ya da *Ukrayna Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti’nin* ne olacağı sorusudur.

USSC, Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti ile bir birlik (federasyon) biçiminde mi birleşecek, yoksa Ukrayna, Rusya ile birleşik bir Sovyet Cumhuriyeti içinde mi kaynaşacak?

Tüm Bolşevikler, tüm aydınlanmış işçiler ve köylüler bu soru üzerine önemle düşünmelidir.

Ukrayna’nın bağımsızlığı gerek RSFSC MYK tarafından, gerekse RKP/B tarafından kabul edilmiştir. Bu yüzden şu açıktır ki, bu soruyu yanıtlayacak olanlar yalnızca Ukrayna işçi ve köylüleridir ve onlar bu soruyu Tüm-Ukrayna Sovyet Kongresi’nde cevaplayabilirler ve cevaplayacaklardır. Onlar Ukrayna’nın Rusya ile kaynaşacağı mı, yoksa onun bağımsız ve egemen bir cumhuriyet olarak kalacağı mı ve eğer öyle kalacaksa bu cumhuriyet ile Rusya arasında hangi federatif birliğin kurulacağı konusunda karar verecektir.” (s. 605.)

Burda açıkça görülmektedir ki, Lenin “birlik” ile “federasyon” arasında tartışılan bağlamda bir fark görmemekte, Sovyetler Birliği’nden, federatif bir birliği anlamaktadır. Diğer yandan fakat Lenin’in “federasyonu” tam bir birleşmeye giden yolda bir “ara adım” gördüğü de unutulmamalıdır. Bu anlamda Lenin burda federasyon ve birliği aynı içeriği ifade eden iki kavram olarak yanyana koyarken *var olan* durumu ifade etmektedir.

Lenin mektubunun devamında, hangi biçimin en iyisi olacağını, emekçilerin çıkarına olacağını tartışmakta, bu tartışmada çıkış noktası olarak bilinen: a) “Biz Enternasyonalistiz. Dünyanın bütün uluslarından işçi ve köylülerinin bütün dünyayı kapsayan birleşmiş bir Sovyet cumhuriyeti içinde en sıkı birliğini, *kaynaşmasını hedefliyoruz;*” b) “Biz ulusların *kendi istekleri temelinde* birleşmesinden yanayız” tezlerini tekrarlamakta ve şöyle demektedir:

“Tam bir güven üzerine kurulu, kardeşçe birliğin berrak bilinci üzerine, tam özgür ve istek temelinde anlaşma üzerine kurulu bir birlik bir vuruşta gerçekleştirilemez. Bunu gerçekleştirebilmek için, en büyük sabır ve dikkatle çalışmak gereklidir. Yoksa davaya zarar verilir, yeni güvensizlikler yaratılır.”

“Bu yüzden biz ulusların birliğini sağlama yönündeki sürekli çabalarımız sırasında, bizleri birbirimizden ayıran şeylere karşı tavizsiz mücadelemizde, ulusal güvensizliğin artıklarına karşı çok dikkatli, sabırlı ve geniş yürekli [nachgiebig: affedici, tavizkâr, göz yumucu vb. olarak da çevrilebilir —ÇN] olmalıyız. Karşısında tavizsiz, ve uzlaşmaz olmamız gereken şeyler, emeğin sermayenin boyunduruğundan kurtulma mücadelesinin temel çıkarlarına dokunan şeylerdir. *Bugün geçici olarak (çünkü biz bütün devlet sınırlarının kaldırılmasını amaçlıyoruz) devlet sınırlarının nasıl çizileceği temel olmayan, önemli olmayan, ikincil olan bir sorundur. Bu sorunla ilgili olarak beklenebilir ve beklenmek zorundadır. Çünkü ulusal güvensizlik köylü ve küçük mülk sahipleri yığınları içinde çok inatçı bir biçimde yerleşmiş durumdadır ve acele edilirse ulusal güvensizlik güçlendirilebilir ve böylece tam ve nihai birlik davasına zarar verilmiş olur.*” ...

“Ukrayna Denikin’den bütünüyle kurtulmadıkça, onun hükümeti —Tüm-Ukrayna Sovyet Kongresi’ne kadar— Tüm-Ukrayna Devrimci Komitesi (Revkom) dir. Bu revkom içinde Ukrayna Komünistleri/Bolşevik yanında hükümet üyeleri olarak Ukrayna Komünistleri/Borotbistler de yer almaktadır. Borotbistler, Bolşe-

viklerden her şeyden önce Ukrayna'nın kayıtsız koşulsuz bağımsızlığını savundukları noktada ayrılmaktadır. **Bunu** Bolşevikler işbirliğini bozma nedeni olarak görmemekte, **bunu** onlar ortak proleter faaliyetin önünde bir engel olarak değerlendirmemektedir. Eğer sermayenin boyunduruğuna karşı, proletaryanın diktatörlüğü için mücadele noktasında birlik varsa, ulusal sınırlar nedeniyle, devletler arasında federatif bir birlik mi, yoksa başka biçimde bir birlik mi olacak sorusu dolayısı ile komünistler birlikte çalışmalarını bozamaz. Bolşevikler arasında Ukrayna'nın mutlak bağımsızlığından yana olanlar vardır; şu ya da bu biçimde sıkı bir federatif birlikten yana olanlar vardır ve Ukrayna'nın Rusya ile tam kaynaşmasından yana olanlar vardır.

Bu sorunlar nedeniyle birbirinden ayrılmak kabul edilemez. Bu sorunu Tüm-Ukrayna Sovyet Kongresi çözer." (s. 607-608.)

Burada Lenin'in ortaya koyduğu ve RKP'nin yaklaşımı olan yaklaşım çok öğreticidir. Lenin ve Bolşevikler için belirleyici olan, emperyalizme, kapitalizme karşı mücadelede birliğin sağlanmasıdır. Bunun devlet örgütlenmesi açısından içinde bulunulan anda nasıl olacağı konusunda kesin bir biçim belirlemek, bunun dışındaki her biçimi red etmek yanlıştır.

Bu bağlamda önemli olan, eskiden ezilen ulus durumunda olan ulusun işçi ve köylülerin içinde bulunulan anda hangi biçiminde birliğe hazır oldukları sorusudur.

Bu noktada 'acele', Lenin'in de belirttiği gibi "tam ve nihai birlik davasına zarar verebilir." (Türkçesi yok.)

76— "Hint Devrimci Birliği'ne"

(20 Mayıs 1920)

Lenin'in 4 Mart 1920'de toplanan Hint Devrimciler Birliği'nin, Sovyetler Birliği'ne ulusal kurtuluş hareketlerine verdiği destek nedeniyle teşekkürlerini bildiren kararına cevabî mesajı.

"Biz müslümanların ve müslüman olmayanların ittifakını selamlıyoruz. Biz bu ittifakın doğunun tüm emekçilerine genişlemesini samimiyetle istiyoruz. Ne zamanki Hint, Çin, Japon, Ko-

re, Fars ve Türk işçileri birbirlerine ellerini uzatır ve ortak kurtuluş işine sarılır, ancak o zaman sömürücüler üzerinde belirleyici zafer güvence altına alınmış olur. Yaşasın özgür Asya! (s. 612.) (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 383.)

77— “Ulusal ve Sömürge Sorun İçin Tezlerin İlk Taslağı”

(5 Temmuz 1920)

Komünist Enternasyonal İkinci Kongresi için hazırlanmıştır. Bu tezler önce “USS Komisyonu'nda” —söz konusu komisyon şu ülke partilerinin temsilcilerinden oluşuyordu: Rusya, Bulgaristan, Fransa, Hollanda, Almanya, Macaristan, ABD, Britanya-Hindistanı, İran, Çin, Kore, İngiltere: komisyonun başkanlığını Lenin yapıyordu— yapılan değişiklikler ertesi— Kongre taslağı karara bağladı.)

Bu yazı üzerinde daha önce Derleme ile ilgili notlarda duruldu. Burada yalnız alıntılanmayan 12. maddeden bir alıntı yapmak istiyoruz:

“Sömürge ve zayıf halkların emperyalist güçler tarafından yüzyıllarca ezilmesi, ezilen ülkelerin emekçi yığınları arasında bir bütün olarak ezen uluslara karşı, bu arada bu ulusların proletaryasına karşı da sadece nefret değil, aynı zamanda güvensizlik yaratmıştır...

Bundan bütün ülkelerin sınıf bilinçli komünist proletaryası için, en uzun süre ezilmiş ülkeler ve halklarda ortaya çıkan ulusal duygulara karşı özellikle dikkatli ve ihtiyatlı davranılması yükümlülüğü ve bu güvensizliğin ve önyargıların daha çabuk aşılabilmesi için belirli tavizler verme yükümlülüğü çıkar. Bütün ülkeler ve ulusların proleterlerinin, sonra da emekçi yığınlarının ittifaka ve birliğe kendi istekleri temelinde yönelimi olmaksızın kapitalizme karşı zafer kazanma işi başarı ile tamamlanamaz.” (619-20) (Türkçesi için bkz. UKTH, s. 211--219.)

78— “Komünist Enternasyonal’e Üye Kabul Edilmenin Şartları”ndan
(Temmuz 1920)

Bu şartların sekizinci maddesinde ezen ve sömürgelelere sahip olan ülkelerin Komünist Parti’lerine “kendi” emperyalistlerinin ezdiği sömürge ve bağımlı ülkelerin kurtuluş hareketini pratik olarak destekleme yükümlülüğü getiriliyor. Bunu yapmayan Komünist Enternasyonal’e üye olamaz!

(Türkçesi için bkz. *Komünist Enternasyonal Belgeleri, Belge Yayınları.*)

79— “Komünist Enternasyonal II. Kongresi”
(19 Temmuz-7 Ağustos)

“Enternasyonal durum ve Komünist Enternasyonal’in temel görevleri üzerine konuşma” dan (19 Temmuz)

Bu konuşmasının ulusal sorunla ilgili bölümünde Lenin, Dünya savaşının “bağımlı ulusları dünya tarihi içine çektiği” tespitini yapıyor ve henüz kapitalist olmayan bu ülkelerde sovyet iktidarlarının mümkün olduğu ve fakat bunların işçi sovyetleri değil, köylü ve emekçi sovyetleri olacağını belirtiyor.

(Türkçesi için bkz. *Lenin, Komünist Enternasyonal Konuşmaları, Koral Yayınları*)

80— “Ulusal ve Sömürge Sorun Komisyonu’nun Raporu”
(26 Temmuz 1920)

Lenin bu konuşmasında Komisyonda yürütülen tartışmaları ve buna bağlı olarak tezlerde yapılan değişiklikleri açıklıyor.

Tezlerin çıkış noktası olarak iki temel düşüncüyü temel aldıklarını söylüyor.

- 1) Ezen ve ezilen halklar arasında ayırım düşüncesi.
- 2) İçinde bulunulan anda bazı emperyalist güçlerin sovyet hareketine —somut olarak Sovyetler Birliği’ne karşı— saldırısının çıkış noktası alınması düşüncesi.

Komisyonadaki tartışmalar temelinde, burjuva demokratik hareket yerine, —desteklenme bağlamında— *milli devrimci hareket*'ten söz etmenin doğru olacağı sonucuna varılıyor. Bunun nedeni, burjuva demokratik hareketten söz edildiğinde reformist hareketle, devrimci hareket arasındaki ayrımın silindiğidir. Lenin bu değişikliğin anlamı konusunda şöyle diyor:

“Bu değişikliğin anlamı şudur: Biz komünistler olarak sömürge ülkelerde burjuva kurtuluş hareketlerini ancak bu hareketler gerçekten devrimci ise, bunların temsilcileri bizim köylüleri ve geniş yığınları devrimci bir ruhla eğitmemizi ve örgütlememizi engellemezlerse desteklemek zorundayız ve destekleyeceğiz. Buna karşı eğer bu koşullar yoksa, o zaman bu ülkelerdeki komünistler reformist burjuvaziye, ki bunlara II. Enternasyonal'in kahramanları da dahildir, karşı mücadele etmek zorundadır.” (627-28)

Burada Türkiye/Kuzey Kürdistan açısından Kemalizmin desteklenmesinin temeli sorusu çıkıyor. RKP/B'in ve Sovyetler Birliği hükümetlerinin Komintern'in kararlarına ters eylemler yapmadığından yola çıkıldığında, onların Kemalistleri en azından kurtuluş savaşı içinde “milli devrimci hareket” olarak değerlendirdikleri sonucu çıkmaktadır. Komünist Partisine açık saldırı –1921 Ocak– henüz Kemalistlerin işi olarak görülmemektedir. Kemalistler iktidarı ele geçirdikten sonra, komünistlerle karşı ve işçilere-köylülere karşı açık tavırlarını koyduktan sonra, artık onların “devrimci” oldukları tespiti yapılmamıştır. Buna rağmen, Kemalist Türkiye'yi hiç olmadı Sovyetlere karşı doğrudan saldırının bir üssü haline getirmeyi engellemek için, TC devleti ile devletlerarası dostça, iyi komşuluk ilişkileri elde tutulmaya devam edilmiştir. Ulusal sorun bağlamındaki Kürt isyanlarının bastırılması karşısında suskunluk tavrı, evet yer yer Kürt isyanlarının bastırılmasının doğru bulunması tavrı yanlışdır. Ezen/ezilen ulus arasındaki ayrım yapma genel düşüncesinden uzaklaşan bir tavidir. (*Türkçesi için bkz. UKTH, s. 220-226.*)

Kürt isyanlarının Kemalist devlet tarafından bastırılması ve bu bağlamda TKP'nin tavrı konusunda bilindiği gibi İbrahim Kaypakkaya 1972'de "Türkiye'de Milli Mesele" başlıklı yazısında şu tespitleri yapmıştı:

"Büyük çoğunluğu Türkçe bile bilmeyen Kürt halkı, özellikle Kürt köylüleri, kendilerini bir sömürge valisi gibi ezen, zulmeden, aşağılayan bu yeni idarenin memurlarına doğal olarak şiddetli bir tepki gösteriyordu. Köylülerin bu haklı tepkisi zorunlu olarak feodal Kürt beylerinin ve Kürt burjuvalarının tepkileri ile birleşti. Kürt isyanları böyle doğdu. Komünistler bu isyanların zulme, milletleri ezme politikasına, eşitsizliğe, imtiyazlara karşı yönelen ilerici ve demokratik yanını destekler; ama feodal beylerin kendi başlarına hükümranlık sağlamak istemesine veya burjuvazinin kendi üstünlükleri uğruna mücadelesine de karşı çıkarlar; hiçbir milletin burjuva ve toprak ağaları sınıfının imtiyazını ve üstünlüğünü savunmazlar. O dönemlerde TKP yanlış bir politika izlediği için, Türk hakim sınıflarının milli baskı politikasını kayıtsız şartsız destekledi. Kürt köylülerinin milli baskılara duyduğu kuvvetli ve haklı tepkiyi proletarya önderliğinde birleştirmek yerine, Türk burjuva ve toprak ağalarının peşine takıldı, böylece de iki halkın birliğine büyük zarar verdi. Kürt emekçileri arasında Türk işçilerine ve köylülerine karşı güvensizlik tohumları saçtı.

Kürt isyanlarının yeni Türk devleti tarafından vahşice bastırılmasını ve peşinden yapılan kitle katliamlarını feodalizme karşı yönelmiş "ilerici", "devrimci" hareket diye alkışlayanlar, sadece ve sadece iflah olmaz hakim ulus milliyetçileridir. Böyleleri yeni Türk devletinin sadece feodal Kürt beylerine saldırmadığını, çoluk-çocuk, kadın-erkek bütün Kürt halkına da vahşice saldırdığını, onbinlerce köylüyü katlettiğini görmezden geliyorlar. Böyleleri yeni Türk devletinin bu katliamları yaparken, kendine karşı çıkmayan feodal beylere candan dostluk gösterdiğini, bunlara destek olduğunu ve bunları güçlendirdi-

ğini unutuyorlar. Böyleleri Kürt köylülerini ayaklanmaya iten sebeplerle, Kürt feodal beylerini ayaklanmaya iten sebep arasındaki son derece önemli farklılığı görmezlikten geliyorlar.

Bir de Şeyh Sait ayaklanmasının arkasında İngiliz emperyalizminin parmağı olduğu iddiasıyla Türk hakim sınıflarının milli baskı politikasını savunmaya yeltenen sözümona “komünistler” var. Biz burada İngiliz emperyalizminin parmağı olup olmadığını tartışmayacağız. Böyle bir iddiayla milli baskı politikasının savunulup savunulmayacağını tartışacağız. Şeyh Sait isyanının arkasında İngiliz emperyalizminin parmağının olduğunu varsayalım. Bu şartlarda komünist hareketin tutumunun nasıl olması gerekir? Birinci olarak Türk hakim sınıflarının Kürt milli hareketini zorla bastırma ve ezme politikasına kesinlikle karşı çıkmak, buna karşı aktif bir şekilde mücadele etmek, Kürt milletinin kendi kaderini kendisinin tayin etmesini istemek, yani ayrı bir devlet kurup kurmamaya bizzat Kürt milletinin karar vermesini istemek. Bu pratikte dışardan müdahale edilmeksizin, Kürt bölgesinde genel oylama yapılması, ayrılma ve ayrılmama kararının bu yolla veya buna benzer bir yolla bizzat Kürt milleti tarafından verilmesi anlamına gelir. Kürt hareketini bastırmak için yollanan bütün askeri birliklerin geri çekilmesi, her türlü müdahalenin kesinlikle önlenmesi, Kürt milletinin kendi geleceği hakkında kendisinin karar vermesi; komünist hareket birinci olarak bunun için mücadele eder ve Türk hakim sınıflarının bastırma, ezme, müdahale politikasını kitlelere teşhir eder, ona karşı aktif olarak savaşırdı. İkincisi İngiliz emperyalizminin milliyetleri birbirine düşürme politikasını, bunun her milliyetten emekçi halka, bunların birliğine verdiği zararı kitlelere teşhir eder, İngiliz emperyalizminin müdahale, içişlere burnunu sokma politikasıyla aktif olarak savaşırdı. Üçüncüsü Kürt ulusunun ayrılmasını “bir bütün olarak sosyal gelişmenin ve sosyalizm için proletaryanın sınıf mücadelesinin men-

faatleri açısından yargılar”, bizzat ayrılmayı destekleme veya desteklememe yolunda bir karara varırdı.”

(İbrahim Kaypakkaya, Seçme Yazılar, Ocak Yayınları, 1979 Ankara, sayfa 218-220, abç.)

İbrahim Kaypakkaya burada soruna Komintern'in ve ML klasiklerimizin görüşlerine uygun bir tarzda yaklaşmakta ve TKP'nin Kürt isyanları karşısındaki tavrını doğru ve haklı olarak eleştirmekte, bu tavrın sonuçlarını ortaya koymaktadır. Sorun şudur ki, Kürt isyanları karşısındaki TKP'nin tavrı, aynı zamanda Komintern tarafından da desteklenmiştir. Bu yüzden eleştirinin hedefi yalnızca TKP değil, aynı zamanda o tavrı desteklediği, savunduğu veya eleştirmedeği ölçüde Komintern'dir de.

81— “VIII. Bütün Rusya Sovyet Kongresi”

(22 - 29 Aralık 1920)

*Halk Komiserleri Konseyi'nin Faaliyet Raporu'ndan
(22 Aralık)*

Lenin raporda ulusal sorun bağlamında Sovyet Hükümeti'nin siyasetinin “bu yıl içinde doğuda büyük başarılar kazandığı”

“...Buhara, Azerbaycan ve Ermenistan Sovyet Cumhuriyetlerinin kurulup sağlaştığı, buralarda yalnızca bağımsızlığın yeniden kazanılması ile yetinilmediği, aynı zamanda iktidarın işçilerin-köylülerin eline geçtiği” tespitlerini yapıyor. *(Türkçesi için bkz. USUKS, s. 413-415.)*

82 — “11. Ordu Devrimci Savaş Konseyi'ne Telgraf”

(10 Mart 1921)

11. Ordunun bazı birlikleri şimdi Gürcistan bölgesinde bulunduğundan, sizden derhal Gürcistan Devrim Komitesi ile temasa geçmenizi, Devrim Komitesi'nin direktiflerine harfiyen uymanızı ve Devrim Komitesi ile anlaşmadan, halkın çıkarlarını yaralayabilecek hiçbir tedbire başvurmamanızı istiyorum. Gürcistan'ın

egemen organları özel bir dikkatle ele alınmalı, Gürcistan halkına karşı tavırlarda da çok dikkatli olunmalıdır.” (s. 635) (Türkçesi yok.)

83— Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Dağistan ve Dağlık Cumhuriyet’teki Komünist Yoldaşlara (14 Nisan 1921)

“Kafkasya Sovyet Cumhuriyetleri’ne coşkun selamlarımı iletirken, onlar arasındaki sıkı ittifakın, burjuvazinin hakim olduğu şartlarda hiç görülmemiş ve burjuva toplum sisteminde mümkün olmayan bir ulusal barış için örnek teşkil etmesi noktasında umudumu dile getirmek istiyorum ...[Gerçekten de Sovyet Sistemi altında Kafkasya, kısa süre öncesine kadar birbirlerini yiyen ulusların barış içinde yaşayabileceklerini gösteren mükemmel bir örnekti. Revizyonizmin hakimiyeti ertesinde milliyetçiliğin yeniden gelişmesi Kafkasya’nın bugün yeniden kanayan bir yara haline gelmesi sonucuna yol açmıştır. —BN .]

Sosyalizme daha yavaş, daha dikkatli ve daha sistemli geçiş —bu, RSFSC’nin tersine, Kafkasya’da mümkün ve gereklidir.” (s. 637) (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 420-423.)

84 — Komünist Enternasyonal 3. Kongresi (22 Haziran -12 Temmuz 1921)

(RKP nin taktiği üzerine Komünist Enternasyonal III. Kongresi’nde yapılacak konuşma için tezler’den – ilk taslak)

Tezlerin “Uluslararası alanda sınıf güçlerinin karşılıklı ilişkisi” başlıklı olanında Lenin “Dünya nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan sömürge yarı sömürge ülkelerin emekçi yığınlarının”... 1914/1918 Birinci Dünya Savaşı ve Sovyetler Birliği faktörleri sonucu “dünya politikasının ve emperyalizmin devrimci yıkılışının aktif bir faktörü haline geldiği” tespitini yapıyor. (s. 640.) (Türkçesi için bkz. USUKS s. 424.)

85— Rusya KP'nin Taktiği Üzerine Konuşma'dan
(5 Temmuz 1921)

“... Şurası açıktır ki, dünya devriminin önümüzde duran belirleyici muharebelerinde dünya nüfusunun çoğunluğunun köken olarak ulusal kurtuluşa yönelen hareketi, kapitalizme ve emperyalizme karşı dönecek ve belki bizim beklediğimizden de büyük devrimci bir rol oynayacaktır. Bu mücadele için hazırlıkları ilk defa bizim Enternasyonalizmde ele aldığımızı vurgulamak önemlidir.” (s. 641.) (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 427.)

86— Transkafkasya Cumhuriyetleri'nin Bir Federasyonunun Kurulması Önerisi İçin Taslak
(28. XI.)

Transkafkasya Cumhuriyetleri'nin bir federasyon içinde birleştirilmesi önerisi, Transkafkasya Parti ve Sovyet örgütlerinin inisiyatifi ile Kasım 1921'de RKP MK'nin gündemine getirildi.

Bu dönemde Gürcistan'da menşevikler ve KP içindeki milliyetçiler (başta Mdivani) böyle bir federasyon içinde birleşmeye karşı çıkıyor, Gürcistan'ın bağımsız devlet olarak kalmasını öneriyordu. Bu konuda Gürcistan KP içinde sert mücadeleler yürüyordu. Transkafkasya federasyonunu savunanlar, böyle bir federasyonun Kafkasya'daki ulusal düşmanlıkları ortadan kaldırmak için daha iyi bir araç olduğu, böyle bir federasyonun Transkafkasya halklarını birbirine daha çok yakınlaştırmanın bir aracı olabileceğini savunuyordu.

Lenin bu tartışmada aşağıda tam metnini çevirdiğimiz “öneri taslağı” ile katıldı. Bu taslak MK Siyasi Bürosu'ndan 29 Kasım 1921'de kabul edildi.

Transkafkasya Federasyonu'nun kurulması yönündeki karar 12 Mart 1922'de Tiflis'te yapılan Transkafkasya Cumhuriyetleri MYK toplantısında kabul edildi. Bu toplantı Cumhuriyetler arasındaki anlaşmayı da onayladı. 13 Aralık 1922'de

Bakû da toplanan I. Transkafkasya Sovyet Kongresi, Transkafkasya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti'nin kurulması kararını aldı.

“Öneri taslağı”nın metni şöyle:

“1) Transkafkasya Cumhuriyetleri Federasyonu ilkesel olarak mutlak doğru ve mutlaka gerçekleştirilmesi gereken bir tedbir olarak kabul edilmelidir. Ancak derhal pratik olarak gerçekleştirilmesi henüz erken olarak görülmelidir. Yani bunun üzerine tartışılması, bunun propagandası ve aşağıdan Sovyetler tarafından gerçekleştirilebilmesi için belirli bir zamana ihtiyaç vardır.

2) Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan MK'leri (Kafkas Bürosu üzerinden) Federasyon sorunu üzerine Parti içinde ve *işçiköylü* kitleleri arasında en geniş bir şekilde tartışma ve federasyon *lehinde* enerjik bir şekilde propaganda yapma ve federasyonu her cumhuriyetin Sovyet Kongrelerinde *gerçekleştirme* görevi ile görevlendirilir. Buna karşı güçlü bir muhalefetin olması şartlarında RKP MK zamanında ve tam olarak bilgilendirilmelidir.”

Burda Lenin'in Transkafkasya Cumhuriyetleri Federasyonu'nu ilkesel olarak mutlak doğru biçiminde değerlendirdiği ve Kafkasyadaki konünistlere federasyon lehine propaganda ve Sovyet Kongreleri üzerinden federasyonu gerçekleştirme görevlerinin verilmesi yönünde tavır takındığı olgusu önemlidir. Çünkü biraz ilerde göreceğimiz gibi tam da Gürcistan konusunda Lenin ve Stalin'in ilkesel olarak karşı karşıya geldiği, Troçkistlerin, revizyonistlerin ve her türden Stalin “eleştirmenleri”nin standart yalanlarındandır. (*Türkçesi yok.*)

87— Pravda'nın Çıkışının 10. Yıldönümü Dolayısı ile (2 Mayıs 1922)

Lenin bu makalesinde Pravda'nın çıkışından, yazıyı yazdığı döneme kadar geçen 10 yıl içindeki değişiklikler üzerinde duruyor. Bu on yıl içinde çok önemli ve çok hızlı değişmelerin ol-

duğuna dikkat çekiyor ve bu bağlamda özellikle ‘doğunun uyanması ve dünya tarihinde aktif rol oynamaya başlamasının tarihsel önemi’ üzerinde duruyor. Lenin nerden nereye geldiği konusunda da şunları söylüyor:

“Eski Iskra 1900’de kurulduğunda, onun kuruluşuna nerdeyse ancak bir düzine devrimci katılmıştı. Bolşevizm ortaya çıktığında, Brüksel’deki illegal Parti Kongresi’nde ve Londra’da 1903’te şöyle böyle 40 devrimci vardı.

1912-1913’te legal Pravda ortaya çıktığında, onu kopek kopek topladıkları paralarla destekleyen ve hem Çarlığın boyunduruğuna, hem de sosyalizmin küçük burjuva ihanetçileri menşeviklerin rekabetine karşı yaşatan onbinlerce, yüzbirlerce işçi onun ardında duruyordu.

1917 Kasım’ında Kurucu Meclis Seçimleri’nde 36 milyon seçmenin 9 milyonu oyunu Bolşeviklere verdi. Ama gerçekte oylarda değil, mücadelede Ekim sonu, Kasım başı 1917’de, II. Sovyet Kongresi delegelerinin **çoğunluğunun** şahsında, emekçi halkın en aktif ve en bilinçli kesimin —o zamanki 12 milyonluk ordunun— **çoğunluğunun** şahsında işçilerin ve siyasi bilinçli köylülerin **çoğunluğu** Bolşeviklerden yana idi.

Bu, enternasyonal devrimci hareketin son yirmi yılda “hızlanması”nı sayılarla gösteren bir resimdir. Çok küçük, çok eksik, tarihi gelişmeyi çok kaba çizgilerle ve yalnızca 150 milyonluk bir hak nezdinde gösteren bir resimdir. Gerçekte bu yirmi yıl içinde nüfusu bir milyara varan ülkelerde (Bütün Asya, bu arada son dönemde köle değil **insan** olma talebini hiçte barışçı olmayan araçlarla dile getirmiş olan Güney Afrika’yı unutmamak gerek) devrim başlamış ve yenilmez bir güç haline gelmiştir.’(s. 645-46.)

Yenilgici düşüncelerin hakim olduğu günümüzde, geçmişte de nereden nereye geldiğinin hep yeniden bilince çıkartılmasında yarar vardır! (Türkçesi için bkz. USUKS,s. 440.)

88— Büyük Güç Şovenizmine Karşı Mücadele Hakkında Siyasi Büro'ya Not

(6 Ekim 1922'de yazıldı,

İlk defa 21 Ocak 1937'de Pravda'da yayınlandı.)

Bu kısa not RKP/B MK Siyasi Bürosu'nun Ekim 1922'de yapılan toplantısı için kaleme alınmıştır. Bu toplantının esas gündem maddesi Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerinin Birliği'nin kurulması sorunudur. Lenin hastalığı sonucu toplantıya katılamamıştır. Toplantı, Birliğin kuruluşunu hazırlamak için bir komisyon oluşturmuş, bu komisyonun hatırladığı rapor ve sunduğu "SSCB'nin Kurulması İçin Anlaşma Metni Taslağı" 18 Aralık 1922'de toplanan MK toplantısında kabul edilmiştir. Söz konusu "anlaşma metni taslağı"nda Lenin'in önerisi doğrultusunda Cumhuriyetler Birliği MYK'ne dört cumhuriyetten (Rusya SFSC, Beyaz Rus SSC, Ukrayna SSC ve Transkafkasya SFSC) birer olmak üzere dört başkan seçilmiştir.

"Not"un metni şöyledir:

"Büyük Rus şovenizmine karşı bir ölüm-kalım mücadelesi açıyorum. Şu allahın belası çürük dişten kurtulduktan sonra, tüm sağlam dişlerimle saldıracağım üzerine.

Birliğin Merkez Yürütme Kurulu'na sıra ile

bir Rus'un

bir Ukraynalı'nın

bir Gürcü'nün vb.

başkanlık etmesi için **mutlaka** direnmelidir. **Mutlaka!**" (s. 648.)

İlk bakışta şekilselmiş gibi görülen bu öneri, aslında çok uluslu bir devlette ulusal güvensizlik ortamını ortadan kaldırmak ve tam eşitliği pratikte de uyguladığını göstermek açısından çok önemlidir. (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 445.)

**89— “Observer” ve “Manchester Guardian” Yazarı
Farbmann’la Mülakat’tan
(10 Kasım 1922)**

“... Ulusal sorunun bu çoklukta bir başka ülkede bulunması zor olan bir dizi milliyetin bulunduğu bir devletteki çözümünde elde ettiğimiz beş yıllık deneyim bizi şu kesin kanaate vardiıyor: Ulusların çıkarları konusunda tek doğru konum, bu çıkarların mümkün olan en üst seviyede tatmini ve bu temel üzerinde çatışma imkânlarının ortadan kaldıracak ilişkilerin yaratılmasıdır. Deneyimlerimiz sonucu biz şu sarsılmaz kanaate vardık: Yalnızca değişik ulusların çıkarlarına duyarlı, dikkatli yaklaşım bu [ulusal temeldeki —ÇN] çatışmaların temelini otadan kaldırır ve karşılıklı güvensizlik ve şu veya bu entrikadan korkuyu ortadan kaldırır ve güven ortamı yaratır. Özellikle değişik dillerden konuşan işçi ve köylüler arasında — güven olmaksızın, ne halklar arasında barışçı ilişkiler, ne de modern uygarlıkta değerli olan ne varsa onların başarı ile gelişmesi düşünülemez.” (s. 649.) (Türkçesi için bkz. *USUKS*, s. 446.)

90— Milliyetler Ya da “Özerkleştirme” Sorunu Üzerine

Bu yazı hasta olduğu için XII. Parti Kongresi’ne katılmayan Lenin’in Parti Kongresi’ne yazdığı (dikte ederek yazdırdığı) mektubun eklerinden biridir. 30 ve 31 Aralık 1922 tarihlerinde dikte ettirilmiş ve 12. Parti Kongresi’nde bütün delegeler tarafından okunmuştur.

Parti Kongresi, içinde tek tek Parti önderleri hakkında değerlendirmeler de bulunan bu mektubun yayınlanmaması kararı almış, daha sonra 1924’te Eastmann adlı bir Amerikalı Troçkist mektubu “Lenin’in Vasiyeti” başlığı altında yayınlamıştır.

Söz konusu yazı RKP/B içindeki tartışmalarda Troçki tarafından da, Lenin ile Stalin arasında ulusal sorunda derin ayrılıklar olduğu iddiasına temel yapılmaya çalışılmıştır.

Modern revizyonistler için de bu yazı ulusal sorunda Lenin ve Stalin arasındaki önemli yaklaşım farklarının kanıtıdır.

Bu tartışmaya aşağıda yeniden dönmek üzere şimdi önce yazıyı aktaralım:

«MİLLİYETLER YA DA «OTONOMİZASYON» SORUNU

Otonomizasyon denilen ve resmi tanımı Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerinin birleşmesi olan soruna enerjik ve sonucu belirleyici ölçüde el koymamış olmakla, Rusya işçilerine karşı büyük suç işlediğimi sanıyorum.

Geçen yaz bu sorun ortaya çıktığında hastaydım; sonbaharda iyileşeceğime, Ekim ve Aralık'ta yapılacak genel toplantıla da bu sorunla ilgilenmek fırsatını bulacağıma güveniyordum. Oysa, (bu sorun sözkonusu edildiği sırada) Ekim genel toplantısına da, Aralık toplantısına da katılmadım ve bu nedenle bu sorun hemen hemen benim dışımda kaldı.

Sadece, Kafkasya'dan gelen ve bu konunun Gürcistan'daki durumunu bana aktaran yoldaş Cerjinski ile konuşmaya zaman bulabildim. Ayrıca yoldaş Zinovyev ile de bu konuda kısa bir görüşme yapmak ve endişelerimi belirtmek olanağını buldum. Gürcistan olayını «soruşturmak» için Merkez Komitesi'nce gönderilen komisyonun başkanı yoldaş Cerjinski'nin anlattıkları, bana sadece büyük endişe verdi. Eğer işler, yoldaş Cerjinski'nin belirttiği gibi, Orconikidze'nin kaba güç kullanma aşırılığına varacağı notaya gelmişse, ne tür bir batağa girdiğimizi düşünebiliriz. Açık seçik görülüyor ki, «otonomizasyon» sorunu baştan sona kesinlikle yanlış ve zamansızdır.

Bir birleşik devlet cihazının gerekli olduğu söyleniyordu. Bu iddia nereden çıkıyordu? Günlüğümün daha önceki bölümlerinde belirttiğim gibi, Çarlıktan devraldığımız ve hafifçe Sovyet yağına buladığımız Rus devlet cihazından gelmiyor muydu?

Hiç kuşkusuz, bu adımın atılması, devlet cihazımıza güvenle «bizim» diyebileceğimiz güne kadar ertelenebilirdi. Oysa şimdi, elimizi vicdanımıza koyarak bunun tersini itiraf etmek durumundayız: «Bizim» dediğimiz devlet cihazı, aslında henüz bize yabancıdır, bize uzaktır. Bu devlet cihazı bir burjuva ve Çarlık «ka-

rışık türlü»dür ve son beş yıllık sürede öteki ülkelerin yardımı olmaksızın ve bu sürenin büyük bölümünde askeri işlerle ve kılığa karşı savaşa «meşgul» bulunduğumuz için, bu devlet cihazından kurtulma olanağı olmamıştır.

Doğaldır ki, bu koşullar içinde, kendimizi haklı çıkardığımız ve savunduğumuz «Birlik'ten çekilme özgürlüğü», Rus olmayanları, Rus asıllıların, yani özünde tipik Rus bürokratında gördüğümüz alçaklık ve zorbalığı saklayan Büyük Rus şovenistlerinin saldırısından koruyamayacak bir kağıt parçasından ibaret olacaktır. Hiç kuşkusuz Sovyet ve sovyetleşmiş işçilerin çok ufak bir yüzdesi de, şovenist Büyük Rus süprütüleri denizinde süte düşmüş sinek gibi boğulup gidecektir.

Bu girişimi savunmak için, ayrı örgütler halinde doğrudan doğruya ulusal, psikoloji ve ulusal eğitimle ilgilenecek Halk Komiserlikleri'nin kurulduğu söyleniyor. Burada şu soru ortaya çıkıyor: Bu Halk Komiserlikleri oldukça bağımsız duruma getirilebilirler mi? Ve ayrıca, Rus asıllı olmayanları, gerçek Rus Derşimorde'lerinin* zorbalığına karşı gerçekten savunabilecek yeterlikte tedbirleri almaya özen gösterdik mi? Yapabileceğimiz ve yapmamız gerektiği halde, bu tedbirleri aldığımızı sanmıyorum.

Stalin'in aceleciliği, idari tedbir eğilimi ve malûm «sosyal milliyetçiliğe» duyduğu kin, bu noktada kader belirleyici rol oynamıştır. Politikada kin, genellikle en kötü rolü oynar.

«Sosyal-milliyetçiler»in «suçunu» soruşturmak için Kafkasya'ya giden yoldaş Cerjinski'nin de orada tipik Rus kafa yapısıyla (başka uluslardan olup da sonradan Ruslaşanların bu Rus kafa yapısını büsbütün abarttıkları bilinen gerçektir) sivrilmiş olmasından ve Orconikidze'nin «tartaklamasının» bütün komisyonun tarafsızlığı konusunda karakter belirleyici olmasından korkarım. Hiçbir provokasyon, hatta hiçbir hakaret bu tartaklamayı haklı gösteremez. Yoldaş Cerjinski bu davranış karşısında kayıtsız bir tutuma girmekle başışlanmaz suç işlemiştir.

*Gogol'ün "Müfettiş"inde polis. Türkçe anlamı: "Çeneni tut!"

Kafkasya'daki bütün vatandaşların gözünde, Orconikidze devlet iktidarını temsil etmektedir. Orconikidze'nin, kendisinin ve Cerjinski'nin değindiği sınırlılığı açığa vurmaya hakkı yoktu. Tam tersine, Orconikidze'nin «siyasal» suçtan sanık biri Şöyle dursun, sıradan vatandaşlardan bile beklenemeyecek bir çekimsellikte davranması gerekirdi. Ve doğrusunu söylemek gerekirse, bu sosyal-milliyetçiler siyasal suç işlemekten sanık tutulan vatandaşlardı ve suçlamanın koşulları başka tanıma olanak vermezdi.

Burada önemli bir ilke sorunuyla karşılaşıyoruz: Enternasyonalizm nasıl anlaşılmalı, nasıl yorumlanmalıdır?

30 Aralık 1922 Lenin

Mektubun 31 Aralık'ta dikte ettirilen ikinci ve üçüncü bölümlerinde Lenin bu konudaki görüşlerini Şöyle sürdürüyor:

“Ben ulusal sorunla ilgili yazılarımda milliyetçilik sorununun soyut ve genel olarak konamayacağını yazdım. Ezen bir ulusun milliyetçiliği ile ezilen bir ulusun milliyetçiliği arasında, büyük bir ulusun milliyetçiliği ile küçük bir ulusun milliyetçiliği arasında ayırım yapılmak zorundadır.

Milliyetçiliğin ikinci biçimini ele alırsak: Biz büyük bir ulustan kişiler, tarihi pratik içinde bir çok zorbalığın suçunu taŐırız. Bunun da ötesinde kendimiz farkında bile olmaksızın diğerlerine bir dizi hakaret ve zorbalık uygularız. Ben yalnızca Volga dönemimi hatırladığımda, Rus olmayanlara karşı nasıl davranıldığını hatırladığımda, Polonyalıların nasıl “Polak” olarak adlandırıldığını, Tatarlara nasıl “derebey” dendiğini, Ukraynalıların “Hohol” takma adı ile çağırıldığını, tüm Gürcü ve diğer Kafkas uluslarından olanlarla “Kafkas” diye alay edildiğini düşündüğümde, bu açıkça görülüyor.

Bu yüzden büyük (yalnızca zorbalıkta büyük, DerŐimorda'sının büyük olduğu anlamda büyük) ulus denilen ezen ulus açısından enternasyonalizm yalnızca formel eşitliğin kabulü olarak kalmaz; aynı zamanda pratik hayatta ezen, büyük ulus lehinde var

olan eşitsizliği dengeleyebilecek bir eşitsizlik de kabul edilmek zorundadır. Bunu kavramamış olan, gerçekte ulusal soruna proleter yaklaşımı kavramamıştır, gerçekte küçük burjuvazinin konumunda çakılıp kalmıştır ve bu yüzden de sürekli olarak burjuvazinin konumuna kaçınılmaz olarak kaymak zorundadır.

Proletarya için önemli olan nedir? Proletarya için Rus olmayanların proleter sınıf mücadelesi açısından güveninin kazanılması yalnızca önemli değil, hayati öneme sahiptir. Bunun için ne gereklidir? Bunun için yalnızca formel eşitlik yetmez. Bunun için tavrın ile, tavizlerin ile Rus olmayanların güvensizliği öyle ya da böyle kırılmak, ona tarihi geçmiş içinde “büyük güç” ulusunun hükümetlerince yapılmış olan haksızlıklar, hakaretler dengelenmek zorundadır.

Bolşevikler, komünistler için bunun daha uzun uzadıya açıklanması gerektiğini düşünmüyorum. Verili durumda, Gürcistan ulusu söz konusu olduğu noktada proleter tavrın bizden en büyük dikkat ve yumuşaklık talep ettiği bir tipik örnekle karşı karşıya olduğumuz inancındayım. Meselenin bu yanına küçümseyerek yaklaşan ve kolaylıkla “sosyal milliyetçilik” suçlamaları getiren (halbuki kendisi gerçek ve hakiki bir “sosyal milliyetçi”, evet hatta daha fazlası brutal büyük Rus Derşimordasıdır) bir Gürcü, aslında sınıf dayanışmasını yaralar durumdadır. Çünkü hiçbir şey, ulusal haksızlık kadar proleter sınıf dayanışmasının gelişme ve sağlamlaşmasını frenleyemez ve “hakarete uğramış” ezilen milliyetler, eşitliğin herhangi bir biçimde yaralanması —bu ister düşüncesizlik, ister şaka olarak bile yapılmış olsun— konusunda olağanüstü duyarlıdırlar. Bu yüzden böyle bir durumda ulusal azınlıklara karşı taviz ve hoşgörüde aşırı gitme, az yapmaktan daha iyidir. Bu yüzden bu durumda proleter dayanışmanın ve buna bağlı olarak proleter sınıf mücadelesinin temel çıkarları bizden ulusal sorunda hiç bir zaman formel davranmamamızı ve her zaman ezilen (küçük) bir ulusun proletaryası ile, ezen (büyük) bir ulusun proletaryasının tavrındaki farklılığı dikkate almamızı talep eder.

31. 12. 1922”

Notların devamı:

“Şimdi ortaya çıkan durumda hangi pratik tedbirler alınmalıdır?”

Birinci olarak: Sosyalist Cumhuriyetler Birliği elde tutulmak ve sağlanmalıdır; bu önlem konusunda hiç bir kuşkuya yer yoktur. Buna hem bizim hem de dünya proletaryasının dünya burjuvazisine karşı savaşımız ve onun entrikalarına karşı korunmamız açısından ihtiyacımız var.

İkincisi: Diplomatik aygıt açısından Sosyalist Cumhuriyetler Birliği elde tutulmak zorundadır. Geçerken söyleyeyim ki bu aygıt bizim devlet aygıtımızın tümü içinde bir kural dışı oluşturmaktadır. Biz bu aygıt içinde Çarlık döneminde etkisi olan hiç kimseyi bırakmadık. Orda tüm belirleyici aygıt komünistlerden oluşuyor. Bu yüzden bu aygıt (bunu artık söyleyebiliriz) daha şimdiden sağlam, komünist bir aygıt olma ününe kavuşmuştur. Bu aygıt, bizim diğer halk komiserliklerimizde hâlâ uğraşmak zorunda olduğumuz eski Çarlık, burjuva, küçük-burjuva aygıtlarına göre yüksek derecede arındırılmış durumdadır.

Üçüncüsü: Yoldaş Orconikidze ibret olsun diye cezalandırılmalıdır. (Ben bunu yoldaş özel kişisel dostlarım arasında bulunduğundan ve yurtdışında göçmenlik yıllarında onunla birlikte çalışmış olduğumdan çok üzülererek söylüyorum.) Bunun yanında Cerjinski komisyonunun tüm malzemeleri yeniden gözden geçirilmelidir. Ve onda kuşkusuz olan yanlışlar ve ön yargılı değerlendirmeler temizlenmelidir. Bu gerçekten Büyük Rus milliyetçi kampanyadan siyasi olarak tabii ki Stalin ve Cerjinski sorumlu tutulmalıdır.

Dördüncüsü: Rus olmayan cumhuriyetlerde ulusal dilin kullanılması bağlamında çok kesin kararname çıkarılmalıdır ve bunların uygulanması çok sıkı denetlenmelidir. Açıktır ki bugünkü aygıtımızın içinde bulunduğu somut durumda mesela birleştirilmiş demiryolu işletmesinin, birleşik para biriminin vb.nin gerektirdiği bahanesi ile Rus-tipi bir dizi suistimal olabilir. Bu tip

suistimallere karşı mücadele için, mücadeleyi yürütenlerin bu konuda gerçekten samimi olması gerekliliği yanında, çok da uyanıklık gerekir. Burda bize yalnızca sözkonusu cumhuriyette yaşayan ulus mensuplarının hazırlayabileceği bir liste lâzımdır. Bu bağlamda yürütülen bu çalışmalar ertesi bir dahaki Sovyet Kongresi'nde bir adım geri atma ihtimali —yani Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri'nin birliğini yalnızca askeri ve diplomatik alanda elde tutma, ama bütün diğer alanlarda tek tek halk komiserliklerinin tam bağımsızlığı yönünde bir adım atma— en baştan dışlanmamalıdır.

Eğer partinin otoritesinden dikkatli bir biçimde yararlanılırsa, o zaman halk komiserliklerinin dağılmasından doğacak Moskova ve diğer merkezler arasındaki koordinasyon eksikliğinin parti otoritesi aracılığı ile yeterince dengelenebileceği dikkate alınmalıdır. Bizim devletimiz için ulusal aygıtların Rus aygıtı ile kaynaşmaması sonucu doğacak zarar, Asya'nın yüz milyonlarla sayılan halklarının bizim ardımızdan tarih sahnesine çıkmaması sonucu doğacak zararlar, karşılaştırıldığında küçük, küçücük bir zarardır. Doğunun tarih sahnesine çıkmasının arifesinde, onun uyanışının başlangıcında, bizim orda sahip olduğumuz otoriteyi kendi Rus olmayan halklarımıza karşı en küçük bir kabalık veya haksızlıkla yaralamak, affedilmez bir oportünizm olurdu. Kapitalist dünyayı savunan batılı emperyalistlere karşı birleşmemizin gerekliliği bir şeydir. Bunu söylememe bile gerek kalmayacak kadar açık bu. Bu bağlamdaki tüm önlemleri destekliyorum.

Bizim ezilen milliyetlerle olan ilişkilerimizde en küçük bir noktada bile olsa emperyalist bir konuma kaymamız ve böylece ilkesel kararlılığımızın emperyalizme karşı mücadelemizin inandırılığını tehlikeye atmamız başka bir şeydir. Çünkü dünya tarihinin yarınki günü, daha şimdiden harekete geçmiş olan emperyalizm tarafından ezilen halkların, nihai olarak uyanacağı ve kurtuluşları için zorlu belirleyici savaşa başlayacağı gün olacaktır.” (s. 653-57.)

Lenin'in bu mektupta sözünü ettiği olayların gelişmesi şöyledir:

Rusya'da Ekim Devrimi emperyalist burjuva hükümetini devirdiğinde, bir dizi 'kenar bölge'de menşevik-sosyal devrimci yönetim varlığını sürdürüyordu. Rusya'da emperyalist burjuva hükümetinin devrilmesi, Bolşeviklerin iktidarı ele geçirmesi, kenar bölgeler açısından da bağımsız devletler olarak ortaya çıkma anlamına geliyordu, bu bölgelerin bağlı olduğu merkezi devlet artık yoktu. Kenar bölgeleri zora dayanarak bir devlet çetisi altında tutan otorite parçalanmış, merkezi devlette iktidarı ele geçiren Bolşevikler ilk işlerden biri olarak ezilen ulusların ayrılma hakkını tanıdıklarını ilân etmişlerdi. Pratikte bu bolşeviklerin güçlü olmadığı tüm alanlarda, burjuvazinin önderliğinde ayrı ulusal devletlerin ortaya çıkması anlamına geliyordu. Gürcistan'da böyle oldu. 1917 Ekim'inden sonra Gürcistan'da burjuva milliyetçi menşevik bir hükümetin önderliğinde "bağımsız" —ve fakat gerçekte emperyalist müdahalecilerin desteklediği— bir devlet ortaya çıktı.

Gürcistan'ın burjuva milliyetçi menşevik hükümeti önce Alman, sonra da İngiliz işgaline karşı en küçük bir direniş göstermezken, işgalcilerin desteğinde Gürcistan bolşeviklerinin faaliyetlerini bastırmak için her şeyi yapıyordu.

1920 ortalarında Gürcistan'daki komünistlerin dağınık örgütleri, birleşerek "Gürcistan Komünist Partisi"ni kurdular. Menşevik hükümetin pratiğini yaşayan ve bu arada Rusya'da olanları da gören işçi ve köylü yığınları giderek daha sıkı bir biçimde Komünist Parti etrafında birleştiler.

1921 yılının son günlerinde Gürcistan'da silahlı ayaklanma başladı. Bu ayaklanma 21 Şubat 1921'de Gürcistan sınırını aşan Orconikidze (Orconikidze'nin kendisi de Gürcü'dür) yönetimindeki "II. Ordu"nun birlikleri tarafından da desteklendi. Kızıl ordunun Gürcistan'daki ayaklanmanın yardımına koşması, RKP/B MK Siyasi Büro'nun kararı ile ve Gürcistan'daki ayaklanmayı yöneten Revkom (Devrimci komite)un çağrısı üzerine oldu.

Komünistlerin Kafkasya'da Sovyet Cumhuriyeti kuruldu.

Komünistlerin Kafkasya'daki siyasetleri, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan'ı bir "Trankafkasya Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Federasyonu" içinde birleştirmeye yönelikti. Bu Kafkasya uluslarının birlikte gelişebilmesi, Kafkasya'daki ulusal düşmanlıkların yerini dostluğun alması için en uygun yoldu. Gerek iktisadi gelişme açısından, gerekse askeri saldırılara karşı korunma açısından Trankafkasya Federasyonu en akılcı çözümdü. Lenin de bu çözümü "mutlak doğru, mutlaka gerçekleştirilmesi gereken" çözüm olarak görüyordu. Ancak Gürcistan Komünist partisi içindeki bazı milliyetçi unsurlar Mdivani olmak üzere, Trankafkasya Federasyonu düşüncesini doğru bulmuyorlar, Gürcistan'ın mutlaka bağımsız bir devlet olarak kalmasını istiyorlardı. Onların savundukları Gürcü ulusunun dar çıkarları idi.

Bu noktadaki ideolojik mücadele bütün 1921 ve 1922 yılı içinde sürdü. RKP/B Trankafkasya Bölge Komitesi'nde özellikle Orconikidze bu komitenin sorumlusu olarak Trankafkasya Federasyonu düşüncesini ısrarla savunuyorlar.

1922 ortalarına kadar tek tek Sovyet Cumhuriyetleri ile RSFSC arasındaki ilişkiler devletlerarası ikili anlaşmalar biçiminde sürdürülüyor, bunun ötesinde birleşik komünist partisinin otoritesi ile ortak hareket sağlanıyordu. 1922 Mart'ından itibaren bütün Sovyet cumhuriyetlerinde bir devlet içinde birleşme talepleri eş zamanlı olarak dile getirilmeye, Sovyet kongrelerinde bu yönde kararlar alınmaya başlandı. Bu gelişmeler karşısında 10 Ağustos 1922'de RKP/B MK RSFSC ile bağımsız cumhuriyetler arasındaki ilişkiler konusunda bir karar tasarısı hazırlama görevine sahip bir komisyon oluşturdu.

Bu komisyonda Stalin, Kuybişev, Orconikidze, Ağamalioglu (Azerbaycan), Myaznikov (Ermenistan), Mdvani (Gürcistan), Petrovski (Ukrayna) ve Çervyakov (Beyaz Rusya) yer alıyordu. Stalin tarafından kaleme alınan ilk taslak bu komisyonda tartı-

şılarak Mdivani'nin çekimser oyuna karşı kabul edilir. "Özerkleştirme" plânı denen şey, işte bu karar tasarısında yer alan bir plândır. Bu karar tasarısında içinde bir dizi özerk cumhuriyet ve özerk bölge bulunduran RSFSC'nin deneyiminden yola çıkılarak, diğer ulusal cumhuriyetlerin "özerk cumhuriyetler" olarak RSFSC'ye katılması biçiminde bir birlik ön görülmektedir. Bütün Komünist Partileri içinde tartışmaya sunulan bu taslak hakkında tepkiler değişik olmuştur. Azerbaycan ve Ermenistan Komünist Partileri ve Transkafkasya Bürosu bu tasarımı desteklemiştir. Beyaz Rusya KP/B MK var olan ilişkiler düzeyinde ilişkilerin sürdürülmesinden yana tavır takınmış, Ukrayna Komünist Partisi çekimser bir tavır takınmış, Gürcistan Komünist Partisi MK ise tasarımı red etmiş, aynı zamanda Transkafkasya Federasyonu konusundaki olumsuz tavrını da yinelemiştir. Tasarı 23/24 Eylül'de RKP/B MK Örgütlenme Bürosu komisyonunda bir kez daha görüşülmüş ve yeniden kabul edilmiştir. Lenin hasta olduğundan bu toplantılara katılamamıştır. Ama kendisi bütün malzemeyi incelemiş ve sorun üzerine Stalin, Myaznikov, Orconikidze, Sokolnikov, Mdivani, Dumbadse, Zinzadse, Okucava (Bu son dördü Gürcistan Komünist Partisi MK üyeleridir) doğrudan görüşmeler yürütmüştür.

Sonunda Lenin'in önerisi, "Özerk cumhuriyetler olarak RSFSC'ne katılma yerine, RSFSC'nin diğer Sovyet Cumhuriyetleri ile birlikte eşit haklara sahip devletler olarak bir Federasyon içinde birleşmesi yönünde olmuş, Stalin'in başında bulunduğu komisyon bu temelde yeni bir taslak hazırlamıştır. Üzerine onca gürlüktü kopartılan "özerkleştirme" plânı bağlamında bilince çıkartılması gereken olgular şunlardır:

• Cumhuriyetlerin hangi biçimde birleşeceği sorunu, komünistler açısından somut durumda somut karar verilmesi gereken, ilkesel olmayan bir sorundur. Özerk cumhuriyetler olarak RSFSC'ne katılmak ile, RSFSC'nin diğer Sovyet Cumhuriyetleri ile birlikte bir başka federasyon içinde birleşmesi özsel bir

sorun değildir. İkincisi birinciye göre biraz daha gevşek bir birleşme biçimidir ve yığınların bilinç seviyesi açısından 1922’de daha uygun bir biçimdir.

Birleşme konusundaki “özerkleştirme plânı” Rusya Sosyalist FSC’nin o güne kadarki deneyimini —başarılı deneyimini— göz önünde bulunduran bir plândır. Ve bu plân *taslak* olarak tartışmaya sunulan bir plândır.

Bu plânın tartışmasında bazı Komünist Partilerinin bu plâna karşı oldukları görüldüğü noktada, alternatif bir plân öne sürülmüş, üzerinde ısrar edilmemiş, bu konuda önemli bir çatışma olmamış, önemli bir mücadele yürümemiştir “Özerk cumhuriyetler olarak birleşme” plânının ilk taslağının Stalin tarafından yazılmış olmasından yola çıkarak onunla Lenin arasında bu konuda köklü ve özde bir çelişme olduğunu ileri sürmek, kafadan çelişme yaratmaktır.

Çünkü daha sonra Lenin’in önerdiği biçimde Birliğin en tutarlı savunucusu ve uygulayıcısı Stalin olmuştur.

Bir federatif birlik içinde birleşme yönünde karar 6 Ekim 1922’deki RKP/B MK toplantısında kabul edilmiştir. Yani özerkleştirme plânı Ağustos ortalarından Ekim başına kadar —bir buçuk ay— üzerinde tartışılan bir *taslak* olarak vardır!

Bundan sonra Komünistler her alanda SSCB içinde birleşme yönünde ajitasyon—propaganda çalışmasına ağırlık vermişler, Kafkasya’da da Transkafkasya SSC Federasyonu içinde birleşme ve Federasyonun diğer devletlerle merkezi federasyon içinde birleşmesi propagandasına ağırlık verilmiştir. Bu noktada Gürcistan Komünist Partisi MK, Transkafkasya Federasyonuna karşı çıkan tavrını sürdürmeye devam etmiş, Transkafkasya bölge örgütü (Her üç cumhuriyetten komünistlerin üst örgütü) ile Gürcistan Komünist Partisi MK arasında tartışmalar sertleşmiştir. Gürcistan Komünist Partisi’nin bir çok bölge örgütleri, RKP/B MK’nin Ekim toplantısı kararlarını selamlarken, Gürcistan KP MK bu kararları sabote eder bir tavır takınmıştır.

Gelişmeler içinde parti tabanından soyutlanan Gürcistan Komünist Partisi MK, 22 Ekim 1922’de istifa etmiş, bu istifa kabul edilmiş ve yeni bir MK atanmıştır.

Bununla birlikte ideolojik mücadele kapanmamıştır. Gürcü milliyetçileri RKP/B MK’ne Orconikidze üzerine bir dizi yakınma, şikayet mektupları vb. göndermektedir. Orconikidze bu kişisel saldırılar karşısında da soğukkanlılığını koruyacak yerde, önemli bir hata yapmış, Kasım 1922 sonunda kendi evinde yürüyen bir tartışmada Mdivani yanlısı bir Gürcü yöneticiyi tokatlamıştır. Mdivani ve taraftarları bu yanlışı da tabii kendi siyasetleri için kullanmışlardır.

İşte Lenin’in yazıda sözünü ettiği, haklı olarak kızdığı olay budur.

Parti MK, birincisi Cerjinski, ikincisi Rikov başkanlığında iki ayrı araştırma komisyonunu olay yerine göndermiş ve her iki komisyon da Orconikidze’nin kaba kuvvet kullanmasının yanlışlığı yanında, özde milliyetçi bir sapmanın varlığını tespit etmişler, içerik olarak Orconikidze’nin doğru pozisyonu savunduğunu belirlemişlerdir.

Bu bağlamda Stalin’in ‘otonomizasyon’dan yana, Lenin’in otonomizasyona karşı olduğunu söyleyip, tam da burda alıntılanmış belgeyi tanık gösterenlere söylenecek şey şudur:

Söz konusu belge 30/31 Aralık 1922’de Lenin tarafından dikte ettirilmiştir. Ve ilk defa Nisan 1923’te toplanan XII. Parti Kongresi’nde okunmuştur.

Lenin’in bu mektubu dikte ettirdiği sırada, gerçekte otonomizasyon konusunda Lenin ve Stalin arasında bir ayrılık yoktur. Tersine, Lenin’in bu mektubu dikte ettirdiği sırada yapılan —30 Aralık 1922— ve tarihi birleşme kararını Sovyetler Birliği I. Sovyet Kongresi’nin aldığı federatif temelde cumhuriyetlerin birleşme kararını formüle eden ve savunan Stalin’den başkası değildir.

Bu bağlamda Stalin, KEYK'nin VII. Genişletilmiş Toplantısı'nda 13 Aralık 1926'da yaptığı Kapanış Konuşması'nda Troçki'nin "Stalin ulusal sorunda oldukça büyük bir yanlış yaptı" iddiası üzerinde durmakta, Gürcistan meselesi hakkında şu tavrı takinmaktadır:

"Troçki konuşmasında, Stalin ulusal sorunda oldukça büyük bir hata yaptı" beyanında bulundu. Nasıl bir hata, hangi koşullar altında — ama bunları söylemedi Troçki.

Bu doğru değildir, yoldaşlar. Bu bir iftiradır. Benim hiçbir zaman, ne Lenin'le ne de Partiyle, ulusal sorunda herhangi bir görüş ayrılığım olmamıştır. Öyle sanıyorum ki Troçki burada, Lenin yoldaşın XII. Parti Kongresi'nden önce beni, Gürcü yarı-milliyetçilerine, kısa süreden beri Fransa'da ticaret temsilcisi olan Mdivani gibi yarı-komünistlere karşı çok sert bir örgütsel politika uygulamak ve onları "izlemek"le suçladığı, önemsiz bir olayı ima etmektedir. Ne var ki, daha sonraki olaylar, "sapmacılar" denilen bu kişilerin, Mdivani gibilerinin, gerçekte, Parti MK Sekreterlerinden biri olarak uyguladığım muameleden daha sert bir muameleyi hakettiklerini göstermiştir. Daha sonra gelişen olaylar, bu kişilerin, en açık oportünizmin yıkılmaya yüz tutmuş bir fraksiyonu olduklarını göstermiştir. Varsın Troçki bunun doğru olmadığını kanıtlasın. Lenin bu olguları bilmiyordu ve bilemezdi de, çünkü hastaydı, yataktan çıkamıyordu ve olayları izleme olanağı yoktu. Fakat, bu önemsiz olayla Stalin'in ilkesel bakış açısı arasında nasıl bir bağlantı olabilir? Besbelli ki Troçki burada müfterice, benimle Parti arasında herhangi bir "görüş ayrılığı" olduğunu ima etmektedir. Ama, Troçki de dahil, tüm MK'nin, Stalin'in ulusal soruna ilişkin tezlerini oybirliğiyle kabul ettiği olgu değil midir? Bu oylamanın, Mdivani olayından sonra, II. Parti Kongresi'nden önce yapıldığı olgu değil midir? Ulusal soruna ilişkin raporu, XII. Parti Kongresi'nde, herhangi başka birinin değil de Stalin'in sunduğu olgu değil midir? Öyleyse, ulusal sorunda Partiyle "görüş ayrılıkları" nerde burada ve Troçki bu önemsiz olaya değinme gereğini aslında neden duydu?" (*Stalin Eserler*, cilt 9, s. 61 *İnter Yayınları "Troçkizm mi? Leninizm mi?"*, s. 240 – 241.)

Bu bağlamda Lenin ile Stalin'i karşı karşıya koymaya çalışma yalnızca Troçki'nin işi değil. Modern revizyonistlerin de en sevdiği işlerden biri bu. Ve onlar açısından bunu yapabilmek için her tür sahtekârlık mübah. İşte modern revizyonist karşı-devrimcilerin bu konudaki en son hezeyanlarından biri:

1989 yılı, *Komünist* (SBKP Teorik yayın organı) 3. sayıda yayınlanan "Ulusal Sorun – Geçmişteki Deformasyonlar" başlıklı bir yazıda Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi'nin bir üyesi olduğu bilgisi verilen bir bay Profesör Viktor Suslov şunları söylüyor:

Stalin'in bu konuda alınan kararların çoğunda imzası olduğunu söyledikten sonra:

"...Ama bundan bu dönemde ulusal sorunda Lenin ile Stalin'in görüşlerinin uyum içinde olduğu, hele hele özel devlet inşası sorununda böyle olduğu, sonucu çıkarılmamalıdır.

Stalin, Aralık 1925'de [Bay prof. tarihte bir yıl yanılmış —BN] KEYK 7. Genişletilmiş Toplantısı'ndaki Konuşması'nda 'benim hiç bir zaman, ne Parti ile ne de Lenin ile ulusal sorunda herhangi bir görüş ayrılığım olmamıştır' dediğinde en azından namuslu davranmamıştır.

Ekim Devrimi'nin hemen ertesinde, ulusların ve halkların kendi kaderini tayin hakkı sovyet ülkesinde siyasi yaşamın bir gerçekliği haline geldiğinde, kenar bölgelerinde burjuva çevrelerin bundan kendi bencil sınıf çıkarları için yararlanacakları korkusu doğdu. Şu soru soruldu: Kendi kaderini tayin hakkı kime tanınmalıdır —bir bütün olarak ulusa mı, yani işçiler emekçiler ve burjuvaziye birlikte mi; yoksa yalnızca emekçilere mi? Sovyet iktidarı nefret edilesi burjuvaziye neden kendi kaderini tayin hakkı tanıdı ki?

1918 Ocağında yapılan III. Bütün Rusya Sovyet Kongresi'nde Stalin 'kendi kaderini tayin hakkını burjuvazinin hakkı olarak değil, verili ulusun emekçi yığınlarının hakkı olarak yorumlanmasından' yana tavır takındı.

Lenin kararlılıkla *bu öneriye karşı çıktı, ve bunun ilkesel olarak kabul edilemez olduğunu söyledi. (abç) Emekçilerin kendi hakkından ancak proletarya kendi çıkarlarını bilinçli olarak burjuvzininkinden ayırdığı zaman söz edilebileceğini, ve fakat bunun Rusya dışında hiç bir ülkede gerçek olmadığını belirtti...*”

Bu bay profesör altı çizili yerlere tanık olarak Lenin'in Buharin'e karşı yürüttüğü polemiği —evet hiç utanmadan ve bkz. Lenin, cilt 29, s. 161 diyerek!— gösteriyor. Böylece Stalin kaşla göz arasında Buharin'in saçmalığının suçlusu oluveriyor.

Bu bay Profesörün Stalin'den aktardığı yerde Stalin aynen şunları söylüyor:

“Bütün bunlar, kendi kaderini tayin ilkesinin burjuvazinin değil, sözkonusu ulusun emekçi kitlelerinin kendi kaderini tayin olarak ele alınmasının ne kadar gerekli olduğunu gösteriyor. Kendi kaderini tayin ilkesi, Sosyalizm uğruna mücadelenin bir aracı olmalı ve Sosyalizmin ilkelerine tabi kılınmalıdır.” (*Stalin, Eserler, Cilt 4, sf. 41, İnter Yayınları*)

İşte okuduğunu anlamaktan aciz veya domuzuna çarpıtan revizyonist prof'un karşı çıktığı yer burasıdır. Stalin burada “programdan ulusların ayrılma hakkını çıkartalım” vb. demiyor. Tersine ulusların ayrılma hakkının taşıyıcısının kim olduğunu (Rusya somutunda) ve kim olması gerektiğini (genelde) tartışıyor.

Bunu görmemek için herhalde revizyonist veya burjuva prof. olmak gerekir.

91— Daha Az Ama Daha İyi'den

(4 Mart 1923)

Lenin bu makalesinde diğer şeylerin yanında Birinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan objektif durumda ulusal sorunun oynadığı rol üzerinde de duruyor. Ve bu bağlamda;

“Mücadelenin sonucu son çözümlemede Rusya, Çin-Hindistan gibi ülkelerin dünya nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturması

ile belirlenecektir. Tam da bu çoğunluk son yıllarda korkunç bir hızla kurtuluşları için mücadele içine çekilmektedir. Böylece son mücadelenin nasıl sonuçlanacağı konusunda kuşku kalmamaktadır. Bu anlamda sosyalizmin nihai zaferi tam olarak ve kesinlikle güvencelenmiştir.”(s. 661.) (Türkçesi için bkz. USUKS, s. 451.)

Lenin’in burada saydığımız yazıları dışında ulusal sorunla ilgili şu yazıları da var:

“Çin Savaşı”– Iskra’nın 1. Sayısı’nda, Aralık 1900’de yayınlanmıştır. “Uygar emperyalizmin” Çin’de nasıl barbarca bir siyaset izlediğini teşhir etmektedir.

“Ermeni Sosyal Demokratlarının Bildirgesi (1 Şubat 1903, Iskra No. 33).

“Sosyalizm ve Savaş”tan (Temmuz – Ağustos 1915) ilgili bölümler.

“RSDİP MK”nin İkinci Sosyalist Konferans’a Önerileri’nden (Şubat/Mart 1916).

“G. Zinovyev’e (Buharin tarafından yazılmış bir yazının işe yaramazlığını anlatan mektup, Ağustos 1916).

“P. Kiyevski ve (J. Pyatokov’a) cevap (Eylül 1916).

“İnes Armand’a (25 Aralık 1916).

“Emekçi Kazakların I. Tüm-Rusya Kongresi’nde Konuşma”dan (1 Mart 1920).

“Komintern II. Kongresi”nde.

“Enternasyonal Durum ve Komünist Enternasyonal’in Temel Görevleri Üzerine Konuşma”dan (19 Temmuz 1920).

Not: “Türkçesi yok” dediğimiz yerlerde, şimdiye dek Türkiye’de yayınlanmış olan ve Lenin’in ulusal sorunla ilgili yazı ve görüşlerini içeren derlemelerde Türkçesi yok olduğunu söylemek istiyoruz. Bunda adını verdiğimiz yazıların bir bölümü başka konulardaki derlemeler içinde vb. olabilir. Hepsini karşılaştırmadık.

Sol Yayınları’nın “Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları” adlı derlemesinde burada sözünü ettiğimiz yazılar dışında, şu yazılara da yer veriliyor:

Bund Ulusalcılığında Sonsöz
Enternasyonal Sosyalist Büro Toplantısı
Türk-İtalyan Savaşının Sonu
Kadetler ve Ulusalcılar
Balkan Savaşı ve Burjuva Şovenizmi
Vehi Yazarları ve Ulusalcılık
Yahudi Okulları İçin Ayrımcılık
RSDİP MK ile Parti Görevlilerinin 1913 Yaz Konferan-
sı'nda Alınan Kararlar /Ulusal Sorun
Kadetler ve Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı
Rus Okullarındaki Öğrencilerin Bağlı Oldukları Uluslar
Ulusal Liberalizm ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hak-
kı
Noveya Vremya, Reç ve Ulusların Kendi Kaderini Tayin
Hakkı
Ulusalcılık Hakkında Bir kaç Söz Daha
Ölü Şovenizm, Yaşayan Sosyalizm
Alman Sosyal-Demokrasisi ve Ulusların Kendi Kaderini
Tayin Hakkı
Sosyal Şovenistlerin Safsataları
Platonik Enternasyonalizmin Çöküşü
Sosyal Şovenizme Karşı Mücadele Üzerine
Yanlış Bayrak Altında
Boris Souvarin'e Açık Mektup
Cumhuriyetçi Şovenistlerin Hileleri
Sosyal Şovenistlerle Birlikte Enternasyonal Sözümona Sos-
yalist Bir Konferans Toplanması Hakkında
Sosyal Şovenistler ve Enternasyonalistler
Enternasyonalistleri Birleştirme Sorunu
Dış Siyasetin Sırları
Rus Devriminin Dış Siyaseti
Afganistan Emiri Amanullah Han'a Mektup [27 Mayıs
1919'da yazıldığı ve Lenin'in Rusça tüm yapıtlarının 50. cildi, s.

386'da yayınlandığı bilgisi verilen bu mektup, Almanca Eserler içine alınmamış —BN]

Amerikalı Bir Gazetecinin Sorularına Yanıt

Universal Service'nin Karl Wegand'ın Sorularına Yanıt.

G. K. Orconikidze'ye Telgraf.

A. Sultanzade'nin Doğu'da Toplumsal Devrim Olasılıklarına İlişkin Raporu Hakkında Notlar

G. İ Safarov'a

Moğolistan Halk Cumhuriyeti Temsilciler Kurulu'yla Konuşma

Doğu Halkları Propaganda ve Eylem Konseyi'ne Mektup

Militan Materyalizmin Önemi

(Saydığımız bu yazıların önemli bir bölümü mektuplar, notlar vb.dir. Bir bölümü doğrudan ulusal sorunla ilgili olmayan makaleler içinde yer alan bölümlerdir. Bu yazıların özellikle uygulamanın nasıl olduğu bağlamında incelenmesinde yarar vardır. İlkesel olarak bu yazılarda ortaya konan yeni düşünceler yoktur.)

II

STALİN'İN ULUSAL SORUNLA İLGİLİ YAZILARININ DÖKÜMÜ

(Bu döküm için Almanca olarak yayınlanmış olan J. W. Stalin, "Marksizm ve Ulusal ve Sömürgeyel Sorun" başlıklı derlemeyi temel aldık. Komintern döneminde yapılmış olan söz konusu derleme, bu alanda Stalin'in tüm temel yazılarını içermektedir.)

1. Sosyal-Demokrasinin Ulusal Sorundaki Görüşü Nedir? (Gürcüce çıkan 'Proletaryanın Mücadelesi'nde 1 Eylül 1904'te yayınlanmıştır.)

2. Marksizm ve Ulusal Sorun (1913 Mart/Mayıs ayları arasında 'Aydınlık' isimli yayın organında yayınlanmıştır.) Marksizm-Leninizmin bu konudaki temel yapıtlarından biri olan bu yazı "Ekim öncesi" dönem için ulusal sorunda temel görüşleri içerdiği gibi, "ulusal hareket" vb. kavramları da kesin içerikleri ile açıklamaktadır.

Yazı öncelikle sosyal demokrat hareket içindeki milliyetçi sapmalarla polemik içinde yazılmıştır. Bu özelliği unutulmamalıdır.

3. Milli Mesele Hakkında Konuşma (RSDİP/B VII. Bütün Rusya Konferansı'nda —Nisan Konferansı'nda— yapılan konuşma, 12 Mayıs 1917)

Aynı konferansta yapılan

4. Kapanış Konuşması
5. Ekim Devrimi ve Ulusal Sorun (6 ve 19 Kasım 1918 tarihli Pravda'larda yayınlanmıştır)
6. Rusya'da Ulusal Sorunda Sovyet İktidarının Siyaseti (10 Ekim 1920)
7. Partinin Ulusal Sorundaki İvedi Görevleri Üzerine (RKP/B'nin X. Kongresi için MK tarafından onaylanmış tezler, 10 Şubat 1921)
8. Partinin Ulusal Sorundaki İvedi Görevleri Üzerine (X. Parti Kongresi'nde 10 Mart 1921'de yapılan konuşma)
9. Ulusal Sorunun Ele Alınışı Üzerine (2 Mayıs 1921)
10. Ekim Devrimi ve Rus Komünistlerinin Milliyetler Politikası (7 Kasım 1921)
11. Sovyet Cumhuriyetleri'nin Birleşmesi Üzerine (X. Bütün Rusya Sovyetleri Kongresi'nde Yapılan Konuşma, 26 Aralık 1922)
12. Sovyet Cumhuriyetlerini Birleşmesi Üzerine (SSC Birliği I. Sovyetler Kongresi'nde yapılan konuşma, 30 Aralık 1922)
- (Bu konuşma içinde Birlikte temel olan anlaşmanın da tam metni vardır.)
13. Parti ve Devlet İnşasında Ulusal Momentler (RKP/B XII. Kongresi için MK tarafından onaylanmış tezler, 24 Mart 1923)
14. Parti ve Devlet İnşasında Ulusal Momentler (RKP/B XII. Kongresi'nde Yapılan Konuşma, 23 Nisan 1923)
15. RKP/B MK'nin Ulusal Cumhuriyetler ve Bölgelerin Sorumlu Fonksiyonerleri İle Yaptığı 4. Danışma Toplantısı'ndaki Konuşmalar, 10 Haziran 1923)
16. Ekim Devrimi ve Orta Katmanlar Sorunu (7 Kasım 1923)
17. Ulusal Sorun (Sverdlov Üniversitesi'nde "Leninizmin Temelleri Üzerine" verilen konferansların "Ulusal Sorun" başlıklı bölümü. Nisan başı 1924)

18. Yugoslavya'da Ulusal Sorun Üzerine (KEYK Yugoslav Komisyonu'nda Yapılan Konuşma, 30 Mart 1925)

19. Doğu Hakları Üniversitesi'nin Siyasi Görevleri Üzerine (Doğu Halkları Komünist Üniversitesi'nde yapılan bir öğrenci toplantısındaki konuşma, 18 Mayıs 1925)

20. Bir Kez Daha Ulusal Sorun Hakkında (Semiç'e cevap, 30 Haziran 1925)

21. Kaganoviç ve Diğer SBKP/B MK SB Üyesi Yoldaşlara Mektup'tan (26 Nisan 1926)

22. Çin Üzerine (SBKP/B MK ve MKK Ortak Oturumu'nda Yapılan "Uluslararası Durum ve SB'nin Savunulması" Başlıklı Konuşma'dan 1 Ağustos 1927)

23. Ulusal Sorunun Çözümünde Proleter Yöntem Sorunu Üzerine ("Ekim Devrimi'nin Uluslararası Karakteri" makalesinden, 7 Kasım 1927)

24. Ulusal Sorun ve Leninizm (18 Mart 1929)

25. Ulusal Sorundaki Sapmalar Üzerine (SBKP/B XVI. Kongresi'ne sunulan MK Siyasi Raporu'undan, 27 Haziran 1930)

26. Ulusal Sorundaki Sapmalar Üzerine (SBKP/B XVII. Parti Kongresi'ne sunulan MK Faaliyet Raporu'undan, 26 Ocak 1934)

27. SSC Birliği Anayasa Taslağı Üzerine (SSCB VIII. Olağan Sovyet Kongresi'nde yapılan konuşma, 25 Kasım 1936)

Stalin'in yazılarının Türkçeleri için:

J. Stalin "Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu", Sol Yayınları, Mart 1976

ve J. V. Stalin, "Milli Demokratik Devrim" Aydınlik Yayınları, Temmuz 1977'ye bakılmalıdır.

SBKP/B'nin Ulusal Sorun konusundaki önemli kararları:

1. Ulusal Sorun Hakkında Karar

RSDİP/B VII. Bütün Rusya Konferansı'nın Kararı (Nisan Konferansı) 1917 Mayıs

2. Partinin Ulusal Sorundaki İvedi Görevleri Üzerine Parti X. Kongresi'nin Aldığı Karar, Mart 1921
3. Parti ve Devlet İnşasında Ulusal Momentler
4. Parti Programı'ndan RKP/B'in Mart 1919'da yaptığı VIII. Parti Kongresi Programı'nda 9. madde
5. Sovyetler Birliği 1936 Anayasası

EKLER

Ek:1

Sovyetler Birliği'nde 1936'da yürüyen tartışmada Anayasa taslağının ulusal sorunla ilgili maddelerine gelen eleştiriler konusunda Stalin'in tavrı:

Burjuva anayasaları, sessiz sedasız, uluslar ve ırkların eşit olamayacağından, tam bağımsız uluslarla, tam bağımsız olmayan ulusların varlığından, bunun dışında üçüncü bir uluslar ve ırklar kategorisi olarak, sömürgelerde tam bağımsız olmayan uluslardan daha az haklara sahip uluslar ve ırklar bulunduğu hareket etmektedir. Bu, bütün bu anayasaların temelleri itibariyle ulusal oldukları, yani egemen ulusların anayasaları oldukları, anlamına gelir.

Bu anayasalardan farklı olarak SSCB yeni anayasa taslağı, enternasyonaldir. Bütün ulus ve ırkların eşit olduğundan hareket etmektedir. Renk, dil, kültürel seviye, devlet olarak gelişme düzeyi, uluslar ve ırklar arasındaki herhangi bir farkın ulusların hak eşitsizliğine neden olarak hizmet edemeyeceğinden hareket etmektedir. Bu anayasa taslağı, ulus ve ırkların geçmişleri ve şimdiki durumlarından, güç ve güçsüzlüklerinden bağımsız olarak, toplumun ekonomik, toplumsal, devletsel ve kültürel yaşamının bütün alanlarında eşit haklara sahip olmaları gerektiğinden hareket etmektedir.

Ek:1/1 Sovyetler Birliği 1936 Anayasası... (Stalin cilt 14 s. 106 vd.)

...

«Burjuva anayasaları, sessiz sedasız, uluslar ve ırkların eşit olamayacağından, tam bağımsız uluslarla, tam bağımsız olmayan ulusların varlığından, bunun dışında üçüncü bir uluslar ve ırklar kategorisi olarak, sömürgelerde tam bağımsız olmayan uluslardan daha az haklara sahip uluslar ve ırklar bulunduğu

dan hareket etmektedir. Bu, bütün bu anayasaların temelleri itibariyle ulusal oldukları, yani egemen ulusların anayasaları oldukları, anlamına gelir.»

...

2) Anayasa taslağının 17. maddesine ilişkin bir değişiklik önerisi. Öneri, Birlik Cumhuriyetlerinin, Sovyetler Birliği'nden gönüllü ayrılması, hakkının korunmasından sözeden 17. maddenin tamamen çıkarılması yolundadır. Bu önerinin doğru olmadığına ve Kongre tarafından kabul edilmemesi gerektiğine inanıyorum. Sovyetler Birliği, eşit haklara sahip Birlik cumhuriyetlerinin oluşturduğu gönüllü bir birliktir. Anayasadan, bu cumhuriyetlerin Birlikten gönüllü ayrılma haklarıyla ilgili 17. maddenin çıkarılması, bu birliğin gönüllülük karakterini zedeleyecektir. Bu adımı atabilir miyiz? Bu adımı atmayacağımıza, atmamamız gerektiğine inanıyorum. Sovyetler Birliği'nde, Birlik'ten ayrılmak isteyen tek bir cumhuriyet bile olmadığı, o nedenle 17. maddenin pratikte bir anlamı bulunmadığı söyleniyor. Bizde, Sovyetler Birliği'nden ayrılmak isteyen tek bir cumhuriyetin bile bulunmaması tabii ki doğrudur. Fakat bu durum, cumhuriyetlerin Sovyetler Birliği'nden ayrılma haklarını anayasada güvence altına almamamız anlamına gelmez. Sovyetler Birliği'nde bir başka Birlik cumhuriyetini ezmek isteyen tek bir cumhuriyetin bile bulunmaması tabii ki doğrudur. Fakat bu durum, cumhuriyetlerin Sovyetler Birliği'nden ayrılma haklarını anayasada güvence altına almamamız anlamına gelmez. Sovyetler Birliği'nde bir başka Birlik cumhuriyetini ezmek isteyen tek bir cumhuriyet bile yok. Ama bu durum, SSCB Anayasası'nda Birlik cumhuriyetlerinin eşitliğiyle ilgili maddenin çıkarılması anlamına gelmez.

3) Bir başka öneri de, anayasa taslağının ikinci bölümüne yeni bir madde eklemeyi gündeme getiriyor. Bu öneriye göre, özerk Sosyalist Sovyet cumhuriyetlerinin ekonomik ve kültürel gelişimleri belli bir seviyeye ulaştıktan sonra, sosyalist birliğin

Sovyet cumhuriyetlerine dönüştürülmeleri sözkonusudur. Bu öneri kabul edilebilir mi? Ben kabul edilemeyeceğine inanıyorum. Bu öneri sadece içerik itibariyle değil, nedenleri itibariyle de doğru değildir. Özerk cumhuriyetlerin Birlik cumhuriyetleri kategorisine geçirilmesini ekonomik ve kültürel gelişmişlikle gerekçelendirmek aynı şekilde şu ya da bu cumhuriyetin özerk cumhuriyetler kategorisinde kalışını ekonomik ve kültürel geriliğiyle gerekçelendirmek olanaksızdır. Sorunun bu biçimde ele alınışı, Marksist-Leninist ele alış değildir. Örneğin Tatar Cumhuriyeti özerk cumhuriyet olarak kalıyor Kazak Cumhuriyeti ise Birlik cumhuriyeti oluyor, fakat bu, Kazak Cumhuriyeti'nin Tatar Cumhuriyeti'nden ekonomik ve kültürel açıdan daha gelişmiş olduğu anlamına gelmiyor. Aslında durum tam tersidir. Aynı şey Volga Almanları Özerk Cumhuriyeti ile Kırgız Birlik Cumhuriyeti için de söylenebilir. Volga Almanları, kültürel ve ekonomik açıdan özerk cumhuriyet olmalarına rağmen, Kırgızlardan daha gelişkindir.

Özerk cumhuriyetlerin Birlik cumhuriyetleri kategorisine sokulmasını belirleyen nedir?

Üç nokta belirleyici olmaktadır.

Birinci olarak, cumhuriyetin, Sovyetler Birliği topraklarıyla çevrelenmemiş olan bir kenar cumhuriyet olması gerekmektedir. Neden? Çünkü Birlik cumhuriyeti haline gelmiş cumhuriyetin, eğer Birlikten ayrılma hakkı korunacaksa, Sovyetler Birliği'nden ayrılma sorununu ortaya atmak için mantıklı ve gerçek olaklara sahip olması gerekmektedir. Fakat bu sorunu sadece, diyelim ki herhangi bir yabancı ülkeye sınır veren, böylece dört bir yanı Sovyetler Birliği topraklarıyla çevrelenmemiş bir cumhuriyet tarafından ortaya atılabilir. Elbette bizde Sovyetler Birliği'nden ayrılma sorununu gerçekten gündeme getirecek tek cumhuriyet bile yok. Fakat Birlik cumhuriyetlerinin Sovyetler Birliği'nden ayrılma hakları saklı kalacağına göre, mesele öyle düzenlenmelidir ki bu hak anlamsız ve boş bir kağıt parçası ha-

line gelmesin. Örneğin Başkır ya da Tatar Cumhuriyetleri kategorisine alındığını varsayalım. Bu cumhuriyetler Sovyetler Birliği'nden ayrılma sorununu mantıki ve gerçek biçimde gündeme getirebilirler mi? Hayır getiremezler? Neden? Çünkü dört tarafları Sovyet Cumhuriyetleri ve Sovyet bölgeleriyle çevrelenmiştir, çünkü Sovyetler Birliği'nden hiç bir yere ayrılamazlar. (*Gülüşmeler, alkışlar.*) O nedenle bu tür Cumhuriyetlerin Birlik Cumhuriyeti kategorisine alınması yanlıştır.

İkinci olarak, Sovyet Cumhuriyeti'ne adını veren milliyetin o Cumhuriyette az çok bütünlüklü bir çoğunluk oluşturması gerekir. Örneğin Kırım Özerk Cumhuriyetini ele alalım. Kırım bir kenar cumhuriyettir, ama bu Cumhuriyette Kırım Tatarları çoğunluğu oluşturamazlar, tam tersine azınlıktadırlar. O nedenle, Kırım Cumhuriyetini Birlik cumhuriyetleri kategorisine almak yanlış ve mantıksız olurdu.

Üçüncü olarak, cumhuriyetin nüfus bakımından çok küçük olmaması, diyelim ki bir milyondan az nüfusa sahip olmaması gerekir. Neden? Çünkü çok az bir nüfusa ve önemsiz bir orduya sahip olan küçük bir Sovyet Cumhuriyeti bağımsız bir devlet olarak varlığını sürdüremez. Emperyalist haydutların bu cumhuriyeti anında ele geçireceklerinden kuşku duymamak gerekiyor.

Bugünkü tarihsel anda bu üç nesnel özellik olmaksızın şu ya da bu Özerk Cumhuriyetin Birlik Cumhuriyetleri kategorisine alınması sorununu gündeme getirmenin doğru olmayacağına inanıyorum.

4) Bundan başka, madde 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 ve 29'da Birlik cumhuriyetlerinin bölge ve topraklarının ayrıntılı biçimde açıklanmasının çıkarılması önerilmektedir. Bu önerinin de kabul edilemez olduğuna inanıyorum. Sovyetler Birliği'nde, büyük bir gayret ve yorulmazlıkla bölge ve alanları ikide bir yeneden dağıtmaya ve böylece çalışmaya karışıklık ve güvensizlik

taşımaya eğilim gösteren insanlar var. Anayasa taslağı bu kişileri dizginleyecektir. Bu da çok iyidir, çünkü burada da başka alanlarda olduğu gibi, güven, istikrar ve açıklık atmosferine ihtiyaç duyulmaktadır.

5) Beşinci değişiklik önerisi 33. maddeyle ilgilidir. İki meclis oluşturulması gereksiz bulunuyor ve Milliyetler Sovyetinin kaldırılması öneriliyor. Bu önerinin de yanlış olduğuna inanıyorum. Eğer Sovyetler Birliği bir ulusal devlet olsaydı tek meclisli sistem iki meclisli sistemden daha iyi olurdu. Ne var ki Sovyetler Birliği bütünlüklü bir ulusal devlet değildir. Sovyetler Birliği bilindiği gibi, çok uluslu bir devlettir. Milliyetlerinden bağımsız olarak Sovyetler Birliği'nin bütün emekçilerinin *ortak* çıkarlarını savunan en yüksek bir organa sahibiz. Bu Birlik Sovyetidir. Fakat Sovyetler Birliği milliyetleri, ortak çıkarların dışında, ulusal özelliklerinden kaynaklanan *özel, özgül* çıkarlara sahiptirler. Bu özgül çıkarları dikkate almamak mümkün mü? Hayır mümkün değil. Bu özgül çıkarları ifade edecek özgül bir yüksek organa ihtiyaç var mı? Kesinlikle evet. Böyle bir organ olmaksızın Sovyetler Birliği gibi bir çokuluslu devleti yönetmenin olanaksız olacağından kimse kuşku duymasın. İşte bu organ, ikinci meclis, SSCB Milliyetleri Sovyeti'dir.

Avrupa ve Amerika devletlerinin parlamenter tarihlerine dayanılıyor, bu ülkelerde iki meclisli sistemin olumsuzluklara yolaçmasına, ikinci meclisin genel olarak gericiliğin odağı olmasına ilerleme önünde köstek haline gelmesine dayanılıyor. Bütün bunlar doğru. Fakat böyle olmasının nedeni bu ülkelerde meclislere birinci meclislerden daha çok haklar tanınmakta, ayrıca ikinci meclisler genelde demokratik olmayan yollardan, çoğu kez üyelerinin yukarıdan saptanması yoluyla örgütlenmektedir. İki meclisin de eşit haklara sahip olması ve demokratik biçimde örgütlenmesi halinde bu tür olumsuzlukların olmayacağından kimsenin kuşkusu olmasın.

6) Bunun dışında, Anayasa taslağına iki mecliste de üye sayısının eşit olmasını talep eden bir tamamlama önerilmektedir. Bu önerinin kabul edilebileceğine inanıyorum. Benim düşünce-me göre, meclislerin eşitliğini vurguladığı için açık politik yararları olacaktır.

7) Anayasa taslağına önerilen bir ek de Milliyetler Sovyeti ve Birlik Sovyeti milletvekillerini doğrudan seçimlerle seçmektir. Bu önerinin de kabul edilebileceğine inanıyorum. Elbette seçimler esnasında bazı teknik rahatsızlıklar yaşanacaktır. Fakat bu Milliyetler Sovyeti'nin otoritesini yükselteceği için büyük politik fayda sağlayacaktır.

8) Ayrıca 40. maddeye de en Yüksek Sovyet Başkanlığı'na geçici yasalar çıkarma hakkı tanımayı öngören bir ek önerilmektedir. Bu önerinin yanlış olduğuna ve Kongre tarafından kabul edilmemesi gerektiğine inanıyorum. Yasama faaliyetiyle tek bir organın değil, bir dizi organın ilgili olmasına nihayet son verilmelidir. Böyle bir durum, yasaların istikrarı ilkesine aykırıdır. Oysa şimdi yasaların istikrarlılığına her zamankinden daha çok ihtiyacımız var. SSCB'de yasama erki sadece bir organ tarafından, SSCB Yüksek Sovyeti tarafından kullanılmalıdır.

9) Devamla, Anayasa taslağının 48. maddesine SSCB Yüksek Sovyeti Başkanlık Divanı başkanının SSCB Yüksek Sovyeti tarafından değil, halk tarafından seçilmesi gerektiği yönünde ek yapılması önerilmektedir. Bu ek önerisinin doğru olmadığını düşünüyorum, çünkü anayasamızın ruhuna uymuyor. Anayasadaki sistemimize göre, Yüksek Sovyet gibi halk tarafından seçilen ve Yüksek Sovyete karşı durabilecek tek bir başkan olmamalıdır. SSCB'de başkan bir heyettir — bu, halk tarafından değil Yüksek Sovyet tarafından seçilen ve ona karşı sorumlu olan başkanı dahil olmak üzere Yüksek Sovyet Başkanlığı'dır. Tarihsel deneyler, yüksek organların bu biçimde inşa edilmesinin demokratik biçim olduğu ve ülkeyi istemeyen rastlantılardan koruduğunu göstermiştir.

10) 48. maddeye ilişkin bir başka değişiklik önerisi de şöyle: SSCB Yüksek Sovyeti Başkanlık Divanı başkan vekilleri onbire çıkarılmalı, böylece her Birlik cumhuriyeti temsil edilmelidir. Bu değişiklik önerisinin kabul edilebileceğini düşünüyorum, çünkü bu düzeltme anlamına gelmektedir ve SSCB Yüksek Sovyeti Başkanlığı'nın otoritesini yalnızca pekiştirebilir.

11) 77. maddeye ilişkin de bir değişiklik önerisi var. Yeni bir Birlik Halk Komiserliği, Savunma Endüstrisi Halk Komiserliği kurulması önerilmektedir. Bu değişiklik önerisinin de kabul edilebileceğini düşünüyorum, (*Alkışlar*) çünkü savunma endüstrimizi ayrı bir elde toplama ve ayrı bir halk komiserliği kurma zamanının geldiğine inanıyorum. (*Alkışlar*). Bana öyle geliyor ki, bu ülkemizin savunma sorununu sadece iyileştirecektir.

12) Anayasa taslağının 124. maddesinin dinsel ibadetin yasaklanması yönünde değiştirilmesi önerilmektedir. Bu değişiklik önerisi anayasamızın ruhuna uygun düşmediği için reddedilmiştir.

Ek: 2

Revizyonistler Parti Programı ve Anayasada Hangi Değişiklikleri Yaptılar?

• 1961 Parti Programı'nda (1919'da kabul edilen program yerine geçiriliyor)

Rusya'daki ulusal sorun bağlamında "bütünüyle çözüldü" ... "ulusal eşitsizlikler tümüyle ortadan kaldırıldı" tespiti yapılıyor. Rus şovenizmi veya onun kalıntılarından ve bunlara karşı mücadele görevinden tek sözcük yok! Ama bunun yerine "yerel milliyetçilik", "bölgecilik"e karşı mücadele görevleri tespit ediyor.

• 1 Mart 1986'da XXVII. Parti Kongresi'nin kabul ettiği Programda da aynı çizgi sürüyor.

Anayasa bağlamında:

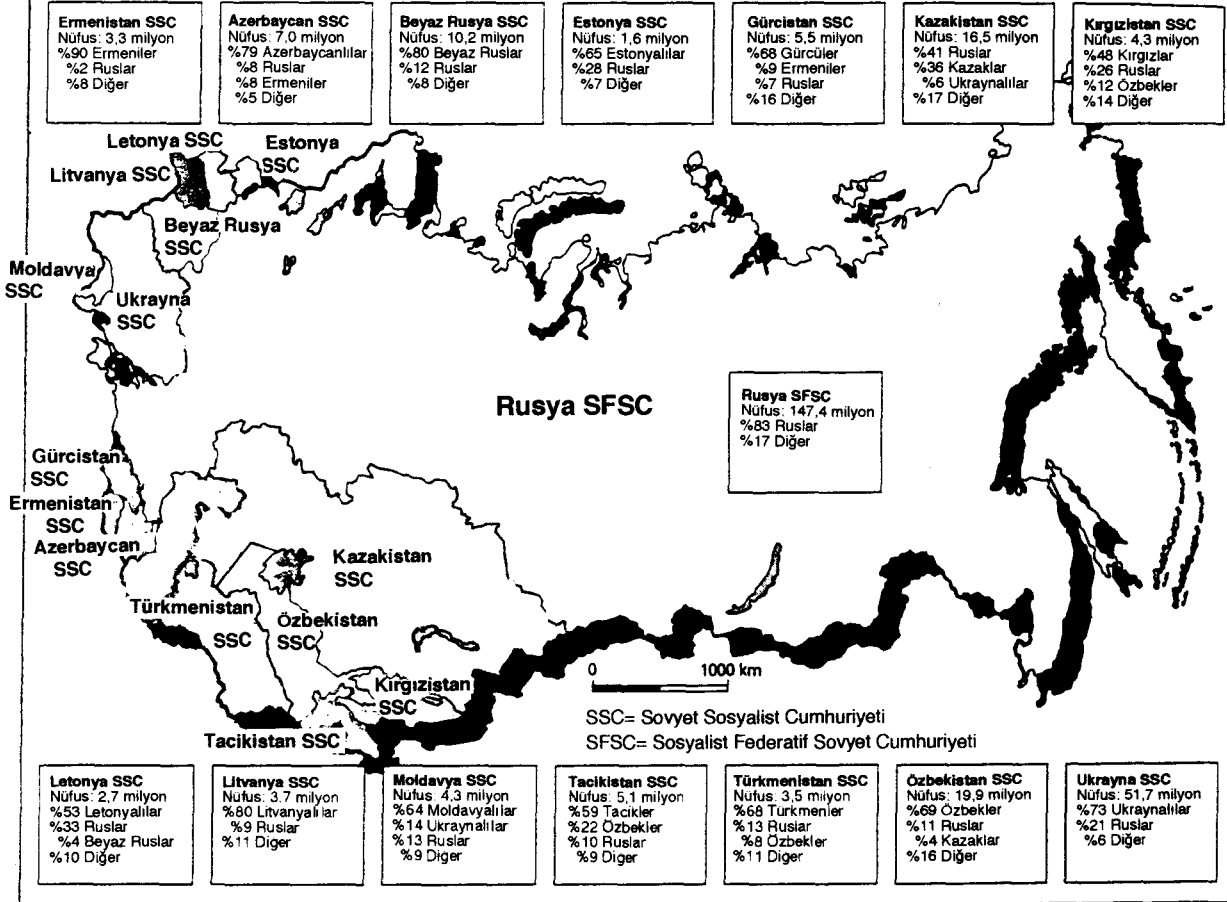
• 1936 Anayasası'na göre ulusal sorun bağıntısındaki temel değişiklik, bir yeni madde eklenmiş olması. Eklenen madde şöyle:

"75. madde: Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri'nin toprakları bir birlik oluşturur ve Birlik cumhuriyetlerinin topraklarını kapsar.

SSCB'nin egemenliği onun tüm toprakları üzerindedir." (7 Ekim 1977'de kabul edilen Anayasa, s. 37.) Toprak birliği üzerine bu ek, gerçekte "toprak bölünmezliği"nin ilanı, bu anlamda da birlik cumhuriyetlerine (72. madde) tanındığı söylenen "SSCB'den ayrılma hakkı"nın ortadan kaldırılmasıdır.

(1989'daki tartışmalarda Anayasaya yeni ekler yapılıp, ayrılma hakkının ancak yapılan bir referandumda 2/3 çoğunluk ayrılmadan yana tavrı takınırsa, ve o zaman da ancak 5 yıllık bir geçiş dönemi sonrasında kullanılabileceği yönünde açıklamalar konmak isteniyordu. Ve sonunda böyle bir ek konu da. Fakat 1989'daki Anayasanın ömrü ancak iki yıl sürdü!)

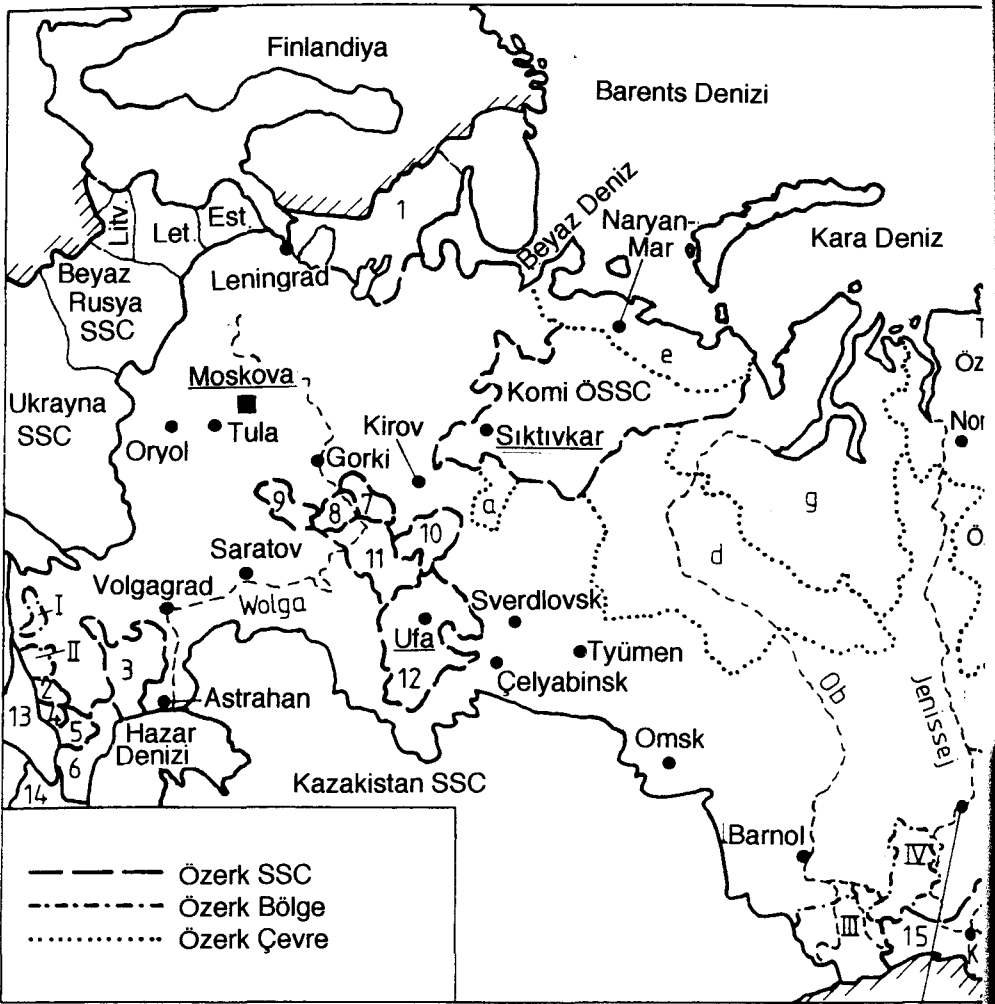
Çok Uluslu Devlet Sovyetler Birliği

gösteren haritalar:

Sovyetler Birliği dağılımından önce, "ulusal" yapılanmasını

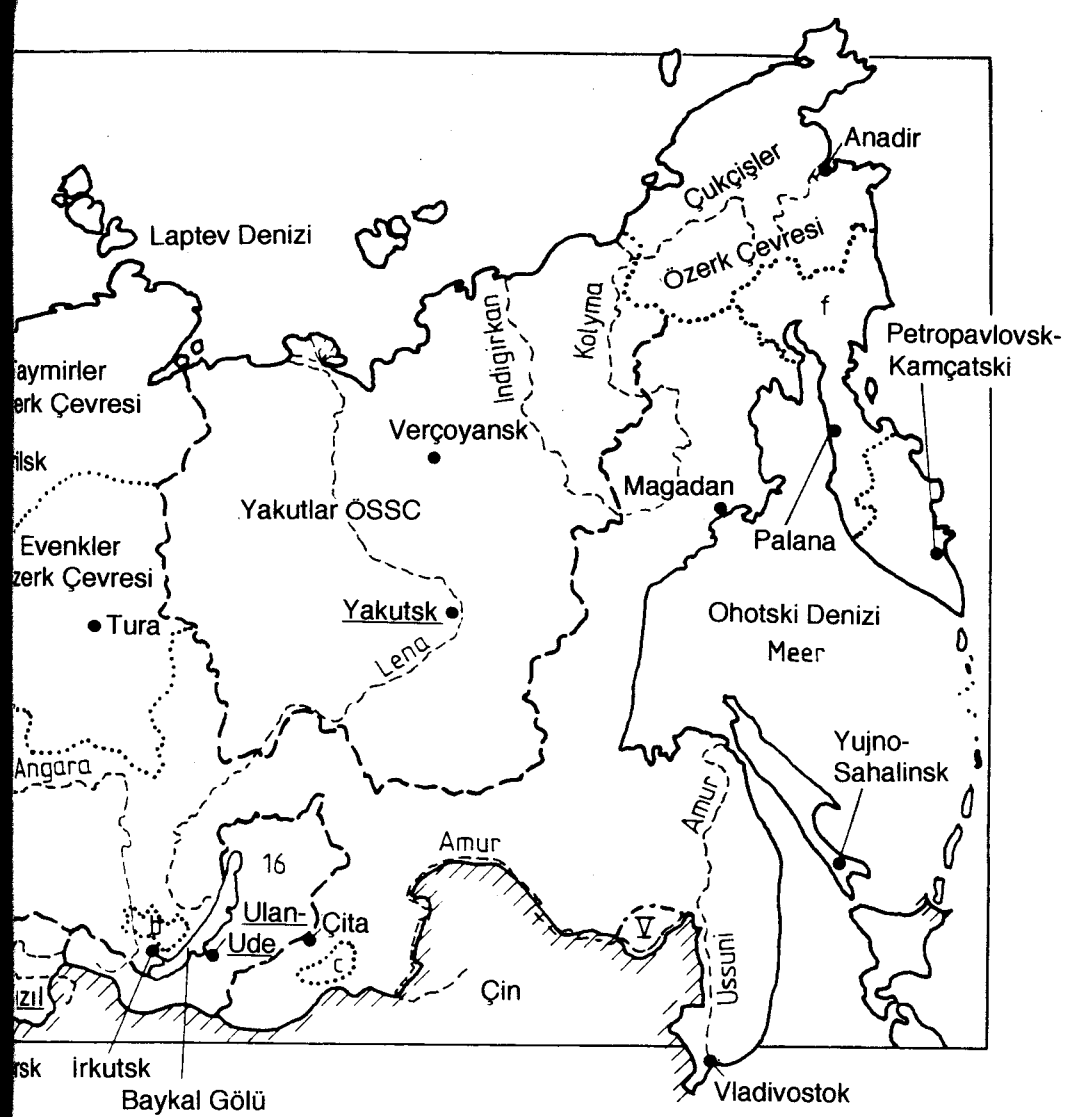
Ek: 3

Rusya SFSC

Kraznoya

- 1 Karelya ÖSSC (Başkenti: Petrosavodsk)
- 2 Kabardinler-Balkarlar ÖSSC (Başkenti: Nalçık)
- 3 Kalmükler ÖSSC (Başkenti: Elista)
- 4 Kuzey Ossetler ÖSSC (Başkenti: Orconikidze)
- 5 Çeçenler-İnguşlar ÖSSC (Başkenti: Grozni)
- 6 Dağıstanlılar ÖSSC (Başkenti: Mahaçkala)
- 7 Mariler ÖSSC (Başkenti: Yoşkar-Ola)
- 8 Çuvaşlar ÖSSC (Başkenti: Çeboksar)
- 9 Mordvinler ÖSSC (Başkenti: Saransk)
- 10 Udmurtlar ÖSSC (Başkenti: İşevsk)
- 11 Tatarlar ÖSSC (Başkenti: Kazan)
- 12 Başkırlar ÖSSC (Başkenti: Ufa)
- 13 Gürcistan SSC
- 14 Azerbaycan SSC
- 15 Tuvinler ÖSSC
- 16 Buryatlar ÖSSC

- I Adıgey Özerk Bölgesi
- II Karaçay-Çerkes Özerk Bölgesi
- III Gorno-Altay Özerk Bölgesi
- IV Çakaz Özerk Bölgesi
- V Yahudi Özerk Bölgesi

- a Komi-Permyak Özerk Çevresi
- b Ust-Ordinski Özerk Çevresi
- c Aginskoye Özerk Çevresi
- d Hanti-Manti Özerk Çevresi
- e Nents Özerk Çevresi
- f Koryak Özerk Çevresi
- g Yamalo-Nents Özerk Çevresi

Ek: 4

Tezler halinde İbrahim Kaypakkaya'nın "Türkiye'de Ulusal Sorun"u:

**İbrahim Kaypakkaya Yoldaş ve Milli Mesele
Bolşevikler İbrahim Kaypakkaya'nın "Türkiye'de Milli
Mesele" başlıklı yazısını tezler halinde şöyle
değerlendirdiler:**

1— İbrahim KAYPAKKAYA yoldaş, Marksizm-Leninizmin ulus tanımını, bu tanımın sınıfsal içeriğini doğru olarak kavramış ve revizyonist çarpıtmalara karşı savunmuştur. İbrahim Kaypakkaya Marksizm-Leninizmin bilimsel ulus tanımına dayanarak, Türkiye'de Kürtlerin bir ulus oluşturduğunu kanıtlamış, ikna edici bir biçimde ortaya koymuştur. Kürtlerin varlığının bile —hem de solculuk adına da!— tartışıldığı bir ortamda, Türkiye'de Kürtlerin bir ulus olduğunun yüksek sesle ilanı, İbrahim Kaypakkaya yoldaşın önemli bir katkısıdır.

İbrahim Kaypakkaya yoldaş, yalnızca Kürt ulusal sorununda değil, Türkiye'de yaşayan diğer ezilen milliyetler sorununda da "ezilen milliyetlere tam hak eşitliği" ilkesini savunarak, Marksist-Leninist bir konumda durmuştur.

2— Ulusal baskının yalnızca emekçi yığınlara değil, aynı zamanda ezilen ulusun burjuva ve toprak ağası sınıflarına da uyguladığı konusunda doğru pozisyonu savunmuştur.

İbrahim Kaypakkaya yoldaş, ulusal mücadele ile sınıfsal mücadele arasındaki ilkesel ayrılığı ve bunların ilişkilerini doğru bir biçimde ortaya koymuş ve sınıf mücadelesinin özgürce gelişmesi için ulusal baskının ortadan kaldırılmasının oynayacağı rolü doğru olarak belirlemiştir.

3— Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'nın, Marksizm-Leninizmde yalnızca ayrılma hakkı olarak yorumlanıp, savunulduğunu doğru olarak ortaya koymuştur.

4— Ulusal sorunun çözümünü Proleter Devrime bağlı ele alarak, temel ilkeyi doğru olarak savunmuştur.

5— İbrahim Kaypakkaya yoldaş, milliyetçiliğe karşı mücadele konusunda, ezen ulus şovenizmi ile ezilen ulus milliyetçiliği arasında yapılması gereken ayrımı doğru olarak yapmıştır.

O, milliyetçiliğe karşı mücadelede, esas darbeyi doğru olarak Türkiye'de ezen ulus şovenizmi olan Türk şovenizmine yöneltmiştir. O, ezilen ulus milliyetçiliğine karşı da mücadele etmiştir.

6— Ulusal sorunun Demokratik Halk Devleti'nde çözümü konusunda berrak Marksist-Leninist bir program savunmuştur.

7— İbrahim Kaypakkaya yoldaş, ezen ulus komünistleri ile ezilen ulus komünistlerinin ulusal soruna yaklaşımında ikili —ayrı— görevleri konusunda Marksist-Leninist ilkeyi çıkış noktası almış ve savunmuştur.

8— İbrahim Kaypakkaya yoldaş, bütün milliyetlerden işçilerin Komünist Partisi'nde ve bütün sınıf örgütlerinde ortak örgütlenmesini savunmuştur.

9— Genel programatik açıdan, net Marksist-Leninist bir pozisyonda durarak, bu konuda Bolşevik programın temel taleplerini savunmuştur.

Bütün bunlar, İbrahim Kaypakkaya yoldaşın ulusal sorunda açıkça Marksist-Leninist pozisyonda olduğunu göstermektedir.

10— İbrahim Kaypakkaya, milli sorunda Lenin ve Stalin'e dayanmış, onların teorisini çıkış noktası almış ve bu teoriyi Türkiye-Kuzey Kürdistan pratiği ile başarılı bir biçimde kaynaştırmıştır.

11— İbrahim Kaypakkaya, Marksizm-Leninizmin ilkelelerinden yola çıkarak Türkiye-Kuzey Kürdistan'da, Cumhuriyet döneminde Kürt isyanları konusunda doğru tavır takınmış, TKP'nin —aynı zamanda Komintern'in de tavrı olan— tavrını doğru bir temelde eleştirmiştir.

12— İbrahim Kaypakkaya, Kürtlerin parçalanmış *bir* ulus olduğu ve bu "tarihi haksızlık"ın ortadan kaldırılmasına ancak Kürt ulusunun kendisinin karar verebileceği doğru tezlerini savunmuştur.

13— İbrahim Kaypakkaya yoldaşın hataları ikincildir.

— İbrahim Kaypakkaya yoldaş, "... milli baskıların esas hedefi ezilen, bağımlı ve uyruk milletin burjuvazisidir", "Milli hareketler özünde her zaman burjuvazinin damgasını taşımaktadır" şeklinde tespitler yapmaktadır. Bu tespitler, emperyalizm çağı için yanlış tespitlerdir.

— İbrahim Kaypakkaya yoldaş, "Milli baskının amacı nedir?" başlığı altında yürüttüğü tartışmada, "meselenin özünün pazara kimin hakim olacağı" sorunu olduğunu söylemektedir. Bu tez de emperyalizm çağı açısından yanlıştır. Ancak İbrahim Kaypakkaya'nın çizgisinde bu tespit, teorik bir yanlış olarak durmaktadır.

— İbrahim Kaypakkaya yoldaş, "Doğu Anadolu Bölge Komitesi" bağlamında, Şafak revizyonizmi ile hesaplaşmamıştır. Ulusal özellikleri dikkate alan bir örgütlenmenin gerekliliğini savunmamıştır.

— İbrahim Kaypakkaya'nın "Kürt ulusal hareketinin... çözüme bağlanmamış tek ulusal hareket" olduğu tespiti 1972 için yapılan somut bir tespit olarak alınsa da özellikle Ermeni ulusal hareketi bağlamında eksiktir.

İbrahim Kaypakkaya yoldaş, Türkiye'de milli mesele sorununa Marksizm-Leninizm açısından yaklaşmış; Kürt ulusunun varlığını, kendi kaderini tayin hakkını savunarak, Türk şovenizmine ağır bir darbe vurmuştur. O esas darbeyi Türk şovenizmine vururken, hiçbir şekilde ezilen ulus milliyetçiliğine de taviz vermemiştir.

Onun kendi kaderini tayin, ve tayin hakkı konusunda söyledikleri; Türk şovenizmine karşı mücadele adına ortaya çıkan; ve fakat "kendi kaderini tayin hakkının her şart altında savunulmaması" iddia ederek, bu hakkı sinsice reddedenlere iyi bir cevaptır:

"15— «Kendi Kaderini Tayin».

«Kendi Kaderini Tayin Hakkı».

«Kendi kaderini tayin» ile «kendi kaderini tayin hakkı» farklı şeylerdir. «Kendi kaderini tayin» veya «kendi kaderini tayin etme» ayrılma, ayrı bir devlet kurma anlamına gelir. Oysa, «kendi kaderini tayin hakkı» biraz önce de işaret ettiğimiz gibi ayrılma hakkı, «ayrı bir devlet kurma hakkı» anlamına gelir. Komünistlerin her şart altında ve kayıtsız şartsız savundukları şey, «kendi kaderini tayin hakkı» yani ayrı bir devlet kurma hakkıdır. «Kendi kaderini tayin hakkı» ile «kendi kaderini tayin» veya başka bir deyişle «ayrı bir devlet kurma hakkı» ile «ayrı bir devlet kurma» asla birbirine karıştırılmamalıdır. Komünistler birincisini her şart altında savundukları halde ikincisini şartlara bağlı olarak savunurlar. Lenin yoldaşın ifadesiyle komünist hareket bu ikinci sorunu, «her özel meselede somut olarak, bir bütün olarak sosyal gelişmenin ve sosyalizm için proletaryanın sınıf mücadelesinin menfaatleri açısından yargılar ve tayin eder»." (age. s. 243)

Onun "Milli Mesele İle İlgili Görüşlerin Özeti" başlığı altında topladığı şu görüşler, bugün de Marksist-Leninistlere bu konuda ışık tutmaktadır:

"21— Marksist-Leninist Hareketin Milli Meseleyle İlgili Görüşlerinin Özeti:

Marksist-Leninist hareket, bugün Türk hakim sınıflarının Kürt milletine ve azınlık milliyetlere uyguladığı milli baskıların en amansız ve en kararlı düşmanıdır; milli baskılara, diğer diller üzerindeki baskılara, milli imtiyazlara karşı en önde mücadele eder.

Marksist-Leninist hareket, Türk burjuva ve toprak ağaları tarafından ezilen Kürt milletinin kendi kaderini tayin hakkını, yani ayrılma ve bağımsız bir devlet meydana getirme hakkını her dönemde ve kayıtsız şartsız tanıır ve savunur. Marksist-Leninist hareket, devlet kurma hakkı konusunda da imtiyaza karşıdır. Halk demokrasisinin en temel ilkeleri bunu zorunlu kılmaktadır. Aynı zamanda Türk burjuva ve toprak ağalarının Türki-

ye'deki azınlık milliyetlere uyguladığı şimdiki dek görülmedik milli baskılar da bunu zorunlu kılıyor. Bu aynı zamanda bizzat Türk işçilerin ve emekçilerin özgürlük mücadelesi tarafından zorunlu kılınmaktadır, çünkü onlar, Türk milliyetçiliğini yıkamazlarsa, onlar için kurtuluş imkânsız olacaktır.

Ulusların kendi kaderini tayin hakkı, belli bir ulusun ayrılmasının gerekliliği ile asla karıştırılmamalıdır. Marksist-Leninist hareket, ayrılma sorununu her özel meselede somut olarak ele alır, «bir bütün olarak sosyal gelişmenin ve sosyalizm için, proletaryanın sınıf mücadelesinin menfaatleri açısından yargılar ve tayin eder». Marksist-Leninist hareket, tasvip etmediği bir ayrılma kararında da zor kullanmayı, engel ve güçlük çıkarmayı kesinlikle reddeder. Sınırlar, milletin kendi iradesiyle tespit edilmelidir. Bu, çeşitli milliyetlere mensup işçi ve emekçi yığınların karşılıklı güveni, sağlam dostluğu ve gönüllü birliği için zorunludur.

Marksist-Leninist hareket, genel olarak ezilen milliyetlerin ve özel olarak Kürt milletinin milli baskılara, zulme ve imtiyazlara karşı yönelmiş mücadelesini kesinlikle destekler; ezilen milletin milli hareketindeki genel demokratik muhtevayı kesinlikle destekler.

Marksist-Leninist hareket, Kürt milli hareketinin başını çeken burjuva ve küçük toprak ağalarına karşı da, Kürt proletaryasının ve emekçilerinin sınıf mücadelesini yürütür ve yönetir. Kürt burjuva ve toprak ağalarının milliyetçiliği güçlendirmeyi hedef alan eylemlerine karşı, Kürt işçi ve emekçilerini uyarır. Marksist-Leninist hareket, çeşitli milliyetlerin burjuva ve toprak ağası sınıflarının kendi üstünlükleri için giriştikleri mücadeleler karşısında kayıtsızdır.

Marksist-Leninist hareket, milli baskılara karşı mücadeleyi toprak ağalarının, şeyhlerin, mollaların vb... durumunun güçlenmesiyle bağdaştırma çabasında olanlara karşı mücadele eder.

Marksist-Leninist hareket, Türk hakim sınıflarıyla işbirliği yapan Kürt büyük feodal beylerinin, din adamlarının, büyük

burjuvalarının, işçileri ve emekçileri bölme çabalarını, el altından Türk burjuva ve toprak ağalarıyla, bütün milliyetlerin emekçi halklarının aleyhine dalavereler yürüterek işçileri ve emekçileri uyutma çabalarını, çoğu zaman milliyetçi sloganlarla örtbas etmeye çalıştıklarını bilmektedir ve bunlara karşı mücadele eder.

Marksist-Leninist hareket, Lenin yoldaşın da işaret ettiği gibi, bütün ülkelerin ve hele ezilen ülkelerin geniş emekçi yığınları önünde bıkmadan, usanmadan siyasi bakımdan bağımsız devletler kurma maskesi altında, gerçekte iktisadi, mali ve askeri alanlarda kendilerine tamamen tabi devletler yaratan emperyalist devletlerin sistemli biçimde uyguladıkları aldatmacayı açıklar ve suçlar.

Marksist-Leninist hareket, işçi sınıfının ve diğer emekçilerin belli bir devlette, birleşik örgütlerde siyasi, sendikal, kooperatif, eğitsel vb. örgütlerde kaynaştırılmasını savunur. İşçileri ve emekçileri milliyetlerine göre ayrı örgütlerde toplama eğilimleriyle mücadele eder. Çünkü değişik milliyetlerin işçileri ve emekçileri, uluslararası sermayeye ve gericiliğe karşı ancak bu şekilde başarılı mücadele yürütme imkânına kavuşur; bütün milliyetlerin toprak ağalarının, din adamlarının ve burjuva milliyetçilerinin propagandasıyla ve gerici özelemleriyle ancak bu şekilde başarıyla mücadele etme imkânına kavuşur.

Marksist-Leninist hareket, ülkemizde her milliyetten burjuva ve küçük-burjuva oportünist partiler ve akımlar tarafından genellikle benimsenen «kültürel-millî özerklik» plânını kesinlikle reddeder. Çünkü bu plân, bir tek devletin eğitim işlerinin milliyetlere göre bölünmesini önermektedir; böylece, her milliyetin işçi ve emekçilerini, o milliyetin burjuva ve toprak ağalarının kültürüne bağlamayı ve onları manevi bakımdan köleleştirmeyi hedef almaktadır. Dolayısıyla, hem demokrasi açısından, hem de proletaryanın sınıf mücadelesinin menfaatleri açısından son derece zararlıdır.

Marksist-Leninist hareketin demokratik halk diktatörlüğü sisteminde milli meseleye getireceği çözüm şudur:

Demokratik halk diktatörlüğü sisteminde bütün milletlerin ve dillerin tam eşitliği garanti edilecektir. Hiç bir zorunlu dil tanınmayacak, halka bütün yerli dillerin öğretildiği okullar sağlanacaktır. Halk devletinın anayasası, her hangi bir milletin, her hangi bir imtiyaza sahip olmasını ve milli azınlığın haklarına her hangi bir tecavüzü kesinlikle yasaklayacaktır. Her ulusa kendi kaderini tayin etme hakkı tanınacaktır. Bütün bunların gerçekleşmesi için, özellikle yaygın *bölgesel özerklik* ve tamamen demokratik yerel kendi kendini yönetim gereklidir. Bu özerk ve kendi kendini yöneten bölgelerin sınırları ekonomik ve sosyal şartlar, nüfusun milli bileşimi vb... temeli üzerinde bizzat mahalli nüfus tarafından tayin edilecektir.

Milli meseledeki temel şiarımızı bir kere daha tekrarlayalım:

«Bütün uluslar için tam hak eşitliği; ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı; bütün ülkelerin işçilerinin (ve ezilen halkların) birleşmesi»." (age. s. 256-259)

İbrahim KAYPAKKAYA'nın Kürdistan'ın parçalanmışlığı ve bunun devrim açısından oynadığı rol konusunda şu görüşleri savundu:

"Lozan Antlaşması, Kürtleri çeşitli devletler arasında parçaladı. Emperyalistler ve yeni Türk hükümeti, Kürt milletinin kendi kaderini tayin hakkını çiğneyerek, Kürt milletinin kendi eğilimini ve isteğini hiçe sayarak, sınırları pazarlıkla tesbit ettiler.

Böylece Kürdistan bölgesi İran, Irak ve Türkiye arasında bölündü.

Burada bir noktayı daha belirtelim: Kürdistan'ın Lozan Antlaşmasıyla *kendi kendini tayin hakkı çiğnenerek* parçalanması, elbette tarihi bir haksızlıktır. Ve Lenin yoldaşın bir başka vesileyle söylediği gibi, haksızlığı durmadan protesto etmek ve bütün hakim sınıfları bu konuda ayıplamak, komünist partilerin

görevidir. Ama böyle bir haksızlığın düzeltilmesini programına koymak akılsızlık olur. Çünkü günün meselesi olma niteliğini çoktan kaybetmiş bir sürü tarihi haksızlık örnekleri vardır. «Sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini *doğrudan doğruya kösteklemekte* devam eden bir tarihi haksızlık» olmadıkları sürece, komünist partiler bunların düzeltilmesini sağlamak gibi, işçi sınıfının dikkatini temel meselelerden uzaklaştırıcı bir tutuma giremezler. Yukarda işaret ettiğimiz tarihi haksızlık, artık günün meselesi olma niteliğini çoktan yitirmiştir. «Sosyal gelişmeyi ve sınıf mücadelesini *doğrudan doğruya kösteklemek*» gibi bir mahiyet taşımamaktadır. Bu nedenle komünistler onun düzeltilmesini istemek akılsızlığını ve basiretsizliğini göstermezler. Bu noktayı belirtmemizin sebebi, Program Taslağı üzerindeki tartışmalarda bir arkadaşın Kürdistan bölgesinin birleştirilmesini programa koymak yolundaki isteğidir. Türkiye'de komünist hareket ancak Türkiye sınırları içindeki milli meseleyi en iyi, en doğru çözüme bağlamakla yükümlüdür. Irak ve İran'daki komünist partileri de, milli meseleyi kendi ülkeleri açısından en doğru çözüme kavuştururlarsa, sözkonusu tarihi haksızlığın hiçbir değeri ve önemi kalmayacaktır. Bütün Kürdistan'ın birleştirilmesini programımıza koymamız bir de şu açıdan sakattır: Bu, bizim tayin edeceğimiz bir şey değildir. Kürt milletinin kendisinin tayin edeceği bir şeydir. Biz Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını, yani ayrı bir devlet kurma hakkını savunuruz.

Bu hakkı kullanıp kullanmayacağımızı veya ne yönde kullanacağımızı Kürt milletinin kendisine bırakırız. Bu nokta üzerinde ilerde tekrar duracağımızdan, geçiyoruz." (İ. Kaypakaya, *Seçme Yazılar*, Ocak Yayınları, Şubat 1992, sf. 196-197)

Onun bu görüşleri, şimdi birçok Kürt milliyetçisi örgüt tarafından, İbranih KAYPAKAYA'nın "Kemalizm" in Misak-ı Milli düşüncesini aşamadığı vb. şeklinde eleştiriliyor. Bu eleştiri-

riciler, önce İbrahim Kaypakkaya bu görüşleri savunduğunda Kürdistan'ın çeşitli parçalarındaki milli uyanış ve milli kurtuluş hareketinin boyutlarının bugünle karşılaştırılamayacak kadar cılız olduğu gerçeğini unutuyorlar. Bunlar, ikinci olarak da, İbrahim Kaypakkaya'nın tartıştığı, "Kürdistan'ın birleştirilmesinin bir Komünist Parti'nin programına alınıp alınmayacağı" sorunu olduğunu gözlerden gizliyorlar.

İbrahim KAYPAKKAYA'nın Marksist-Leninist çizgisinin sürdürücüsü olan Bolşeviklerin bu konudaki tavrı şudur:

"Kürt ulusu uluslaşma sürecinin —kapitalizmin gelişmesinin Batı Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında Osmanlı devletindeki geç gelişmesi sonucu— henüz başlarında iken, Kürdistan emperyalist işgale karşı savaşın başını çeken Kemalist Türk hükümetinin İngiliz-Fransız emperyalistleri ve İran gericileri ile anlaşması sonucu dört parçaya bölündü. (Daha doğrusu daha önceki Osmanlı/ve İran devlet sınırları içindeki, bölgesel olarak oldukça geniş bir özerkliği de içeren ikiye bölünmüşlük, Lozan Anlaşması sonucu dörde —İran/Türkiye/İrak/Suriye— bölünmüşlüğe dönüştü.) Kürdistan'ın bölünmesi, aynı zamanda henüz uluslaşma sürecinin başlarında bulunan *bir* ulusun, *Kürt ulusunun* parçalanması anlamına geliyordu. Bu noktadan itibaren Kürt ulusunun birleşik bir ulus olarak toprak birliği emperyalist zorla ortadan kaldırılmıştı. Bu noktadan itibaren artık tüm Kürt ulusu için iktisadi yaşantı birliği de söz konusu değildir. Parçalanmış Kürt ulusunun her parçası, üzerinde yaşadığı Kürdistan toprağı hangi devletin sınırları içinde kaldı ise, o esas olarak o devletin iktisadi yaşantı birliğinin bir parçasıdır. Her parçalanmış ulusta olduğu gibi, Kürt ulusunda da parçaların artık bir ulustan söz edilemeyecek seviyede farklılaşması yolu ile yeni ulusların oluşması; ya da belli parçalardaki Kürt ulusunun giderek asimile olması vb. teorik olasılık olarak vardı. Ve her parçadaki ezen ulusun hakim sınıfları, "Kürt sorununu" Kürt ulusunu yok ederek veya asilime ederek "çözmek" için ellerinden gelen

her şeyi yaptılar. Fakat gelişmelerin açıkça gösterdiği gibi, ne değişik parçalardaki farklılaşma bir Kürt ulusu ve onun parçaları yerine değişik uluslardan söz edilmesini haklı kılacak seviyede bir farklılaşma oldu; ne de katliamlar kısımlar ve asimilasyon çabaları Kürt ulusunu ortadan kaldıracaktı. Tersine kapitalizmin gelişmesine paralel olarak tek tek parçalarda uluslaşma süreci hızlanarak sürdü ve tek tek parçalarda *bir* ulusun, Kürt ulusunun parçaları olma; *bir ülkenin*, Kürdistan'ın parçaları olma bilinci —özellikle son on yıllar içinde— gelişti. Kürdistan'ın, ve Kürt ulusunun —emperyalist savaş sonucunda— parçalanmış bir ülke ve parçalanmış bir ulus olduğu, ve Kürt ulusunun her parçada, parçalanmış bir ulusun parçaları olarak varlığını sürdürdüğü, tüm katliamlara ve asimilasyon çabalarına rağmen varlığını sürdürdüğü olgudur. Bunlar olgu olduğuna göre, Kürt ulusu parçalanmış bir ulus olarak varlığını sürdürdüğüne göre, Kürt ulusunun ve Kürdistan'ın yeniden birleştirilmesinin objektif temeli olduğu açıktır.

Bütün Kürt milliyetçisi örgütlerin temel program maddesi "Bağımsız, demokratik *birleşik* Kürdistan"dır. Kürdistan'ın birleştirilmesi, Kürt ulusunun birleştirilmesi, bu anlamda birleşik Kürdistan biz Türkiyeli komünistler için bugün temel program maddesi değildir, olamaz. Bizim devrimimiz, şu anda Kürdistan açısından ele alındığında, Kürdistan'ın Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde olan kesiminin, Kuzey Kürdistan'ın işçi sınıfı önderliğindeki demokratik halk devriminin zaferi ile kurtarılması, özgürleştirilmesi, Kuzey Kürdistan'da Kürt ulusunun ayrılma hakkını özgürce kullanacağı şartların yaratılması asgari programına sahiptir. Biz Kuzey Kürdistan'ın özgür halklar Türkiye'sinde en geniş bölgesel özerkliğe sahip bir birlik cumhuriyeti olarak yer almasından yanayız. Fakat açıktır ki, böyle bir birlik içinde yer alıp almamaya karar verme hakkı ve yetkisi Kürt ulusunun kendisindedir. "Kendi yazgısını kendisi özgürce belirleme" ön şartlarına kavuşan Kürt ulusu, özgür halkların özgür Türkiye/Kuzey Kürdistan'ında birleşik *bir* devlet içinde mi ya-

şacağına yoksa ayrılıp ayrı devlet olarak mı yaşayacağına vb. kendisi karar verecektir. Bu bağlamda "bağımsız, demokratik, birleşik Kürdistan" hedefine nasıl varılabileceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Bağımsız, demokratik, birleşik Kürdistan hedefine, —eğer gerçek anlamda bağımsızlık ve demokratiklik kastediliyorsa, ve bu iki özellik 'birleşme' ile eşdeğerli özellikler olarak kavranıyorsa— varmak, bugün Kürdistan'ın bölünmüş olduğu devletler —yani İran, Türkiye, Irak, Suriye— işçi sınıfı önderliğinde demokratik devrimlerle yıkılmadan gerçekleşemez. Emperyalizm şartlarında, burjuvazinin önderliğinde ancak emperyalizmle uzlaşma, anlaşma temelinde kurulması mümkün olan "Birleşik Kürdistan"ın demokratik ve bağımsız olması mümkün değildir. O halde Kürdistan'ın birleştirilmesi sorunu, komünistler açısından Kürdistan'ın parçalanmış olduğu devletlerde iktidarı işçi sınıfı önderliğinde devrimlerle yıkmaya sorunu, ve Kürt ulusunun kendi yazgısını özgürce belirleyeceği şartları yaratma sorunudur. Birlik sorunu, tek tek devletlerde devrim sorununa bağlı olarak ele alınmak zorundadır. Çıkış noktası, ve bugünkü programın temel maddelerinden biri değildir. Fakat onun komünistlerin temel program maddelerinden biri olmaması, birlik sorununun olmadığı, bunun "tarihin akışı dışında kalmış bir sorun olduğu", "objektif temeli olmadığı" vb. vb. anlamına gelmez. "Birleşik Kürdistan" talebi, emperyalizmin Kürdistan'ı bölmüş olması olgusuna karşı demokratik bir öze de sahip olan, objektif temeli olan, haklı olan bir taleptir. Komünistler açısından bu talebin bugün temel program maddelerinden biri olmaması, onun demokratik bir özü olmadığı vb. anlamına gelmiyor. Yalnızca böyle bir talebi de gerçekleştirmek için ön şartların yaratılmasının gerektiğini, ve bugün esas meselenin bu olduğunu söylüyoruz. "